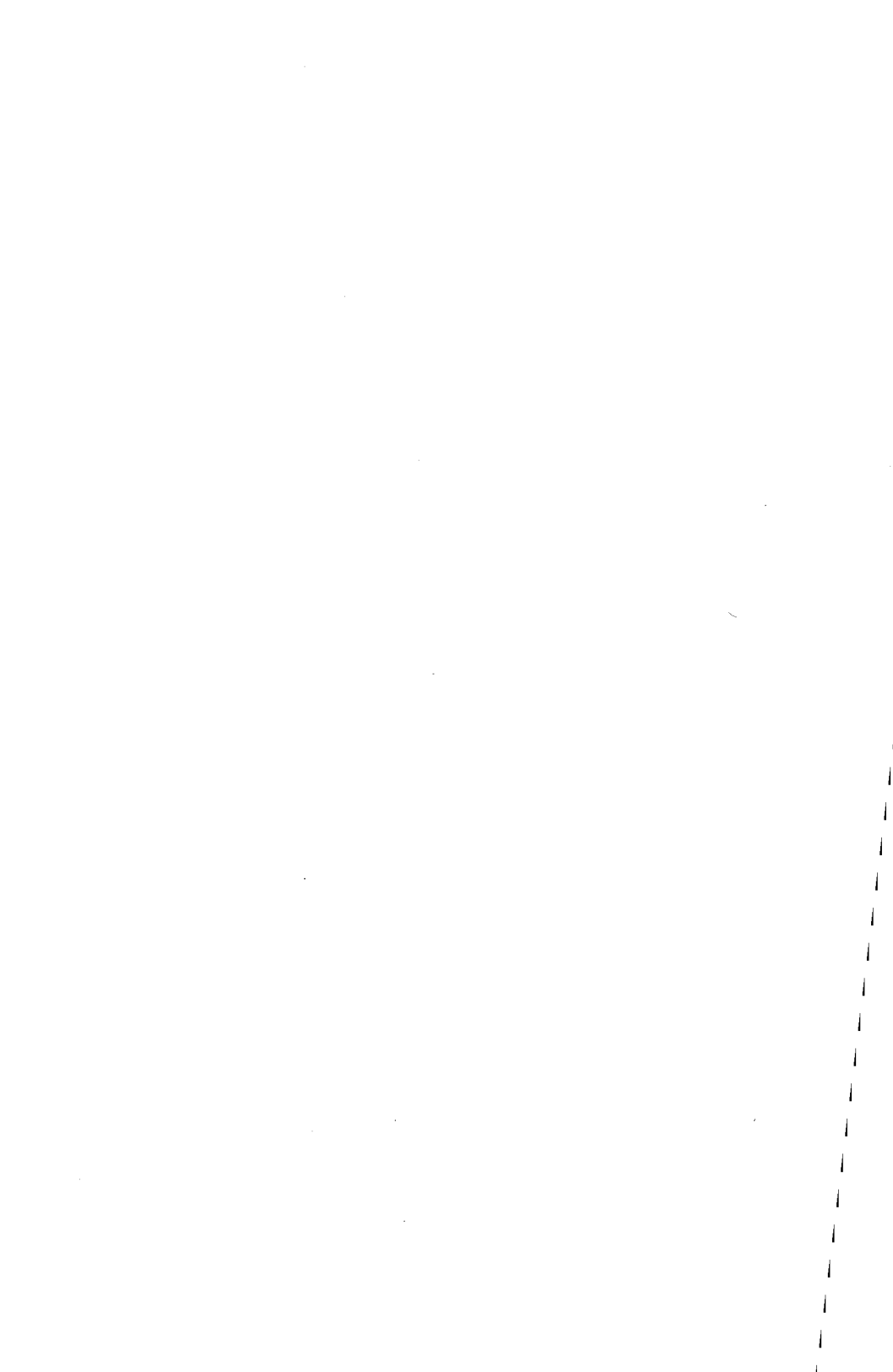

FINLANDSSVENSKA MUSIKFESTER
UNDER 50 ÅR

FINLANDSSVENSKA
MUSIKFESTER
UNDER 50 ÅR

AV

OTTO ANDERSSON

FÖRLAGET BRO, ÅBO

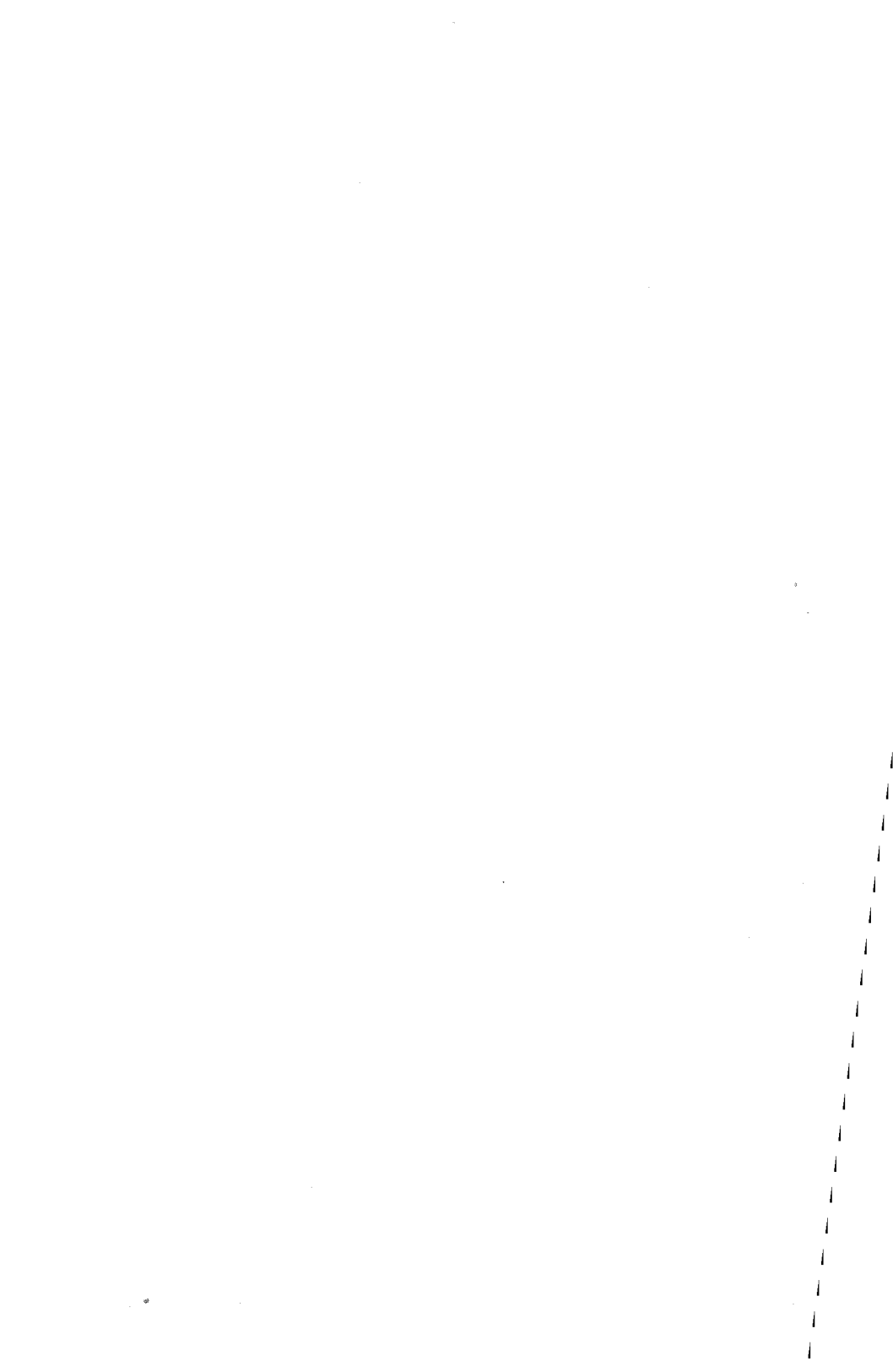
ÅBO 1947

ÅBO TIDNINGS OCH TRYCKERI AKTIEBOLAG

Minnet av
Martin Wegelius
och
Svenska Folkskolans Vänner
banbrytande gärning för musikens
blomstring i svenska
Finland

ägnas denna bok
av
Författaren

FÖRORD.

Våra musikfesters historia utgör en viktig del av vår allmänna kulturhistoria under de senaste femtio åren. Den belyses av ett rikt källmaterial, som finnes i Svenska Folkskolans Vänners kalendrar, i programböcker samt i tidningar och tidskrifter. Ingen utförligare sammanhängande skildring har blivit skriven hittills.

Jag har förut tecknat spridda drag av denna historia i uppsatser och föredrag. Det syntes mig vara en angelägenhet av vikt att till halvsekeljubileet sammanarbeta och komplettera dessa tillfälliga skisser. En historik var motiverad redan av musikrörelsens genomgripande betydelse för det allmänna bildningsarbetet och festernas centrala ställning i vårt nationella liv. Intet nordiskt folk, ja, ingen större folkdel har procentuellt uppställt så stora sångarskaror som Finlands svenskar. Dessutom ha de nuvarande och kommande bärarna av den musikaliska traditionen i stad och bygd, ledare, sångare och instrumentalister, gagn av att lära känna vad som utträttats av deras föregångare samt den svenskt-fosterländska anda och den brinnande kärlek till musiken, som drivit utvecklingen framåt i detta hastiga tempo.

De i S.F.V:s kalendrar ingående rediga och sakliga översiktterna ha i mycket stor utsträckning blivit använda i föreliggande skildring. De utgöra jämte tidningsreferaten — som de ofta bygga på — de tillförlitligaste källorna. Mina egna urklipp har jag kunnat komplettera genom Brages urklippswerk, som är fullständigt från och med 1912. Ehuru hänvisningar väl varit nyttiga som vägledning vid mera detaljerade undersökningar, har jag ansett dem kunna inskränkas i en så populär bok som denna.

Den historiska framställningen är kanske på sina ställen för starkt färgad av de personliga minnena. Jag har haft svårt att undvika dem. I 50 år, närmare bestämt sedan den stora musikfesten i Åbo 1897, då jag som medlem av A.V:s kör i Mariehamn hörde till de aktiva deltagarna, har jag stått nära, tidvis mitt inne i denna rörelse: såsom dirigent för olika körer, såsom medlem av S.F.V:s musikkommitté och dess siste ordförande, såsom festdirigent, ledare av dirigentkurser samt i andra uppgifter. Körverksamheten hörde till mina största intressen under ett kvarts sekel. På grund av förhållandenas makt har jag kommit att ägna min uppmärksamhet icke endast åt musikaliska utan även åt organisatoriska uppgifter. En del upplevelser och erfarenheter ha sålunda varit för fast invävda i den allmänna utvecklingsgången för att jag skulle ha kunnat utesluta dem.

De lokala festerna äro i allmänhet behandlade i korthet. Över huvud är Österbotten något mindre uppmärksammat än södra Finland. Men dels har källmaterialet därifrån varit mindre och svårtillgängligare, dels har jag tyvärr haft mindre personlig förbindelse med arbetet där uppe, vilket gjort sitt till.

Musikfesterna i Helsingfors 1920 och i Åbo 1926 äro jämförelsevis mycket omtalade. Jag deltog aktivt i förberedelserna och var huvuddirigent vid dessa fester, varför det varit lätt att rekonstruera händelseförloppet men i stället svårare att sammantränga skildringen. Finlands svenska sång- och musikförbunds två fester har jag däremot ansett mig kunna behandla något knappare, då de ännu äro i färskt minne och då de givetvis bli utförligt skildrade, när förbundets historia en gång skrives.

En mera detaljerad framställning har hindrats även av utrymmesskäl. Bokens omfång måste begränsas. Överhuvud har det synt mig berättigat att knappa in på skildringen av de nyare företeelserna till förmån för de äldre. Ett noggrant forskningsarbete har varit uteslutet och minnet har kunnat svika.

Något över 200 sidor av boken voro uppsatta och ombrutna våren 1941, då budskapet utgick, att den planlagda jubileums-

festen måste inhiberas. Förhållandena hade till följd att även mitt arbete blev avbrutet. Jag har på grund av flera orsaker först detta år kunnat fullborda manuskriptet.

Många högt förtjänta körledare och organisatorer ha blivit mindre uppmärksammade än deras verksamhet berättigat dem till, och många ha icke ens blivit nämnda. Men ingen må tro, att detta skett på grund av medvetet förbiseende. Jag hyser den största aktning för alla som arbeta på den musikaliska odlingens fält från den lägsta till den högsta och jag vill ägna alla min hyllning.

Illustrationerna förete i en del avseenden en viss ojämnhet. Detta beror på att så många äldre klichéer kommit till användning; men utan dessa hade boken inte kunnat bli så rikt illustrerad som den är.

Min ursprungliga avsikt var att införa större delen av de tal och poem som skrivits för och upplästs vid festerna. Denna plan har jag varit tvungen att frångå. Jag hoppas senare kunna utgiva festtalen och festdikterna i en särskild volym.

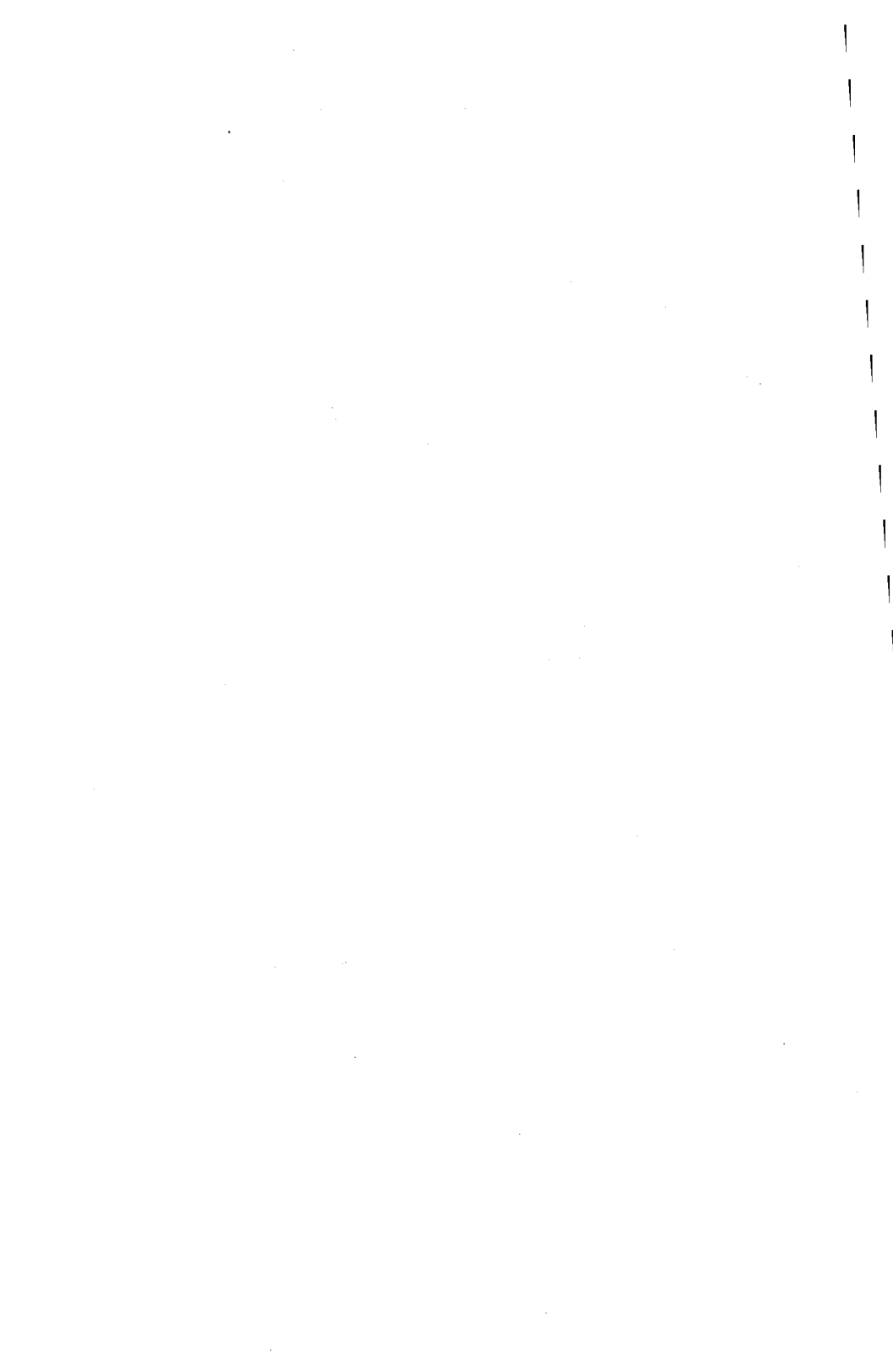
Martin Wegelius' »Regler för inövning av körer», tryckta i första häftet av S.F.V:s musikbibliotek för blandad kör, ha länge varit svårtillgängliga, därför intager jag dem här. Den oförliknelige körmästaren framträder i dem nästan livslevande och hamrar in sina välgrundade satser med säkra slag. Reglerna äro alltjämt värda att beaktas av dirigenter och sångare.

Ytterligare har jag intagit en förteckning på deltagarna i den allmänna musikfesten i Åbo 1897.

Till Styrelsen för Svenska Folkskolans Vänner, som ställt ett tryckningsbidrag och ett antal klichéer till förfogande, framför jag mitt tack. Jag tackar likaledes för det understöd som beviljats för boken ur de av Finlands riksdag anslagna medlen för den svenska litteraturens främjande. Slutligen tackar jag mina många vänner som hjälpt mig på olika sätt under arbetet med boken.

Åbo, i september 1947.

Otto Andersson.

I. HISTORISK BAKGRUND.

En stor svenskfinländsk kulturrörelse, en folkrörelse i vackraste bemärkelse tog sin början för femtiosex år sedan, då Svenska Folkskolans Vänners första musikfest firades på den natursköna Ramsholmen invid Ekenäs. Den bars framåt av flera grundidéer: fosterländskhet, svenskfinländsk samlingssträvan, musikalisk väckelsetanke och bildningsentusiasm. Det är svårt att avgöra, vilken som hade den största inre kraften.

Rörelsen har sin historiska bakgrund på flera håll, främst givetvis i den tidigare musikutvecklingen hos oss. Själva musikfestidén infördes från Estland till Finland som »färdig» organisationsform. Den körverksamhet, som hade bedrivits i många av våra städer, innan den stora samlingen kom till stånd, är dock oskiljbar från våra musikfesters förhistoria. Stadskörerna voro nästan ensamma vid den första musikfesten. De bildade kärntruppen även vid de närmast följande. Men det låg i sakens natur, att de musikaliska impulserna i städerna, där skickligare ledarkrafter och rikare resurser i alla avseenden stodo till buds, inte skulle låta sig direkt omplanteras i bygdernas mark. Körsången fick, med andra ord, en annan prägel så snart kretsen vidgades och kvinnor och män ur allmogen trädde in i de sjungandes led. Men den behövde därför inte bli mindre konstnärlig och inte heller mindre be-själad.

Den folkliga musikodlingen utgjorde i och för sig en viktig grundval. Vackra röster, musikalisk smak och kärlek till ton-

konsten ha funnits på landsbygden likaväl som i städerna. Kyrkosången, visorna och spelmansmusiken bära vittne därom. Från den unisona kören samt från den fleststämmighet, som man fordom hörde i våra landskyrkor eller i ungdomslagen och vid gungan, leda flera om än spröda trådar till den blandade körsången. Körrepertoaren har fått sina kanske mest omtyckta, mest stimulerande tillskott just genom de folkvisor, som i »förädlad» form återgivits åt folket. Stråkorkestrarna utgöra en direkt fortsättning på de gamla spelmanslagen.

Om man frånser den körsång, som förekom under äldre tider, då sopran- och altstämmorna utfördes av gossröster, så är den blandade kören en jämförelsevis ny företeelse i vårt land. I början var målet uppförandet av större körverk. Efterhand började man syssla även med mindre krävande uppgifter. Dessa bildade övergången till den mera folkligt betonade blandade körsången.

I början av 1790-talet var kvinnornas ställning sådan, att de inte fingo uppträda vid konserterna. När åtta unga fruntimmer långfredagen 1795 medverkade vid uppförandet av Pergoleses »Stabat mater» i Åbo, så innebar detta en epokgörande förändring. Om en regelbunden körverksamhet var det ännu inte tal under den svenska tiden. Först på 1820-talet, då studentsången hade blivit införd, uppstod en blandad körsammansatt av ett fåtal herrar och damer ur åbosocieteten. Men körens verksamhet är litet känd. Man vet att kören uppträdde vid det återupplivade Musikaliska sällskapets konserter. Däremot har man blott osäkra uppgifter om, huru ofta det skedde och vad kören sjöng. I ingen händelse fick den någon större betydelse. Allt musikaliskt liv i Åbo domnade av för en tid framåt genom branden 1827.

I Helsingfors slog den blandade körsången igenom 1835 med uppförandet av Spohrs oratorium »Die letzten Dinge» under Fredrik Pacius' ledning. Detta var på samma gång det första stora oratorieuppförandet i vårt land. Förut hade endast

Pergoleses nämnda verk och delar av Haydns »Skapelsen» blivit uppförda. Pacius' oratoriekonsert gavs för välgörande ändamål. Kören bestod av nitton damer och adertön herrar. Damerna tillhörde de förnämstakret-sarna i staden. Studenter utförde herrstämmorna. Helsingfors Tidningar har icke nog vackra ord för att prisa utförandet. Aldrig förut hade man varit vittne till något liknande. »Anblicken av den församlade kören — alla damerna i vit högtids-skrud — en doftande krans av rosor och knoppar — var på en gång intagande och högtidlig», heter det i tidningen. Topelius ger ett ännu livligare uttryck åt hänförelsen. Han skriver i sin dagbok: »Aldrig skall jag glömma det intryck som den [konserten] gjorde på mig liksom säkert på alla. Det var en englakör.»

Detta oratorieuppförande framkallade en väldig våg av musikalisk entusiasm. Sångföreningen, som Pacius hade bildat, fortsatte med regelbundna övningar. För långfredagskonserten följande år valde Pacius Grauns oratorium »Jesu död». Denna gång var kören större, närmare 60 personer. En kvinnlig åhörare skrev efter konserten i ett brev bl. a.: »En kvartett, 'Selig sind die Toten', och en trio 'Jesus! Himmlische Liebe', voro så utsägligt sköna. Men härligare än allt annat var dock kören: 'Er ist nicht mehr' och det därpå följande recitativet: 'Ihr Augen weint' — ve! den varelse, vars öga då

Fredrik Pacius.

kunde förbliva torrt, en sådan varelse måste visst sett sin känslas livskänsla för alltid förtorkad! Med *ett ord — inga ord* kunna återge, vad jag denna oförgätliga afton erfor.»

Den blandade körsången fortgick i oratoriets tecken. Lika troget som Pacius höll sina studentsångare vid de mindre formerna, den utpräglade studentsången och den tyska liedstilen, lika beslutsamt anknöt han den blandade körens verksamhet till de större. Denna tudekning gör sig gällande i Helsingfors ännu in på seklets andra hälft. Berömda oratorier och kanta-ter omväxlade med varandra: »Messias» av Händel, »Paulus» av Mendelssohn, »Vater Unser» av Spohr, »Öknen» av Felicie David m. fl.

En något annan riktning fick den blandade körsången i Åbo, när musiklivet i slutet av 1830-talet ånyo började komma i gång. Då inflyttade till Åbo en 24-årig svensk student, Karl Theodor Möller, och slog sig ned i staden som sånglärare. Man läser i en annons den 27 januari 1838, att Möller tvenne eftermiddagar i veckan ärnar giva lektioner i sång omfattande de oundärligaste grunderna i röstens behandling, notkänneedom m.m. — och efter genomgången sångkurs skulle »medelst samman-sjungande givas säkerhet, styrka och böjlighet åt rösten, de nödvändigaste regler för deklamationen samt en ensemble åt föredraget». Möller vände sig till »musikvännerna av båda könen», och hans uppmaning skedde icke förgäves. Vid en musikalisk soaré i Solennitetssalen i början av juni samma år biträddes han av »sångövningens ledamöter». Och programmet upptog utom soli och duetter även flera körsånger såsom Hymn av Randal, psalmen 55 i psalmboken, »finska, ryska och svenska folkvisor» samt en Notturmo av Blum för soli och kör. Detta innebar troligen ännu icke att en stadigvarande blandad kör hade uppstått. Möller synes dock ha föresatt sig att i förening med sin sångskola bedriva körverksamhet, varför den nämnda soaré kan betraktas såsom en viktig tilldragelse i den blandade körsångens historia. I början av 1840-talet uppgi-

ves uttryckligen, att en kör bildats under Möllers ledning. Och när Musikaliska sällskapet 1843 för tredje gången begynte sin verksamhet, anknöts den av Möller bildade kören till sällskapet; han själv blev »konsertmästare» för den vokala avdelningen, medan Konrad Greve blev sällskapets egentliga ledare.

Musikaliska sällskapets verksamhet blev emellertid icke långvarig. Den upphörde redan efter tre år. Därmed träffades musiklivet i Åbo av ett svårt slag. Men körverksamheten fortsatte under Möllers ledning och utmynnade i en manskör, sammansatt av medlemmar av handelskåren. I början av det följande årtiondet kom också Karl Gustaf Vasenius till Åbo såsom kapellmästare vid Grenadjärskarpskyttebataljonen efter Greve, som avlidit 1851. Detta betydde en ny värdefull kraft för musiklivet. Vasenius intresserade sig också för blandad körsång, varför ett uppsving kunde förmärkas i slutet av årtiondet. Vasenius gav exempelvis en gång en konsert i Solennitetssalen med icke mindre än 200 medverkande, ett resultat, vilket någon annan ort i landet icke torde kunnat uppvisa. Ytterligare en musikalisk kraft hade staden fått i organisten vid Domkyrkan, Johan Fredrik Boström. Även han framträdde som körledare. I de körer Vasenius och Boström inövade 1860 sades nästan varje familj i staden räkna anförvanter och vänner. Omsider blev i slutet av 1860-talet »Aura sångförening» den dominerande kören. Den leddes tidtals av K. Herlin, som uppträdde som sångare och till och med gav egna konserter.

I Helsingfors togos de musikaliska krafterna alltjämt i anspråk för större köruppgifter. Pacius' opera Kung Karls

Carl Theodor Möller.

jakt, som uppfördes 1852, knöt intresset vid sig för en tid framåt. Den blandade kören spelade ju en betydande roll inom denna opera. Slutkören »Så ila vi bort från Finlands strand» blev en av de mest sjungna körsångerna och befäste Pacius' ställning såsom tonsättare även på den blandade körsångens område.

Studentsången tilldrog sig emellertid alltjämt det största intresset. Från och med uppkomsten av Hantverkarnas sångförening 1857 hade staden fått sin första »folksångförening». Den blandade körsången inom de mindre formerna tog fart först med den av Karl Johan Moring 1864 stiftade Sylvaniaföreningen. Moring hade först studerat musik för Rudolf Lagi. Sedan reste han jämte några andra musikbegåvade ynglingar till Leipzig och fortsatte studierna vid det berömda konservatoriet där. Hemkommen deltog han ivrigt i musiklivet i huvudstaden, komponerade körer, arrangerade sånger för kvartett och blandad kör och lyckades sprida intresse för sång och musik i vida kretsar. År 1863 utgav han en samling »Sånger och visor satta för blandad kvartett». Samlingen består av fem häften och omfattar trettiosju nummer dels förut kända, dels nykomponerade eller arrangerade sånger. Kort därefter utkommo de första häftena av sångsamlingen »Sävelistö», som innehöll sånger med både svensk och finsk text. Det var under denna tid Mendelsohns lättillgängliga och välklingande körer vunno en så allmän popularitet. Omtyckta tonsättare voro K. Kreuzer och Spohr. Nu införlivades med repertoaren även sådana sånger som »Blommande sköna dalar» i Morings arrangemang, vilket blev så populärt, att publiken sedan på 1870-talet, när den hörde sången i »Don Juan», blev häpen över att finna den där. De tidigare uteslutande för manskör existerande sångstyckena blevo i stor utsträckning satta för blandade körer. I folkvisorna, bland dem även finskspråkiga, funno körerne anknytning till det samtidigt vaknande intresset för den folkliga traditionen. Bellmansvisorna åter gävo

repertoaren det glada inslaget. Av inhemska komponister skrevo naturligtvis Pacius och som nämnt Moring samt Linsen tonsättningar för blandad kör.

Topelius stod mycket nära dessa sångsträvanden. År 1864 bildade sju flickor en sångförening, som de först kallade »Vår förening». Därav blev sedan »Vårföreningen». Föreningen uppkom av en tillfällighet. En vårmorgon 1864 sammanträffade sju unga flickor i Kaisaniemi med några äldre vänner, bland dem Z. Topelius och hans maka Emelie. Kan ni inte sjunga något, flickor? frågade Topelius. Jubel! Jo, det ville de. De försökte sjunga tvåstämmigt, de försökte sig på några manskvartetter, vilket försök intresserade dem i hög grad. De beslöto sjunga tillsammans och skaffa sig sånger arrangerade för damkör. Till sin ledare utsågo de Therèse Decker, senare gift med David Hahl. Så begynte då »Vårföreningen» sin verksamhet. Topelius var »hedersledamot» i föreningen, och man frågade honom alltid till råds i viktigare saker. Denna förening liksom Morings sångförening infann sig ofta hemma hos Topelius. Det var för resten sed att sångarna samlades hos varandra, vilket ibland kunde vara ganska besvärligt för mödrarna. Fru Emelie Topelius skrev en gång i ett brev: »I går tisdag var hos oss hela sångarskaran och en hop andra unga — det var liv och regemente må Du tro. Mellan sångerna lektes det muntra lekar, så man var nära att mista öronen, men roligt hade de. Klockan ett åtskildes vi.» »Ja — det var glada lyckliga stunder», skriver en annan författarinna, »då sångarskaran såsom hos familjen Topelius slog sig ned omkring stora bordet i salen, eller kring brasan i Z. T:s rum, och den ena sången efter den andra klingade ren och klar, stämde sinnet till glädje, och så den fröjden att hava Z. Topelius med, alltid gärna och intresserad av de ungas sång, skämt och muntra upptåg. De, som voro med om dessa aftnar, glömma dem väl aldrig».

Vårföreningen har sin särskilda plats i körsångens historia, därför att Topelius för den skrev flera sånger, vilka sedan ton-

R. Faltin.

liten visa vill jag sjunga» samt »Vind och vita vågor». Sånger för »Vår föreningen» arrangerades även av Axel Lindgren och Karl Collan.

Hela denna privata körverksamhet, som visserligen var betydelsefull, hade dock en viss karaktär av tillfällighet ända till dess Richard Faltin efter sin överflyttning till Helsingfors 1869 anslöt sig till kretsen. Han föreslog organiserandet av en förening med fasta stadgar och regelbundna övningstider. Förslaget väckte livlig anklang. Faltin tog saken omständligt, studerade stadgarna för flera utländska körer och utarbetade på grundvalen därav stadgar för den nya körsammanslutningen. Karl Collan var en av dem som deltog i förberedelserna, men han avled i kolera dagen förrän det första sammanträdet skulle äga rum i september 1871. Flera av »Vår föreningens» medlemmar, framför alla andra Therèse Decker, deltog också med liv och själ i arbetet. Kören fick namnet »Sångföreningen». Dess syftemål var närmast att utföra större tonsättningar. »Sångföreningen» kom med andra ord att fortsätta den körverksamhet, som hade påbegynts av Fredrik Pacius på 1830-talet. Under en lång följd av år utförde också Faltin med sin kör flera av oratorielitteraturens förnämsta verk. Början gjordes med Haydns »Die Jahreszeiten» (1872).

sattes av den tidens unga komponister antingen för solo eller för blandad kör. Gabriel Linsén satte musik till »Vackra siska i den gröna skog», »I skogen på en tuva såg jag konvaljer sju» samt vidare till Sylviasånger »Jag kommer ändå» och »Jag gungar i högsta grenen», vilka han sedermera arrangerade för blandad kör. Andra sånger, som tillkommo i denna krets, voro Henrik Borenius' »Somna du min våg», Ernst Fabritius' »En

Sedan följde bl.a. Mozarts »Requiem» (1873), Händels »Messias» (1874), Bachs »Matthäus Passion» (1875) samt Beethovens C-durmässa (1879), Händels »Israel i Egypten» (1880), Brahms »Ein deutsches Requiem» (1881), Haydns »Skapelsen» (1882), »Matthäus Passion» ånyo (1883) och Listz' »Die heilige Elisabeth» (1884).

Faltins ledarverksamhet inskränkte sig emellertid icke endast till »Sångföreningen». Utom att han var dirigent för Akademiska sångföreningen, handhade han ledningen av en mindre finsk kör, för vilken han skrev ett antal arrangemang och kompositioner. På denna linje utvecklades verksamheten i riktning mot den folkliga körsången. Faltin blev också anlitad, när programmet skulle uppgöras för de första finska musikfesterna. Sålunda kom musikfeströrelsen att på flera sätt sammanknytas med tidigare inhemska musiksträvanden i huvudstaden.

En livlig körverksamhet utvecklades även i Vasa under det nittonde seklets sista decennier. Efter det fru Sigröd Ilmoni bosatt sig i staden 1876, sammanslöto sig ett antal musikvänner till en kör, Musikaliska föreningens sångkör, som till en början sammanhölls av fru Ilmoni. Hon hade studerat sång för Massé i Paris och tog verksamt del i musiklivet överallt där hon vistades.

När den unge löjtnanten Axel Stenius flyttade till Vasa, det var 1881, övertog han ledningen av kören. Därmed inleddes en lång glansperiod i stadens musikliv. Stenius var genommusikalisk, kunnig och entusiastisk för sin sak. Han hade smittats av den i synnerhet i huvudstaden rådande hänförelsen för oratoriet, och han ställde denna allvarliga, förnäma musikform som mål även för sin kör. Genom sitt sympatiska väsen och sin iver fick han kören intresserad för sina förslag. Inom kort firade han sin första seger med Hallelujakören ur Händels »Messias» och år 1885 gavs »Der Frühling» ur Haydns »Die Jahreszeiten». Detta uppförande hade samband med körverksamheten i huvudstaden, såtillvida som professor Faltin ställt

såväl sång- som orkesterstämmor till förfogande. Detsamma skedde två år senare, då Stenius med sin kör utförde partier ur Schumanns »Der Rose Pilgerfahrt». Stenius hade för den orkestrala delen ett gott stöd i kapellmästaren vid Vasa bataljons musikkår Gustaf Koch, som samlade instrumentalisterna, övade dem och sammandrog stämmorna för de krafter som stodo till buds. Från och med 1889 stöd orkestern på stadigare fötter. Den blev då en underavdelning av Vasa musikaliska förening och tillförsäkrades ett årligt understöd av staden. I violinisten A. E. Westerling fick den en skicklig och samvetsgrann kapellmästare.

Den stora eran för Axel Stenius och Musikaliska föreningen begynner år 1892, då kören, som räknade 70 personer, och orkestern, 30 man, företogo den mycket omtalade konsertresan till Helsingfors och hänförde huvudstadsborna vid tvenne konserter i Solennitetssalen med Cherubinis »Requiem», Faltins »Promotionskantat» och Mendelssohns »Athalia». Men denna period faller utom ramen för min skildring denna gång. Medan man här liksom i huvudstaden på olika sätt och inom olika läger arbetade på den blandade körsångens utveckling, hade nya impulser kommit utifrån, ett initiativ, som syftade vidare, nämligen till föranstaltandet av stora nationella musikfester. Tonkonsten skulle föras ut i bygderna. Även bland allmogen skulle musiklivet utvecklas på den gamla grunden.

II. MUSIKFESTERNA UPPSTÅ.

Samma år som Richard Faltin överflyttade till Helsingfors — det var 1869 — hölls i Estland en stor sångfest för att fira 50-årsminnet av livegenskapens upphävande i Livland och återvinnandet av den medborgerliga friheten i Estland. Vid denna fest närvorot två studenter från Finland. Hos dem kvarstannade dock endast det upplyftande minnet av den stora nationella högtiden. Då, tio år senare, den andra estländska sångfesten firades, hade i Helsingfors icke blott den förut skildrade körverksamheten fått ökat fotfäste utan även en stark bildningsrörelse uppstått. Rörelsen hade erhållit en fastare organisation med grundläggandet av Finska folkupplysnings-sällskapet 1874, ett sällskap som till en början var tvåspråkigt och avsåg att rikta sin verksamhet både åt finskt och svenskt håll. I det för allmänheten framlagda programmet sades uttryckligen, att sällskapet syftade till att upprätta sångkörer och musikkapell samt att anordna folkfester. Det hette att sällskapet vart tredje år skulle hålla högtidssammanträde. Programmet borde då ha en fastare prägel, något som vid Folkupplysningssällskapets högtidssammanträden på 1870-talet endast i ringa utsträckning blev beaktat. Då festmötet för 1881 förbereddes vären förut, föreslog sällskapets sekreterare, Axel August Granfelt, att en sångfest skulle anordnas i samband med mötet samt att några från Finland skulle resa över till den tredje sångfesten i Reval just samma sommar. Granfelt kom själv att övervara den estländska festen. Han

reste dit enkom för att i egenskap av Folkupplysningssällskapets sekreterare göra sig förtrogen med det sätt, på vilket den var arrangerad. Han fick sällskap av sex andra representanter från Finland. Besöket blev i själva verket av avgörande betydelse för musiksträvandena inom Folkupplysningssällskapet, ty Granfelt fick bekräftelse på sin uppfattning, att musiken var en verklig bildningsfaktor och att sällskapets festmöten borde, i överensstämmelse med andemeningen i det ursprungliga programmet, göras till fosterländska musikhögtider. Då han framlade sina erfarenheter inför styrelsen och föreslog, att det följande festmötet skulle anordnas som en sång- och musikfest, tyckte man att förslaget var gott. Granfelt fick i uppdrag att överlägga med sällskapets medlemmar i Jyväskylä, där mötet skulle hållas, om arrangemangen. Lektor Erik August Hagfors lovade öva in seminariets kör och anförä sången vid själva festen. Där emot ville han icke deltaga i uppgörandet av programmet. Detta måste därför ske i Helsingfors. Granfelt erhöi där biträde av A. A. Borenius och en av stadens musikaliska auktoriteter, Richard Faltin.

Bemödandena att omplantera sångfestidén i finländsk mark mötte, besynnerligt nog, motstånd från »folkskolans fader», Uno Cygnæus. Granfelt berättar härom följande: »I festglädjen såg han blott förfång för folkbildningens allvarliga syfte, som låg hans hjärta så nära, och han inlät sig icke på några som helst överenskommelser; han påpekade blott, att då lärarmötet (som var avsett att hållas samtidigt) slutade lördag middag, stod aftonen till vår disposition. Då kunde Folkupplysningssällskapets fest börja. Och sitt hjärtas mening uttryckte han i nog så tydliga ord, då han rent ut sade mig: 'Fiasko gör du i alla fall med din sångfest'«.

Vid ett senare besök i Helsingfors lyckades man dock få Cygnæus att gå med på att fredagskvällen skulle reserveras för generalrepetitionen, varigenom festkonserten sålunda kun-

de hållas på lördagen. De planlagda sångtävlingarna strökos senare från programmet. Trots dessa svårigheter och trots att Folkupplysningssällskapet vägrade att förskottera 500 mark för täckandet av utgifterna, kom festen till stånd. Någon större anslutning vann den icke. Totalantalet sångare och musikanter var 322. Men Granfelt kunde känna sig tillfreds. Folkupplysningssällskapets festmöte hade fått den form han önskade giva det. Sångfesternas framtid var tryggad, och de brister och ofullkomligheter, som framträdde vid det första försöket, skulle säkert avhjälpas med tiden.

Musikmötet 1881 räknas emellertid icke i raden av Finska folkupplysningssällskapets fester. Först år 1884 firades, återigen i Jyväskylä, Folkupplysningssällskapets första sång- och musikfest. Man hade tagit en rundlig förberedelsestid på sig. Programmets musikaliska del fastställdes åter med biträde av Borenus och Faltin samt J. P. Hannikainen. Deltagandet i festen var livligare än föregående gång: fem sångföreningar och fem hornkapell från andra orter. Antalet medverkande uppgick till sammanlagt 390, av vilka 314 voro sångare och 76 musikanter. Sambandet med Estland, därifrån initiativet hade kommit, markerades vid festen i Jyväskylä genom ett antal gäster från andra sidan Finska viken, bl. a. pastor Jakob Hurt, läraren Hugo Treffner, musikern och forskaren lektor Hermann m. fl.

Genom sång- och musikfesten i Jyväskylä, där programmet upptog, utom körer och musiknummer, två festtal, sångtävlingar och allmän samvaro, hade musikfesterna fått en slutgiltig form. Att de nu skulle komma att hållas regelbundet var en självfallen sak. Efter en paus på fem år hölls Folkupplysningssällskapets andra musikfest. Under samma årtionde hann man med ännu tvenne sångfester, i Tammerfors 1888 och i Viborg 1889. Folkupplysningssällskapet var, som jag redan sagt, vid denna tid tvåspråkigt, och sångfesterna hade egent-

ligen också bort vara tvåspråkiga. Man försökte officiellt iakttaga stadgarnas föreskrifter. Kallelsebreven utfärdades på båda språken, och även svenskspråkiga körer inbjödos. Men likväl kom svenskan icke till användning vid något tillfälle. Om försöket att på det musikaliska området förverkliga sällskapet tvåspråkiga syften på 1890-talet skall jag tala längre fram. När detta skedde, hade emellertid föreningen Svenska Folkskolans Vänner fattat sitt beslut att anordna rent svenska musikfester, och den första hade t. o. m. ägt rum. Innan jag övergår till skildringen av dem, bör jag ännu ägna några ord åt själva idén, den musikaliska kulturströmmen från söder.

Det är ovanligt, att en så livskraftig impuls som musikfeströrelsen kommer till Finland från den estländska sidan, men vi finna vid en närmare granskning, att Estland sannolikt är ett genomgångsland — varigenom värdet av kulturimporten visserligen inte alls minskas. Jag tror nämligen, att den första estländska musikfesten organiserades efter tyska förebilder. Tanken att fira frihetsminnet med en nationell fest framlades enligt Granfelts skildring av grundläggaren av Estlands tidningspress, J. V. Jannsen. Han var en förkämpe för den nationella saken i Estland och såg som sitt slutliga mål landets befrielse från tyskt förmynderskap; men han hoppades på medverkan även av de bästa tyska elementen. Därför stod han på god fot med den tyska bildade klassen och samarbetade med den. En annan radikalare ståndpunkt intog den andre nationelle ledaren C. R. Jakobson. Denne var mera stridslysten till sin natur och hade mottagit inflytelser från de ryska frisinnade kretsarna i Petersburg. Han väntade på de liberala idéernas genombrott i Ryssland, varefter han hoppades ernå Estlands definitiva frigörelse med ryskt bistånd. (Granfelt). Spänningen var till och med så stark, att Jakobson och hans parti utblevo från musikfesten i Reval 1880, vilken hade arrangerats av Jannsen och hans vänner med bistånd av deras tyska bunds-

förvanter. Ordförande i feststyrelsen var en tysk baron, doktor von Wistingshausen.

Dessa förbindelser mellan de estländska musikfesternas upphovsman och de tyska kretsarna samt de senares medverkan vid själva arrangemangen tala för antagandet, att man haft de stora tyska musikfesterna till förebild.

Idén till blandade körer och musikfester torde dock icke heller ursprungligen vara tysk utan engelsk. I England behövde man större körer för utförande av bl. a. Händels verk. De årliga uppförandena av Händels »Messias» började redan 1749. Mot slutet av seklet höllos musikfester i flera städer — i Birmingham nästan regelbundet vart tredje år under seklets två sista decennier.

I Tyskland bildade Karl Fasch Berliner Singakademie 1790 med endast blandade stämmor. Kören utvecklade sig hastigt och fick många efterföljare. Snart sammanslöto sig dessa organisationer vid större musikfester. Sådana blevo allmänna i början av 1800-talet. Berömda voro i synnerhet de s. k. neder-rhenska musikfesterna i Elberfeld (från 1817), i Düsseldorf (från 1818), i Köln (från 1821) och i Aachen (från 1825). Musikfesterna föranstaltades vanligen även i Tyskland regelbundet med tre års mellanrum. Många av Tysklands förnämsta tonkonstnärer framträdde därvid som dirigenter. De mest anlitade voro Ferdinand Ries och Felix Mendelssohn-Bartoldy. Under 1830—40-talen var Mendelssohn den förnämsta ledaren.

De tyska blandade körernas liksom musikfesternas huvudsyfte var från början att odla och framföra större körverk. Oratoriet upplivades på nytt. Uppförandet av Bachs »Mattheus Passion» i Berliner Singakademie 1829 under den tjugoåriga Mendelssohns ledning hörde till tidsskedets betydelsefullaste händelser inom detta område av tyskt musikliv. Det var det första uppförandet av »Mattheus Passion» efter Bachs död och en konstnärlig gärning av väldiga mått. Den store Thomas-kantorn framdrogs ur sin förgätenhet och till-

försäkrades den hedersplats, som tillkom honom och som han sedan dess fått behålla.

Men på samma gång musikfesterna förmedlade kännedomen om de stora klassiska verken, sammanförde de krafter från olika håll och fingo på detta sätt en mera folklig eller landskapsbetonad karaktär. Genom de nyvunna möjligheterna att få körverk uppförda främjades dessutom den konstnärliga produktionen i hög grad. Festerna blevo överallt efterlängtade musikhögtider på grund av de tillfällen till samling de erbjödo för tonsättare, yrkesmusiker, amatörer och musikvänner från alla samhällsklasser. Skildringarna av dessa musikfester äro fulla av hänförelse över den konstnärliga behållningen och den allmänna stämningen. Jag hänvisar endast till Jenny Lindlitteraturens omnämmande av musikfesten i Aachen 1846 och den berömda sångerskans samt makarna Geijers sammanträffande med Mendelssohn.

Bland de mindre körformerna blev manskören mest populär, sedan de s. k. Liedertafel-sammanslutningarna uppstått på flera ställen efter mönster av den av K. F. Zelter bildade Berliner Liedertafel (1809) och H. G. Nägelis manskörer i Schweiz (1810). Genom de blandade körernas verksamhet och genom musikfesterna åter blev även den förgättna musikkulturen i enklare stil för blandade stämmor ånyo uppmärksammas, varjämte nya blandade körsånger i denna stil uppstodo.

En avgörande betydelse för utvecklingen fick Mendelssohns 28 sånger för blandade körer (op. 41, 48, 59, 88, 100). Sångerna vunno omedelbart en ofantlig popularitet. De fångsla ännu i dag genom sin mästerligt skrivna sats, sin välklang och sin folkliga prägel. De voro avsedda att sjungas inte endast i konsertsalen utan också i det fria. Den folkliga sången blev ett verkningsfullt uttryck för den musikaliska romantiken. Mendelssohn var en ivrig talesman för den. »Den naturligeste av all musik är dock den som människorna bära med sig när de spatsera i skogen eller fara i båt på vattnet.» Mendelssohn

komponerade visor av rent folkvisartad karaktär. De tre folkvisorna »Kom fly med mig och bliv min brud» jämte de två följande äro kända exempel därpå. Även andra komponister framträdde med körer i samma stil. En stor repertoar för blandade stämmor stod snart till förfogande även för mindre sammanslutningar. Därigenom öppnades möjligheter för vidare kretsar att deltaga i musikfesterna och för den blandade kören att bliva — folkets sång.

De nya strömningarna hade inkommit till vårt land dels genom personlig förmedling, dels på litterär väg. Sedan man i allt flera hem hade skaffat sig en taffel eller ett pianino, hörde det även till saken, att de unga döttrarna och sönerna skulle studera in de nya romanserna. Musiklivet i Helsingfors hade fått en direkt förbindelse med den tyska högromantiken, när ett antal musikbegåvade ynglingar på 1850-talet reste till Leipzig — den tidens vallfartsort för alla unga musiker — för att utbilda sig i det av Mendelssohn 1843 grundade konservatoriet. Inflytelserna började också märkas i våra egna »romantikerna» tonsättningar, kanske främst i solosångerna av Karl Collan och Gabriel Linsén.

Den romantiska körlitteraturen var ock den mest odlade formen inom de förutnämnda körsammanslutningarna. Den blandade kören hade en gång för alla slagit igenom. På 1880-talet kunde kör- och oratoriekonserterna räkna på ett lika stort intresse från publikens sida som studentsångarnas konserter. De sjungande åter hade i den blandade körsången en både njutningsrik och angenäm sysselsättning: Den hänförelse en stor del av de kvinnliga körmedlemmarna lade i dagen måste betraktas såsom en viss utlösning för en förut bunden längtan till musikalisk konstverksamhet.

Vårt kulturliv var väl förberett för att mottaga och varaktigt tillgodogöra sig en mera vittsyftande musikalisk organisation, när idén till de folkliga musikfesterna infördes.

III. FINLANDSSVENSK SAMLING I EKENÄS 1891.

Föreningen Svenska Folkskolans Vänner hade stiftats 1882 med syftemål att stödja bildningsarbetet bland den svenska allmogen i landet. S.F.V. framträdde således som en svensk motsvarighet till Finska folkupplysningssällskapet. Arbetet för folkskolesaken var uttryckligen angivet som huvudmål. Efter den framgång de finska musikfesterna haft, var det naturligt, att liknande festtillfällen också skulle anordnas för den svenska befolkningen. Man insåg deras musikaliska och allmänbildande betydelse, och behovet av allmänna svenska samlingsstillfällen gjorde sig alltmer gällande.

Den enspråkiga karaktären av Folkupplysningssällskapets fester gjorde sitt till. Vissa nationalistiska uttalanden påskyndade ytterligare den svenska väckelsen. I början av 1889 behandlade Nya Pressen under rubriken »Nationella dissonanser» Folkupplysningssällskapets musikfest föregående sommar i Tammerfors och den tillämnade festen i Viborg samt gjorde gällande, att den finskt nationella partiståndpunkten fått alltför stort företräde. Vid det förstnämnda tillfället skall festtalaren ha låtit en ljungande uppmaning utgå »till alla fosterlandsvänner att låta sina barn uppfostras på finska språket för att deras arbete skulle få verklig betydelse för fosterlandet». Detta innebar, enligt tidningen, ingenting mindre än en maning till alla med svenskt modersmål att se till, »att en kommande generation offrade detta för fosterlandets väl, sådant

det finska partiet drömt sig detta mål, vunnet genom språklig enhet» (Lille). Då utvecklingen gått i den riktningen, var det naturligt, att landets svenska befolkning känt sig främmande i detta sammanhang.

I slutet av 1890, närmare bestämt den 3 december, kom frågan upp vid ett direktionssammanträde i S.F.V. Kalendern upplyser om att magister Ernst Lagus på förhand rådfört sig i saken med Martin Wegelius och att han nu framställde förslaget, att S.F.V. borde, »i likhet med Finska folkupplysnings-sällskapet», som det uttryckligen säges, »anställa regelbundet återkommande musikfester för att så lunda på landsbygden väcka och höja intresset för sång och musik». Därmed var syftemålet klart utsagt. Landsbygdens musikintressen skulle i främsta rummet tillgodoses.

Karl Flodin berättar i sin biografi över Martin Wegelius, att Lagus bott hos Wegelius och diskuterat saken med denne. Till en början skall Wegelius ha ställt sig skeptisk gentemot förslaget, mest med hänsyn till den praktiska utförbarheten, men han blev snart varm för saken, berättar Flodin, och tillägger med rätta, att Wegelius i själ och hjärta var övertygad om den musikaliska konstens betydelse som bildningsfaktor. Jag har till och med svårt att förstå den här nämnda skepticismen hos honom. Redan i brev från Wien 1871, då han stiftat bekantskap med de utmärkta sångföreningarna där, skrev han hem, att ingenting var naturligare, än att en sångförening skulle bildas i Helsingfors. Även de tyska musikfesterna hade han lärt känna. Ivrig som han var att sprida musikalisk bildning, måste han från början ha tilltalats av musikfestidén som sådan.

Inom S.F.V:s styrelse och hos sångens vänner väckte förslaget att anordna en svensk musikfest livlig anklang. Man beslöt att om möjligt redan följande sommar skrida till planens förverkligande. En kommitté tillsattes för att föra frågan vidare och utarbeta ett detaljerat program. Kommittén fick

följande sammansättning: folkskolinspektören V. Öberg (ordförande), magister K. Flodin, sångledarna C. v. Knorring och E. Leander, magister E. Lagus, kapellmästaren A. Leander, doktor P. Nordmann, artisten T. Waenerberg och direktor M. Wegelius. Kommittén hade fått denna sammansättning med hänsyn till planen att i förening med musikfesten anordna en litteraturutställning samt en konstutställning.

En av kommitténs första åtgärder var att kringsända cirkulär med förfrågningar om det musikaliska livet i städer och landskommuner samt om de olika sångföreningarnas intresse för att delta i en musikfest, vilken jämväl skulle förenas med tävlingar, såsom bruket var vid de finska sångfesterna. Svaren inlöpte oregelbundet. Kommittén hade dock erhållit så pass tillfredsställande uppgifter, att den kunde förorda anordnandet av en musikfest under sommaren. Städerna Ekenäs och Lovisa hade förklarat sig villiga att mottaga festen. Man beslöt antaga inbjudningen från Ekenäs, som hade förmånen att äga goda kommunikationer, rymliga lokaler och en lämplig festplats på den natursköna Ramsholmen. Till festdagar valdes 4 och 5 juli, en lördag och en söndag.

När dessa beslut hade fattats, överlämnades de lokala arrangemangen åt en kommitté i Ekenäs, som utförde det förberedande arbetet på orten under borgmästaren B. Schaumans ledning. Bl. a. måste festplatsen förstöras och en estrad byggas. Den viktigaste delen av förberedelserna i huvudstaden, nämligen att uppgöra musikprogram samt anskaffa de nödiga noterna, omhänderhades av en underkommitté, inom vilken Martin Wegelius blev den självskrivne ledaren. Övriga medlemmar voro bl. a. A. Leander och E. Lagus.

Arbetet kom i huvudsak att vila på Martin Wegelius' skuldror. Huruvida det var hans förslag att utgiva den serie sång- och musikhäften, som grundlades under den gemensamma rubriken »Svenska Folkskolans Vänners musikbibliotek», känner jag icke till. Men jag har anledning att förmoda, att inne-

hället i dessa häften till stor del bestämdes av honom redan i början liksom senare var fallet; själv lämnade han ock en stor mängd bidrag till dem. Hans närmaste man var Leander. Denne jämte Lagus skötte korrekturläsningen, berättar Flodin. Programmet för sommarens musikfest ingick i Serie A, häft. 1 och 2 för blandad kör, och Serie B, häfte 1, kompositioner för hornkapell.

I april utsände sångfestkommittén ett cirkulär till sångföreningar och hornkapell i landets svenska trakter, ur vilket jag intager följande utdrag.

»De sångföreningar och hornkapell, som ämnat deltaga i musikfesten i Ekenäs lördagen den 4 och söndagen den 5 juli 1891, böra anmäla sig hos sällskapets sekreterare, d:r P. Nordmann (Helsingfors, Skillnaden 15) så fort som möjligt och senast den 15 maj. Anmälan bör även innehålla uppgift om antalet medlemmar i resp. föreningar, huru talrikt varje stämma är besatt samt dirigentens namn.

Alla i musikfesten deltagande sångföreningar och hornkapell böra i och för repetitioner m.m. infinna sig i Ekenäs senast lördagen den 4 juli kl. 9 f.m., då upprop försiggår.

Den i samband med musikfesten anordnade tävlingen för sångföreningar och hornkapell äger rum lördag e.m. och försiggår i följande grupper: 1) Hornkapell, 2) Blandade körer, 3) Manskörer, 4) Kvinnokörer. Inom varje av de tre första grupperna tävlas i två avdelningar: den ena med svårare, den andra med lättare tävlingsstycke, den förre med ett större (första), den senare med ett mindre (andra) pris.

Tävlingsstyckena äro:

1) För Hornkapell, första avdelningen: »Divertissement över svenska folkmelodier», andra avdelningen: »I rosens doft» av Prins Gustav.

2) För Blandade körer, första avdelningen: Fredmans epistel N:o 71 (»Ulla, min Ulla»), arrangerad av M. Wegelius, andra avdelningen: »Vallkulla», Nyländsk folkvisa, arrangerad av M. Wegelius.

3) För Manskörer, första avdelningen: »I skogen» (»Där träd och buskar gröna») av Mangold, andra avdelningen: »Jungfrunen och ungersven», nyländsk folkvisa, arrangerad av K. Flodin.

4) För kvinnokörer: Tävlingsstyckena få fritt väljas av de tävlande föreningarna, och är även för denna grupp ett första och ett andra pris utfäst.

Obs.! Deltagandet i tävlan är frivilligt. Däremot äro alla till festen anmälda skyldiga att deltaga i det gemensamma programmet vid festen enligt följande plan:

Alla i festen deltagande sångföreningar (kvinno-, mans- och blandade) inöva obligatoriskt: Vårt land, Suomis sång och morgonbön ur Josef.

Alla i festen deltagande Blandade körer inöva obligatoriskt: Vår Gud är oss en väldig borg, Sommarpsalm (Den blomstertid nu kommer), Rytmsk koral av Faltin, Savolaisen laulu och Vallkulla.

Alla i festen deltagande Manskörer inöva obligatoriskt: Björneborgarnas marsch, Minun kultani samt Jungfrunen och ungersven.

Alla i festen deltagande hornkapell inöva obligatoriskt: Vårt land, Bön ur Josef, Vår Gud är oss en väldig borg, Sommarpsalm, Rytmsk koral av Faltin, Finska arméns marsch 1808 och I rosens doft.

Samtliga sångnumror utföras på de språk, som ovan anförda titlar tillkännagiva.»

Tävlingar hörde sedan gammalt ihop med musikfesterna. Sådana hade föranstaltats vid de stora festerna i Tyskland; de hade jämväl förekommit på programmet vid de estländska musikfester, som varit förebilder för de finländska, och de hade sålunda upptagits även hos oss. Man väntade av tävlingarna ökad intensitet i arbetet och överhuvudtaget gynnsamt inflytande på utvecklingen av respektive musikformer. De tilldrogo sig ett stort intresse från de tävlandes sida, i varje fall under de första tiderna.

Inbjudningen till musikfesten i Ekenäs hade, såsom naturligt var, påskyndat arbetet inom körsammanslutningar och hornkapell. Men endast tre blandade körer anmälde sig: Arbetets Vänner i Helsingfors, 89 medlemmar,¹ ledare herr E. Leander; Sångens Vänner i Lovisa, 42 medlemmar, ledare herr A. Relander; Sibbo sångförening, 21 medlemmar, ledare herr Blomqvist. De anmälda manskörerna voro likaledes tre, nämligen Frivilliga Brandkårens i Helsingfors manskör, 40 man, ledare herr Leander; Typografernas i Helsingfors manskör,

¹ Enligt S.F.V:s Kalender. A.V:s i Helsingfors »Tioårsminnen» uppger antalet till 79.

19 man, ledare herr Palmroos; och Frivilliga Brandkårens i Lovisa sångare, 18 man, ledare herr Relander. Hornkapellen voro däremot sex: Järnvägsarbetarnas i Helsingfors hornkapell, 12 man, ledare herr Wendell; Ekenäs hornkapell, 12 man, ledare herr Lundin; Kimito hornkapell, 9 man, ledare herr Hagman; Fiskars hornkapell, 8 man, ledare herr Michaelis; Lovisa hornkapell, 7 man, ledare herr Haupt; och Kronoby hornkapell, 5 man, ledare herr Lybäck.

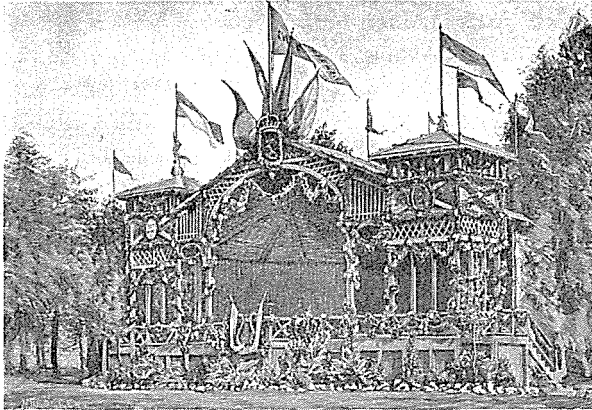
Deltagarna voro således 152 blandade stämmor, 77 mansstämmor samt 53 hornmusikanter eller tillsammans 282. Vi måste fastslå, att festkören var liten. Arbetets Vänners i Helsingfors samma år bildade kör utgjorde mer än hälften av hela samlingen. Alla aktiva sångare utom den lilla Sibbokörens medlemmar voro stadsbor, ehuru den stora helsingforsskören företrädesvis rekryterades ur den s. k. arbetarklassen — den hade ursprungligen skilt sig från Arbetarföreningen på grund av språkliga skäl. Någon körverksamhet på landsbygden existerade icke. Höjandet av musikintresset där var sannernligen en viktig angelägenhet.

De aktiva deltagarna från Helsingfors avreste med ett extra nattåg fredagen den 3 juli kl. 8.35 e.m. Lustfarartåget, som gick via Hyvinge, stannade vid stationen i Ekenäs tidigt på morgonen, »när solens klara strålar på himmelen steg opp», såsom A.V:s historiograf skämtsamt uttrycker sig. Det blev ovanligt livaktigt på stationsplanen, där mötande marskalkar anvisade kvarter åt resenärerna, dels i seminariet, dels i elementarskolan och dels i bryggeriets rymliga salar.

Staden hade klätt sig i festskrud. Gatorna, som ledde till staden från järnvägsstationen och hamnen, voro kantade med flaggor. Även enskilda hus i staden voro prydda med girlander och flaggdekorationer. Efter ett par timmars sömn började larmtrummorna gå på lägerplatserna. Övningarna vidtogo tidigt och pågingo hela förmiddagen. De repetitioner som föregått festen voro ett intet mot den press körerna nu under-

kastades av Wegelius och Faltin. Kapellmästar Laurent åter arbetade lika ivrigt med hornkapellen.

På eftermiddagen kl. 5 vidtog musiktävlan på Ramsholmen. Sommargrönskan, blomsterprakten och många vänliga händer hade hjälpts åt att pryda festplatsen. Estraden, uppförd efter ritning av arkitekt Hugo Lindberg och dekorerad av ingenjör

Estraden i Ekenäs 1891

Berggren, var hållen i den då för tiden vanliga paviljongstilen — den kallades för resten »musikpaviljongen». Numera ter den sig något överbelastad i arkitektoniskt-dekorativt avseende. Dess akustik kan knappast ha varit fördelaktig. Den säges ha varit vacker, men skönheten kommer inte till sin rätt på ovanstående avbildning. Låtom oss dock till jubileet smycka den i vår föreställning med den rika flaggskrud, den färg och friskhet, som den bjöd de första finlandssvenska musikfestdeltagarna den benådade julikvällen för femtiofem år sedan.

Tävlingen begynte. Spänningen ökade bland sångare och publik. Sådant hade man aldrig förut varit med om. Prisdorna voro: Martin Wegelius, R. Faltin, K. Flodin, W. Holmberg, C. v. Knorring, A. Laurent samt Jean Sibelius. Faltins

medverkan som ledare och prisdomare innebar en förbindelse med den musikaliska ledningen för Folkupplysningssällskapets fester, där han varit anlitad som dirigent och musikalisk expert vid uppgörandet av programmen. Genom sin ställning som universitetets musiklärare och genom sin verksamhet som körledare i huvudstaden var han ju också, vid sidan av Wegelius, den förnämsta auktoriteten. Att den unge J. Sibelius, som avslutat sina studier för Martin Wegelius vid Helsingfors musikinstitut och studerat två år utomlands, deltog såsom prisdomare vid festen, är särskilt värt att anteckna.

Under tävlingen utmärkte sig i synnerhet A.V:s i Helsingfors kör anförd av magister Emil Leander. Wegelius' ypperliga arrangemang av »Ulla, min Ulla» sades här för första gången ha kommit fullt till sin rätt.

Efter tävlingarnas slut var det tillåtet för de tävlande att uppträda med stycken efter eget val, dock icke sådana som funnos upptagna på söndagens program. Alla följde denna uppmaning. Arbetets Vänners kör sjöng »Becki Båtsman», »Vårsolen» av Hauptman och finalen ur »Kung Karls jakt»; typograferna sjöngo: »Vila vid denna källa» och »Spinn, spinn»; Lovisa blandade kör uppträdde med »Kärlekens vår» av Hauptman, första satsen ur Södermans »Bondbröllop» och Brahms »Sommarnatt»; Lovisa F.B.K:s sångare sjöngo »Havet är skönt» och »Fältvakten»; Helsingfors järnvägsarbetare spelade »Potpurri över nyländska folkvisor» och Lovisaseptetten utförde »Andante» av Jean Sibelius. Till slut uppträdde Sibbo sångförening, som icke deltagit i tävlingen, och sjöng ett antal visor, bl. a. »I villande skogen jag vallar min hjord», som motogs med stormande bifall. Denna enda allmogekör tilldrog sig stor uppmärksamhet under hela festen. Den gav det mest fullödiga uttrycket åt den musikaliska känslan sådan den levde bland den svenska allmogen, sades det. Den blev den första direkta förbindelseleden mellan den gamla folkliga musikkulturen och den nya musikaliska rörelse, som nu väckts till liv.

Söndagen den 5 juli var den egentliga festdagen. Den begynte med att ett par koraler spelades i kyrkornet av några hornkapell, en sed som hade gammal tradition i musikfesternas historia. Härigenom underströks det religiösa draget. En talrik skara festbesökare anlände till den flaggprydda staden redan på morgonen. En del använde förmiddagen till besök i kyrkan och på utställningarna, som anordnats i samband med festen, eller till utfärder till Källviken med ångaren Aavasaksa. Vid tiden för festkonserten på eftermiddagen föredro vägen till Ramsholmen ett myllrande liv. Snart var den lummiga festplanen fylld av åhörare. Tävlingen föregående afton hade besökts av c:a 1,200 personer, nu var antalet många gånger större. Festen vidtog klockan 5. Programmet hade följande utseende.

I.

Vår Gud är oss en väldig borg. Martin Luther.

Bön ur operan Josef. H. E. Méhul.

Tal av professor F. Gustafsson.

Fanfar. Vårt land. Fanfar.

II.

Sommarpsalm. J. Kolmodin.

Deklamation av magister G. Lindén («Den femte juli» av J. L. Runeberg).

Björneborgarnes marsch.

Rytmisk koral ur promotionskantaten 1890. R. Faltin.

III.

Bröllopsmarsch ur «Ett bondbröllop» av Söderman.

Minun kultani — Finsk folkvisa.

I skogen. Mangold.

Jungfrunen och ungersven, nyländsk folkvisa arrangerad av K. Flodin.

Savolaisen laulu. K. Flodin.

IV.

Vallkulla, nyländsk folkvisa, arrangerad av M. Wegelius.

Ulla, min Ulla, Fredmans epistel N:o 71, arrangerad av M. Wegelius.

O dalars djup. Mendelssohn.

Suomis sång. Fr. Pacius.

V.

Finska arméns marsch 1808, arrangerad av A. Leander.

I rosens doft av Prins Gustav, arrangerad av A. Leander.

Divertissement över svenska folkmelodier.

Musikprogrammet var som synes väl balanserat i konstnärligt avseende. Det bar Martin Wegelius' stämpel. Det hade dessutom en bestämd religiös-fosterländsk-folklig prägel. Det kyrkliga inslaget utgjordes av de tre koralerna. De fosterländska sångerna hade inpassats på det mest verkningfulla sätt: »Vårt land» efter festtalet, »Björneborgarnes marsch» efter uppläsningen av »Den 5 juli» och »Suomis sång» såsom slutnummer i den sista köravdelningen. Att mansköreerna avslutade sin avdelning med »Savolaisen laulu,» ter sig även som ett uttryck för en samlande tanke.

Sambandet med den tyska romantiken lyser fram främst i en av Mendelssohns mest älskliga körer, »O dalars djup, o höjder». Av Södermans praktfulla »Bondbröllop» för manskör hade endast första satsen upptagits, de övriga ansågos troligen för svåra. De inhemska tonsättarna voro i majoritet: Pacius, Faltin, Wegelius, Leander.

Folkvisorna på programmet symboliserade kanske bättre än något annat de förbindelser med allmogen, som man nu höll på att knyta från de bildade kretsarnas sida. De blandade köreerna sjöngo visserligen endast den nyländska folkvisan »Vallkulla», men denna var i stället ett glänsande exempel på folkvisans melodiska skönhet och Wegelius' arrangeringsförmåga. Visan var ett av köreernas älsklingsnummer, såsom den ock förblivit det sedermera. »Vallkulla» var dock icke den enda folkvisan på programmet. Mansköreerna sjöngo en nyländsk folkvisa arrangerad av Karl Flodin, »Och jungfrunen och ungersven», samt en finsk folkvisa, »Minun kultani kaukana kukkuu». Den sistnämnda liksom »Savolaisen laulu» sjöngs på originalspråket.

En höjdpunkt bildade professor Gustafssons festtal. Det

var ett högstämt men tillika kraftigt inlägg i den kulturpolitiska diskussionen. Talaren var medveten om det olyckliga i den söndring mellan de båda språkgrupperna, som alltjämt tilltog: »det skall väl tystna en gång, detta för oss med svenskan till modersmål hädiska, detta oförståndiga tal, att den svenska befolkningen, den svenska litteraturen vore — — — något främmande eller t.o.m. fientligt». Han manade till självkännedom och självhävdelse, men även till plikttrohet mot fäderneslandet: »Må sönerna av den svenska nationaliteten städse känna sina plikter mot det hela även i farans stund och i nödens dagar och må en klok och rättvis politik tillgodose även dess intresse.

Festtalet återspeglar även den politiska stämningen. Hotfulla ovädersmoln hade uppstått vid horisonten i öster. De ryska makthavandena hade alltmer börjat blanda sig i Finlands inre politik. Regeringskretsarna i Petersburg försökte efter bästa förmåga försvaga betydelsen av de utfästelser som givits Finland i 1809 års statsakter. Mot bakgrunden av detta bör man läsa professor Gustafssons satser om, huru man »långtifrån oss av okunnighet och illvilja misstänker vårt ringa folk för att vilja kränka det stora kejsarrikets värdighet på ett i sanning obegripligt sätt, då man visar lust att behandla vårt land ungefär såsom en egendomsherre kan göra med ett torp utan kontrakt». »Men», fortsatte talaren, »vi stå uppräta som förut. — — — Vi hava genom orygglig lag fått vår lantdag och det skall ej saknas män som med mod, klokhet och insikt visa ett ädelt hjärta och ett ärligt språk».

Festtalet åhördes med största uppmärksamhet. Vid dess slut skallade kraftiga leverop för fosterlandet över festplatsen. Även körerna och musiknumren hälsades med livligt bifall. Samtliga vid festen närvarande musikkännare lovordade på det högsta samsången, renheten, kraften och det väl avpassade hornackompanjemanget. Efter konsertens slut förrättade Martin Wegelius prisutdelningen. Första pris, en takt-

pinne jämte silvermärke för dirigenten, erhöll Arbetets Vänners i Helsingfors kör. Frivilliga Brandkårens i Helsingfors kör erhöll en taktpinne och Lovisa hornseptett en taktpinne samt ett dirigentmärke. Andra pris tilldelades följande sammanslutningar: Sångens vänner i Lovisa Wegelii musiklära i praktband jämte två normalstämgaflar, Typografernas i Hel-

Arbetets Vänners i Helsingfors kör 1891.

singfors kör en metronom och två stämgaflar, Järnvägsarbetarnas musikförening i Helsingfors en metronom samt Wegelii musiklära. Samtliga pris åtföljdes av diplom. Hornkapellen från Ekenäs och Kimito erhöles hedersomnämmande i form av diplomer och Sibbo sångkör 25 exemplar av Svenska Folkskolans Vänners sång- och musikserie, häftena 1 och 2.

Efter prisutdelningen framförde ordföranden i direktionen för Svenska Folkskolans Vänners ett hjärtligt tack till Ekenäs kommun för visad gästvänskap och för vad stadsborna gjort till festens förverkligande och framgång. Den officiella festen var

därmed slut, och så följde en glad folkfest med ringdanser och lekar i det gröna.

Musikfestens samband med kultur- och bildningsarbetet betonades på flera sätt. En stor uppmärksamhet tilldrogo sig de utställningar man anordnat. Den ena var en litteraturutställning, omfattande en fullständig provsamling på alla i Finland utkommande svenska tidningar och tidskrifter samt en mängd böcker från olika förlag ävensom från den Grönrooska bokhandeln i Ekenäs. För denna utställning stod magister E. Lagus. Den andra var en konstutställning, som ordnats av artisten T. Waenerberg. Utställningen bestod av ett 20-tal tavlor, lånade från Konstföreningen i Helsingfors, samt ett lika stort antal skulpturverk, som herr Waenerberg hopbragt ur egna och privata personers samlingar. Konstutställningen ägde rum i Normalskolehuset och hölls, liksom litteraturutställningen, öppen alla tre festdagarna under 8 timmar dagligen. Den blev besökt av ungefär 1,000 personer. Även ett diskussionsmöte hölls i Ekenäs dagen efter festkonserterna. Två frågor behandlades. Den ena rörde inrättandet av folkskolor i skärgårdstrakterna och den andra främjandet av folkhögskolesaken i västra Nyland. Sambandet mellan bildningsarbetet och de musikaliska strävandena underströks ytterligare därigenom. De ledande männen på folkupplysningens område hade en gång för alla ställt sig vid sidan av de musikaliska ledarkrafterna. E. von Qvants ord: »Folkets upplysning till hjärta och förstånd är dess självständighet och frihet», voro alltjämt mångas ledstjärna. Kunskapsbehovet och konstbehovet skulle väckas. Tonkonsten skulle även i sina mera utvecklade former göras till en folkets konst. Den musikaliska traditionen ute i bygden, vars rikedom man nu redan var medveten om, borgade för att det fanns resonans för denna strävan.

Flera ledare inom vårt bildningsliv togo del i diskussionen. Doktor P. Nordmann refererade den första frågan, och Johan-

nes Klockars, rektor för den samma år öppnade folkhögskolan i Kronoby, refererade den andra. Uttalanden gjordes av Gustaf Cygnæus, direktor Sundwall, pastor Broberg, magister Lagus, kyrkoherde Roslin, Jonatan Reuter m. fl.

Diskussionens detaljer kan jag icke uppehålla mig vid. En brinnande bildningsiver lades i dagen, om ock mycket kan tyckas kortsynt och kanske rentav naivt i belysningen av den utveckling vi skådat. Den första referenten ansåg väckandet av läslusten och kunskapsbegäret vara det första. Och på frågan, huru detta skulle gå till, svarade han, att »detta kan ske genom muntliga samtal, föredrag samt utspridande av tidningar och böcker». »Och vem skall göra detta?» fortsatte talaren. »Jo, de vilka haft den fördelen att i uppväxtåren besöka skolor.» — — — »Stadsborna, vilka sommar efter sommar slå sig ned i skären, kunde nog uträtta mycket för folkbildningen, blott de ville och komme sig därtill.»

Detta var ingenting mindre än en uppfordran till en intensivare folkbildningsverksamhet. En sådan verksamhet bröt också fram med en vårflods hela styrka under detta märkliga årtionde. — Folkskolor, folkhögskolor och föreningar kommo till. Studenterna organiserade ett mera omfattande folkbildningsarbete än förut. Kultur- och folkfester firades på olika håll. Den svenska befolkningen i landet vaknade till nationell medvetenhet. Samlingsrörelsen spred sig över Finlands alla svenska bygder. —

Under tiden för diskussionsmötet företog en stor skara festdeltagare, som ännu dröjt kvar i staden, en utflykt till skärgården med uppehåll i Källviken. Vid middagstiden gav Arbetets Vänners kör en konsert i folkskolans gymnastiksal. Efter konserten hade en utfärd åter anordnats. Denna gång ställdes färden med Aavasaksa till Skuru; därifrån förde ett hundratal åkdon deltagarna upp till Fiskars. Programmet hade uppgjorts i samråd med disponenten A. von Julin, så att brukets alla verkstäder kunde tagas i skärskådande. Kloc-

kan 6 anträdde återfärden. Efter ankomsten till Ekenäs började deltagarna skingra sig åt olika håll. Festdagarna voro till ända.

Så slutade S.F.V:s första musikfest för femtiofem år sedan. En betydande milstolpe på det svenska bildningslivets väg i vårt land var passerad. Nya utsikter hade öppnat sig.

IV. TVÅSPRÅKIGA MUSIKFESTER.

Folkupplysningssällskapets tidigare fester försiggingo mest i rent finska trakter, vilket blev bestämmande för deras språkliga karaktär. Delade meningar funnos, såsom vi sett, om tvåspråkighetens ändamålsenlighet vid sådana högtider. Då sällskapet beslöt att hålla sin sjunde musikfest i Åbo 1892, ansåg man emellertid, att festen i denna trakt måste taga hänsyn till de båda tungomål som talades i landet, om den ville räkna på något större intresse. Nu hade man ett gott tillfälle att förverkliga sällskapets officiella tvåspråkighet, låt vara att programmet kunde bliva tröttande, såsom någon invände, för dem som inte förstodo landets båda tungomål. Många fruktade till och med, att »en översvallande nationell hänförelse eller ett obetänksamt ungdomligt trots lätt skulle föranleda störingar». Detta läste man i Åbo Tidning någon dag före festen. Tidningen fick uppbära klander härför.

Alltnog, man beslöt odla samförstånd och jämbördighet mellan de båda språkgrupperna. Detta var ett berömvärdt försök att pröva styrkan av de förenande banden och ändamålsenligheten av Folkupplysningssällskapets språkliga program.

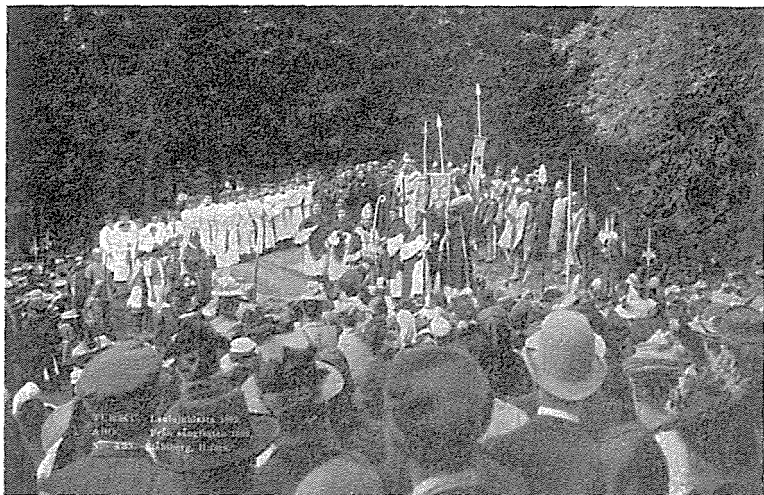
Programmet gestaltades också mera storstilat och omväxlande än förut. Följaktligen måste flera dagar tagas i anspråk för festen. Den utsattes till den 18—21 juni; musikkårerna ålades att infinna sig redan den 17 på kvällen för att få sina instrument justerade och stämda. Utom det egentliga musikprogrammet, en tävlingskonsert och en festkonsert, förbered-

des ett historiskt festtåg i Kuppis park, en procession av deltagarna från Domkyrkotorget likaledes till Kuppis park, gymnastikuppvisningar, allmänna sporttävlingar och tävlingar i velocipedåkning utanför Nylands tull; ytterligare skulle det bli en konstutställning samt en geo-etnografisk utställning i stadshuset, sammanträde för folkhögskolesaken, ett möte för bibliotekarier m.m.

Lördagen den 18 juni kl. 7 på morgonen förkunnade den gamla domens klockor att högtiden var inne. Omedelbart därpå började Åbo bataljons musikkår sin morgonkonsert på Observatorieberget. Redan detta antydde, att något ovanligt var på färde. Det officiella öppnandet av musikfesten ägde rum klockan 9, då alla deltagare hade samlats på festplatsen uppe på Observatoriebacken. Efter en koral och korta böner på finska och svenska av domprosten G. Dahlberg, höllos hälsningstal på båda språken. Den svenska välkomsthälsningen framfördes av stadsfullmäktiges ordförande E. Rönnbäck. Han betecknade sådana fester i allmänhet såsom »yttringar av den nyaste tidens kulturutveckling». »Men denna utgör frukten av gångna århundradens utsäde», sade han, »det civilisationens säde, som för sekler sedan sköt upp sin första brodd på Auras strand». Han erinrade om de minnen från vårt folks barndomstid, som trädde fram för besökarnas blickar, vart de än vände sig i denna stad: den vördnadsbjudande domen, Rän-tämäki gamla kyrka, Kuppis park med minnen av biskop Henrik, Åbo hus med sina dystra murar och bortom slottet de grönskande ekarna, under vilka Mikael Choraëus sjungit sina sånger. Talaren sade till sist: »När minnenas makt förenar sig med tonernas är jag förvissad om, att alla till denna fest församlade skola i toner svära trohetseden hand i hand, trohetseden mot vårt land, så att när vi åtskiljas, vi medföra ökad styrka i vilja och förmåga att bringa de offer av oss kunna krävas för fosterlandets ära och välfärd, för dess fria utveckling på den grund, som av förfädren lagd är.»

Även den finska talaren, doktor A. V. Jahnsson, anknöt till de historiska minnena. Han prisade lyckan, att den gud som styr folkens öden, sänt till våra kuster en sådan erövrare, att vår historia sedan dess icke känner den dag, då någon av landets inbyggare varit slav. Vad detta betyder, visar våra stam-

Festtåget i Åbo 1892.

fränders hårda öde och framför allt vår egen historia. Nu, då så många släktled gömtes i fosterlandets sköte, sedan Kristi kors höjdes över våra knäböjande förfäder, kunna vi bedöma hurudan uppfostran kristendomen varit och vilken välsignelse som strömmat därav, att vi uppfostrats i skydd av lagar, vilkas mærg utgöres av den grundsatsen, att folket självt skall vara sina lagars smed, sade talaren.

Den första festdagens program upptog repetitionssammanträden och en gymnastikuppvisning. På kvällen försiggick det historiska festtåget i Kuppis. Tåget var både allvarligt och

grant. Höjdpunkten bildade ankomsten till Kuppis källa, där biskop Henriks verk åskådliggjordes, såsom man föreställde sig att det gått till. En folkmassa, uppgående till 5 à 6,000 personer, hade samlats i parken. Tåget, för vilket kostymer lånats från finska teatern, var sammansatt av präster, högre och lägre, biskop Henrik själv, korgossar samt bärare av kyrkliga baner. Efter denna avdelning, som räknade 59 deltagare, följde bärarna av riksbaneret, tillsammans 44 personer. Sist kommo de hedniska finnarna i en grupp: män, kvinnor, barn, gummor och gubbar, sårade krigare och hövdingar samt vakt, 64 personer. Hela antalet uppgick till 167 personer. Det imponerande tåget framskred under sång, som utfördes omväxlande av korgossarna och av munkarna. Den historiska akten, dopet, förrättades under sång vid källan, invid den konstgjorda klippa, där konungen med en del av sina riddare och präster tagit plats.

Då musikfesterna voro en samling av både musikfolk och en större, intresserad publik än vanligt, hade det blivit sed, att ett antal fristående konserter anordnades i samband med fester. Körer och hornkapell passade på att på detta sätt återfå någon del av resekostnaderna. Utövande vokal- eller instrumentalkonstnärer räknade med ett livligt intresse för sina prestationer vid dylika tillfällen. Under åbofesten voro konserterna ovanligt talrika. Klockarkören gjorde början på fredagen. Under lördagen höllos tre konserter: den blinde kan- telespelaren A. A. Ockenströms, »Finska damkvartettens» samt Alarik Ugglas och Karl Ekmans. På söndagen voro konserterna ännu flera; då uppträdde bl. a. de viborgska körerna »Kipinä» och »Karjalan kaiku» samt Y.L.

Söndagen var regnig. De utfärder till stadens omgivningar, som planerats av olika ångbåtsbolag, gingo om intet. Festdeltagarna höllo sig helst inomhus. Domkyrkan var fullsatt under de båda festgudstjänsterna. Konsertgivarna kunde likaledes glädja sig åt talrika åhörare. Men det var förklarligt,

om feststämningen var något mulen. Det ständiga regnandet verkade inte heller uppmuntrande på arrangörerna, framgången av festen byggde ju i så stor utsträckning på vackert väder.

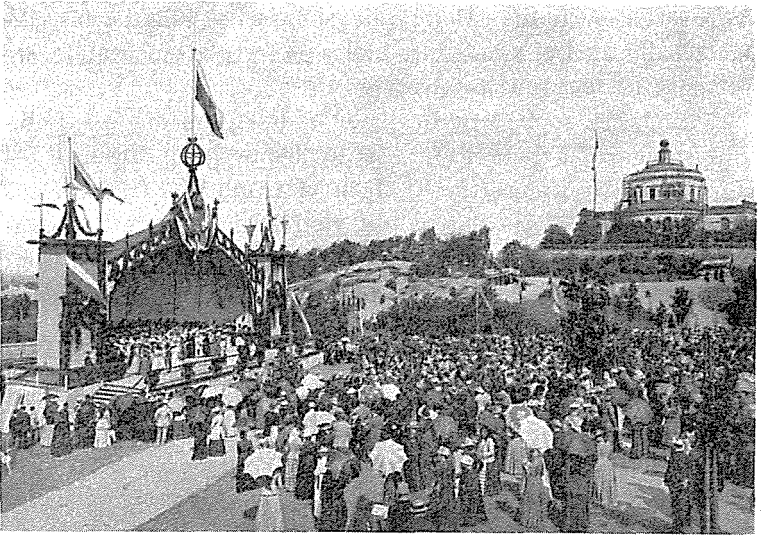
Även festens tredje dag bjöd på hällregn. Festtåget från Domkyrkotorget till Kuppis avgick trots detta programenligt. Doktor Jahnssons och pastor Theodor Grönstrands tal åhördes av en rätt stor publik. Men tävlingskonserten, måndagens viktigaste tilldragelse, kunde inte hållas på festplatsen, utan måste förläggas till Solennitetssalen.

Tävlingarna, som förut brukade hilda avslutning på Folkupplysningssällskapets fester, hade denna gång förlagts till dagen innan festkonserten, troligen efter mönster från Ekenäs föregående år. Detta var på allt vis fördelaktigare. Då spänningen var överstånden, kunde de tävlande delta i den stora slutakten utan den nervositet, som väntan på den musikaliska kraftmätningen medförde. Hela vintern hade körerna och kapellen strävat och övat, nu skulle slaget stå inför sakkunniga granskare och granskande kamrater, vilka senare inte voro de minst kritiska. Till prisdomare hade feststyrelsen utsett musikdirektör G. Wasenius, kapellmästaren W. Forsström och fru Emmy Ackté, men sedan Wasenius av sagt sig på grund av hög ålder — han var nu sjuttiofyra år — hade O. Merikanto blivit utsedd i hans ställe. De tävlande körerna och kårerna, som dessutom fått rätt att kalla »så många de ansågo nödigt», valde under den första festdagen fröken A. Ahnger, redaktör Hugo Ingelius, Karl Ekman och Alarik Uggla. Karl Flodins uppgift att Martin Wegelius hörde till prisjuryn har jag icke kunnat bekräfta.

Den stora festkonserten på tisdagen började en så ovanlig tid som kl. 9 på morgonen. Det myllrade av folk på festplatsen. De av föregående dags oväder vållade skadorna hade avhjälppts och nu sken äntligen solen.

Programmet begynte med »Vår Gud är oss en väldig borg», sjungen unisont med hornackompanjemang. Därpå utförde

den blandade kören, likaledes med ackompanjemang, Beethovens hymn »I himlar sjungen den eviges ära» på finska samt von Kapfelmanns hymn ur »Engelbrekt och hans dalkarlar» med ord av J. F. Hagfors: »Evige Gud, du som livet och döden håller uti din allsmåktige hand».

Festplatsen och estraden i Åbo 1892.

Nu följde senator Leo Mechelins svenska festtal, buret av ett starkt fosterländskt patos. Han talade om »arbetets segrar över kärrens frost och ödemarkens torftighet», om »upplysningens och sedlighetens seger över okunnighet och råhet». Men omsorgen om landets välfärd, hävdandet av vår rätt gentemot de alltmer hotfulla ryska anspråken utgjorde dock själva kärnan i talet. Mechelin yttrade bland annat: »Vårt folks politiska önskan i närvarande tid har ett mål, ett enda mål, nämligen detta, att landets grundlagar fortfarande måtte bevaras och hållas i helgd. Vi veta det alla, att detta önsk-

ningsmål är grundat på den klaraste rätt. — — — — Därför kunna vi ock hämta förtröstan ur tanken på Guds eviga världsordning, som fordrar att rätt och sanning skola gälla, men orättrådighet falla till stoftet.»

Talet, som åhördes med den spändaste uppmärksamhet, utlöste starka applåder. Programmet fortsattes med hornmusik, blandade körer, fruntimmerskörer och manskörer. Ett svenskt festpoem författat av Jonatan Reuter upplästes. Sista avdelningen, Konrad Greves kör ur »Den bergtagna» samt en »Festsång» av Wasenius, anfördes av tonsättaren. Under publikens livliga bifall fick direktör Wasenius mottaga en lagerkrans av festens styrelse som ett uttryck av erkänsla för allt vad den åldrige konstveteranen verkat till musiklivets höjande och för hans insats denna gång. Till sist följde professor Th. Reins finska festtal, som avslutades med att »Vårt land» sjöngs av de samlade körerna jämte publiken. Festkonserten slutade kl. $\frac{1}{2}$ 2. Därefter var en middag anordnad i Teaterrestaurangen, vid vilken många tal höllos.

Den allmänna meningen inom Folkupplysningssällskapet tyckes hava varit, att åbofesten slagit väl ut. Försöket för-tjänade att upprepas. Då en påtänkt musikfest i Sordavala följande år icke kom till stånd, beslöt man i stället anordna en tvåspråkig musikfest sommaren 1894. Vasa utsågs till fest-plats. I hjärtat av den gamla svenskbygden kunde man på-räkna ett stort intresse och ett verksamt stöd av Vasa musika-liska förening, som nu upplevde en glansperiod under Axel Stenius' ledning.

Inbjudan utfärdades på sedvanligt sätt, men antalet anmäl-da deltagare blev icke överhövan stort: aderton körer med 523 medlemmar och tolv hornkapell med 123 medlemmar eller sammanlagt 646 aktiva medlemmar. Därav voro sju körer med 317 medlemmar eller omkring $\frac{3}{5}$ svenska, nämligen Vasa musikaliska förening (100), Vasa arbetarförenings sångkör

(40), Arbetets Vänner i Helsingfors kör (70), Akademiska sångföreningen (50), Ungdomens kör i Åbo (36), Hangökören (15), Helsingfors folkskolläraryrkesförening (6). Samtliga voro således stadskörer. Det mål, som S.F.V. först tagit sikte på, blev här icke tillgodosett. Märkligt nog hade ej heller flera än två finskspråkiga landsortskörer kommit tillstädes, ehuru de finska festerna begynt sju år före de svenska.

Men om landsbygden var klen företrädd bland de uppträdande, var också musikprogrammet mindre folkligt än förut. Det upptog flera större inhemska musikverk: Wegelius' kantat »Den 6 maj» för blandad kör med melodram och Faltins promotionskantat för blandad kör med sopransolo; därtill kommo »Aino» av Kajanus, »Improvisation» (Vårsång) av Sibelius och »Korsholm» av Järnefelt. De båda sistnämnda verken voro splitternya, enkom komponerade för vasafesten. Intresset för denna ståtliga rad inhemska tonsättningar ökades genom att komponisterna själva kommit tillstädes för att dirigera sina egna verk. Största framgången hade den unge Jean Sibelius. Verket mottogs med stort bifall. Vasabladet säger att »Improvisationen» måste räknas till ett de finaste, skönaste »och mest anslående av denna talangfulle kompositörs arbeten. Melodierna äro så enkla och tjusande vackra, att de nästan bränna sig in i minnet. Orkestreringen är som i alla andra Sibelii verk övermåttan lugn». Även Järnefelt hade stor framgång med sin mäktiga skapelse.

Utom de stora inhemska verken upptog programmet denna gång icke mindre än tre oratorier, nämligen Haydns »Skapelsen», Cherubinis »Requiem» i c-moll och Schumanns »Paradies und Peri» samt dessutom Mendelssohns Athalia-musik.

Programmets karaktär ger således förklaringen till att deltagarantalet inte var större, trots att musikfestidén nu hade slagit igenom och de musikaliska krafterna från hela landet mobiliserats. Det folkligt nationella hade fått träda tillbaka för det högkonstnärliga. Utförandet krävde kvalificerade

krafter. Endast mera försigkomna körsammanslutningar kunde tänkas medverka i de stora numren. För oratorierna stod också Vasa musikförening ensam. Wegelius' kantat utfördes av Vasa musikförening och A.V:s kör i Helsingfors. Festen kunde närmast jämföras med de i ett tidigare kapitel omtalade musikfesterna på kontinenten. Som helhet betraktat angav programmet en bestämd riktning, vilken enklast kunde betecknas med ordet *oratorium*. Det var den linje, som Axel Stenius, vasafestens överdirigent, hade valt till sin och som han förblev trogen under hela sin livstid. Stenius presterade själv det nästan otroliga. Vasabladet uttrycker detta kort: »Fyra oratorier och två kantater utom litet av varje därtill samtidigt inövade och utförda inom fem dagar — vem kan uppvisa något liknande. Kapten A. Stenius är den som lett allt detta.»

Vasa musikförenings kör hade att stå för inte bara sina egna oratorier: den bildade kärntruppen även vid utförandet av de övriga programnumren. De mindre körernas andel i det stora musikprogrammet var i själva verket jämförelsevis liten. Den samlade kören uppträdde blott i »Vårt land».

Vasafesten stod ej blott i konstnärligt avseende framom föregående liknande fester. En lika solid samling av spetsarna inom landets konstnärliga och kulturella liv hade man knappast någonsin skådat. Tonkonstens främsta företrädare voro ju alla med. En ståtlig rad kulturpersonligheter från andra områden syntes likaledes i festtåget, då deltagarna på den första festdagen efter en samling i Kyrkoesplanaden tågade ut till Sandviken, där öppningshögtidligheten ägde rum. Efter övermarskalken följde statsrådet Z. Topelius, festens »ende inbjudne hedersgäst», som enkom kommit resande från sitt sommarställe, samt professorerna C. G. Estlander, J. R. och E. Aspelin, E. G. Palmén och J. W. Runeberg. Därefter följde kommerserådet Joachim Kurtén samt feststyrelsen med sin generalordförande rektor Eliel Levón i spetsen.

Redan denna dag var staden som förändrad. De talrika gästerna, konsertlivet och övriga anordningar gävo den en högtidlig prägel. Den andra festdagens förnämsta programnummer var den lustfärd till havs, som hade anordnats med sju ångbåtar och i vilken halvtannat tusental besökare deltog.

Festtåget anländer till Sandviksparken. Till höger om festmarskalken synes Z. Topelius.

På eftermiddagen åter fördes deltagarna med extra tåg till Gamla Vasa, där »Requiem» utfördes i Mustasaari kyrka och invigning av korset på Korsholms vallar ägde rum.

Den tredje festdagen upptogs till stor del av musiktävlingarna. Anmälda voro fyra blandade körer, två manskvartetter, tre damkörer samt nio hornkapell. De tävlande samlades redan kl. 10 på festplatsen. Valet av prisdomare hade framkallat hetsiga debatter. Flera av de först valda avsåde sig, bl. a. Faltin och Wegelius. Styrelsens representanter i näm-

den blevo slutligen P. J. Hannikainen, F. V. Illberg och O. Merikanto. Prisnämndens sammansättning väckte en viss förvåning bland de svenska körerna. Men något missnöje med bedömningen har jag icke sett. A.V:s i Helsingfors kör hemförde första priset, en gyllene kantele, vilket betraktades som ett rättvist erkännande åt den duktiga kören och dess skicklige ledare Alarik Ugglå.

Stämningen nådde sin höjdpunkt på avslutningsdagen. Landsborna blandade sig den dagen i folkvimlet mera än förut. Man kunde fastslå, att en sådan mängd av högtidsklädda människor aldrig hade böljat fram genom stadens gator. Alla styrde sina steg till Sandviken, där den stora festkonserten jämte efterföljande folkfest ägde rum klockan 10—2. Programmet upptog det vanliga inledningsnumret »Vår Gud är oss en väldig borg». Därefter följde svenskt festtal av professor J. W. Runeberg, kantaten »Den 6 maj» av Wegelius, den symfoniska dikten »Aino» av Kajanus, finskt festpoem av Kasimir Leino och »Landkjending» för manskör, barytonsolo och orkester av Grieg. Efter ett längre uppehåll fortsatte konserten med Sibelius' nya orkesterkomposition, ett svenskt festpoem av Gånge Rolf, Armas Järnefelts »Korsholm», det finska festtalet, som hölls av professor E. G. Palmén, Faltins »Promotionskantat» samt slutligen »Vårt land». Därmed var det officiella programmet slut. Men publiken stannade kvar. En folkfest var anordnad i parken. Där uppträdde bl. a. sångaren Hjalmar Frey med ett antal solonummer. Det svenska talet hölls av folkhögskoleföreståndaren J. Klockars. Folklekar och tävlingar av olika slag anordnades, allt under den gladaste stämning i sommarnatten.

En av deltagarna, friherre R. F. von Willebrand, skildrade 18 år senare sina intryck i en artikel i Nya pressen inför S.F.V:s femte musikfest, som hölls i Vasa 1912. Då författaren var känd inte bara som en varm musikvän utan även som en kunnig musikamatör och då hans hägkomster voro byggda på

dagboksanteckningar och en i Finsk Tidskrift omedelbart skriven uppsats om festen, så lånar jag några avsnitt ur den briljanta skildringen hellre än att plocka ihop uttalanden och omdömen från flera håll. Efter en inledning om tidigare musikförhållanden i Vasa och om ett par märkliga tilldragelser i huvudstaden våren 1894 skriver von Willebrand:

Den 17 juni på morgonen anlände jag och massor av andra festresande till den i rik flaggskrud smyckade sjö-, stapel-, residens- och hovrättsstaden vid Bottenhavet. Natten hade varit besvärlig nog; det gick inte sovvagnar dit på den tiden. Men vila var ej att tänka på, ty man måste se sig omkring överallt, och konserternas rad började redan denna dag, ehuru festen officiellt skulle vidtaga först den 18. Dagens program upptog en kvartettsångskonsert på förmiddagen av »Orphei Drängar» och Mendelssohns »Athalie» av Vasakören på eftermiddagen. O. D., den berömda Uppsalakören, var stadd på turné i österväg med syfte att samla pengar till ett konserthus (vill jag minnas) i Uppsala, och början gjordes i samband med musikfesten i Vasa. Slutet blev ju sedan bedrövtligt nog, i det kören på hemvägen fick ligga i långvarig kolerakarantän ombord å »Döbeln» utanför Fejan. Detta hade undgåts om uppskovet i följd av den i mångas tycke omotiverade Petersburgsvisiten ej blivit av. O. D:s konsert var en lovande och lysande introduktion till det hela. Kören stod då på höjden av sin skicklighet, ledd som den var av Hedenblad i hans bästa mankrafts dagar. Bifallet naturligtvis stormande. Fullt hus vid detta tillfälle, likasom vid körens andra konsert under festen. Publikens intresse för den svenska kvartettsången var i själva verket så livligt, att några av de inhemska konserterna fingo stå tillbaka i fråga om åhörarfrekvensen. Lyckligtvis dock icke alla.

Måndagen den 18 juni tog sång- och musikfesten i Vasa sin officiella början med en storartad kortège av alla deltagare ut till Sandvikens världshus, en knapp kilometer söder om staden.

Vägen dit, som tillförene så idylliskt slingrat sig fram mellan Gustafsbergsskogens skuggande träd, hade för festtillfällets skull och för all framtid blivit uträdd till en stel och rak fortsättning av Handelsplanaden. Ur skönhetsynpunkt var åtgärden av tvivelaktigt värde, men den hade onekligen sin praktiska nytta med hänsyn till de folkskaror som under festen förväntades skola draga dit ut. Invigningshögtidligheten började med bön, förrättad av kyrkoherden Roschier, varpå Vasa stadsfullmäktiges ordförande, kommerserådet Joachim Kurtén, höll det egentliga festtalet, manligt, vackert och värdigt. Det slöts med en hyllande hänvändning till festens hedersgäst, Zachris Topelius, som trots de 76 åren infunnit sig för att bevittna sin forna skolstads ära och glädje.

De tävlande körernas prestationer begynte redan på måndagen och fortgingo tämligen oavbrutet. Dem skall jag dock nu icke tala om. Jag var gudskelov inte medlem av prisnämnden och behövde således ej åhöra allt. Inte för att det skulle skadat; men nöjet hade dock förmodligen blivit till möda. Vilket alls icke ingick i mitt festprogram. Man fick höra musik tillräckligt ändå. Kvartettsångskonserter gavs det till exempel ej färre än sju stycken. Förutom O. D., som uppträdde två gånger, läto nämligen också våra båda akademiska sångföreningar höra sig. Och Vasakören uppförde, förutom »Athalie», Haydns »Schöpfung» på måndagen, Cherubinis »Requiem» i c-moll på tisdagen och »Schumanns »Paradies und Peri» på onsdagen, varefter den naturligtvis medverkade vid det förnämsta festtillfället på avslutningsdagen å Sandviken.

Tisdagen ingick med en fullkomligt tropisk temperatur. Jag minns hur jag på morgonen vid det öppna fönstret, där jag bodde hos en gästvänlig Vasafamilj, såg min synnerligen korpulente vän, doktor Manne Aspelin, åka förbi i en droska, omvärd av ett dammoln. »De ä varma schaker», utropade han eufemistiskt, vinkande med den feta handen. (Han sade alltid sch i stället för s). Ja, det var verkligen »varma saker».

Det förefaller mig nästan som om den vårens värme räckt till för att vid blotta hågkomsten hålla sinnet varmt ännu aderton år efteråt. — Dagens program begynte med en ångbåtsfärd utåt skärgården. Blickstill låg Stadsfjärden med sina många holmar, kobbar, sommarvillor och båtbygggor, alla omkransade av vänaste grönska och speglade sig i den blanka vattenytan. Med uppspända parasoller sökte damerna skydda sig för solstyg, och herrarna veko upp rockkragarna i samma lovliga syfte. Men det var inte så farligt. Och vid återkomsten fann man sig, efter en frukostrisp, fullt färdig att i vagn eller kärra åka ut till Gamla Vasa, där Musikaliska föreningen under Stenius' egid skulle ge »Requiem» i kyrkan.

Ur konstsynpunkt var detta i mitt tycke festens höjdpunkt. Det hänförande sköna musikverket stod ju också såsom komposition framom allt annat av vad dessa dagar bjödo på. Och utförandet hade av gammalt varit dirigentens, körens och orkesterns främsta bedrift. Kyrkan, ursprungligen hovrättshus, Adelcrantz' vackra skapelse med sina två gyllene dedikationer på fasaden, den ena åt Themis 1776 och den andra åt Gud 1863, lämpade sig akustiskt synnerligen väl för ändamålet och gav konstverket dess rätta ram. En mängd festligt klädd allmoge fyllde det rymliga templet, i omväxling med stadsbor och resande. Det hela erbjöd en högtidlig, i högsta grad stämningsfull anblick. — (Här följer i min text en parentes, som får hoppas över av granntyckta läsare. Jag skall nämligen i förbigående passa på och tala om ett litet skämt, i förtröstan att jag nu, efter aderton års förlopp, ej därmed bryter minnets helgd. Man väntade i rätt stark trängsel på att konserten skulle börja; men det dröjde, och man undrade smått häröver. Orsaken befanns då vara, att Topelius ej hade anlänt. Han var ju festens hedersgäst, och man visste att han skulle infinna sig. Utan honom ville man således ej börja. Min närmaste granne i bänken, en hovrättskamrat och nära släkting till Topelius, sade då: »Jag undrar var farbror Zachris

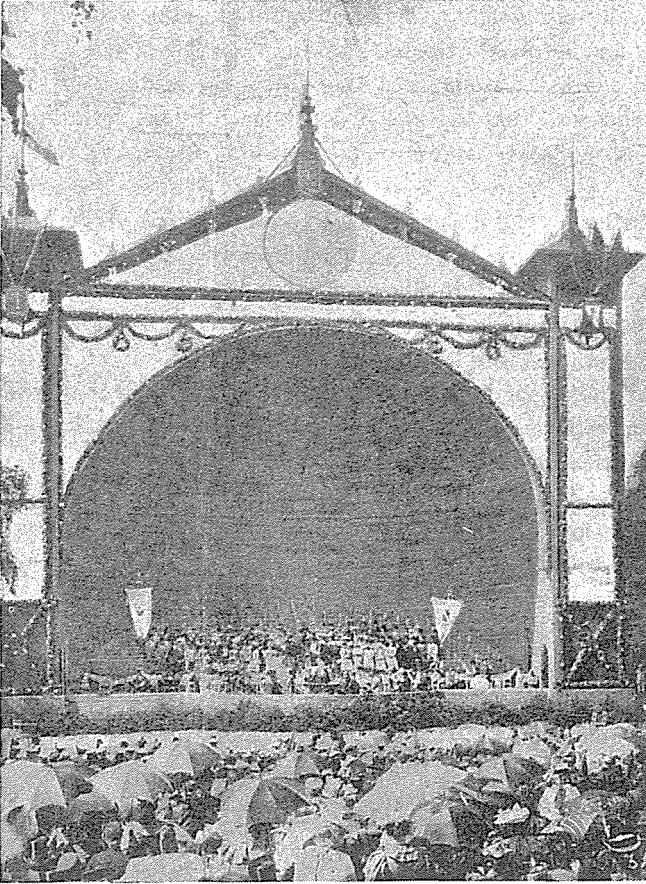
kan hålla till?» Jag svarade: »Förmodligen i zachristian». Det är mycket möjligt att jag hade rätt. I alla fall dök den blide skaldens välkända grå huvud upp med samma.) — Och de gripande tonerna av Cherubinis mästerverk brusade fram ur orgel, kör och orkesterinstrument, i genljud mot väggar och pilastrar i Gustav III:s forna hovrättshus.

Konserten, med det djupa intryck den måste lämna, var en lyckligt beräknad förberedelse för vad som nu följde: invigningen av granitkorset på Korsholms vallar, rest till hugfästade av den tid, då kristendomens och den svenska kulturens ljus tände sin första gryning över Österbottens bygder. Det blev en oförgätlig högtidsstund, ej minst emedan allmogen, som hitills i följd av årstidens arbetsmödor i hemorterna, jämförelsevis fåtaligt besökt festtillfällena, nu fulltaligt kommit samman. Överallt, ända från det gamla hovrättshuset, med dess dubbla rader av åldriga lindar, fram till korset, som avtecknade sig mot den ljusa horisonten, böljade oräkneliga folkmassor; överallt såg man brokiga folkdräkter, och överallt hörde man de sydösterbottniska folkmålen nästan rikssvenska tonfall. Här var folket verkligen med; och lyssnade de uppmärksamt till de ord, som med klar stämma ljödo från tribunen, till vad talaren, prof. C. G. Estlander, — själv i fordomtima en lärjunge av gymnasiet i Gamla Vasa och en av de många som i det trånga lärdomssätet hämtat vett att bliva en heder för sin bygd och sitt land, — sade, så fingo de förvisso del av det bästa, sång- och musikfesten avsett att bibringa sinnen och hjärtan.

Följande dag gav den outtröttlige Stenius med sin lika ståndaktiga kohort Schumanns »Paradies und Peri» i Vasa kyrka. Med berömvärd nit och utan att sky kostnader hade föreningen dragit försorg om att för programmets solostämmor skaffa det bästa som kunde fås. Så medverkade här en förträfflig tysk tenor, Carl Dierich, och framför allt, i huvudpartiet vår främsta sångerska dåförtiden, Alma Fohström v. Rode. Peri'n var

hennes glansnummer från de första ungdomsåren; under Faltins ledning hade hon debuterat därmed i Helsingfors. »Ach Eden, ach Eden, wie bist du so fern!» sjöng hon den gången såsom 18-årig flicka med sin silverklara stämma i solennitets-salen. Samma toner ljödo nu under kyrkans valv, rörande och tjusande. Ville jag, vid minnets magiska sken, se i den för alltid flydda ungdomens sorglösa tid ett Eden, så kunde de orden nu i skrivande stund få en nästan symbolisk betydelse; blott att jag då sågo tillbaka; icke, såsom Peri'n, framåt.

Avslutningsdagen, den 21 juni, hade reserverats för inhemska kör- och orkesterkompositioner och blev sålunda, ur fosterländskt-konstnärlig synpunkt, musikfestens huvudtilldragelse. Den försiggick, likasom invigningen, å Sandvikens villa. Utmärkta anordningar hade vidtagits för ändamålet. En musiktribun, med ett ofantligt valv av tunna bräden, bildade med sina vackra proportioner och sin färgrika utsmyckning en synnerligt dekorativ bakgrund till festplanen. Akustiken var också förträfflig och fullt ägnad att uppbära de krävande tonverken. Först gavs Martin Wegelius' storslagna Runebergskantat »Den 6 Maj», ypperligt tolkad av stadens kör och orkester under ledning av kompositören själv, vilken varit en av festens mest livade och intresserade deltagare. Så följde, ävenledes dirigerade av sina upphovsmän, Kajanus' vackra »Ainosymfoni», så tacksam och tyvärr ändå numera så sällan given, samt Faltins »Promotionskantat». Och slutligen musikfestens tvenne betydande noviteter: den unge Armas Järnefelts enkom för ändamålet komponerade symfoniska dikt »Korsholm» och Jean Sibelius' så gott som under själva festen fullbordade »Vårsång». Alla dessa verk äro ju väl kända för vår allmänhet, och jag har därför ingen anledning att dröja vid dem. Vare det nog sagt, att de såsom en praktfull final gävo glans åt denna minnesvärda sång- och musikfest. Den allvarliga delen av dagens program lyktades sedermera med prisutdelning, åtföljd av folknöje i Sandviks park. Här rådde nu, för första gån-

Estraden på Sandvikens festplats.

gen under dessa dagar inom själva staden, ett verkligt, glatt allmogeliv. Och särskilt förtjänar antecknas, att glädjen stod högt i sky utan minsta spår av alkoholens stimulus. Prisutdelningen ledsagades av Folkupplysningssällskapets sekreterare, dr A. Granfelt, med värdiga ord, och slutligen utbröt, framsprungen ur en gemensam stark tacksamhetskänsla, en stor-

mande hyllning för den ledande mannen inom stadens musikvärld, kapten Axel Stenius. Under sång, lekar och yster fröjd ändades musikfestens sista dag först vid midnatt, — såvida man alls skall tala om natt i den höga nordens sommartid, då dygnets mörkaste timme blott är en dag utan skuggor.

Vasafesten var naturligtvis ett samtalsämne över hela landet. Den var en konstnärlig tilldragelse av fullkomligt enastående slag. Tidningspressen ägnade den större uppmärksamhet än vanliga fester. Deltagarna förde med sig upplyftande minnen. Jag kommer livligt ihåg, med vilken berusning, kanske också med en smula stolthet, min broder berättade om festkonserterna, när han kom hem till Åland; han hade deltagit som seminarist.

Ett av de vackraste uttryck för den stämning festen kvarlämnade är följande brev av Z. Topelius, daterat Nykarleby, 30 juni 1894:

»Hamnad i en närbelägen bygd av det för mig kära Österbotten, sänder jag Bestyrelsen och Vasa stad min varmaste tack för att jag hedrats med inbjudningen till en av de minnesrikaste kulturfester, som vårt land upplevat. Tusende gäster intyga med mig det lyckade i anordningarna, det omsorgsfulla i utförandet och det storartat vackra intrycket av musikfestens program, på vilket midsommarens skönaste sol tryckt sitt glänsande festmärke.

Dessa dagar var Finland i Vasa.

Alla närvarande kände, alla talare framhöllo den fosterländska betydelsen av en fest, som så endräktigt förenade skilda landsdelar, språk, lokalintressen och meningsolikheter kring tonernas harmoni. Tillåt då en, som aldrig upphört att vara österbottning, ehuru han tillhör hela sitt land, att betyga sin glädje över den ljusa dager, som musikfesten spritt över dessa nordliga bygder. Traditionen har så länge sökt kulturens dagsida i södra delen av landet att nordens oförskyllt stannat i

skuggan. Vi veta, att Europa finns också här; det är gott, att numera även våra bröder i söder veta det. Det nya Vasa har överraskat dem, icke oss.

Medan stadens gäster endast haft bekymret att hinna med allt, har Vasa självt, och särskilt dess festbestyrelse, fått på sin lott mödorna, omtanken och sannolikt även uppoftfringarna. Må den lyckliga utgången vara deras belöning, och må Festbestyrelsen gå till sin sommarvila med en fältherres känslor efter en vunnen seger!

Mottag uttrycken av den uppriktiga aktning och erkänsla, varmed jag tecknar

Vasa stads och Festbestyrelsens vordne gäst
och i alla tider ödmjuka tjänare

Z. Topelius.»

Fullkomligt utan dissonanser blev efterklngen dock icke. I en del finska tidningar ingick klander över att festen icke haft någon rätt folklig prägel. Där hade förekommit för litet allmoge, för mycket herremän och för dyr konstmusik. Detta riktade sig naturligtvis mot oratorierna. Friherre v. Willebrand behandlar samma sak i sin uppsats i Finsk tidskrift. Anmärkningen är enligt hans mening befogad endast och allenast i fråga om de höga inträdesprisen vid de enskilda konserterna. »Stode åhörandet av världslitteraturens yppersta tonverk även den obemedlade till buds, så vore väl sådant ej annat än fullt enligt med vad dessa musikfester avse». De ur den s.k. arbetande klassen rekryterade musikföreningarna voro många; därom var således ingenting att säga. Men allmogen var fåtaligare bland åhörarna än vid åbofesten två år tidigare: i detta avseende hade den sistnämnda en mera folklig prägel.

Friherre v. Willebrand gör i detta sammanhang ett något överraskande uttalande. Erkännas måste, säger han, »att vår svenska österbottniska befolkning icke är så musikalisk som finnarna». Han anför som exempel de båda ilmolakörernas

framstående prestationer. Detta »erkännande» måste väl utvecklingen anses ha jävat. Vi ha sedan denna tid haft så många vittnesbörd om utmärkta prestationer av svenska körer från Österbotten, att en sådan uppfattning numera knappast har fog för sig. Det försprång de finska körerna hade 1894 berodde helt enkelt på att körverksamheten hade bedrivits längre tid på finskt håll. Jag kunde här tillägga, att även den svensk-österbottniska spelmansmusiken tyckes jäva friherre von Willebrands uttalande.

Också Nya Pressen tager anmärkningarna till tals och framhåller, att en folkfest icke förlorar sin egentliga uppgift därigenom att programmet upptager ett och annat avsett för den i bildning högre stående. Tidningen riktar i stället en annan kritik mot festen. Om den rätta fosterländska stämningen icke, säger tidningen, under folk- och musikfesten i Vasa kunnat komma till uttryck hos festdeltagarna, så står detta icke att söka närmast i herremannaelementets talrikhet utan i festens tvåspråkighet. Tidningen gjorde gällande, att de tvåspråkiga festerna, vid vilka det ena folkelementet icke förstår det andras språk, äro ett oting och därför för framtiden böra avskaffas. Att hos allmogemannen hålla intresset vaket under festligheter, av vilkas program ena hälften förblir en otydbar gåta för honom, står utom möjlighetens gränser. Det ena folkelementet skall vid dessa fester alltid känna sig tillbaka för det andra. Sålunda uppstår misstämning och den verkliga entusiasmen kan icke väckas. Den goda avsikten blir från början förfelad. Tidningen yrkade med bestämdhet på att sång- och musikfesterna i framtiden skulle bliva enspråkiga, svenska i svenska trakter och finska i de finska landsdelarna.

V. SVENSK SAMLING I HUVUDSTADEN.

Våren 1894 var ovanligt glad, ja till och med löftesrik i Helsingfors. Ett visst lugn rådde på det politiska området. Flera stora festligheter anordnades, vilka drogo uppmärksamheten till sig. Alexandersmonumentet avtäcktes den 29 april. Det härliga vårvädret, de storartade anordningarna och framför allt minnet av den monark, som återupplivat det konstitutionella statsskicket i landet, bidrog att göra högtidligheten till en av de grannaste som förekommit i huvudstaden. Promotionen den 31 maj kastade en ny våg av glans och stämning in i stadslivet. Förbindelserna med Sverige friskades upp genom den stora gymnastikfesten, som firades några dagar senare, och där svenskarna första gången deltog. Det var när svenskarna den 4 juli klockan 2 på morgonen avreste, som professor Fritiof Holmgren ombord på »von Döbeln» yttrade de ofta citerade orden: »Vad som förenar oss är blodet, som strömmar varmt i våra hjärtan; vad som skiljer oss är bara vatten.»

Denna ljusa vår fattade också S.F.V:s styrelse det beslutet, att en allmän svensk musikfest, den andra i ordningen, skulle anordnas följande sommar i Helsingfors. Beslutet föregick således den tvåspråkiga festen i Vasa. Förberedelserna vidtogos emellertid först under hösten. I december tillsattes en kommitté för att fastställa musikprogrammet och redigera de nödiga nothäftena. Martin Wegelius fick åter vid sin sida de beprövade krafterna R. Faltin, K. Flodin och A. Leander. Kommittén blev färdig med sitt arbete redan i januari. In-

bjudning utsändes till sångföreningar och musikkapell att taga del i festen, som var utsatt till den 6—9 juni.

Även denna gång beslöt man anordna tävlingar. Sådana ansågos nära nog självskrivna vid en musikfest. Man hade ännu inga ofördelaktiga erfarenheter av dem. De lockade säkerligen både ledare och medlemmar i körer och kapell att **bjuda till sitt yttersta**. Man var tvungen att på förhand kämpa sig fram till de bästa resultaten; man undrade vilka medtävlade man kunde komma att få. De förestående tävlingarna liksom för övrigt hela festen gävo arbetet i körer och orkestrar innehåll och liv.

Vi böra minnas, att kördirenterna icke voro helt lämnade åt sig själva under förberedelserna. Martin Wegelius hade inte varit den framstående musikpedagog han var, om han ej hade sört för handledning även åt dem han inte personligen kunde nå. Redan i det första häftet av S.F.V:s musikbibliotek för blandade körer hade han infört sina skickligt avfattade korta och klara »Regler för inövning av körer». Det gällde blott att studera dessa regler noga och tillämpa dem i arbetet. De torde också i huvudsak ha följts vid bedömmingen. Priset togs av den, som bäst iakttagit Wegelius' föreskrifter — där nödvändiga resurser voro för handen.

Om man arbetade ivrigt inom de sammanslutningar, som ämnade delta i festen, så hade också arrangörerna händerna fulla. Viktiga förberedande arbeten skulle utföras och till dem krävdes åtskillig arbetskraft. Styrelsen kompletterades och bestod därefter av följande personer: folkskolinspektör V. Öhberg (ordf.), t.f. kyrkoherden Ludv. Bengelsdorff, lektor Hugo Bergroth, pastor K. T. Broberg, magister, friherre Tor Carpelan, professor R. Faltin, magister K. Flodin, fröken Alma Hallberg, kapellmästar A. Leander, med.kand. E. Leander, doktor P. Nordmann, ingenjör Fr. Rosberg och direktor M. Wegelius. Emellertid överlämnades avgörandet av alla löpande ärenden åt en verkställande kommitté, bestående av

herrarna Öhberg, Nordmann, Rosberg och Wegelius. Nordmann var dessutom övermarskalk.

Till dirigenter utsågos Wegelius, Faltin, A. Leander och G. Sohlström. Prisdömare åter blevo K. Ekman, K. Flodin, A. Sitt, K. Sjöblom och G. Sohlström.

Även för inkvarteringen tillsattes en särskild kommitté. Den bestod av pastorerna Bengelsdorff och Broberg samt fröken Alma Hallberg. En damkommitté bestående av fruarna Emmy Broberg, Hanna Nordmann, Vini Rosberg samt frökarna A. Hallberg och Aina Norring fick i uppdrag att förfärdiga de blåvita standar och rosetter av sidenband, vilka skulle överlämnas åt sångföreningarna och hornkapellen.

Inkvarteringskommittén var som synes övervägande prästerligt betonad. Detta är anmärkningsvärt. Men denna tid gjordes ännu inte så stor skillnad på den profana och den kyrkliga tonkonsten som senare. Festprogrammen hade ju ett betydande religiöst inslag — liksom de alltjämt ha det — och intresset för körverksamheten var även i övrigt stort bland de kyrkliga kretsarna, kanske delvis beroende därpå, att körerna så ofta framförde religiösa verk och t.o.m. medverkade vid gudstjänsterna. Pastorerna Bengelsdorff och Broberg voro särskilt ivriga anhängare av musikfestidén. De togo verksam del i förberedelserna till denna musikfest och sparade inte heller krafterna under festdagarna.

Det var ett ståtligt tåg som torsdagen den 6 juni klockan $\frac{1}{2}$ 9 på morgonen anført av övermarskalken dr P. Nordmann med »flygande fanor och klingande spel» drog genom huvudstadens gator. Varje grupp var företrädd av sitt standar i blått och vitt med gruppens namn inpräntat på standaret. Några allmogekörer hade anlagt särskilda dräkter; Emsalö skärflickor exempelvis buro mörkblå matrosdräkter. Sedan tåget anlönt till Gardesmanegen, där öppningshögtidligheten skulle försiggå, anslöto sig körerna och kapellen från Helsingfors, varefter samtliga tågade in i följande ordning: A.V:s i

Åbo sångkör, Billnäs bruks hornkapell, Borgå F.B.K:s hornkapell, Borgå stads hornkapell, Ekenäs F.B.K:s hornseptett, Ekenäs sångförening, Emsalö allmogeförenings sångkör, Emsalö skärflickor, Hangö gosskapell, Hangö sångkör, Helsingfors hornkapell, Kamratkvartetten i Lovisa, Kronoby hornkapell, Kronoby ungdomsförenings sångkör, Lappträsk blandade kör, Lappträsk hornkapell, Lovisa hornseptett, Sångföreningen i Liljendal, Sibbo kyrkobys sångförening, Söder-Veckoski allmogesångförening, Ungdomsförbundets manskör i Pyttis, Akademiska sångföreningen, A.V:s sångkör i Helsingfors, A.V:s sångkör i Sörnäs, Helsingfors F.B.K:s musikkapell, Helsingfors poliskammars musikkår, Järnvägsarbetarnas musikförening i Helsingfors, Sångargillet i Helsingfors, damkören S.F.V., Typografernas förenings kvinnokör, Typografernas sångkör i Helsingfors.

Manegen var rikt dekorerad. I taket hängde vimplar och flaggor, och längs hela den väldiga salens väggar löpte en grönskande blomstergirland. Sedan »Vår Gud är oss en väldig borg» sjungits av hela den till tusental uppgående församlingen, till ackompanjemang av Helsingfors F.B.K:s musikkapell, som tagit plats på estraden, höll doktor P. Nordmann hälsningsanförandet. Han talade om den utveckling som ägt rum sedan den första festen i Ekenäs fyra år tidigare. Då deltog sex körer och sex hornkapell med sammanlagt 282 medlemmar, nu var antalet 20 körer och 12 hornkapell (en kör hade uteblivit från tåget). Där var landsbygden företräd endast av en kör, här välkomnades åtta körer från landet — landsortskapellen voro lika många vid vartdera tillfället. Ännu högre siffror kunde visas, om man toge i betraktande huru många av deltagarna som voro utgångna ur folkets led: c:a 85 procent av de aktiva medverkande tillhörde arbetarklassen och allmogen. Då talaren uttryckte sin fägnad över detta, sade han, att »fester sådana som denna hålla på att fylla sin egentliga uppgift att väcka och stärka intresset för sång och musik — dessa ädla

bildande idrotter — bland den stora massan av vårt folk». »Livade av en anda och en själ, stå vi här», sade talaren i fortsättningen, »redo att låta våra känslor giva sig uttryck i ton och sång på vårt modersmål. Att vi använda det är naturligt, att vi älska det är vår heder, att vi värna det vår plikt och att vi tro på dess framtida bestånd är vår lycka. Nej, icke ensamt vår utan hela landets lycka. — — Vårt hjärta hör odelat detta vårt dyra fosterland till».

Under gripande stämning avsjöngs »Vårt land», varmed den högtidliga akten avslutades.

Efter invigningshögtidligheten voro deltagarna i tillfälle att övertvara en konsert i Nikolaikyrkan, som hölls av fröken Olga Tavaststjerna (orgel) samt herrarna Källman och Ojanperä. Klockan 5 vidtogo de stora tävlingarna i Gardesmanegen, där en publik uppgående till c:a 2,500 personer samlades. Ordningen var följande: blandade körer, kvinnokörer, manskörer och hornkapell. Genom lottning bland dirigentera bestämdes ordningen inom de skilda grupperna. De tävlande och tävlingsstyckena voro följande:

Blandad kör:

Kategori I.

Arbetets Vänners kör i Helsingfors, 67 medl., ledare A. Uggla.

Arbetets Vänners kör i Åbo, 86 medl., ledare A. Rindell.

Tävlingssånger: »Lärkan» av Mendelssohn, »Ett brev i kärlekslängtan stor», folkvisa, arr. av Wegelius.

Kategori II.

Kronoby ungdomsförenings kör, 16 medl., ledare J. A. Lybäck.

Arbetets Vänners sångkör i Ekenäs, 44 medl., ledare V. Allardt.

Söder-Veckoski allmogesångförening, 21 medl., ledare J. Forsberg.

Ekenäs Sångförening, 33 medl., ledare J. Nordström.

Sibbo kyrkobys sångförening, 22 medl., ledare A. A. Blomqvist.

Lappträsk blandade kör, 22 medl., ledare W. Silfvast.

Tävlingssånger: »Drömmen» av Schumann, folkvisan »En sjöman älskar havets väg», arr. av K. Ekman.

Endast en kvinnokör uppträdde, nämligen *Emsalö skärflickor*, 16 allmogeflickor, ledda av U. Stadius.

Kören sjöng Faltins »Vi ha sjungit förr».

M a n s k ö r :

Typografernas förenings sångkör i Helsingfors, 32 medlemmar, ledare A. Ikonen.

Kamratkvartetten i Lovisa, 16 medl., ledare A. Hoppendorff.

Tävlingssånger: Bellmans »Movitz. tag dina pinnar» och Mendelssohns »Jägarens avsked».

H o r n k a p e l l :

Kategori I.

Helsingfors poliskammarens musikkår, 7 medl., ledare A. Nikiforoff.

Helsingfors F.B.K:s musikkapell, 16 medl., ledare S. Vendelin.

Borgå stads hornkapell, 7 medl., ledare K. F. Lindén.

Lovisa hornseptett, 6 medl., ledare Chr. Haupt.

Billnäs bruks hornkapell, 12 medl., ledare M. Jakobsson.

Ekenäs F.B.K:s hornseptett, 7 medl., O. Thierbach.

Kronoby hornkapell, 7 medl., ledare P. Lybäck.

Järnvägsarbetarnas musikförening i Helsingfors, 9 medl., ledare A. Salo.

Tävlingsstycke: Militärmarsch av Schubert.

Kategori II.

Hangö gosskapell, 8 medl., ledare A. Liljeström.

Borgå F.B.K:s hornkapell, 10 medl., ledare K. F. Lindén.

Helsinge hornkapell, 10 medl., ledare A. Verner.

Tävlingsstycke: Entréaktsmusik ur »Rosamunde» av Schubert.

Kvällen var reserverad för en konsert i Brandkårshuset av A.V:s i Åbo kör och en bjudning i Brunshuset för prisdomare och dirigenter. Talet till gästerna hölls där av folkskoleinspektorn V. Öhberg.

Det musikaliska programmet var uppställt med tanke på att en betydande repetitionstid skulle stå till förfogande. En mogen konsertmässig massång kunde inte presteras av en sådan heterogen samling med mindre, ansåg Wegelius. Fredagen och lördagen blevo därför hårda arbetsdagar för

körerna och kapellen. De repeterade gruppvis i svenska normallyceets festsal, i Studenthusets sångsal, i Gardesmanegen och i Brandkårshuset. Jag har inte sett några uppgifter om dessa repetitioner, men jag har anledning förmoda, att Wegelius själv genomgick körprogrammet med alla de olika grupperna, och man kan vara övertygad om, att han gjorde detta med den utomordentliga grundlighet, som var utmärkande för honom. Under lördagen avbröts repetitionsarbetet först av en stor militärkonsert, som gavs i Brunnsparken av Gardesbataljonens och Nylands Bataljons förenade musikkårer under ledning av kapellmästarna A. Leander och K. Sjöblom. Därefter försiggick den högtidliga avtäckningen av Fredrik Pacius' byst i Kaisaniemi.

Martin Wegelius höll där sitt mästerliga minnestal, som formade sig till en ståtlig, varm hyllning av Pacius' livsgärning. Topelius hade skrivit en dikt »Nu grönskar vårt land, nu blånar sjö», som sjöngs till den kända finalen ur Kung Karls jakt. På återvägen från Kaisaniemi, där en stor mängd människor hade församlats, hyllades minnet av Alexander II och Johan Ludvig Runeberg. Vid den sistnämndes stod nedlades en krans på de i musikfesten deltagandes vägnar av ingenjör Rosberg.

Kvällsprogrammet åter upptog en utfärd till Högholmen. Den gladaste stämning rådde bland besökarna, som omedelbart spred sig över den vackra holmen. Sång och musik hördes från flera ställen. Klockan $\frac{1}{2}$ 11 samlade sig körerna på planen utanför restaurangen. Följande verser av doktor Rafael Hertzberg utdelades i tryck bland allmänheten och sjöngos unisont till melodin av »Vasa marsch».

»Var hälsad, unga sängartrupp,
 Stäm dina glada toner upp
 Och sjung med oss om hur vårt land
 Vi skola värna hand i hand!
 Stig, starka röst,

Ur varma bröst,
 Som stormars brus,
 Som fläktars sus,
 Och sjung om frihet, sjung om ljus!

Ja, sjung kring Finlands sköna bygd
 Om flärdfri trohet, ädel dygd
 Och väck i varje hjärta opp
 I blom en vår av fröjd och hopp,
 En hoppets vår,
 Som ej förgår,
 Men skänker blid,
 I mulen tid
 Oss kraft att kämpa ut vår strid.»

Efter det lektor Bergroth hållit ett med livligt bifall mottaget tal till fosterlandet, anträdde återfärden i den ljumma sommarnatten. Vilan var välbehövlig före det stora slaget följande dag.

Festdagen uppgick solig och varm. På morgonen spelade samtliga hornkapell tvenne koraler på trappan utanför Nikolaikyrkan. Generalrepetitionen ägde rum i Kaisaniemi klockan 2 på eftermiddagen. Tre timmar senare samlade sig de medverkande i Gardesmanegen, därifrån de avtågade till festplatsen i Kaisaniemi.

Festen tryckte sin prägel på hela staden. Det myllrade av folk på gatorna, i synnerhet i närheten av Kaisaniemi. Även denna gång liksom fyra år tidigare i Ekenäs hade arrangörerna fått den härliga sommargrönskan och vådrets alla makter till sina bundsförvanter. Dagen hade inte kunnat vara vackrare: »En svag bris fläktade, lätta strömoln på himmelen gävo det blå firmamentet denna tjusande sommarprägel, som endast vi nordbor känna till, och eftermiddagssolen log mildt och värmande. Ett kungligt festväder i sanning.» Så uttryckte sig en hänförd tidningsman dagen efter.

Mot den gröna bakgrunden reste sig estraden, arkitektoniskt stilfull och denna gång även akustiskt gynnsam. Det

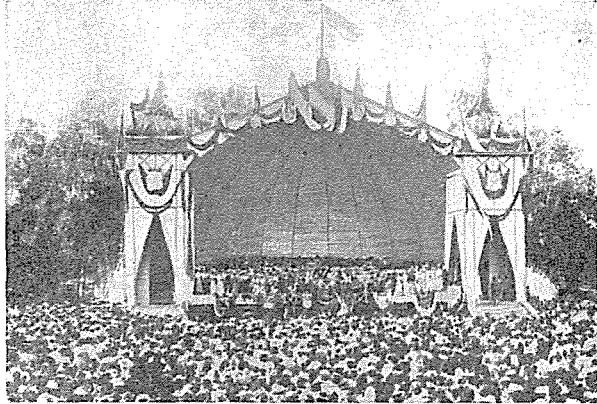
var den största musikestrad man dittills sett i huvudstaden. Arkitekt V. Aspelin hade heder av sitt verk. Dekorationerna — vapen, flaggor och draperier — gjorde den än läckrare för ögat.

Man beräknade att omkring 14,000 personer voro samlade i parken, när den stora konserten skulle begynna. 12,000 biljetter hade blivit sålda, och minst ett par tusen personer antogos befinna sig på platsen utan biljett. Det gick en susning genom mängden, när tåget anlände. Vi som varit med om liknande tillfällen kunna lätt föreställa oss stämningen: liv, färg, toner, trängsel, nyfikenhet, spänning, jubelrop — kort sagt: festrus.

Sedan sångkörerna och hornkapellen samlat sig, öppnades festen med den traditionella psalmen »Vår Gud är oss en väldig borg», som sjöngs av samtliga körer till hornackompanjemang under R. Faltins ledning. Omedelbart efter koralen hölls festtalet av dr Axel Lille. Talet formade sig till en ståtlig hyllning av musiken och på samma gång till en manifestation av den svenska befolkningens fosterlandskärlek: »Tonkonsten har bland de sköna konsterna ett oskattbart företräde framför de övriga. Det är hon vilken lättast förstås av massorna, ty hon finner i varje bröst en sträng som hon kan anslå. — Vilken konst är mäktigare att giva uttryck åt denna längtan [efter sanningens och skönhetens urbilder] än tonkonsten, som för oss utom vårt eget begränsade väsende och stämmer själen i samklang med harmonin i det hela? Vi ha alla erfårit detta, då vi i koralen på mäktiga tonvågor höjt oss mot livets ursprung och källa. Vi ha erfårit detta, då vi i toner givit uttryck åt de växlande stämningarna i vårt inre, i samsången tolkat vår kärlek till hembygd och fosterland». Sång- och musikfesterna äro, sade han i fortsättningen, avsedda »att giva uttryck åt vår fosterlandskänsla, som i sin tur genom dem skall erhålla ny väckelse och ett rikare innehåll. — Hembygdskänslan måste hos oss leva kraftig. Detta ligger i förhållandenas natur och betingas av nödvändigheten

att taga vara på vårt modersmål, vår nationalitet. Men utöver denna känsla, vidgande vår blick och eldande vår håg, lever hos oss kärleken till hela detta land och hela det folk, vilket i detta brutit bygd.»

Blickande utöver den insats den svenska nationaliteten i Finland gjort i det fosterländska bildningsarbetet utropade

Festplatsen i Kaisaniemi 1895.

talaren: »Framtiden, som är våra söners arvedel, skall, där-om äro vi förvissade, göra denna insats blott så mycket större och rikare».

Publiken hade lyssnat till talet med stigande uppmärksamhet. När »Vårt land» uppstämades på estraden, reste den sig förenad i samma känsla för fosterlandet. Därefter fortsatte festkonserten enligt det fastställda programmet, som i sin helhet hade följande utseende:

I.

1. Vår Gud är oss en väldig borg, arrangerad av R. Faltin.
2. Festtal av Dr. A. Lille.
3. Vårt land. Pacius.

II.

4. Den blomstertid nu kommer, arr. av M. Wegelius.
5. Festpoem av Jonatan Reuter, deklamerat av Magister G. R. Snellman
6. Till Sylviasången, kantat för blandad kör, 2:a avdeln. R. Faltin.

10 minuters paus.

III.

Sånger för manskör:

7. Nylänningarnes marsch. H. Borenius.
8. Kaipaus, finsk folkvisa, arrang. av R. Faltin.
9. »Se på de sjömansgossar», nyländsk folkvisa, arrang. av K. Flodin.
10. Jägarens avsked. Mendelssohn.

IV.

Sånger för blandad kör:

11. Lärkan. Mendelssohn.
12. Drömmen. Schumann.
13. »En sjöman älskar havets våg», äländsk folkvisa, arr. av K. Ekman.
14. »Ett brev i kärlekslängtan stor», nyländsk folkvisa, arrang. av M. Wegelius.

15 minuters paus.

V.

Sånger för manskör:

(utförda av S:t Petersburger Liedertafel)

15. Die Welt ist dein. Sturm.
16. Salve Regina. Eckers.
17. In einem kühlen Grunde. Glück-Silcher.
18. So weit.

VI.

Kompositioner för hornmusik:

19. Militärmarsch. Fr. Schubert.
20. Entréakt ur »Rosamunde». Fr. Schubert.
21. Sang an Ägir. Kejsar Wilhelm II.
22. Cortège. K. Flodin.

10 minuters paus.

VII.

23. Suomis sång. Pacius.
24. Final ur »Kung Karls jakt». Pacius.
25. Björneborgarnes marsch, arrang. av M. Wegelius.

Prisutdelning.

Festen avblåses med »Vårt land».

Om det musikaliska resultatet rådde endast en mening. Ledarna för de olika grupperna hade åstadkommit formliga underverk, sades det. Vi erhålla den bästa föreställning om såväl framförandet av de olika numren som om den stämning som rådde på festplatsen genom Nya Pressens referat av festen dagen efter avslutningskonserten. Jag gör några utdrag:

»Endast med uttryck av det högsta beröm kunna vi omnämna den blandade körens prestationer. Ledd av direktör M. Wegelius sjöng den 500—600 personer starka kören så rent, välnyanserad, klangfullt och säkert, som om den länge och väl stått under sin utmärkte ledares disciplin. Vem skulle väl trott att alla dessa körföreningar, som vid tävlingen i Manegen representerade så olika utvecklingsstadier, samfällt skulle kunna prestera en så frisk, homogen och tändande sång? Det har behövts entusiasm och den bästa vilja från körernas, uttröttligt arbete och en lika lågande entusiasm från ledarens sida för att komma detta glänsande resultat åstad. Också eldades publiken till det varmaste bifall; K. Ekmans så välgjorda arrangemang av den västfinska sjömansvisan måste bisseras, likaså herr Wegelius' med det finaste förstånd gjorda sättning för blandad kör av nyländska folkvisan 'Ett brev i kärlekslängtan stor'.

Lika framstående resultat hade kapellmästar A. Leander åstadkommit med hornkapellen. Då man betänker att alla de tonstycken, som hornkören utförde, voro arrangerade för septett — av herr Leander — och likväl klingade så fulltoniga och mäktiga, som hade en hel mångstämmig hornkör utfört

desamma, måste man i lika hög grad beundra ledarens förmåga som de exekverandes musikaliska intelligens. Hornkapellens nummer voro också de, som måhända mest slogo den lyssnande publiken med förvåning. Vilket präktigt kapell kunde icke åstadkommas av alla dessa hornblåsare, om de en längre tid finge stå under en sådan dirigents ledning, tänkte man ofrivilligt.

Ett lika så fångslande som sympatiskt intermezzo utgjordes S:t Petersburger Liedertafels uppträdande. De ärade gästerna från kejsarstaden hade under hela konserten med liv och lust tagit del i den allmänna stämningen. I folksången, då densamma uppstämdes, hördes deras tydliga stämmor återklinga, och med bravorop och intensiva applåder hälsade de sångkörernas nummer.

Icke underligt om man därför med det livligaste intresse emotsåg den petersburgska körens uppträdande. De vandrade upp på estraden, beledsagade av de starkaste applåder från publiken, och visade även genom sin sång att de kunde till fullo hävda det rykte, som här föregått dem.

Slutet av programmet präglades av den varmaste fosterländska stämning. Det var Suomis sång, finalen ur Kung Karls jakt och Björneborgarnes marsch som avsjöngos — idel kära, gamla bekanta sånger, men nu nya och betydelsefulla genom stundens betydelse. Rapporten mellan de sjungande på estraden och publiken nere på festplatsen stegrades för vart nummer i intensitet. Man sjöng med, man skrek bravo, man reste sig från sina platser — kort sagt, entusiasmen var obeskrivlig. Och den väldiga sångkören, än ledd av musikveteranen Faltin med de grå lockarna, än av Wegelius med de energiska impulserna, eldades till allt större hänförelse. Den svala aftenhimmeln blickade ned över en fläck av jorden, där ett helt fosterlands hjärta klappade med varma, hastiga slag. Och buren på sångens och musikens vingar steg hänförelsen högt i höjd, och från den lyssnande folkskaran

runtomkring festplanen förnams det tysta, men värtaliga brusset av ett lika varmt och fosterländskt samförstånd. Då applåderna nere på planen tystnade, funno de ett eko i denna kompakta ring av män och kvinnor av folket.»

Då det musikaliska programmet var slut, vidtog prisutdelningen, som förrättades av S.F.V:s ordförande, folkskolin-spektor V. Öhberg. Pristagare blevo följande: hederspris åt Arbetets Vänners sångkör i Helsingfors; första priset i första kategorin åt Arbetets Vänners sångkör i Åbo; andra priset i andra kategorin åt Ekenäs sångförening och åt Kronoby ungdomsförenings sångkör; Arbetets Vänners i Ekenäs sångkör erhöi diplom.

Den enda kvinnokör som tävlade var Emsalö skärflickor, som erhöi 40 mk såsom uppmuntran.

Bland mansköreina erhöi Typografernas förenings sångkör i Helsingfors första pris; Kamratkvartetten i Lovisa tilldelades diplom. Bland hornkapellen åter erhöi Järnvägsarbetarnas musikförening i Helsingfors första priset; andra priset Helsingfors F.B.K:s musikkapell, Borgå F.B.K:s kapell och Kronoby hornkapell; diplom tilldelades Helsingfors poliskammars och Borgå stads hornkapell. Dessutom tilldelades muntligt erkännande åt Sibbo kyrkobys sångförening, medan Billnäs bruks kapell erhöi 40 mk såsom uppmuntran.

Efter prisutdelningen framförde inspektor Öhberg S.F.V:s tacksamhet till festbesökarna och uttalade den förhoppningen, att de musikaliska resultaten i S.F.V:s nästa musikfest måtte bli va än mer glänsande. Härefter sjöngs ytterligare »Vårt land», som åtföljdes av ett leve för fosterlandet, i vilket alla instämde.

Musikfesten i Helsingfors ådagalade på ett övertygande sätt ändamålsenligheten av den arbetsfördelning, som numera hade ägt rum och även blivit accepterad av Folkupplysnings-sällskapet. Ingen sång- och musikfest hade förut firats i vårt

land under ett så storartat deltagande som denna. Ett fortgående på den inslagna vägen var ofrånkomligt. Redan den geografiska utbredningen av den svenska befolkningen längs kusterna, på öarna och skären syntes göra de svenska musikfesterna till en nödvändighet.

Utom denna rent praktiska erfarenhet av samlingen i huvudstaden visade festen genom sin folkligt-konstnärliga prägel, huru fast musiken lät sig vävas in i 1890-talets ideella bildningsprogram. Ungdomen hade i sången funnit en ny, mäktig hävstång för lyftning av det andliga livet, för samling av de andliga krafterna, ett mål att arbeta för, ett medel att göra livet rikare, att öka bildningshågen och att stärka grunden för samvaron mellan likatänkande och likakännande människor. Musiken och enkannerligen musikfesterna visade sig bland landets svenska befolkning främja den fosterländska väckelsen lika kraftigt som bland den finska. Ty med fasthållandet av de enspråkiga svenska festerna skedde ingen glidning från den fosterländska grundval, som man lagt för dessa fester från början. Visserligen försökte illasinnade motståndare framställa helsingforsfesten såsom en partitillställning av en liten »vikingaklick», vilken skulle gå spårlöst förbi. Men den blev i stället en fosterländsk manifestation, vars inre halt och värde ingen kunde förneka.

Verkningarna sträckte sig djupt in i våra svenska bygder. Musiken gav den folkliga bildningsrörelsen ny kraft överallt. Sången blev en folkets sång med djupare och fylligare klang än någonsin. Musikfesterna kallades av någon »våra olympiska spel», och denna benämning saknade ej skäl. Den härdning av ande och vilja de åstadkommit skulle i sinom tid bliva prövad.

VI. NITTONDE SEKLETS STÖRSTA MUSIKFEST I VÅRT LAND.

Endast en kör från Åboland deltog i musikfesten i Helsingfors, nämligen Arbetets Vänners i Åbo kör. Denna hade bildats 1894 med magister Axel Rindell som ledare. Resan till Helsingfors blev en oförgätlig upplevelse. Kören hyllades varmt vid sin konsert, och stor gästfrihet visades den från Arbetets Vänners i Helsingfors sida. Dess största seger var dock: första priset i första kategorin.

Allt detta var glädjande. Men att landets forna huvudstad och hela dess äldsta kulturbygd kunnat uppbåda endast denna ringa medverkan i den stora kulturfesten, verkade beklämande. De återvändande resenärerna hade gärna delat med sig något av hänförelsen. Och de kände sig förpliktade att sprida den musikaliska väckelsen även i den åboländska bygden.

Arbetets Vänners ordförande, redaktör John Hedberg, hade redan under festdagarna i Helsingfors till de ledande kretsarna framställt förslaget att nästa allmänna musikfest skulle hållas i Åbo. Man tyckte t.o.m. att för lång tid hade förflutit mellan den första och den andra musikfesten. Detta uttalades av Nya Pressen några dagar senare. Omedelbart efter återkomsten började Arbetets Vännen därför förbereda den blivande festen. Kören höll kyrkokonserter i Pargas, Nagu och Näändal. Samarbete inleddes med de nyss bildade ungdomsföre-

ningarna i skärgården. Körverksamheten omfattades med stort intresse varhelst den sattes i gång.

Det av John Hedberg väckta förslaget upptogs till prövning vid S.F.V:s årsmöte i Åbo på våren 1896. Styrelsen beslöt utan meningsskiljaktighet, att den tredje allmänna musikfesten skulle hållas i Åbo följande sommar. För finansieringen av festen ställde styrelsen en summa av 12,000 mark till förfogande. I övrigt överlämnades alla förberedelser åt S.F.V:s medlemmar i Åbo. En stor festkommitté och olika utskott tillsattes. Upprop utsändes genom tidningspressen med uppmaning till intresserade i kommunerna att bilda sångföreningar.

Ett led i förberedelserna var den ungdomsfest som söndagen den 28 juni föranstaltades av studentföreningen Västfinska stammen och styrelsen för Arbetets Vänner invid Pargas folkhögskola på Pjukala. Utom att detta ungdomsmöte utgjorde ett förberedande uppbåd av ungdomsföreningar, körer och hornkapell i Åboland, så försökte man vid det driva propaganda för den blivande festen. Frågan gjordes till föremål för allmän diskussion. Ordföranden, redaktör Hedberg, skildrade sina intryck från S.F.V:s föregående musikfest och förklarade, varför man önskade förlägga den följande till Åbo. Härtill fogades vissa praktiska råd och vinkar om huru man lämpligast kunde främja saken på landsbygden.

Jag bevarar ett livligt minne av denna fest i den vackra parken på Pjukala. Det var första gången jag trädde i förbindelse med ungdoms- och musikrörelsen på fastlandet. Ålands folkhögskolas elevförbund, i vilket jag var medlem — folkhögskolan hade nyss avslutat sin första lärokurs — hade nämligen jämte Arbetets Vänner i Mariehamn föranstaltat en »lustfärd» till ungdomsfesten. Sådana lustfärder hörde den tiden till seden.

I början av januari 1897 utsände S.F.V. inbjudan till deltagande i föreningens tredje allmänna musikfest den 18—20

juni. Samtidigt utsåg musikkommittén dirigenter: för blandade körerna direktor Martin Wegelius, vicedirigenter mag. A. Rindell och sångläraren A. Ugglå, för mansköerna kamrer G. Sohlström, vicedirigent med.kand. E. Leander samt för hornkapellen kapellmästar A. Leander, vicedirigent kapellmästar A. Apostol. Benämningen ändrades denna gång till »sång- och musikfest», vilket var något överflödigt, då det i själva verket endast var fråga om tvenne musikarter: vokal och instrumental musik. Man ville troligen därmed understryka körsångens dominerande roll vid festerna.

Inbjudningen väckte en oväntat stark anklång i de svenska bygderna. Vid anmälningstidens utgång — den hade förlängts till den 15 maj — hade icke mindre än 34 blandade körer, 7 mansköer, 4 fruntimmersköer och 11 hornkapell med tillsammans 1,325 medlemmar anmält sig. Den i västra Finland bedrivna propagandan hade också burit frukt, i det att 10 blandade körer, en manskör samt 2 kvinnoköer med tillsammans mer än 300 medlemmar nu anmält sig mot endast en kör vid den närmast föregående musikfesten i Helsingfors. Såväl antalet anmälda i sin helhet som det livliga deltagandet från den åboländska bygden väckte stor tillfredsställelse, framför allt inom festbestyrelsen på orten. Man hade räknat med ungefär samma antal som i Helsingfors. Denna beräkning visade sig felaktig. De djärvaste förhoppningar hade överträffats.

Det stora antalet anmälda ökade emellertid både arbetet och ansvaret för festarrangörerna. Det skaffade huvudbry ej minst åt inkvarteringskommittén. Ehuru ett antal av föreningarna voro hemma i staden eller dess närmaste omnejd och ett par hornkapell uteblivit samt akademiska sångföreningens medlemmar blivit inkvarterade hos privata personer, återstod omkring 1,200 besökare, som genom kommitténs försorg skulle beredas kvarter. Dessutom hade ett par tusen personer vänt sig till kommittén med anhållan om härbärge under festen. Det gällde således att skaffa bostäder och båd-

dar massvis. I stället för att samtliga deltagare i Helsingfors hade kunnat inhysas i en skola, måste nu tio skollokaler anlitas. Det låg i sakens natur, att inga större anspråk kunde framställas. Redan anskaffandet av bolster, dynor och filter åt denna massa av människor erbjöd åtskilliga svårigheter. Men dessa övervunnos tack vare energiskt arbete från den ena sidan och nödig anpassning från den andra.

En annan svårighet, som berett styrelsen bekymmer, liksom den gjort det vid samtliga efterföljande allmänna musikfester, var åstadkommandet av en tillräckligt rymlig musikesträd. I Helsingfors var estraden byggd för 800 personer, här borde den byggas för 1,400 personer. Efter förfrågningar på olika håll åtog sig länsarkitekten Helge Rancken att konstruera estraden, varjämte utförandet överlämnades åt Åbo Träförädlingsfabrik. Till festplats hade man valt Idrottsparken. Estraden uppfördes i sydvästra ändan av planen. Då man höll fast vid den föregående gång prövade typen, heltäckta estrad med största möjliga akustiska effektivitet, så måste estraden få ett väldigt omfång. I själva verket tedde sig också denna estrad i högsta grad imponerande, i synnerhet då den var färdigt dekorerad. Maken hade man aldrig sett i vårt land. Många ifrågasatte om konstruktionen skulle hålla vid stormig väderlek. I det hela var man dock lycklig över att detta väldiga bygge hade nått sin fullbordan. Priset var 7,500 mark, det använda materialet skulle förbliva styrelsens tillhörighet. Farhågorna för estradens hållfasthet visade sig grundade. Ena sidan slets bort av en storm några dagar efter festen.

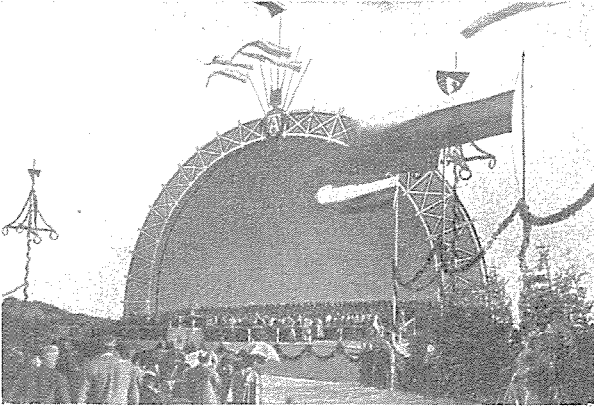
Man sjöng över allt i det svenska Finland denna vår som aldrig förr. Ju mer tiden för festen närmade sig, desto tätare höllos repetitionerna. Jag var med om detta forcerade förberedande arbete i A.V:s i Mariehamn kör, och jag förmodar, att det gick till ungefär på samma sätt inom övriga samman slutningar: all energi lades på och all uppmärksamhet fästes vid instuderandet av körprogrammet och tävlingsnumren.

De flesta aktiva deltagare anlände till Åbo redan torsdagen den 17 juni. Ordinarie tåg, extra tåg och ångbåtar hade anlåtats för färden. Somliga togo saken ännu mera praktiskt. Hitiskören exempelvis hade hyrt en vedjakt och anlände med denna i god ordning.

Den första repetitionen hölls redan samma dag klockan $\frac{1}{2}$ 9 på kvällen, men uppropet skedde först följande morgon klockan $\frac{1}{2}$ 9 i Brandkårshuset. Liksom vid föregående fester erhöll varje förening ett standar med föreningens namn i blå bokstäver på vitt fält. Samtidigt utdelades festmärken åt ledare och föreningsmedlemmar.

Det högtidliga öppnandet av festen ägde rum på fredagskvällen. Klockan $\frac{1}{2}$ 5 samlade sig alla körer och hornkapell vid domkyrkotrappan och uppställdes här i den tidigare uppräknade ordningen. Därpå satte sig tåget i rörelse. På festplatsen hade en publik, som beräknades uppgå till 6,000 personer, samlat sig. Det ståtliga tåget fördelades vid ankomsten åt båda sidorna och omslöt likt ett brokigt, rörligt band den stora planen. Föreningarna och kapellen tågade upp på musikestraden, ordnade sig stämvis och uppstämde under vice-dirigenten A. Rindells ledning koralen »Himlars rymd sin konung ärar». Därefter hölls ett hälsningsanförande av festbestyrelsens ordförande redaktör John Hedberg: »Förvisso handla vi rätt», sade han, »då vi låta sången och musiken föra oss samman i högtidsstunder sådana som denna, då vi stämt möte här från Österbottens slätter, från Egentliga Finlands vida skärgård, från Nylands fagra bygder och från det gamla Viborg långt borta i östern. Vi alla, vi, som på vitt skilda håll tala det svenska tungomålet i Finland — vi känna ett drivande behov att stundom mötas för att trycka varandras händer, för att övertyga oss om, att brodern och systemen ännu lever och förstår oss. Detta är för oss en oavvislig nödvändighet, om vi skola förmå bära upp vår egendomlighet, allt det, som gör oss till vad vi äro. Men ett bättre sammanhållningsmedel än det

sången och musiken skänker, finnes ej. Se där, varför vi stå här så talrikt samlade från skilda landsändar, enade av det ädlaste människohjärtat gömmer — kärleken till fosterbygden och till varandra, till fäders gärning och moders tungomål». Efter talet sjöngs »Vårt land», som följdes av ett av herr Hedberg utbragt niofaldigt leve för fosterlandet.

Estraden vid musikfesten i Åbo 1897.

Innan körerna tågade från estraden, tillkännagav herr Hedberg, att ett telegram ingått från den finska sång- och musikfest, som samtidigt firades i S:t Mickel. Telegrammet hade i svensk översättning följande lydelse: »Till sång- och musikfesten i Åbo sända de till tusental uppgående, å festplanen samlade deltagarna i sång- och musikfesten i S:t Mickel, en vänlig broderlig hälsning, leve det gemensamma dyra fosterlandet. Leve Finland!» Detta telegram gjorde ett starkt intryck på de närvarande. Herr Hedberg föreslog att ett svarstelegram av följande lydelse skulle avsändas: »Till Sång- och musikfesten i S:t Mickel sända tusentals män och kvinnor, samlade till tonfest i Åbo, djupt rörda av den broderliga hälsningen, en hjärtevarm återhälsning. Leve broderskärleken! Leve fos-

terlandet!» Förslaget antogs med bravorop. Ett fyrfaldigt leve höjdes för sångfesten i S:t Mickel.

Omedelbart efter det musikfesten blivit högtidligen öppnad, vidtogo tävlingarna. Gruppvis tågade de tävlande upp i följande ordning: manskörer, blandade körer, den enda deltagande fruntimmerskören samt sist hornkapellen. Prisdomare voro herrar Karl Flodin, Hugo Ingelius, Karl Ekman och A. Apostol. Tävlingsstyckena voro följande:

Blandade körer:

- 1:sta kategorin: Pacius, Värmorgonen.
- 2:dra kategorin: Mendelssohn, Tre folkvisor, N:ris 1—3.
- 3:dje kategorin: Flodin, »Och jungfrunen och ungersven».

Manskörer:

- 1:sta kategorin: Söderman, I bröllopsgården.
- 2:dra kategorin: D:o, Bröllopsmarsch.
- 3:dje kategorin: Nordblom, Fäderneslandet.

Kvinnokörer:

- 1:sta kategorin: B. Hrimaly, Morgonen.
- (2:dra kategorin: a) Brahms, Nunnan.
- b) „ Italiensk fiskarsång.)

Hornkapell:

- 1:sta kategorin: Leoncavallo, Intermezzo.
- 2:dra kategorin: Tschaikowsky, Vackra drömmar (I delen till »fine»).
- 3:dje kategorin: Beethoven, Tema ur Allegretto i sjunde symfonin.

Tävlingarna togo lång tid, men största delen av publiken höll ut till slutet. De som avlägsnade sig tidigare, hastade till Akademiska sångföreningens konsert i Solennitetssalen.

Tävlingarna voro fyllda av spänning. Detaljerna från detta tillfälle ha fallit ur mitt minne. Jag har dock en någorlunda tydlig hågkomst av den allmänna stämningen. Körererna kände nog en viss skakning, när de tågade upp. Man var så liten och så hjälplös där uppe på den väldiga estraden framför de granskande domarna. Det var som om stundens allvar skulle ha givit ett ökat innehåll åt tävlingsångens: »Kom

fly med mig.» Det var bra mycket lättare att tåga ner, när sista ackordet förklingat. Då var spänningen utlöst. Man hade tid att tänka över och kontrollera »huru det gått», och ägna sitt nyfikna intresse åt efterföljande prestationer.

De viktigaste numren på lördagens program — utom repetitionerna — voro besöket på Åbo slott och utfärden till Lilla

Besöket i Åbo slott.

Bocken på kvällen. Vid det förstnämnda tillfället hade 2 till 3,000 personer samlat sig på slottets borggård. Från trappan till det torn, som skiljer den yttre borggården från den inre, skildrade lektor G. Cygnæus i livliga drag slottets historia. Några körer sjöngo »Björneborgarnes marsch», varpå Cygnæus utbringade ett fyrfaldigt leve för Finland. Leveropen klingade kraftigt mellan de åldriga gråstensmurarna. Mäktigt och gripande tonade därefter »Vårt land», som av menigheten åhördes med blottade huvuden.

Vid avfärden till Lilla Bocken uppstod åtskilligt mankemang

till följd av trängseln på kajen. Trängseln berodde därpå, att repetitionen på festplatsen, som börjat klockan $\frac{1}{2}$ 6, varade en timme längre än den beräknade tiden. Ångarna voro förhyrda från klockan $\frac{1}{2}$ 7, men förseningen förorsakade en stagnation, så att de sista deltagarna i utfärden inträffade på Lilla Bocken klockan 10 i stället för klockan 8.

Vädret var härligt och leden fylld av farkoster, som kanske aldrig tillförne. Ångbåtar och slupar passerade ideligen mellan staden och holmen. Därute gick det till ungefär som på Högholmen två år förut, blott med den skillnaden, att utrymmet nu var mindre och besökarnas antal större. Allmänheten spred sig i grupper kring holmen allt eftersom båtarna anlände. Vid 9-tiden ljödo fanfarer från talarstolen, som var upprest på sluttningen mot Beckholmsfjärden. Föreståndaren för Pargas folkhögskola, doktor G. Lönnbeck, trädde upp och höll sitt av liv och mærg fyllda hälsningsanförande om »grundtonen i vår sång», som han tolkade såsom: »ungdom, ungdom» och det från ungdomen oskiljaktiga hoppet. Efter talet klingade åter folksången över sund och vikar mellan ekarna på Runsala och ända till de gamla gårdarna på Hirvensalo. En stund senare läste godsägare A. Alléen »Den 5 juli». Menigheten greps av den som av folksången. Alla hade äntligen anlant. Stämningen steg. Akademiska sångföreningen uppträdde med flera nummer. Ett antal körer samlade sig och sjöngo »Björneborgarnes marsch» och andra sånger. Innan uppbrottet uppsteg doktor U. Stadius och höll ett högstämt anförande till nylänningarna. Därefter hyllades österbottningarna av redaktör J. Sundblom. Till sist utbragte John Hedberg ett leve för festdiktens författare, skalden Mikael Lybeck, som var närvarande. Menigheten begynte småningom söka sig tillbaka till staden. Men innan de 6 till 7,000 personerna hunnit inskeppa sig på ångbåtar och slupar, var det ljus morgon.

Söndagen var den stora festdagen. Nu var Åbo klätt i festskrud. Från de flesta husen längs huvudgatorna vajade flag-

gor och standar i solskenet. Stadsborna liksom de främmande besökarna voro tidigt på benen. Redan klockan $\frac{1}{2}$ 8 hade ett tiotal tusen människor samlat sig på Domkyrkotorget. Körerna och hornkapellen, sammanlagt ett femtiotal, togo plats på kyrktrappan. På slaget 8 ringde kyrkklockorna in högtiden, och när ringningen upphört, sjöng den tusenhövdade kören under A. Rindells ledning »Himlars rymd sin konung ärar». Korallens klara ackord hördes till avlägsna delar av staden i den vackra morgonen. Därefter skedde uppvaktning vid Brahe- och Porthansstoderna. På det förra stället sjöngs »Suomis sång» och på det senare »Vårt land». Nu hade man ledigt ett par timmar. Men klockan 11 skulle alla aktiva åter vara samlade på festplatsen för att delta i generalrepetitionen.

Den sedvanliga samvaron mellan prisdomare och S.F.V:s styrelse och dirigenter ägde rum vid en middag i teaterfoajén, där styrelsen och ett antal stadsbor voro värddar. John Hedberg utbringade en skål för S.F.V. och erinrade om föreningens betydelsefulla verksamhet för den svenska folkbildningen i vårt land, särskilt genom det initiativ föreningen tagit till sång- och musikfesterna. Skålen besvarades av folkskolinspektör V. Öhberg. Herr Rindell utbringade ett niofaldigt leve för Martin Wegelius. I sitt svar ägnade Wegelius en varm hyllning åt körernas och kapellens ledare och framhöll betydelsen av deras arbete för sångens och musikens höjande i vårt lands svenska bygder. Sist tackade P. Nordmann John Hedberg för hans energiska och framgångsrika verksamhet vid festens anordnande.

Redan på fredagen hade tåget upp till Idrottsparken väckt en osedvanlig uppmärksamhet. Söndagens stora festtåg klockan 5, som åter utgick från Domkyrkotorget, var ännu mera imponerande. Minnet av festtåget 1892 bleknade. Frivilliga Brandkårens hornkapell, som gick i spetsen, och de främsta sångföreningarna hade passerat Samppalinna, innan de sista

marscherat upp längs Nylandsgatan och vikit in på Stora Tavastgatan.

Väldiga folkmassor slöto sig till tåget. På festplatsen hade vidpass 12,000 personer samlats, när tåget under musik och sång — »Akademen» kom med »Dåne liksom åskan bröder» — ringlade fram på båda sidor om planen. Körerna och kappellen tågade omedelbart upp på estraden. Det var den största kör som någonsin uppträtt i vårt land och troligen dittills i Norden. Huru skulle den hållas ihop? Huru skulle den klinga? Svaret gav »Himlars rymd sin konung ärar». Koralen klingade underbart fyllig från den vida kupolen, som visade sig vara lika förträfflig i akustiskt avseende som den var ståtlig att skåda. Programmet för festkonserten hade följande lydelse:

I.

»Himlars rymd sin konung ärar», koral. Moring.
Festtal av G. Cygnæus.
Vårt land. Pacius.

II.

Sommarpsalm (»Den blomstertid nu kommer»), arrang. av Wegelius.
Magnificat, 1:sta satsen (»Min själ prisar Herren och mitt hjärta fröjdar sig i Gud, min Frälsare»). Durante.
Festpoem av Mikael Lybeck.
Kör ur »Orfeus» (Text av Z. Topelius). Gluck. — 15 minuters paus.

III.

S å n g e r f ö r m a n s k ö r :

»Ett bondbröllop», a) Bröllopsmarsch, b) I bröllopsgården. Söderman. Fäderneslandet. Nordblom.

IV.

S å n g e r f ö r b l a n d a d k ö r :

Vårmorgonen. Pacius.
Sylvias visa N:o 5 (»Och jag satt där så säll i den strålande kväll»). Wegelius.
Tre folkvisor (»Tragedi»). Mendelssohn.
a) »Kom fly med mig, och bli min brud».
b) »Det föll en frost ned i natten klar».
c) »På deras grav däruppe i linden». — 15 minuters paus.

V.

Kompositioner för hornmusik.

Militärmarsch. Schubert.

»Vackra drömmar». Tschaikoffsky.

Intermezzo. Goede.

Ungersk marsch. Schubert.

VI.

Suomis sång. Pacius.

Björneborgarnes marsch, arrang. av Wegelius.

Prisutdelning.

Final ur »Kung Karls jakt» (»Och ila vi bort från Finlands strand»), Pacius.

Lektor Gustaf Cygnæus' festtal var innehållsrikt, kraftigt och högstämt, ett mönster av värtalighet. Som sig bör, ägnade han inledningen åt musiken. Men han tog ämnet med ett vetenskapligt grepp: rytm och ton i livets alldagligaste företeelser. Om han inte studerat Karl Büchers samma år utgivna »Arbeit und Rhythmus», så är talet i denna del anmärkningsvärt genom sitt resonemang om detta tema och genom sin konklusion: »regelbundet arbete sparar kraft och är mångdubbelt lättare». I fortsättningen utvecklade han modersmålets värde i glänsande satser: »Klingar icke modersmålet skönast, spørjer skalden, och vi svara: intet språk kan i tal, intet i skrift, intet i sång förliknas med det vi lärt från vår moders läppar. Det och intet annat är våra minnens, våra förhoppningars, vårt hjärtas språk.»

Cygnæus kunde fastslå, dels att en väckelse bland landets svenska befolkning ägt rum, dels att dess yttersta mål var fäderneslandets lycka: »Först på senaste tid har den svenska stammen i Finland kommit till full klarhet, huru innerligt den, om ock spridd på olika håll, hör samman. — Finlands svenska nationalitet står ej — såsom våra ovänner sagt — kraftlös och ålderdomssvag vid gravens brädd. Tvärtom genomlever den just nu sin egentliga ungdomstid. Just nu når den tan-

ken sin mognad, att vi *svenskar i Finland* bilda en egen grupp för oss, fäst med ouplösliga band vid Finlands jord och lika örubbligt vid vårt älskade modersmål.»

Den svenska ståndpunkten hade knappast förut framlagts inför en lika talrik och representativ skara i en så fast utmejslad formulering. Talaren manade till kamp i nästan hårda ordalag. Men han såg förtröstansfullt fram mot den tid, »då den svenska och den finska sången mötas i tävlande körer, vilka sträva ej att överrösta, men att överträffa varandra uti innerlig kärlek till var sitt språk och till det fädernesland de äga gemensamt». Talet avbröts flera gånger av bravorop. »Vårt land» och de därpå följande nio leveropen för fosterlandet skapade en svensk och på samma gång fosterländsk stämning av obeskrivlig intensitet. Jag vet ej, om jag skall säga, att den verkade med kraften av en vision eller som en berusning. Jo, jag vågar säga det: det var en berusning, och den tilltog, närd av de överväldigande tonmassorna och icke minst av Mikael Lybecks tändande festdikt, ju längre programmet framskred. Och den hörde inte till det som förflyktigas. Den blev en behållning för år — för liv.

Sångerna och musikstyckena mottogos med stegrad bifall. Gösta Sohlström förde manskörerna till seger med van hand; Södermans »I bröllopsgården» måste tagas om. A. Apostol, då ung gardeskapellmästare, anförde hornmusiken och hade lyckats drilla de till stor del ovana blåsarna till goda prestationer. Mest anslogo dock de blandade körerna. Glucks fina kör ur »Orfeus» med Z. Topelius' ord klingade utmärkt i sin klassiska renhet. Pacius »Vårmorgonen», som anfördes av A. Ugglå, hörde till de nummer, vilka tävlande i andra kategorin, till vilken vår kör hörde, inte behövde taga del i. Detsamma var fallet med den följande sången: »Sylvias visa» nummer 5 («Och jag satt där så säll»). Wegelius ledde den själv och gav den naturligtvis en tolkning, som motsvarade dess förnåma stil. Ihärdiga applåder tvingade till bissering. Sedan följde

Mendelssohns tre folkvisor, vilka Wegelius hade givit en underbart vacker avslipning.

Det största bifallet ägnades sista avdelningen, där körerna och hornkapellen samverkade. Under Martin Wegelius' ledning utfördes »Suomis sång» och »Björneborgarnes marsch» i Wegelius' arrangemang. Hade programmets föregående nummer följts med största intresse av publiken, heter det i S.F.V:s kalender, så stegrades detta nu till formlig hänförelse. »Särskilt framkallade 'Björneborgarnes marsch' en förtjusning, som trotsar all beskrivning. Icke blott att marschen omedelbart måste tagas dakapo, utan även att stormande och ihållande applåder följde, tillkännagivande publikens enhälliga önskan att höra den storartade tonskapelsen om och om igen. Endast ledarens antydning att körerna för tillfället voro uttrötade förmådde menigheten att avstå från fordran på uppfyllande av denna önskan.»

Härmed hade konserten nått sin höjdpunkt och egentliga avslutning, ehuru denna formellt skedde först efter prisutdelningen, då körerna och orkestrarna under Ugglas ledning uppstämde finalen ur »Kung Karls jakt».

Innan prisutdelningen ägde rum, bragte redaktör John Hedberg en hälsning från prisdombarna. Dessa hade iakttagit beaktansvärda framsteg sedan musikfesten i Helsingfors två år tidigare. Framstegen berättigade enligt prisdombarnas mening till stora förhoppningar om sångkonstens utveckling även bland allmogen på landsbygden. Slutligen ville de hava sagt, att endast de högsta spetsarna kunnat belönas. Ingen enda musikprestation hade varit underhållig. Sångföreningarna och musikkapellen hade gjort sin sak bra. Följande körer och hornkapell erhöles pris:

B l a n d a d e k ö r e r .

I kategorin:

Ista pris, taktpinne och dirigentmärke av guld, Arbetets Vänners i Tölö sångkör.

- 2:dra pris, dirigentmärke av silver, Arbetets Vänners filialkör i Sörnäs.
 3:dje pris, diplom, Gamlakarleby sångförening.
 3:dje pris, diplom, Arbetets Vänners i Viborg sångkör.

II kategorin:

- 1:sta pris, dirigentmärke av silver, Arbetets Vänners i Ekenäs sångkör.
 2:dra pris, Musikens historia av Wegelius, Gamlakarleby ungdoms-
 förenings sångkör.
 3:dje pris, diplom, Kronoby ungdomsförenings sångkör.
 3:dje pris, diplom, Arbetets Vänners i Vasa kör.
 3:dje pris, diplom, Arbetets Vänners i Mariehamn kör.

III kategorin:

- 1:sta pris, dirigentmärke av silver, Snappertuna sångförening.
 2:dra pris, Malaks Ungdoms sångkör.
 3:dje pris, diplom, »De ungas vänners sångkör i Pargas».

M a n s k ö r e r.

I kategorin:

- 1:sta pris, taktpinne och dirigentmärke av guld, Arbetets Vänners i
 Helsingfors manskör.

II kategorin:

- 2:dra pris, dirigentmärke av silver, »Kamraterna» i Helsingfors.

K v i n n o k ö r.

I kategorin.

- 2:dra pris, dirigentmärke av guld, Arbetets Vänners i Helsingfors
 fruntimmerskör.

H o r n k a p e l l.

I kategorin:

- 1:sta pris, taktpinne och dirigentmärke av guld, Helsingfors F.B.K:s
 musikkapell.
 2:dra pris, dirigentmärke av silver, Åbo F.B.K:s musikkapell.
 3:dje pris, diplom, Borgå stads hornkapell.

II kategorin:

- 2:dra pris, dirigentmärke av silver, Reso Landtmannaförenings horn-
 kapell.
 2:dra pris, dirigentmärke av silver, Ekenäs F.B.K:s hornkapell.

den _____

Vil den tillkom, som anordnades vid
Svenska Folkskolans Vänner musikfest
i _____ den _____, erhöll

inom grupp _____ för _____
ett _____ pris

bestående af _____, korrigera
detta som beris meddelas
Musikfestkomitén

Diplomblankett för S.F.V:s pris.

Ledarna för de föreningar, som sålunda erhållit pris, framträdde i tur och ordning på estraden och emottogo prisen. De hälsades med fanfar av hornmusiken och med applåder av publiken. Särskilt kraftiga ljödo dessa, då den enda kvinnliga ledaren, fröken Anna Wärnhjelm, som anført A.V:s sångkör i Viborg, trädde fram för att mottaga priset. Efter avslutningen stannade de medverkande liksom publiken ännu kvar på festplatsen. Man hade svårt att skiljas. Det ena avskedstalet hölls efter det andra, omväxlande med fosterländska sånger. En alldeles särskild stämning väckte Alarik Ugglas leve för överdirigenten Wegelius, som därefter »hissades» på starka armar. Solen hade redan sjunkit, då körerne med sina ständer tågade från festplatsen. Ännu samma natt lämnade en del av föreningarna staden med extra tåg.

Åbofesten blev en stor musikalisk seger. Där uppfördes inte lika stora verk som vid den tvåspråkiga festen i Vasa, men kören i Åbo var mycket mäktigare, den verkade på åhörarna starkt suggestivt, överväldigande. Sångarna själva grepos av en obeskrivlig stämning. Att på detta sätt utan skillnad till stånd och villkor uppgå i en jättestor enhet, att känna sig medverkande vid ett produktivt konstskapande av så väldiga mått var något aldrig förut upplevat, aldrig ens anat. Jag minnes ännu den bävan — jag tror jag kunde säga rysning — som genomfor mig, där jag stod i tenoren, då jag knappast hörde någon annan stämma än min egen och hade svårt att fatta, huru den kunde stå i riktigt sammanhang med de övriga i denna massa av röster. Det torde väl utan någon överdrift kunna sägas att de 1,225 sångare, som samlats till Åbo, bestod av det bästa material det svenska Finland kunde pretera. Det kan tilläggas, att denna röstsiffra i förhållande till Finlands hela svenska befolkning representerade det procentuellt största antal sångare, som en befolkning i något nordiskt land förut upp-

ställt. Och jag tror, att vår svenska befolkning i detta avseende stått sig även i fortsättningen.

Förtjänsten av framgången tillkom givetvis det goda röst-materialet och den enastående entusiasm, med vilken musik-festen hade förberetts. Men det är dock svårt att säga, om icke den musikaliska ledningen hade den största anparten däri. Wegelius, huvuddirigenten, hade vid sin sida de bästa ledarkrafter, som stodo till buds. Magister A. Rindell och Alarik Uggla, som voro vicedirigenter, hade goda kvalifikationer för detta värv. Rindell var ledare för Arbetets Vänners i Åbo kör, och han lyckades driva denna till en mycket hög prestationsförmåga. Uggla åter ledde Arbetets Vänners i Helsingfors kör. Wegelius hade trätt honom nära och lärt sig uppskatta honom under åren 1895—96, då han var vikarierande sånglärare vid musikinstitutet. Han uppskattade även Uggla högt som körledare, på grund av den erfarenhet han vunnit om hans förmåga, och betraktade honom nästan som sin högra hand vid de musikaliska förberedelserna för festen.

Men vicedirigenterna följde naturligtvis i alla detaljer sin huvudledares anvisningar.

Själv var Wegelius oöverträfflig, men också outröttlig. Alarik Uggla säger i den minnesteckning han offentliggjorde på Wegelius' begravningsdag den 27 mars 1906: »I sanning vida mer än tre vanliga dödliga åstadkom Wegelius under denna knappt tillmätta repetitionstid. Huru beundransvärt klart, lättfattligt och koncist förstod han ej att för de sjungande klargöra sina intentioner, huru eldade och inspirerade han ej dem att skänka mera än de någonsin trott sig själva om, och huru förstod ej hans mästarhand att plastiskt utforma dessa olikartade element till en enhet, som bar konstnärlighetens helgjutna prägel.» På samma ställe erinrade Uggla om de oförgätliga stunder, då ledarna med Wegelius som medelpunkt summerade sina intryck. Han skriver: »När vi efter dagens ansträngningar samlades å Sappalinnas verandor

och i den flyende sommarnattens mjukt förtonande belysning beundrade det stämningsfulla perspektivet med den åldriga domkyrkan i fonden, då var det åter Martin Wegelius, som skänkte oss ny spänstighet genom sin uppfriskande humor och den attiska kryddan i sin oöverträffliga skildrartalang. Sköna dagar vid Auras stränder, lik solomgjutna vyer äro ni inristade i minnets album, och som den centrala livgivande figuren i dessa tavlor skönjer jag alltid Martin Wegelius' vördade konstnärsgestalt.»

Huru han själv kände det, då han stod inför jättekören, och huru han värdesatte sina upplevelser under åbofesten, ger han uttryck åt i ett brev till Olga Tavaststjerna den 3 augusti samma år. Brevet anföres av Flodin: »Ja, sångfesten lyckades härligt. Det var ganska roligt att dirigera en 1,200 personers kör — ja, det var mycket *mer* än roligt. Jag var i en underbar stämning, grät och skrattade och skulle velat omfamna hela denna massa, som till hälften utgjordes av bönder och bondkvinnor. I sanning, de frön, som satts vid ekenäsfesten, hava burit frukt hundrafalt.»

Jag nämnde, att telegrafiska hälsningar hade utbyttts mellan den finska musikfesten i S:t Mickel och den svenska i Åbo. Detta föranleder mig att erinra om en idé, som framlades av A. A. Granfelt i en samma år till festen i S:t Mickel utgiven publikation »Kevättervehdys». Under rubriken »Kansanvalistus-seuran laulujuhlat. Katsaus taaksepäin ja eteenpäin» skildrar han där i korta drag de finska musikfesternas historia (det är denna skildring, som han senare omarbetade och tryckte på svenska i »Från brytningstider»). Han påpekar, att ingen musikfest dittills (1897) fyllt det som namnet allmän finländsk sång- och musikfest (yleinen suomalainen laulu- ja soittojuhla) innebär. Varken från de aktivas eller från allmänhetens sida har deltagandet varit så livligt, som det borde ha varit.

Granfelt påminner om, att inbjudningarna i början ut-

färdades på båda språken, t.o.m. då festen hållits i en finsk trakt och därför i huvudsak bort vara finsk. Senare frångick man dock detta förfarande, emedan inga svensktalande anlände. Man behövde inte grubbla över den besvärliga frågan, huru man skulle tillfredsställa den ena gruppens berättigade fordringar utan att väcka missnöje hos den andra, utan man kunde bestämma, att festerna skulle vara enbart finskspråkiga på finska orter.

Men, resonerade Granfelt, då Folkupplysningssällskapet är allmänt och i överensstämmelse med sitt syftemål skall vaka över både de finskspråkigas och de svenskspråkigas välfärd, så vore det i full överensstämmelse därmed att fester anordnades, vid vilka båda språken skulle komma till användning. Visserligen hade de tvåspråkiga festerna i Åbo och Vasa lämnat förlust, emedan de icke dragit så mycket folk som behövts för att så stora företag skulle ha burit sig. Men å andra sidan hade man i synnerhet i Vasa gjort den glädjande erfarenheten, att båda språkgrupperna omfattat initiativet; festen var ingen partihögtid, utan stod »ovanom språkstriden», något som man kunde säga om få tillfällen i Finland vid denna tid.

De tvåspråkiga festerna hade naturligtvis sina olägenheter. Så som de voro organiserade, kunde de mottagas av de delar av folket, som behärskade båda språken, men däremot icke av de delar som förstodo blott det ena av landets språk. Granfelt var benägen att se orsaken till att deltagandet från folkets sida varit svagt just i denna omständighet. Men de båda språken borde dock kunna beredas plats vid samma fest, utan att störa varandra, ansåg han.

Inför den stora allmänna sång- och musikfest, som åtminstone han för sin del förordade i samband med Folkupplysningssällskapets 25-årsjubileum, som inföll 1899, upptog han frågan, huru en tvåspråkig musikfest borde organiseras. Om festen bleve förlagd till en ort med svensk majoritet, kunde det andra språket inte skjutas åt sidan, om den skulle undgå att få

karaktären av partifest. Men huru skulle man bära sig åt att bereda plats för de båda språken utan att störingar uppstodo?

Försöket att giva ett tillfredsställande svar på denna fråga visar, huru angelägen Granfelt var att göra musikfesterna åtminstone då och då till samlingstillfällen för hela folket. Vid en finsk-svensk musikfest behövde man inte nödvändigt, sade han, sitta och höra tal på det andra språket, som man ej förstod. Det vore bättre att anordna festerna så, att de olik-språkiga programmen utfördes på olika platser, men dock nära varandra, så att publiken kunde flytta sig från det ena stället till det andra. Två talarstolar kunde man tänka sig, men en sångestråd, från vilken de gemensamma sång- och musiknumren skulle utföras. De svenska och finska körerna kunde även byta plats. Däremot borde tävlingarna vara gemensamma, ehuru prisen helst skulle utdelas på skilda ställen. En stor fest hade endast fördel av en sådan tudelning, vilken skulle giva omväxling och minska trängseln. Ett och annat gemensamt stycke och en gemensam festplats skulle i varje fall bevara festens karaktär av samfälld högtid.

Det vore nyttigt, fortsätter Granfelt, om vårt lands finnar och svenskar genom att på detta sätt komma tillsammans finge se varandra i ögonen och pröva varandras krafter. Måhända skulle härigenom ömsesidig högaktning växa fram. En sådan samvaro för gemensam uppgift vore ägnad att stärka samhörighetskänslan och dämpa striderna. En erfarenhet, att samarbete vore möjligt utan splittring, vore redan den av stort värde: den skulle väcka nytt hopp även i deras bröst, som redan frukta, att intet annat mäktar bringa fred i landet än ett fullständigt nedslående av den ena stridande parten.

Så slutar Granfelt och tillägger, att en sådan högtid är tänkbar endast såsom en frukt av ett lojalt samarbete mellan finsk- och svensksinnade. Men om ett sådant samarbete vore möjligt, åtager han sig icke att avgöra.

När Granfelt 16 år senare publicerade sina »Blad ur sångfes-

ternas historia» i »Från brytningstider», utslöt han sina reflexioner från 1897 om anordnande av tvåspråkiga musikfester. Han nämnde endast, att Finlands svenskar börjat föranstalta egna fester och att Folkupplysnings-sällskapet »accepterat en arbetsfördelning och fullkomligt avstått från sin verksamhet bland landets svenskspråkiga befolkning, icke blott i fråga om sångfester utan helt och hållet, på alla områden».

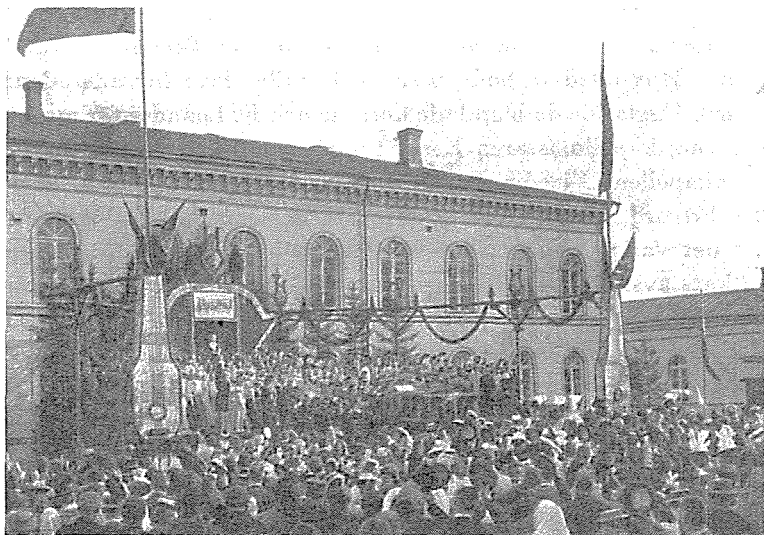
VII. LOKALA MUSIKFESTER UPPSTÅ. OFÄRDSÅREN INBRYTA.

Den storartade omfattning festen i Åbo fick tycktes visa, att dylika fester knappast kunde anordnas annorstädes än i våra större städer, Helsingfors, Åbo och Vasa. Festen hade bl. a. lämnat en stor förlust, betungande för de lokalföreningar, som ställt sig som arrangörer. Men eftersom avsikten var att sprida den musikaliska kulturen runtom i bygderna, borde fester av mindre omfattning anordnas för mindre orter och de närmast kringliggande trakterna. Därmed var uppslaget givet till de s. k. »lokala» sångfesterna, som senare kommit att spela en så stor roll. De »allmänna» musikfesterna skulle återkomma med flera års mellanrum.

Vilan blev inte lång. Kort efter åbofesten väcktes ett förslag, att de nyländska körerna skulle samlas redan året därpå. På hösten förklarade man sig i Borgå villig att stå för arrangemangen. Festen ägde rum den 12 juni. Den var begränsad till det östnyländska området. Deltagandet var icke dess mindre livligt. 330 personer anmälde sig i körerna och hornkapellen. Med avseende på de yttre arrangemangen följde man här ungefär samma grunder som vid de större festerna. Programmet upptog som vanligt blandad kör, manskör, hornmusik samt tal och festpoem. Till festtalare utsågs professor Fridolf Gustafsson, festtalaren vid S.F.V:s första musikfest i Ekenäs. Skalden Theodor Lind vidtalades att skriva festdikten.

Sång- och musikfesten i Borgå kunde kallas en »stor» fest ur arrangemangens och programmets synpunkt. Den var en tvådagarsfest, lördag och söndag, men redan på fredagen såg man en stor del av de fjorton körer och sju hornkapell, som anmält sig. Lördagens program upptog festtåg genom den flagg-

Festkonserten i Borgå 1898.

prydda staden, samling på festplatsen framför lyceibyggnaden, där en estrad för 400 personer var uppförd, repetitioner och slutligen utfärd till Kokonudden.

Vid festkonserten följdes också det större schemat, ehuru programmet tekniskt sett inte erbjöd så stora svårigheter. Flera sånger voro bekanta från åbofesten. Huvudnumret var Glucks kör ur »Orfeus»; två koraler och de fosterländska sångerna hörde till det obligatoriska inslaget. Andra nummer för blandad kör voro »Borgå» av K. Wallén, »Hell Dig, du

höga nord», Nylänningarnas marsch, »Jag gungar i högsta grenen» av Linsén och en nyländsk folkvisa av Wallén. De båda sistnämnda tonsättarna hade såsom borgåbor sin givna plats på programmet. Samma ställning intog festdiktens författare. Borgå stad hade även en god blandad kör att skicka i elden, Borgå arbetarförenings sångkör, ledd av dövstumskoleföreståndaren O. Wichmann. Kören hade varit med redan i Åbo. Wichmann var en stor musikentusiast och en skicklig kördiregent. Huvudledare hade man dock kallat från huvudstaden: Alarik Uggla för de blandade körerna och E. Leander för manskörerna; kapellmästaren K. F. Lindén handhade ledningen av hornkapellen. Vicedirigenter voro pastor K. Wallén och doktor Edvard Rindell. Det sades om det musikaliska arbetet, att det var väl utfört; körerna sjöngo bra, dirigenterna hade lyckats avslipa samklangens, så att totalintrycket av konserten blev särdeles gott.

I ett avseende hade en inskränkning ägt rum. Tävlingarna voro uteslutna denna gång. Det är möjligt, att den diskussion, som följde efter tävlingarna vid de allmänna musikfesterna, i någon mån bidragit därtill. Men det är även möjligt, att man ryggade tillbaka för den ökade omfattning festen komme att få, därest tävlingarna upptogos på programmet. Den stimulans dessa voro avsedda att utöva förefanns dem förutan. Överallt nedlade körerna ett allvarligt arbete på sin musikaliska utbildning. Man hade möjligen på känn, att tävlingarna kunde i alltför hög grad leda till ett jäktande efter pris i stället för en hängiven odling av musiken för dess egen skull.

Musikfesten i Borgå hade för övrigt icke endast till syftemål att direkt främja de musikaliska intressena. Ett minst lika viktigt mål var att »hos östra Nylands svenskar stärka känslan av samhörighet, känslan därav, att den svenska befolkning, som bygger och bor på Nylands kust, äger en gemensam hembygd, äger ett gemensamt fädernearv att taga vara på och förkovra till lycka för hembygd och fosterland.»

Samma dag festkonserten i Borgå ägde rum samlades även körer och hornkapell i västra Nyland till en sång- och musikfest i Ekenäs. Även den var talrikt besökt. Här var Martin Wegelius ledare. Hälsningstelegram växlades mellan de båda festerna.

Man var på sina håll inte fullt tillfreds med att de nyländska körerna sålunda splittrats på två fester. Det lyckliga förlopp, som festerna trots detta fingo, var ett bevis på styrkan av den musikaliska väckelsen och den spridning den fått på landsbygden. Nya körer uppstodo på den ena orten efter den andra. Det är uppenbart, att den fosterländska samlingen gjort sitt till härvidlag. Det politiska läget började nämligen åter te sig allvarigare, och ingenting var mera ägnat att samla och skänka tillförsikt inför hotet än just sången.

Både det musikaliska intresset i och för sig och de nämnda politiska förhållandena bidrogo troligen till, att tidningspressen i östra Nyland i slutet av året började tala om en sång- och musikfest i Lovisa redan den följande sommaren. Ett stort intresse härför visade sig även på landsbygden. Konversationsklubben i Lovisa tog saken i sin hand. Vid ett möte den 21 januari 1899 beslöts, att det skulle bli en fest av och att den skulle äga rum lördagen den 10 och söndagen den 11 påföljande juni.

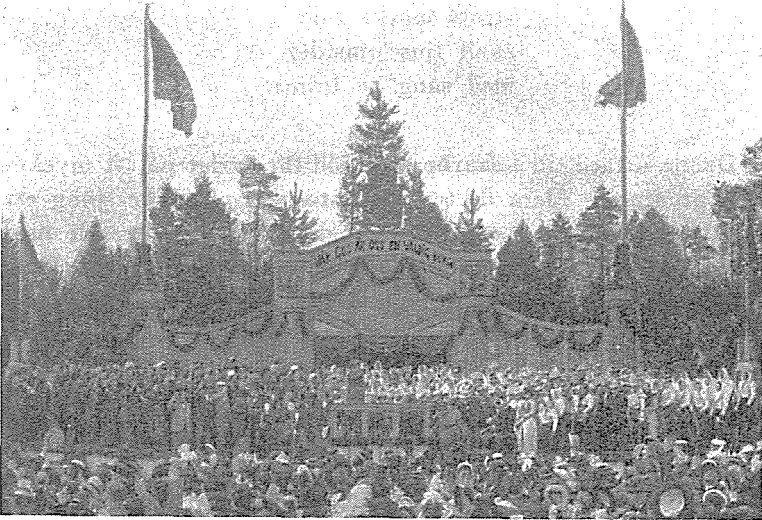
Som bekant utfärdade Bobrikoff det beryktade februari-manifestet samma år. Landet försänktes i sorg. Det är förklarligt, att man kände sig åtskilligt villrådlig i Lovisa inför den beramade festen. Ortens tidning skrev någon tid därefter: »Förslaget om denna sångfest skulle förvisso ej blivit framställt och beslutet om dess hållande ej heller fattat i händelse man skulle haft en aning om det hårda slag, som inom en månad därefter drabbade vårt land. Och då detta slag föll, förmörkande framtiden och fördystrande sinnena, stod man nära nog i beråd att ifrågasätta, huruvida det fattade beslutet skulle an-

ses giltigt och böra föranleda någon vidare åtgärd. Denna bittra sorg och allmänna modlöshet lämnade likväl inom kort plats även åt ett ljusare och mera framsynt åskådningssätt. Man insåg, att dådlöshetens smärta ej var det vapen, varmed det onda skulle bekämpas. Vad som hotas och vad vi vilja skydda kan värnas endast och allenast genom att manligt blicka mot framtiden, hur dystert den än må synas, och genom ihärdigt och endräktigt arbete för att förkovra vårt arv från förfäder, vilka, även de, sett bistra tider, för vår bildning, vårt språk, våra seder, vår religion och vårt samhällsskick. Och man insåg, att en av de förnämsta betingelserna för att detta arbete skulle giva resultat, ligger däri, att bildningen ej förblir ett monopol för de s.k. högre klasserna, en tillhörighet utslutande för dem, som åtnjutit förmånen av högre undervisning i yngre dagar, utan däri, att dess frukter spridas bland allt folket så att detta ej är en skara olika tänkande människor, utan en av lika tänkande och kännande individer sammansatt massa, besjälad alltigenom av samma anda, samma idéer och samma känslor.»

Förberedelserna fortsattes. Martin Wegelius hade bifallit en anhållan att bliva överdirigent vid festen. Till ledare för manskörerna utsågs Emil Leander och för hornkapellen kapellmästaren Chr. Haupt. Man fasthöll alltjämt vid den tidigare planläggningen: samling fredagen den 9 juni, repetitioner på lördagen och festkonsert på söndagseftermiddagen. Aktiva deltagare anmälde sig talrikare än man väntat. De blandade körerna voro 16 till antalet med sammanlagt 387 medlemmar. De flesta voro från trakterna kring Lovisa. Borgå kom denna gång med tvenne körer, A. V. under Ossian Wichmann och Sångens Vänner under Edvard Rindell. Ingen kör från Helsingfors hade anmält sig, däremot deltog en manstark kör från Dickursby under Werner Karstens ledning.

Festen kom till stånd, och den blev en i många avseenden märklig avslutning på den första perioden i våra sångfesters

historia. Om den fosterländska tanken redan vid de föregående musikfesterna varit en ledande tanke, blev den det än mer i Lovisa. Själva samlingen, festtalen, dikterna och musikprogrammet fingo sin prägel av tidens hotfulla allvar. Estraden bar överst inskriften: »*Vår Gud är oss en väldig borg..*»

Festkonserten i Lovisa 1899.

Den flaggskrud, i vilken staden hade klätt sig under festdagarna, symboliserade samlingen och den fosterländska hänförelsen. I sitt tal till ungdomen under utfärden till Lekarberget på lördagskvällen tog Petrus Nordmann till »ingångspråk» den strof ur »Nylänningarnas marsch», som börjar med »Vad av fädren vi ärvt, vår härliga bygd», och han höll en gripande predikan, i vilken han tolkade våra lagars innebörd sedan många hundra år tillbaka. Han bad Östnylands svenska

befolkning taga med sig såsom minne från denna fest den allvarsmaningen, »att det nu behövdes dubbelt mera offervilligt arbete för vårt land samt kärlek till det och dess lag än förut». Han varnade ock för att låta hoppet fara. Redan festmärkena buro ju hoppets tecken (Lovisa stads vapen: ett ankare) och förvissade måste vi vara därom, sade han, att

»trots mörka tider
skall ljus omsider
med sång gå fram».

Denna utfärd till Lekarberget bjöd för övrigt på ett mycket rikt program. Flera dikter upplästes, en manskör sjöng ett antal kvartettsånger och flera sångföreningar uppträdde med entusiastiskt mottagna nummer. Ett av dem var J. F. Hagfors' »Modersmålets sång», som sjöngs av Arbetets Vänners i Borgå kör »med sann känsla och vann allmänt bifall», såsom det heter i referatet. »Modersmålets sång» hade skrivits för manskör till sångfesten i Åbo 1897 och tillägnats Akademiska sångföreningen. För bl. kör torde den första gången sjungits offentligt av Arbetets Vänners i Åbo kör den 13 maj 1898.

Festkonserten på söndagen fick redan vid det första anslaget en stark prägel av allvar och högtidlighet. När »Vår Gud är oss en väldig borg» intonerades under Martin Wegelius' ledning, reste sig de tusende närvarande och blottade sina huvuden, gripna av stundens intryck. Om möjligt än mera överväldigad blev publiken under Jonatan Reuters festdikt, där han tolkade våren i Finland 1899:

»Det var så ovant, olikt andra vårar,
när mor gick tyst och skötte om de små;
på bordet Finlands lag,
far såg därpå med ögat fullt av söndertryckta tårar.»

Musikprogrammet bjöd denna gång på flera nya nummer. Wegelius hade upptagit sina båda arrangemang »Sjömansbruden» och »Se god afton och god kväll», ett par körer ur »Preciosa». Filip von Schantz' »Näcken» och »Marknadskör» av Henrik Borenius hade inte heller förekommit på tidigare program. De funnos i de senaste häftena av S.F.V:s musikbibliotek.

Alla dessa nummer liksom även de övriga delarna av musikprogrammet utfördes mycket förtjänstfullt och mottogos med livligt bifall. Men det allmänna musikaliska resultatet gav icke dess mindre anledning till åtskilliga reflexioner. Dirigenterna och i synnerhet Martin Wegelius hade haft ett styvt göra med övningarna. Wegelius arbetade outtröttligt från »arla till särla» med sina körsatser, som voro tekniskt svåra. Körerna på landsbygden hade icke lyckats studera dem till överdirigentens fulla belåtenhet. Detta kan ha berott därpå, att dirigenterna ute i bygderna hade haft svårt att följa med utvecklingen eller saknade nödig utbildning. Det var mycket som måste avslipas, och det kostade på krafterna hos de med så ansträngande övningar ovana allmogesångarna och -sångerskorna. Flera av dem blevo rentav illamående av överansträngning under repetitionen. Och trots all möda, som nu offrades på samsången, hunno icke alla körer bli mogna för att uppträda i alla nummer, utan de mest fordrande sångerna måste lämnas endast åt de längst hunna.

Det var ingen brist på goda sångröster. Och förekomsten av detta material gav anledning till diskussion om olika möjligheter för att än kraftigare främja utvecklingen. Ett förslag, tillsvidare blott enskilt, väcktes under sångfestdagarna, nämligen att »Svenska Folkskolans Vänner (möjligen i samråd med Svenska Bildningens Vänner i Åbo och Svenska Odlingens befrämjare i Vasa) skulle avlöna en reseinspektör, vilken hade i uppdrag att årligen eller åtminstone året före någon allmän sång- och musikfest besöka de olika allmogekörerna, närvara

*Martin Wegelius och deltagarna i dirigentkursen i Kronoby 1905,
(se sid. 133).*

vid övningarna samt tillhandagå deras ledare med råd och anvisningar. Om dessa instruktioner meddelades t. ex. på våren, kunde reseinspektorn under hösten taga reda på vilket resultat hans anvisningar föranlett».

Jag vet icke, om detta förslag utgick från Martin Wegelius, men jag har skäl att förmoda att det var så. Bristfälligheterna hade framträtt klarast för honom. Han hade haft den största mödan med att avhjälpa dem, och han hade med sin klarblick sett, vad som kunde göras av detta material. Huru skulle icke då han, den erfarne, oförliknelige »mäster Martin» ha uttänkt ett medel för att undvika felet i framtiden. Allt-nog, där väcktes det initiativ, som visserligen först mer än ett decennium senare kom att förverkligas, men som innebar just den undervisningsform, som för musikutvecklingen i bygderna skulle komma att bli av avgörande betydelse.

VIII. OFÄRDSÅR. FESTFÖRBUD. MELLERSTA NYLANDS SÅNG- OCH MUSIKFÖRBUND.

Stora händelser lågo mellan beslutet att hålla musikfest i Lovisa 1899 och själva festen. Februarimanifestet var diktydigt med en statskupp, avsedd att utplåna Finland från nationernas antal. Den stora deputationens samling i Helsingfors, dess färd till S:t Petersburg och fåfånga försök att få audiens hos majestätet voro det centrala intresset i landet under mars månad. Nya Pressens indragning den 4 april på två månader och de alltjämt växande censurhindren bidrogo att öka olusten. Senare följde värre saker: angivelser, terror, häktningar, landsförvisningar. — Språkstriden var nu avblåst, och inom båda båda språklägren trodde man, att den aldrig mera skulle blossa upp.

Ofärden gav emellertid sången en ökad uppgift. Sången var kanske mer än talet det samlande, det eggande, det omedelbart gripande elementet. Den blev ett kampmedel. Och ju starkare den politiska spänningen blev, desto fylligare, varmare, tröstrikare — man kunde nästan säga segervissare — ljöd den, tills Bobrikoff och hans hejdukar varseblevo även den »faran» och utsträckte förföljelserna till tonkonsten.

Sången hörde oskiljaktigt till programmet vid alla festliga tillfällen, hyllningar och uppvaktningar. De fosterländska hymnerna fingo en djupare innebörd och gjorde ett mer gripande intryck när de nu sjöngos. »Vår Gud är oss en väldig borg» och »Vårt land» blevo maning, bön, tro och hopp, allt

på en gång. Detta gällde även instrumentalmusiken. Sibelius' »Finlandia» och »Atenarnas sång» höra till 1899 års oförgängliga skördar.

Man var betänkt på att hålla den fjärde allmänna svenska musikfesten i Helsingfors redan sommaren 1900. Saken diskuterades inom S.F.V:s direktion, men lämnades »beroende på de blivande festdirigenterna», som det heter i en tidningsnotis. Inga vidare åtgärder vidtogos för genomförandet av planerna detta år. Wegelius tyckte kanske, att det blev för ansträngande med så tätt på varandra följande fester. Alltnog, program uppgjordes och inbjudning utsändes till en musikfest i Helsingfors sommaren 1901.

Det är intressant att se, huru Wegelius nu själv i en viss utsträckning praktiskt omsatte de tankar, som framsprungit under lovisafesten. Han anordnade nämligen en *dirigentskurs*, den första i sitt slag i vårt land, under julferien. Jag vet, att sångerna blevo genomgångna och att ledaren gav sina instruktioner beträffande instuderingen, föredraget m.m. Men några detaljerade upplysningar om kursen har jag icke sett. Deltagarna ansågo programmet något svårt, och på deras anhållan blev det i vissa delar ändrat. I sin slutliga form, publicerat bl. a. i Euterpe, nr 9, upptog det följande nummer:

Blandade körer med ackompanjemang.

Alla körer:

1. Korol: »Vår Gud är oss en väldig borg» (unison kör).
2. Sibelius: Atenarnas sång (unison).
3. Pacius: Vårt land.
,, Suomis sång.
,, »En stjärna går upp» (final ur »Kung Karls jakt»).
6. Händel: a) Bön.
b) Hymn ur »Samson».
7. Wegelius: Aftonpsalm, arrang.

Blandade körer utan ackompanjemang.

I. Alla körer:

1. Ehrström: Svanen.
2. Linsén: En sommardag i Kangasala.
3. Hagfors: Modersmålets sång.
4. Flodin: Havsfrun, nyl. folkv. arrang.

II. De mera försigkomna körerna:

1. Pacius: Vårvisa («De komma»).
2. v. Schantz: Necken.
3. Faltin: «Du har sörjtit nu igen», svensk folkv. arrang.
4. Wegelius: Agnete, dansk folkv. arrang.

Manskörer:

1. Peterson-Berger: Vandringsång.
2. Bellman: «Böljan sig mindre rör».
3. Norman: Jägarsång.
4. Kreutzer: Vårnatten.
5. Collan: Savolaisen laulu.

Hornkapell:

1. Händel: Sörgmarsch ur «Samson».
2. Gluck: Tre pantomindanser (ur operor).
3. Schubert: Marsch.
4. Sibelius: Elegie ur «Kung Kristian».
5. Järnefelt: Prelude.

En nyhet var att pristävlingarna lämnades bort denna gång. Det förutsattes endast, att, såvitt möjligt, »flertalet körer och hornkapell äro beredda att utföra en fritt vald extranummer vid en för detta ändamål anställd uppvisning, och komma såsom uppmuntran att utdelas några belöningar». Detta citat ur inbjudningen ger ingen antydning om varför tävlingarna uteslutits. Jag förmodar dock, att musikkommittén sett på saken ungefär som Karl Flodin. I en artikel i Euterpe (9.2. 1901) skriver han härom bl. a.:

»Det kan ej nekas att det hittills följda bruket att med olika

pris utmärka de olika prestationerna haft sina olägenheter. Det ideella mål, som körerna och kapellen ursprungligen uppställt för sig, sångens och musikens odlande på bästa möjliga sätt, har undanskymts av ett annat, tillfälligt, alls icke ideellt: erövrandet av ett pris. De lyckliga, som vunnit segertecknet, bli föremål för en hemlig eller öppen avund från de icke-premierades sida. Avunden kan gå så långt, att man griper till mindre hedrande medel för att omöjliggöra framgången för en konkurrerande sångkör. Och huru nedslagna vandra icke de obelönade bort från festen, som med glada förhoppningar om ett hedrande pris anlant dit, måhända långväga ifrån, och under långa månader övat sig, måhända för en oskicklig dirigent, vars kapacitet ingen kunnat kontrollera, och därunder drömt om ära och belöning för sitt oförtrutna arbete! En annan kör åter, som förfogar över större rutin, bättre ledare och bättre sångkrafter, kan med vida mindre arbete erövra priset framom den flitigare, men ogynsammare situerade kören. — Slutligen kan det även hända, att körer, som med sig själva veta, att de fullkomligt gå i land med den musikaliska uppgift som ålagts dem, av en eller annan anledning perturberas under själva festen, komma av sig, förvirras, sjunga orent och bortgå från festen med det nedslående intrycket av att ha misslyckats, ehuru det flitiga arbetet och den goda självförtröstan borde ha lett till ett helt annat resultat. Det är vanligen de mindre landsortskörerna, som sålunda få draga det kortare strået.

Om avund och split blir resultatet av en musikfest, så är givetvis hela avsikten med en sådan förfelad. Men det kan ej heller nekas till att prissystemet är eggande för de tävlande och att de på ett vida verksammare sätt arbeta på sin musikaliskt-tekniska förkovran, då utsikten till ett effektivt erkännande vinkar. Särskilt gäller detta om de mindre sångkörerna och musikkapellen, vilka komma till festen från avlägsna orter. Det hägrande priset, inseglet på deras förträfflighet och belö-

ningen för deras ansträngningar, skall för hela den ort, därifrån de äro hemma bli ett hedrande vedermåle, som rikligen ersätter uppoffringarna, icke minst de pekuniära, och mödorna.»

Flodin hade som prisdömare vid tidigare tävlingar vunnit erfarenhet i dessa ting, varför hans uttalanden torde kunna tagas som uttryck för en mera spridd uppfattning. Tävlingarna ha alltid medfört både olägenheter och vinningar. Den ovan uttalade meningen, som i stort sett innebär ett gillande av att de bortlämnats, har blivit omfattad även i fortsättningen, ty några tävlingar ha icke förekommit vid musikfesterna under detta sekel.

I mitten av mars 1901 nödgades musikkommittén utsända det nedslående budskapet, att myndigheterna vägrat tillstånd att hålla musikfesten. Den kunde således icke äga rum. Man hade ej varit helt oförberedd på ett hinder av detta slag. Den politiska spänningen hade ökat. Och myndigheterna hade börjat rikta en särskild uppmärksamhet på större samlings-tillfällen. Men året förut hade Folkupplysningssällskapets stora musikfest fått hållas i huvudstaden — vid detta tillfälle lades grundstenen till den finska teaterns hus —, och man kunde vänta någon hänsyn till de stora, delvis kostsamma förarbeten, som redan voro undångjorda; allt var så gott som klappat och klart. Men förbudet var oåterkalleligt. Det är nu det dystraste minnet i våra musikfesters historia.

Jag hade denna termin inträtt som elev vid Musikinstitutet och blivit kallad till medlem av S.F.V:s permanenta musik-kommitté såsom »musikalisk sekreterare» åt Wegelius. Jag minns, vilken bestörtning förbudet väckte. Noterna voro redan tryckta (h. VIII) och från många håll rekvirerade. Festen hade motsetts med stora förväntningar både i huvudstaden och i landsorten. Nu grusades alltsammans.

Ovisst är, om förbudet berodde på programmets sammansättning eller helt enkelt på fruktan för den fosterländska demonstration, som festen säkert hade blivit. Att program-

met var färgat av den rådande stämningen är tydligt. »Atenarnas sång», »Modersmålets sång» och de traditionella fosterländska sångerna skulle denna sommar ha klingat kraftigare än förr. Innehållet i Händels »Bön» tilltalade säkerligen icke heller förtryckarna: »Du kraftens Gud, Du rättens och sanningens Gud, hör oss! Och skänk vårt dyra folk Din nåd! Du är vårt hopp, vårt starka stöd. Hör oss, hör oss, och värna Gud vårt folk!»

I och med förbudet var den gamla organisationsformen satt ur funktion. Men man hoppades dock, att det icke skulle leda till ett avbrytande av arbetet inom körerna. Det uppgjorda musikprogrammet innehöll så många instruktiva och välvalda nummer, att intresset borde kunna hållas uppe. »Det rena musikaliska arbetet i och för sig bibehåller ju alltid sitt värde», skrev Flodin i Euterpe, »och skall resultera i frukter, vilka komma de arbetande själva till godo. Ty deras övningar fortgå nu efter en bestämd plan och enligt ett givet program, och medvetandet att många körer och kapell utarbeta samma sånger och samma musikstycken skall helt visst egga till förökade ansträngningar. Hoppet att måhända i en annan form och vid ett annat tillfälle, icke alltför avlägset, få uppvisa de musikaliska resultaten av arbetet och se desamma av allmänheten och kompetente fackmän bedömde, får för ingen del övergivnas.»

Förbudet verkade emellertid förlamande. Ungdomsföreningarna, inom vilka de flesta körer arbetade, togos i anspråk för nya uppgifter. Körerna utsattes för svårigheter av olika slag. En bristning uppstod i bandet mellan S.F.V. och musikalivet på landsbygden. Flera körer upplöstes. I synnerhet på de håll, där deltagandet i musikfesterna varit den starkaste drivfjädern, var det nu svårare än förut att hålla sångarna samlade.

Under sommaren, då den förbjudna festen skulle ha ägt rum, upptogo några personer, som tillfälligtvis träffades, frågan om sångens framtid. En mindre sammanslutning av körerna när-

mast Helsingfors trodde man sig kunna organisera. En inbjudan utsändes. Anslutningen blev livlig. 7 körer infunno sig den 20 juli 1902 på den bestämda platsen, folkskolan invid Bobäck i Kyrkslätt, nämligen från Ingå, Sjundea, Kyrkslätt, Esbo, Malm, Dickursby och Östersundom. Sammanslutningen konstituerade sig under namn av Mellersta Nylands sångarförbund. Förbundet räknade vid starten 225 medlemmar. Efter överläggningarna höll förbundet sin första sångfest, vilken besöktes av flera tusen personer. Sångarna uppträdde på en flyttbar estrad, som hade konstruerats av arkitekt Eliel Saarinen. Detta var ett försök som lovade gott.

Alarik Uggla var den musikaliske huvudledaren inom förbundet. Han blev vald till ordförande vid ett representantmöte i Helsingfors på hösten. Vid samma tillfälle blev Werner Karsten sekreterare och agronom Henrik Warelius från Kyrkslätt ekonom. Mötet hölls i Musikinstitutets lokal och var talrikt besökt. Martin Wegelius var med. Förbundet organiserades sålunda i fullt samförstånd med S.F.V:s musikkommitté. Jag var närvarande vid mötet och jag minns, att det var prägladt av en allvarsfylld stämning. De känslor som besjälade deltagarna kunde karakteriseras med orden: sångarlust, beslutsamhet, offervilja, hoppfullhet.

Styrelsen fastställde årsprogrammet och arbetet sattes i gång på allvar. Under det följande året inleddes samarbete med en del av huvudstadens körer. Arbetets Vänners kör (huvudföreningen) torde, enligt den nyligen utkomna historiken, ha fört en tynande tillvaro ett par år efter 1902, då dr Leander flyttade bort från staden. Senare blev kören åter livaktig, först med Edv. Hedman och sedan med Erik Furuhjelm som dirigent. Jag var från hösten 1901 till våren 1905 dirigent för Arbetets Vänners i Sörnäs kör, men den var inte ansluten till Mellersta Nylands sångarförbund.

Det krävdes både uppfinningsrikedom och djärvhet att full-

följa det nya förbundets syftemål, så spända som de politiska förhållandena voro. Huru svårt ha vi icke att föreställa oss exempelvis sommarfesten 1903. I ingen av de kommuner, från vilka körer voro anslutna till förbundet, erhöles myndigheternas tillstånd att hålla en publik fest. Men ledarna gävo sig icke. Sommarfesten anordnades trots allt. Man samlades invid Hvitsand på Porkala udde. Kören räknade där 327 medlemmar. Även en talrik publik hade kommit tillstädes — allt skedde givetvis utan myndigheternas vetskap.

Förbundets sekreterare ger i programmet för musikfesten i Lovisa 1910 en intressant skildring av den säregna sångfesten i havsbandet. »Från avlägsna bygder», berättar han, »samlades man i tysthet, och lustfärder voro från huvudstaden anordnade till festplatsen. Sångarna och sångerskorna samlades i en tidig morgontimme i Helsingfors ombord, och sedan Alarik Ugglas avhämtats från sin villa i skärgården var sången frigjord och alla kunde andas fritt. Dagen var Alarik Ugglas, ty aldrig hade han varit gladare, ja, lyckligare än vid denna fest, vars hela karaktär var så enkel, men högtidlig och varm. Sällan har ett innerligare sångarförbund knutits olika körer emellan än just denna minnesrika dag i en av de vackraste trakterna i vårt land.»

Vi ha inte mycket lättare att framkalla bilden av festen vid Raseborgs ruiner följande sommar, då kören räknade 400 medlemmar. Tack vare en förbundet närstående persons inflytande hos vederbörande »rättrogne» länsman hade tillstånd till sommarfesten denna gång erhållits under förbehåll att inga tal skulle hållas. Villkoret accepterades. Festen hölls under stor anslutning. Bl. a. var Martin Wegelius närvarande. Det behövdes inga tal, ty man förstod varandra, förstod sången. De närmast dirigentpodiet kustodierande gendarmerna sågo mer än ömkliga ut i denna miljö, säger den citerade författaren.

De politiska förhållandena fortforo att utöva sitt tryck på sångsträvandena liksom på andra kultursträvanden. Endast

en inskränkt verksamhet var möjlig. Arbetet inom den kör jag ledde fortgick någorlunda ostört; vi kunde hålla konserter i huvudstaden och t.o.m. företaga en resa till Borgå. Men någon större musikfest var icke att tänka på. Mellersta Nylands sångarförbund hade inte heller någon möjlighet att utvidga sig till ett större område. Men förbundet hade sin stora betydelse som det första försöket att organisera körerna förbundvis — mitt under den svåraste ofärdstid. Sången fyllde sin eggande och samlande fosterländska uppgift även i andra delar av landet. Men de av Flodin uttalade förhoppningarna om en fortsatt oavbruten körverksamhet gingo endast till en ringa del i uppfyllelse.

IX. MARTIN WEGELIUS OCH HANS PROGRAM.

Det var lyckligt, att det fanns en sådan kraft att tillgå som Martin Wegelius, när den folkliga musikrörelsen bröt fram i början av nittiotalet. Största förtjänsten av att rörelsen fick en så allvarlig och på samma gång förnämt folklig riktning var hans. Att den i fortsättningen bibehöll samma höga syftning, berodde likaledes på fastheten av den grund han lade.

Martin Wegelius har ofta varit omtalad i föregående kapitel. Hans personlighet och gärning till den del de falla inom ramen för det folkligt-musikaliska området påkalla dock en något rikare belysning i samband med musikfesternas historia. Ja, han borde ägnas ett än större äreminne än det jag kan giva i detta korta kapitel.

Jag bör kanske omedelbart fastslå, att Wegelius icke var någon utpräglad partiman. Men han intog en bestämd hållning i språkfrågan. Han deltog i studentlivet såsom medlem av Västfinska avdelningen — det var åren omkring 1880 — och uppträdde såväl vid dess som vid studentkårens möten på de svensksinnades sida. Såsom tonsättare och dirigent åtnjöt han stort anseende, och därtill var han högt aktad som talare och debattör. Därför var hans mening tungt vägande. Det svenska kulturarvet var för honom personligen dyrbart, omistligt. En förfinskning av den svenska befolkningen kunde han icke tänka sig. Att han såg sig ha en speciell mission såsom den svenska befolkningens musikaliska uppfostrare, be-

rodde därpå, att dess behov enligt hans mening icke tillgodosågs från Folkupplysningssällskapets sida.

Han hade lätt att följa utvecklingen inom det finska sällskapet genom sin vän Faltin, som på detta håll var huvudledaren. För övrigt hade han både anförvanter och vänner i det finska lägret. Han var också en kort tid dirigent vid Finska operan. Naturligtvis var han icke heller främmande för de finska musikfesterna. Han hörde t.o.m. till programkommittén för Folkupplysningssällskapets musikfest 1896. I den förut citerade finska »Kevättervehdys» ingår hans bild näst efter Richard Faltins. I likhet med den sistnämnde arrangerade han flera finska folkvisor både för solo med piano och för blandad kör. På flera andra områden upprätthöll han förbindelse med de finska kulturkretsarna. Det var han som jämte Jac. Ahrenberg ombesörjde redigeringen av den festskrift, som utgavs till Elias Lönnrots 80-årsdag 1882. I sin pedagogiska verksamhet inom musikinstitutet, där han var både respekterad och älskad, gladdes han lika mycket över de finska som över de svenska eleverna, blott de hade förmåga att tillgodogöra sig hans undervisning och ville taga sina studier på allvar. Hans rörande omsorg om Toivo Kuula är ett bra exempel: när Kuula hade svårt att klara sig, blev jag anmodad att regelbundet överlämna måltidsbiljetter till honom från »en som vill vara onämnd»; den onämnde var direktorn själv, vilket Kuula aldrig fick veta.

Jag nämnde tidigare, att Wegelius fick bära den tyngsta bördan inom den för ekenäsfesten tillsatta kommittén. Redan där krävde den musikaliska organisationen, redigeringen av musikkbiblioteket och ledningen av körerna betydande kraftanstängningar. Dessa ökades under musikfesten i Helsingfors. Efter den beslöt man att giva musikkommittén en fastare organisation. I direktionsens protokoll för den 8 november 1895 läses följande: »Beslöts att anmoda följande personer att inträda i S.F.V:s permanenta musikkommitté: R. Faltin, M.

Wegelius, A. Leander, E. Leander, K. Flodin och W. Allardt, och skulle denna kommitté på sätt, som synes den lämpligt, verka för det musikaliska livets väckande bland den svenska allmogen.» Därmed hade musikkommittén tilldelats en självständig ställning. Kommittén hade att ombesörja föreningens musikpublikationer och uppgöra program till musikfesterna. Dess ordförande var den »ständige» överdirigenten. Men protokoll fördes icke. Föreningens sekreterare var förmedlaren mellan musikkommittén och direktionen i ekonomiska och andra frågor. I övrigt skulle den fylla sin uppgift på egen hand, naturligtvis med beaktande av att musikfesterna voro de viktigaste medel, genom vilka detta kunde ske.

En egenhet med den permanenta musikkommittén var att den inte framträdde officiellt. Den blev inte ens omtalad i samband med åbofesten. Berättelsen uppger blott, att styrelsen för S.F.V. drog försorg om uppgörandet av festens musikaliska program ävensom om tryckning av de behövliga nothäftena. Wegelius hade lett dessa förberedelser. Men han ville inte synas. Även anspråkslösheten var ett karaktärsdrag hos denne märklige ledare.

Förutsättningarna för en livligare körverksamhet voro flera. Det krävdes goda sångröster för att bilda nya körer. Men varför skulle det inte finnas lika goda röster i landsorten som i huvudstaden? Och den blandade körsången hade en erkänd förmåga att fångsla.

Behovet av lämplig körlitteratur var en allvarligare sak. Att tillfredsställa detta var en tvåfaldig uppgift: först gällde det att utvälja lämpliga sånger eller att komponera och arrangera nya, och därefter att befordra dem till tryck. Publikationsverksamheten sammanhänge givetvis med beslutet om anordnandet av musikfester, men den måste dock nämnas såsom en av S.F.V:s stora välgärningar.

Petrus Nordmann uppger, att Wegelius redigerade 11 häften för blandad kör, 2 för damkör och 3 för manskör. Jag är

inte fullt säker på, om denna uppgift är riktig beträffande elfte häftet. Det utkom jämte det tionde 1906 och innehöll programmet för musikfesten 1907. I varje fall torde Wegelius icke ha deltagit i slutredigeringen. Om man granskar innehållet i dessa häften, finner man, att Wegelius följde två linjer vid uppställandet av sina festprogram: en klassisk och en annan, rent folkslig — jag frånser här de fosterländska sångerna, som voro självskrivna. I de två första till ekenäsfesten utgivna numren finna vi redan »Världarnas Gud» av Crusell, »Morgonbön» ur operan »Josef» av Mehul, »Avsked från skogen» av Mendelssohn, »Vallgossen» av Pacius och Brahms utsökta »Sommar-natt». I det tredje häftet åter ingå Mendelssohns »Lärkan» och Schumanns »Dröm» med »Till Sylviasången», sats II, av Faltin som det dominerande numret.

Med den stegring av anspråken, som var vanlig hos Wegelius, upptog han på programmet för festen i Åbo (hh. IV och V) första satsen ur Durantes »Magnificat» och en kör ur Glucks »Orfeus»; den förstnämnda trycktes med latinsk text, men till kören av Gluck hade Topelius skrivit orden. »Magnificat» blev en svår nöt att knäcka för körerna, trots att alla inte voro ålagda att sjunga detta nummer. Och jag har ett minne av att en dylik latinsk sats betraktades såsom något för ansträngande. I det följande häftet, utgivet 1898, äro de »större» sångerna inhemska. »Necken» av Filip von Schantz och »Jag vet en kraft som ej för-går» av R. Faltin. I det året därpå utgivna häftet finnas åter Riedels »Tre gammalböhmiska julvisor». Två körer ur »Sam-son» utgöra tyngdpunkten i det 1901 utgivna häftet VII, där annars »Modersmålets sång» första gången ingår. Korrekturet till häftet förelåg, när jag inträdde i den permanenta musik-kommittén. Jag minns det därför, att Wegelius ifrågasatte en liten ändring. — Stämmorna borde enligt hans mening gå unisont t.o.m. ordet »klingar» med bortlämnande av altens och basens a på stavelsen »gar». Hagfors tersförddubbling fick stå kvar. Wegelius uppmanade mig senare att vid instuderingen

korrigera detta, vilket jag också flera gånger gjort, emedan det klingar bättre så.

Martin Wegelius' egna bidrag i S.F.V:s körbibliotek äro talrika och av högt värde.

De allra flesta äro arrangemang: 15 folkvisor och 11 andra sånger. Folkvisorna uppskattade **han** av gammalt, såsom vi sett. Han fann i dem ett rikt konstnärligt material för **be-**
arbetning. De framstodo som en djup återspeglning av **den**
gamla folkliga musikkulturen och som ett gott hjälpmedel i den nya bildningsrörelsen. Han blev innerligare fängslad av dem, ju flera han stiftade bekanskap med.

Wegelius intresse för folkvisan hade kanske sin innersta grund i den aktning han hyste för landsbygdens folk och dess inre värld. Men det sammanhängde även med den svenska kulturmiljö, i vilken han trivdes bäst, med den studieriktning han ägnade sig åt och naturligtvis också med hans brinnande håg för konst och litteratur. Ett gripande exempel på det djupa innehåll han avlyssnade folkvisan, anför K. Flodin. Martin Wegelius och Hanna Bergroth hade firat sitt bröllop 1873. Två år senare upplevde de unga makarna sitt livs stora glädje, födelsen av ett barn. Glädjen förbyttes i en ousäglig sorg, då barnet rycktes ifrån dem tre månader därefter. På gravstenen över lilla Else är ett snett upprullat papper avbildat med melodin i notskrift till den gamla tyska folkvisan »Ach, Elslein, liebes Elselein, wie gern wär' ich bei dir!»

Professor C. G. Estlander var hans främsta lärofader. Wegelius' tentamen i litteraturhistoria lät länge tala om sig i studentkretsarna på grund av de utmärkta kunskaper han ägde i sitt ämne. När han våren 1869 avlade kandidatexamen, var han påtänkt som Estlanders efterträdare. Att han inte bara lärde känna Estlanders folkvisestudier utan även smittades av sin lärares intresse för just denna grön av litteraturforskningen, måste man taga för givet. Dessutom hade han kommit i personlig beröring med studenternas insamlingsarbete nästan från

början. Inom den västfinska avdelningen, till vilken han hörde, blev det inte samma fart på arbetet som bland nylänningarna, men Martins fem år yngre kusin, dåvarande juriskandidaten Theodor Wegelius, var en av de två nylänningar, som 1870 såsom en av de första stipendiaterna gingo ut för att uppteckna melodier. De båda kusinerna stodo varandra mycket nära, åtminstone senare; det är knappast tänkbart, att den yngres musikaliska skörd, 128 melodier, förblivit obekant för den äldre. Martin Wegelius framträdde icke långt därefter (1875) med ett antal nyländska folkvisor, arrangerade för en röst med piano i sjätte häftet av »Album» utgivet av nylänningar.

När han året därpå av K. G. Holms förlag blev anmodad att redigera tredje häftet av »Sjungande Finland», intog han fem visor ur albumet, nämligen »Vallkulla», »Jag borde inte sjunga», »Skeppet seglar», »Jungfru Maja» och »Becki Båtsman» samt arrangerade ytterligare den österbottniska folkvisan »Där växte upp en lilja». Såsom sista nummer i häftet ingår även en av Wegelius arrangerad finsk folkvisa »Miksi laulat, lintuseni». I den 1887 av Wegelius redigerade andra upplagan av »Sjungande Finland», häfte I, — första upplagan hade utkommit åtta år tidigare — ingå sju finska folkvisor i Wegelius' arrangemang, men ingen svensk. Detta en smula överraskande faktum har sin förklaring däri, att samma visor ingingo i den första upplagan, men Wegelius hade refuserat arrangemangen — några namn nämnas icke — och gjorde själv nya. Lika omild behandling hade flere kompositioner rönt i häftet: avlägsnade eller korrigerade med hård hand. Häri rörde sig redan nu hans säkerhet och överlägsna auktoritet.

Wegelius hade en hög tanke om de finska folkvisornas värde, det kan här tilläggas. När man, i begynnelsen av detta sekel började hålla för äkta finskt endast sådant som hade egendommiga tonartsdrag, påyrkade han respekt för de känslor av uppskattning av den finska folkvisan, som togo sig uttryck omkring mitten av 1800-talet och senare, då man arrangerade,

sjöng och älskade visor sådana som »Tuoll' on mun kultani», »Aamulla varhain» m. fl.

De första arrangemangen för blandad kör framträdde likaså i mitten av 70-talet. Wegelius dedicerade till syskonen Ida, Jenny, Arvid och Emil Genetz tre svenska folkvisor för fyra blandade stämmor, nämligen »Tänker du att jag förlorader är», »Som stjärnan uppå himlen så klar» samt »Två vänner de göra ett par» — den sista var tillägnad endast Emil Genetz. Dessa visor voro troligen avsedda att öka repertoaren för den blandade kvartett de musikaliska syskonen hade bildat. Det är intressant att se en sådan förbindelse mellan Wegelius och »Herää Suomis» tonsättare. Det torde böra tilläggas, att den sången komponerades mycket senare.

På 1880-talet stimulerades intresset för folkvisorna från två håll. Efter det Richard Faltin trätt i spetsen för Folkupplysningssällskapets programkommitté, började han själv med stor iver arrangera finska folkvisor för blandad kör. Icke mindre än elva nummer ingå i första häftet av »Sävelistö», utgivet 1889. Det innehåller för övrigt också en finsk folkvisa: »Hääruno» (Mit' istut isosukuinen) arrangerad av Wegelius. Ett par år tidigare utgav Ernst Lagus den del av sammelvecket Nyland, som innehåller folkvisor, ett verk som väckte stor uppmärksamhet och gav en fyllig bild av den finlandssvenska folkmusiken.

När Wegelius skrev sina visarrangemang för S.F.V:s musikbibliotek, anknöt han närmast till sina egna tidigare sättningar. Samtliga tre visor i det för ekenäsfesten utgivna första häftet äro omarbetningar ur »Album» och »Sjungande Finland». I det andra häftet åter finner man den österbottniska folkvisan »Där växte upp en lilja» i någorlunda samma form som i »Sjungande Finland». Nya äro här »Jungfrun hon går i dansen» och »Dalvisan», ehuru även de möjligen gå tillbaka till tidigare gjorda förarbeten.

Wegelius' arrangemang för blandad kör äro hållna i en stil,

som avviker från exempelvis Faltins finska folkvisor och Karl Ekmans och Karl Flodins svenska. Wegelius kunde skriva en välklingande och harmoniskt omväxlande homofon sats. Men han nöjde sig icke med den. När melodin inbjöd till imitatoriskt eller annat polyfont spel med stämmorna, följde han inbjudningen. Jag har någon gång förut sagt, att han utvecklade genren till vad man kunde kalla genomarrangerad visa eller körparafra. Han utnyttjar med andra ord samma vokalpolyfoni, som är så utmärkande för hans övriga kompositioner och i vilken han hade uppnått ett sällsynt mästerskap. Stilen har givetvis många förebilder inom körlitteraturen. Den kan ibland förefalla instrumental. Jag är tvungen att räkna med den möjligheten, att detta drag till någon del går tillbaka till arrangemangen för sång med piano. De livliga understämmorna i de första folkvisorna visa sig nämligen rätt ofta vara direkta transponeringar från klaverackompanjemangen. Detta hindrar inte, att sättningarna såsom körverk äro rentav makalösa. Bland de förnämsta anför jag »Väntat haver jag på dig min lilla vän», »Ack himmel, när skall jag förvänta den dagen», den svenska »Vindarna sucka uti skogarna» och den danska »Agnete» samt, i den skämtsamma stilen, »Tvenne skälmar de höllo råd». Dessa Wegelius' arrangemang ha inte heller fallit i glömska. De äro och förbli klassiska i vår finlandssvenska körlitteratur.

Detsamma kan sägas om hans övriga arrangemang. Under de sista åren av sitt liv var han trots tilltagande ohälsa och ökade svårigheter för körarbetet lika oavlåtligt verksam för att berika körrepertoaren. Han vände sig då till Schuberts sånger, av vilka fyra utsökt fina nummer infördes i det 1903 utgivna häftet av musikbiblioteket (IX).

Hederspriset bland Wegelius' arrangemang av andra tonsättningar än folkvisorna tillkommer ett av hans tidigare verk, nämligen »Björneborgarnes marsch». Arrangemanget utfördes första gången vid en mönsterkonsert i Helsingfors den 24 mars

1892. Samtliga värnpliktiga bataljoners och gardesbataljonens musikkårer uppträdde under kapellmästar Leanders ledning. Den stora kören bestående av Musikinstitutets och Arbetets Vänners körer, Akademiska sångföreningen m. fl. leddes av Martin Wegelius. Marschen väckte omedelbart den stormande hänförelse hos både sångare och åhörare, som den sedan dess framkallat vid varje utförande.

I en vid musikfesten i Helsingfors 1907 utgiven broschyr »Till minne av Martin Wegelius» offentliggjorde Petrus Nordmann ett roligt brev, som berör marschens förhistoria. När marschen skulle tryckas, hade Nordmann fäst sig vid att endast första strofen var avsedd att sjungas. Han skrev då ett brev på vers till Wegelius och uppmanade honom att icke utesluta den andra strofen, utan låta den följa den första åt. Några timmar senare mottog han svaret, vilket, såsom Nordmann säger, visar huru lätt Martin Wegelius förde pennan och huru fyndigt och kvickt han karakteriserade sitt arrangemang av marschen. Brevet är skrivet den 9 mars 1892 och lyder på följande sätt:

Ärade Broder och Vän!

Min välförståndige Petrus,

Alt hvad Du skrifer är rätt, och vackert Ditt syfte bör kallas. Tänkte ock själf så först, men senare praktiska grunder — Främst dock den tröghetslag, som herskar i Finländska sinnen — Hämmat min första impuls. Var god och tag fram din Fänrikus, Jämför så rad för rad de båda värserna. Tydligt Finner Du då, att man ej kan instrumentera dem lika. Hvirflar, kanonskott och alt sådant där, som knallar och
brakar,

Alla effekter, kort sagdt, måste annorlunda placeras. Detta förutsätter ock en annan stämning i kören — Annat arrangemang, en samsång ordnad på nytt sätt,

Ombyttta roller för qvinnor och män, m.m., m.m.
 Därtill var tiden för knapp. Man svor och väsnades redan
 I komitén, att jag ej i tid blef färdig med marschen.
 »Hvad! Två värser? Ren *en* gör bråk nog åt bräckliga strupar!
 När har man någonsin sjungit mer än den första, din toker?»
 Sådant och mer fick jag höra och läsa i vresiga miner.
 När nu »de förste i Israel» — kördirigenter, förstår Du —
 Förde ett sådant språk, jag tänkte med rysning på massan,
 Massan af unga studenter, arbetare, »arbetets vänner» —

Fråga Din vänliga maka, den ärade Fru Doktorinnan,
 Om den marscherar lätt, denna hop af sent födda söner,
 Sonsöner, brorsöner — Gud vet hvad alt — till männen från
 fordom.

Snafva de icke redan »på Leipzigs slätter?» och »Lützens
 Kullar» nå de med flämtande bröst, andfådda och trötta.
 Komna till »ädlaste mål», skulle »glesnade leder» ren nogsamt
 »Vittne bära» om »våldets makt», om ej modiga kvinnor
 Då, just då, högge in och toge de svaga i famnen.
 Tack vare deras »bragder», så räddas till sist dock »en flik med
 Finlands gamla färger», och alt når en lyckosam ända.

Så står saken min Bror, beskrifven på renaste prosa,
 Om ock på diktens meter och rytm, jag själf vet ej hvarför.
 Ren sedan tvåtusen år han sofver ju, gamle Homerus,
 Sofver och vaknar ej mer; hans byxor, strumpor och stöflar
 Höra ju hvar man till, hvar tiggare kan dra dem på sig —
 Hvarför skulle ej jag, musikant (proletarier till yrket),
 Också stolsera i dem, den »höga dagen» till ära.
 Detta till ursäkt, min Bror. Haf tack för Ditt varma intresse,
 Helsa Din Fru och glöm ej

vännen *Martin Wegelius.*

Man vet att Wegelius hade planer på att göra nya arrangemang för blandad kör av »Nylänningarnas marsch» och »Vasa marsch». Med dem hade han säkerligen kommit att skapa motstycken till »Björneborgarnes marsch». Men dessa planer blevo aldrig fullföljda.

Den stora uppskattning av Wegelius och den innerliga tacksamhet jag var skyldig honom, hindrade inte, att jag under slutet av min elevtid tillät mig en kritik mot en del av hans körarrangemang. Jag hade erfarit, huru svåra de voro i tekniskt avseende genom sin polyfoni. Dessutom hade jag smittats av den uppfattning, som företräddes av vissa tyska och österrikiska visarrangörer, nämligen att folkvisorna löpte fara att förlora sin prägel, om de kläddes i en alltför rik harmonisk skrud. Frågan härom blev diskuterad många gånger. Wegelius var intresserad av att höra sina elevs mening i musikfrågor och var inte alls missnöjd, om den inte stämde överens med hans egen. Han försvarade sina arrangemang ungefär så, som jag här ovan antytt. Det var inte blott konstnärens rättighet att utnyttja de goda motiv och uppslag, som folkmelodierna erbjödo, på det bästa konstnärliga sätt, utan det var hans skyldighet — jag vågar inte säga, om hans ord precis föllo sig så — att iugjuta i bearbetningen så mycken skönhet som möjligt. Framför allt låg det honom om hjärtat, att den musik som gavs åt folket skulle vara lödig och fylla äkta konstnärliga krav.

Då jag senare började arrangera folkvisor för blandad kör, var Wegelius borta. Jag följde mina principer. Men jag har aldrig upphört att beundra Wegelius' mästerliga körsatser, och i mina senare arrangemang har jag stundom kommit att närma mig hans stil. Men jag gör alltjämt skillnad på arrangemang och bearbetningar, och jag anser, att även de förra ha sitt konstnärliga berättigande, t. o. m. i den enklaste homofona form.

Bilden av Martin Wegelius och musikfesterna skulle vara

alltför ofullständigt tecknad, om den ej visade några drag av honom som kördirigent och hans förhållande till körerna i huvudstaden. Som nybliven m gister övertog han ledarskapet för Akademiska sångföreningena och han stod i spetsen för studentsångarna under flera perioder till 1876. Vi veta inte synnerligen mycket om denna hans verksamhet. Flera f.d. medlemmar av Akademiska sångföreningen ha dock förklarat, att han var omtyckt av sångarna, att han arbetade med intresse och omsorg och åstadkom goda resultat. År 1875 deltog han med en 18 man stark kör i det nordiska studentmötet i Uppsala. Studentsångarna från Helsingfors mottogos vid mötet med varmt bifall.

Den språkliga splittringen bland studentsångarna tilltog på Wegelius' tid och ledde till uppkomsten av den finska studentkören Y.L. Wegelius blev beskyldd för att ha upptagit för få finska sånger. En ledsam polemik följde. Han tillbakavisade angreppen med, såsom det tyckes, sakliga och konstnärliga skäl.

Inom Musikinstitutet, som Wegelius grundade 1882, fick han till sitt förfogande ett blandat stämmaterial med de bästa tänkbara förutsättningar. Undervisningen i tonträffning, som kunde betraktas såsom en förberedelse till körsången, ägnade han en utomordentlig omsorg. Stämövningarna blevo härigenom obehövlige. De nya kompositioner han upptog skulle körerna behärska någorlunda omedelbart. Han kunde under sådana förhållanden ägna körövningarna helt och hållet åt samsången, den vokala avslipningen och föredraget. K. Flodin, vilken såsom kritiker följde hans verksamhet som dirigent, yttrar om honom och hans kör följande: »Han var en utmärkt kördirigent, väl den förnämste vårt land då ägde. Han utbildade ett eget dirigentmanér, som vad precision, rytmisk stramhet, uttrycksfulla, för alla begripliga tecken, minspel och handrörelser beträffade, ej lämnade någonting övrigt att önska, om också en viss kantig energi fick träda i den yttre elegansens ställe. — — — Musikinstitutets blandade kör blev

med tiden ett mönster i sitt slag, om vars utmärkta prestationsförmåga endast en mening rådde; vare sig man avsåg stämmornas proportionerliga sammansättning och förhållande till varandra, eller välklang, renheten, insatsernas friskhet och säkerhet, nyanseringsfinheten, den intelligenta fraseringen av texten — i alla avseenden var det vokala utförandet mönstergillt. — Martin satte en ära i att hans kör ständigt skulle visa sig slagfärdig, ständigt på höjden av sin uppgift. Om någonting var att anmärka mot den, så var det att den tycktes nästan *för* väl inexcercerad, så oljad, så utan minsta vank och lyte blev sången. Ett uns naivitet, ja ofullkomlighet, skulle inte ha skadat, tyckte man.»

Den kräsne kritikerns lovord kan jag endast bekräfta genom den erfarenhet jag erhöll såsom medlem av Musikinstitutets kör från våren 1901 och så länge Wegelius överhuvudtaget ledde den. Wegelius var i ett enda avseende ofullkomlig. Han kunde inte sjunga, således inte heller sjungande demonstrera, huru han ville att det eller det stället skulle klinga i de enskilda stämmorna. Men vilken förmåga att instruera, vilken behärskning av satsen! Repetitionerna voro lärarika lektioner i körpedagogik, sannskyldiga högtidsstunder, som överträffades endast av de tillfällen, då Wegelius i spetsen för sin kör vid musikaftnarna framförde äldre eller nyare kompositioner. Jag minnes så väl, hur innehållsrikt han kunde gestalta exempelvis inövningen av Verdis »Requiem». Verkets skönhet blev belyst, berikad, förklarad i ordets djupaste bemärkelse genom hans analyser och instuderingskonst. Jag hade t.o.m. lyckan att få höra honom instudera en komposition av mig själv: en motett i gammal stil ur »Höga visan», som utfördes vid en musikafton, och det säger sig självt, att detaljarbetet under instuderingen fastnade i minnet.

Mina personliga erinringar från Wegelius' körarbete hänföra sig icke endast till studierna vid institutet. Jag blev 1901 på Wegelius' rekommendation dirigent för A.V:s i Sörnäs

blandade kör. Det är för mig en kär plikt att i detta sammanhang bringa i erinran det utomordentliga intresse Wegelius hade i dagen för arbetet inom denna kör. Det var icke nog med att han på förhand överlade om sångval, repetitionstider o.a., han kom själv flera gånger den långa vägen ut till repetitionslokalen i Sörnäs om kvällarna, följde med arbetet och gav sina råd och anvisningar. Sådana besök voro givetvis välkomna, i synnerhet då hans egna arrangemang instuderades. Han visade även ett livligt intresse för de försök till samarbete mellan körerna i Helsingfors, som gjordes året 1904, när min studiekamrat Erik Furuhjelm ledde A.V:s »moderförenings» kör. Då höllo »de förenade körerna» en konsert i Brandkärs-uset, vid vilken bl. a. Lindblads »Om vinterkväll» utfördes.

Wegelius' intresse för Arbetets Vänners kör var strängt taget lika gammalt som kören själv. Han blev medlem av Arbetets Vänner vid dess stiftande 1891, och då en sångkör bildades inom föreningen, ökades givetvis hans intresse för densamma. Kören gjorde snabba framsteg under sin skickliga ledares, med.kand. Emil Leanders ledning och blev snart en faktor att räkna med i Helsingfors stads musikliv. Kören upptog även en rad av Wegelius' arrangemang. Under konsertresan till Stockholm 1892 hörde »Björneborgarnes marsch» och bellmanssången »Ulla, min Ulla» till dess förnämsta nummer. Ett bevis för hans stora uppskattning av denna kör är, att han för dess räkning komponerade sin utsökta Sylvias visa N:o 5 »Och jag satt där så säll i den strålande kväll». Han skrev på manuskriptet: »Till Arbetets Vänners sångkör med tack för mötet i Kaisaniemi den 10 juni 1895 klockan 2 på morgonen». Det var samtidigt ett tack för körens betydelsefulla inslag i den nyss hållna stora musikfesten. Även genom andra kompositioner visade han sitt varma intresse för kören och likaså för dess namne i Ekenäs. »Till muntration för Arbetets Vänners sångkör» lydde tillägnan på manuskriptet till ett arrangemang av den förutnämnda folkvisan »Tvenne skäl-

mar». »Se god afton och god kväll» åter är tillägnad Arbetets Vänners sångkör i Ekenäs.

I detta sammanhang finner jag anledning att erinra om de utomordentligt stora insatser vid musikfesterna, som gjordes av Arbetets Vänners körer från olika håll, en insats, som i förbigående sagt, enligt min mening icke ägnats tillräcklig

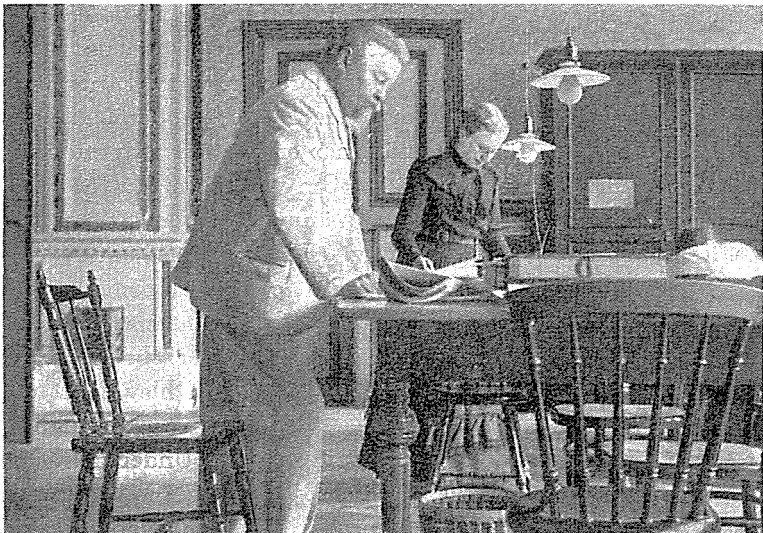

Foto O. A.

*Martin Wegelius vid sitt arbetsbord i Musikinstitutet.
I bakgrunden fröken Olga Tavaststjerna.*

uppmärksamhet i den nyligen utgivna jubileumsskriften. Som exempel på hur flitigt föreningarna Arbetets Vänner varit med, vill jag nämna, att de i åbofesten 1897 deltog med 9 blandade körer på sammanlagt 362 medlemmar, en manskör med 28 och en kvinnokör med 24 medlemmar eller tillsammans 11 körer med 414 medlemmar. Det var i huvudsak tack vare Arbetets Vänners i Åbo initiativ, som festen för

resten kom till stånd, och man torde utan överdrift kunna säga, att föreningarna Arbetets Vänners körer vid de flesta svenska musikfester utgjorde kärnan i sångarskaran.

Till Martin Wegelius' arbete för sång- och musikfesterna höra slutligen de av honom anordnade dirigentkurserna. Jag har förut talat om det initiativ, som väcktes vid musikfesten i Lovisa: att en reseinspektör borde anställas för att stå körerna bi med råd och hjälp samt leda de förberedande repetitionerna vid stundande musikfester. Sannolikt grundade sig detta initiativ på erfarenheter från tidigare år. Wegelius hade funnit, huru bristfällig dirigenternas utbildning var och hur nödvändigt det var att åstadkomma någon förbättring därvidlag. Då något beslut i den riktning lovisainitiativet syftade till icke kom till stånd, beslöt Wegelius själv anordna dirigentkurser. Vid dessa skulle programmet för den följande musikfesten genomgå, men därutöver skulle även allmän musikundervisning meddelas: övning i att slå takt, övning i tonträffning, tonbildning, musikteori m.m. Själv ledde han tvenne sådana dirigentkurser, den första i Helsingfors år 1900 och den andra sommaren 1905 i Kronoby. Vid den sistnämnda kursen hade redan sjukdomen försvagat hans krafter, men han ledde den trots detta med den för honom utmärkande hänförelsen och framgången.

Jag slutar detta kapitel om Martin Wegelius och sångfesterna med ett citat av Karl Flodin. »För festdirigenten gällde det inte blott att i sista minuten försöka bibringa de enskilda körerna det riktiga tempot, den naturliga uppfattningen av sångerna, de huvudsakliga föredragsnyanserna. Han skulle därtill också förstå konsten att samla alla dessa heterogena folk-element till en gemensam musikalisk uppgift, bringa ordning och reda i massan, disciplin, vakenhet och uppmärksamhet, lydnad för dirigentens taktstav, ren stämavgivning, tydligt textuttal och först som sist intresse, entusiasm, frimodighet — allt på en dag, på några timmar. Martin var mannen att fram-

tvinga ett sådant resultat. När han anlände, då kom det först feststämning i sinnena, men också medvetande om att det egentliga arbetet nu på allvar skulle begynna. De hade kanske aldrig förut, dessa bygdemän och -kvinnor, stått inför den bevingande makten av en stark vilja av ett par genomträngande ögon. Nu fingo de pröva på en sådan suggestion. — — De grepos av samma arbetsfröjd som han, följde honom genom tjockt och tunt, svettades som han i den varma repetitionssalen och tröttnade ej att taga om samma strof, samma takt, en hel visa, tills Martin var belåten. Ett häftigt ord tålde de med lugn, ett gott följde genast på. Mannavulenhet tyckte de om. De lärde sig snart begripa, att de stodo i en ideell uppgifts tjänst. Redan detta var ett stycke folkuppfostran, en blick in i en högre värld än det dagliga släpet.»

X. KULTURFEST I »VÄRSTORMENS TID».

Efter novemberdagarna 1905 upphörde förtrycket med ett slag. Laglighetsstillståndet återställdes. I inrepolitiskt avseende skedde stora ändringar genom representationsreformen och införandet av det proportionella valsättet. Svenska folkpartiets grundläggande blev ett resultat av de förändrade förhållandena. Sambandet mellan de bildade klasserna och den svenska allmogen blev fastare knutet. Detta var i ett visst avseende en praktisk omsättning av det gamla bildnings- och musikprogrammet.

Sången var åter fri, och man hade behov att sjunga ut frigörelsen i samlad kör. Än mer behövlig var en allmän svensk samling. Det var en självfallen sak, att den stora sång- och musikfest, som blivit förbjuden 1901, nu skulle anordnas. Först siktade man på att hålla den sommaren 1906. Men det förspordes, att många körer ännu inte hunnit repa sig. Därför uppsköts festen till den följande sommaren. Enligt Karl Flodin skulle Martin Wegelius ha anhållit om detta uppskov, emedan han hoppades återvinna sin hälsa, som försvagats under föregående år, så att han skulle kunna övertaga ledningen av körerna. Från musikkommitténs sammanträden kommer jag endast ihåg, att man fruktade för att resultatet kunde äventyras, om körerna inte hunnit förbereda sig tillräckligt.

Martin Wegelius' sjukdom tog emellertid en allvarlig vändning. Han borttrycktes mitt under det sjudande arbetet den 22 mars 1906, mänskligt att se vid för tidig ålder, ty han hade

ännu inte fyllt 60 år. Han fick skåda den gryende dagen efter ofärdstidens mörker. Men han fick icke anförä sina kära sångarskaror, när de hälsade den. Nu skulle han ha behövt: den samlande personligheten, den store ledaren, den överlägsne auktoriteten.

Det blev sorg och nästan villrådighet inom ledarkretsarna i Helsingfors, sorg och bestörtning bland sångarfolket runt om i de svenska bygderna. Men förberedelserna kunde inte avbrytas. Dock syntes det lämpligt, att den stora festen föregicks av mindre sångarsamlingar på olika håll. Lokala fester blevo också anordnade i Åbo, Ekenäs och Gamlakarleby. I Åbo hade sångarmönstringen anspråkslösa former. Den hölls på Allmänna promenaden och var ingen musikfest i egentlig bemärkelse. Körerna voro få. Julius Sundblom höll festtalet. Festerna i Gamlakarleby och Ekenäs hade större omfattning. På den förstnämnda orten hade körverksamheten i kantor J. A. Lybäck en beprövad kraft, som varit med redan i Ekenäs 1891 och som alltjämt outtröttligt verkade för musikodlingen. En dirigentkurs vid folkhögskolan i Kronoby under Martin Wegelius' ledning från den 27 juni till den 7 juli föregående år hade varit talrikt besökt och utgjort en god skola för de nordösterbottniska körledarna. Vid festen i Ekenäs, som var föranstaltad av Arbetets Vänner därstädes och ägde rum den 17 juni, upptog programmet till minne av Wegelius en hel avdelning kompositioner och arrangemang av honom, nämligen »Sjömansbruden», Schuberts »Tårarnas lov», »Björneborgarnes marsch» och slutkören ur kantaten »Den 6 maj».

Det definitiva beslutet om att den stora musikfesten skulle äga rum, fattades av S.F.V:s direktion den 12 oktober. En festbestyrelse tillsattes, bestående av dr P. Nordmann, ingenjör F. Rosberg arkitekten V. Aspelin och Alarik Uggla. Styrelsen kompletterade sig senare med fröken Alma Hallberg och läraren Gösta Sundholm.

Musikkommittén sammanträdde flera gånger under hösten.

Programmet hade planlagts medan Wegelius levde. Det beslöts omedelbart, att ett antal sånger skulle upptagas från den förbjudna festens program: Kören ur »Samson», »Agnete», »Vår Gud är oss en väldig borg», »Modersmålets sång», »Atenarnas sång» samt Wegelius' »Aftonpsalm». Nu kommo flera nya sånger med. Flodins marsch tillägnad Svenska Folkskolans Vänner var ny. Folkvisan gavs en större plats genom Ekmans tre folkvisor, tidigare arrangerade och utgivna på A. Apostols förlag. Under Wegelius' medverkan hade hans »Aftonpsalm» och slutkören ur »Den 6 maj» upptagits. Vid den slutliga utgestaltningen beslöt man, att hans minne skulle hedras genom avsjungandet av ett större avsnitt ur kantaten. Därför är koralen införd i det första 1906 tryckta häftet av musikbiblioteket (X), medan densamma jämte den föregående körsatsen »Ej med klagan skall ditt minne firas» ingå i det andra samma år utgivna häftet (XI). Där finner man dessutom de två av Oskar Merikanto på beställning för denna fest komponerade sångerna »Vi vänta» och »I vårstormens tid».

Ett viktigt beslut var, att tävlingarna skulle bortlämnas från programmet. Det beslutet hälsades med stor tillfredsställelse på landsbygden. Det ansågs glädjande och uppmuntrande, »att körerne fritt, glatt och utan tryck våga höja sina lantliga röster».

Inbjudningar utsändes i november 1906. Vid april månads utgång följande år hade cirka 1,500 personer anmält sig för deltagande i kören. Denna blev således större än vid musikfesten i Åbo 10 år tidigare. Det minsta antalet var från Åboland (5); Åland hade sänt en kör, Finströms sångförening. En stor del av hornkapellen höll sig borta; de nådde inte ens samma siffra som vid åbofesten.

Till det sistnämnda sakförhållandet bar jag en viss skuld. Jag hade nämligen skrivit ett par artiklar i Finsk musikrevy 1906 om »Hornkapell eller stråkorkester» (ånyo tryckta i Inhemiska musiksträvanden 1907), i vilka jag ställde stråkmusi-

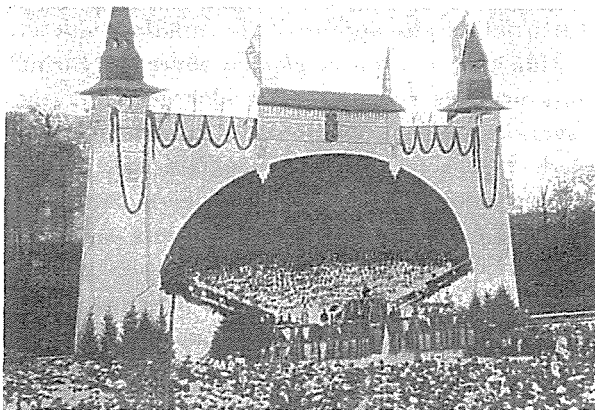
ken framom hornmusiken och yrkade på, att stråkorkestrar borde bildas i våra bygder i blåsorkestrarnas ställe. Detta krav, som inte blev bara prisat utan även klandrat, grundade sig dels på den erfarenheten, att stråkmusiken hade en tradition att bygga på i den gamla spelmanskulturen, dels på den övertygelsen, att stråkorkestrar i längden vore bättre främjare av den musikaliska konsten på landsorten än hornkapellen.

Alarik Uggla blev den självskrivna huvuddirigenten efter Wegelius. Till ledare för manskörerna utsågs Axel Stenius, som den tiden var dirigent för M.M., och till ledare för hornkapellen kapellmästar A. Apostol. Jag blev utsedd till vice-dirigent. Vissa invändningar från min sida tillbakavisades av Uggla med förklaringen, att det var han som bestämde den saken, och därvid blev det.

Man kunde förutsätta, att kördirigenterna, oberoende av den kurs som nyss hade hållits i Kronoby, hade behov av handledning vid instuderingen av sångprogrammet. Föreningen S.F.V. anordnade därför en dirigentkurs i Helsingfors från den 28 december 1906 till den 5 januari 1907. Alarik Uggla ledde kursen och genomgick noggrant festprogrammet med de 30 deltagare, som hade infunnit sig från Nyland och Österbotten. Ingen var med från Åboland så vitt jag minnes. I sammanhang därmed företogs en del instruktiva intonationsövningar. Uggla höll ett föredrag om tonbildningen; jag höll tvenne musikhistoriska föredrag illustrerade med sångnummer av sångerskan Götha Weckman samt ett tredje om folkmusiken. Vid kursens avslutning gav K. Flodin i ett minnestal över Martin Wegelius en fängslande karakteristik av den bortgångne ledaren, som alla saknade. Talet ingår i Finsk musikrevy 1907 s. 8—12. Deltagarna hade om aftnarna varit inbjudna till konserter och teaterbesök. Därigenom ökades utbytet av deras helsingforsvistelse.

Festdagarna närmade sig. I Kaisaniemi stod den efter arkitekt Aspelins ritning uppförda estraden färdig. Den från de två

föregående festerna bekanta stilen hade bibehållits. Estradfrågan var flera gånger på tapeten. Då kostnaderna voro så höga — denna gång kostade estraden med målning och dekoration 10,500 mark — fanns det många, som ansågo, att det var ett slöseri att ställa till med ett sådant bygge för en enda dag. Men lyckligtvis vann den åsikten överhand, att en musik-

Musikfesten i Kaisaniemi 1907.

fest ovillkorligen kräver en estrad. Denna uppfattning blev också bekräftad tack vare det lyckliga sätt, på vilket arkitekt och byggmästare löste sina uppgifter, och — festens lyckliga förlopp överhuvud.

Kaisaniemi park myllrade av folk torsdagen den 6 juni på morgonen, då de aktiva festdeltagarna samlades. Estraden fylldes av sångare. Psalmerna »Vår Gud är oss en väldig borg» helgade åter festens inledning. Den sjöngs till ackompanjering av Helsingfors hornorkester och hördes långt in i staden. Större delen av de 4,800 sittplatserna voro besatta. Sångare och åhörare grepos nu som så många tidigare gånger, ja, mer än förr, av de mäktiga tonmassorna. Det var första gången efter ofärdsåren en så stor kör hade samlats i landet.

Petrus Nordmann framförde välkomsthälsningen på sitt skämtsamma och rättframma sätt. Han talade om huvudstaden, som icke var riktigt lämplig för en sång- och musikfest. »De höga husen lägga bildligt talat sten på tankarnas börda», sade han. »Här råder för mycket prosa och för litet poesi.» Men han prisade havet, »— — där vår tanke löper vidare hän — bort mot de land, därifrån sydvästen hämtat oss kulturen och med den folkvisans uppfostrande förädlade dotter, konst-sången.» Han gav uttryck åt *glädjen* »över att förhållandena i vårt hårt prövade fosterland omsider gestaltat sig sådana att den svenska sångens vänner åter kunnat stämma möte». Han slutade med »ett leve för musikfesterna, ett annat för sångarglädjen och ett tredje för Modersmålets sång». Man hurrade, och man sjöng både »Modersmålets sång» och »Vårt land».

Efter uppropet vidtogo omedelbart repetitionerna. Den väldiga sångarskaran delades i två delar; den ena hälften tågade med Uggla till Studenthuset och den andra till Societetshusets stora sal. Jag fick den senare gruppen på min lott. Vi ledde övningarna växelvis och genomgingo hela programmet på båda ställena. Manskörerna och hornorkestrarna repeterade i Nyländska nationshuset. De angivna repetitionstiderna voro 6 timmar på torsdagen, 7½ timme på fredagen och 4 timmar på lördagen. Repetitionerna blevo emellertid något inskränkta den sista dagen.

Det är inte lätt att nu efter 39 år forma intrycken av repetitionerna med denna jättekör. De ha för övrigt fördunklats av minnen från senare massrepetitioner. Åtskilligt inbrändes dock outplånligt i minnet. Att programmet var väl förberett, framgick omedelbart. Men det framgick likaså, att det var länge sedan senaste sångarsamling. Att skapa reda i samsången, tempi, nyanser och textuttal krävde ansträngning både av sångarna och ledarna. Somliga detaljer, i synnerhet polyfona, kunde te sig hopplösa ibland, men så med ens gick

det hela »som en dans». I Societetshuset hade man kören utbredd, vilket var en stor förmån; sämre var det i Gamla studenthuset, där mansstämmorna befunno sig långt i bakgrunden. Och de måste ändå komma »fram» både till rätt plats och i rätt tid. Jag minns, hur jag beundrade sångarnas tålmodighet och villighet att offra så stor del av huvudstadsvistelsen åt övningar. Men det var samma erfarenhet, som jag — och troligen flera andra — gjort vid så många senare musikfester. Repetitionerna höra till det roligaste festdeltagarna få vara med om. Sångfolket tycker om att sjunga, Det går lättare, det blir mera medryckande, mera lockande, mera livfullt, ju större kören är. Det är som om något slags musikalisk masspsykos skulle göra sig gällande. Och för ledarna äro repetitionerna med sådana jättekörer rentav avundsvärda arbetstillfällen och själsliga upplevelser av en säregen art. När Wegelius talade om huru han »grät och skrattade och skulle velat omfamna hela denna massa», så är det just precis såsom alla festdirigenter även senare känt det — jag är övertygad därom.

Den sammanlagda repetitionstiden var onekligen lång. Man ägnade i allmänhet vid de tidigare musikfesterna längre tid åt instuderandet av programmet än man har gjort vid de senare festerna. Denna grundlighet var, tror jag, en tradition från Wegelius' tid. Han var lika sträng och fordrande vare sig kören var stor eller liten, och han ansåg uppenbarligen, att det var förståndigare, gav en bättre behållning, att sitta på repetitionerna, dessa ypperliga lektioner i musikkunskap, än att vandra på gatorna. Och däri hade han rätt.

Två körer skilde sig från de övriga genom sina färgrika dräkter redan vid den första »träffen» på torsdagsmorgonen. Den ena var Tjöcks sångkör och den andra var Brages kör. Tjöckkören väckte stort uppseende under hela festen. En så genuin svenskfinländsk allmogekör hade nog aldrig förut vandrat på huvudstadens gator och icke heller någon finsk. Kören an-

fördes av kantor P. A. Fredriksson i Kristinestad, sedermera stadsfiskal i Mariehamn. — Fredriksson har senare gjort sig bemärkt som skicklig körledare i Ekenäs och på Åland samt som ordförande i Ålands sång- och musikförbund. — Tjockflickornas enhetliga färgstarka dräkter och pojknarnas röda västar bildade livliga färgklickar i vimlet. En ökad variation åt in-

Tjock sångkör. Längst till höger ledaren, kantor P. A. Fredriksson.

slaget gav Brages kör genom de många olika bygdedräkter dess medlemmar buro.

Brages insats inskränkte sig icke endast till medverkan i den stora festkören. Jag vill inte förbigå Brages vårfest, ehuru jag i någon mån talar i egen sak. Jag hade i god tid på våren föreslagit, att föreningen, som nu var något mer än ett år gammal, skulle få stå för programmet vid utfärden till Fölisön på lördagskvällen — en sådan utfärd var ju traditionell inom ramen för musikfesternas allmänna program. Förslaget bifölls, och förberedelserna kunde sättas i gång. Till dessa hörde inbjud-

ning till en spelmanstävlan. Året förut hade Sveriges första spelmanstävlan ägt rum på Gesundaberget i Dalarna. Jag hade under mina insamlingsfärder i Österbotten lärt känna de utmärkta allmogespelmän, som ännu levde där, och jag önskade, att tävlingsidén så fort som möjligt skulle upptagas hos oss. Det syntes lämpligt att förlägga den första tävlan till tidpunkten för musikfesten; därigenom skulle också ett värdefullt programnummer vinnas för vårfesten — vi beslöto nämligen, att ge Brages medverkan karaktären av en vårfest. Ett annat nummer som syntes lämpligt att upptaga var ett åländskt bröllopståg. Till ledare och organisator för tåget lyckades vi förvärva min gamle vän Johannes Eriksson i Bjärström, den senare så kände vicetalmannen i landstinget. Han kom resande från Åland med brudvagn och andra tillbehör. Han fick ett antal Bragemedlemmar och i Helsingfors boende ålänningar till sin hjälp vid förfärdigandet av »fanor» och annan utstyrel.

Musikfestens ledning hade vågat sig på det djärva företaget att låta alla aktiva deltagare tåga ut till Fölisön via Djurgården. Under strålände väder skedde tåget från Kaisaniemi klockan 3. Maken till tåg hade man ännu aldrig skådat: körerna med sina rödgula namnstandar i en nästan oändlig rad och här och där en musikkår inströdd. Sång och musik omväxlade där tåget gled fram. Då de första leden hade överskridit bron över järnvägen i närheten av »De gamlas hem», befunno sig de sista körerna ännu kvar i Kaisaniemi. En åskådare från järnvägsbron hade intrycket av att de många standaren med sina gulröda färger flöto tillhopa som en fladdrande eld. Stämningen var den bästa från början, men det kunde inte undgås, att vägen tedde sig väl dryg för mången. De vackra omgivningarna, de överallt invid vägen hopade åskådarna, sången och musiken bidro dock att liva sinnena ända tills tåget klockan 5 anlände till den flaggsmäckade festplatsen, mitt i den vackra vårgroönskan. Vid »Brageberget» skedde

samlingen. Alarik Ugglas gav ton till »Modersmålets sång». Sedan den förklingat, höll han ett kort hälsningstal, i vilket han bl. a. påminde om den sorg, som drabbat landet genom Martin Wegelius bortgång. Tillfället fick en starkare prägel av andakt genom att Ugglas såsom ett minne från musikfesten och till hägkomst av den bortgångne ledaren överlämnade en avgjutning i bronserad gips av den av W. Malmberg utförda medaljongen av Wegelius åt A.V:s körer i Helsingfors, Ekenäs, Åbo, Vasa och Pyttis samt åt de blandade körerne från Kyrkslätt, Kronoby och Finström.

Till denna inledande avdelning hörde också Bertel Gripenbergs för musikfesten författade högstämde prolog, som upplästes av herr Nicken Rönngren.

Därefter följde den egentliga vårfesten. Jag lånar den i S.F.V:s Kalender införda skildringen:

»Några kraftiga skott ljödo i en av skogsbackarna, och nu drog det granna åländska bröllopståget fram. Främst buros av kvinnliga fanbärare brokiga stora flaggor med blombuter i stängernas toppar. Flaggdukarna voro äkta åländska dukar av högt värde. Så kommo spelmännen i mörkblå dräkter, knäbyxor och guldknappar. Svenner buro pellen över brudparet. Brudens korta vita slöja föll ned under en jättekrona av granna pappersrosor. Efter brudföljet i sina brokiga dräkter drogs av två hästar en rosenklädd skrinda, innehållande ungmors bohag av sängkläder. De svällande dynorna, de granna täckena och massan av handspeglar, som voro fästa på skrindans bakre vägg, väckte stor munterhet bland åskådarna. Tjockbor voro instuckna i brudföljet. Bröllopsfolket tog plats på estraden och ur deras krets framträdde en av spelmännen, musikern Otto Andersson, Brages stiftare och ordförande, och hälsade på föreningens vägnar de närvarande välkomna. Han redogjorde för den uppgift Brage föresatt sig att fylla, nämligen att samla folksånger och -visor och att återuppliva gamla, goda seder och bruk, som arvsminnen från

en gammal kultur. Därpå utförde bröllopsfolket sirliga folkdanser, och brud och brudgum deltog i nöjet. Bland publiken uppträdde allmogespelmän. De gnällande, spröda låtarna tillvunno sig dock intresserade åhörare, och de gävo en tydlig illusion av feststämningen över lantliga bröllopsgårdar och dansnöjen.»

Programmet fortsatte med sång, musik, bygdemålsberättelser samt fotbollsspel av Helsingfors idrottsklubb. Därpå följde prisutdelning efter den tidigare hållna spelmanstävlingen. Eftersom detta var den första tävlingen i vårt land, räknar jag upp pristagarna: I pris, 75 mk, Frans Mansner, Borgå. II pris, 50 mk, A. Forsbäck, Snappertuna, och K. Fagerström, Lojo. III pris, 30 mk, K. Erland, Kristinestad, V. Nyström, Borgå och L. Järnström, Kyrkslätt. IV pris, 20 mk, I. Krokback, Lappfjärd, V. Söderberg, Föglö, R. Isaksson, Hitis, och K. Lundgren, Nummis. Dessutom tilldelades extra pris på 10 mk åt K. Laaksonen, Bobäck, O. Lindfors, Helsinge, A. Lindqvist, Dickursby och I. Taklaks, Korsnäs.

Spelmännen utförde även samfällt ett antal nummer. Under en paus överlämnade dr Nordmann en lagerkrans åt Brage. Han meddelade samtidigt, att S.F.V. med anledning av att den 3 juni 25 år förflutit sedan föreningens första konstituerande möte, velat hedra ett par av sina ombud och beslutat överlämna åt läraren M. Gran i Sideby ett resestipendium om 100 mark samt åt fru Rosa Holmström i Helsinge ett skrivtyg och en papperskniv av silver.

Vårfesten stördes i slutet av ett ihållande regn, som tvingade större delen av publiken till staden fortare än avsikten var. Men man hade det intrycket, att denna Brages första uppmarsch kvarlämnat tillfredsställande intryck. De ansträngningar och uppoffringar förberedelserna krävt hade inte varit förgäves. Vida medborgarkretsar hade med ens fått ögonen upp för den gamla allmogekulturens värde.

Söndagen den 9 juni ingick med det härligaste juniväder.

De aktiva festdeltagarna voro tidigt på benen. På förmiddagen försiggick generalrepetitionen. Alla, och i synnerhet Uggla och jag, som hade repeterat med de båda körhalvorna, voro i spänning. Huru skulle det gå att hålla ihop alla uppe på den stora estraden. Det gick överraskande bra, och klangen var överväldigande. Sångarna voro medvetna om det musikaliska ansvaret och hade tagit sin sak med ett i högsta grad berömvärdt allvar. Uggla myste av belåtenhet, och jag hade inte mindre anledning att vara tillfreds. Jag ville ha lätthet och flykt över folkvisorna, som det kommit på min lott att anföras vid festkonserten, och det hade lyckats bättre än jag trodde, t.o.m. i de imitatoriska partierna såsom exempelvis i »Det var en vacker sommarkväll». Och aldrig trodde jag, när jag upptecknade »Skön Anna» efter »Mansmor» i Lövvö, att jag skulle komma att anföras den med en sådan jättekör — jag hade nämligen givit melodin åt Karl Ekman att arrangera; det var innan jag själv börjat arrangera folkvisor för blandad kör.

Karl Flodins skildring i Nya Pressen ger ett överväldigande helhetsintryck av festkonserten på kvällen: »En härligare friluftsfest än den i söndags i Kaisaniemi har Helsingfors väl aldrig bevittnat. De som voro med Floradagen på Gumtäckt, då Vårt land första gången sjöngs och Cygnæus höll sitt berömda tal till fosterlandet, skådade måhända en lika stor entusiasm då. Men huru blygsamma till dimensionerna voro ej alla arrangemangen då, huru mycket fåtaligare folkmassan och huru anspråkslös den musikaliska kost som då bjöds. Det var sant: folksångens födelse uppvägde enbart allt annat. Man kan förstå att den eller de åldringar, som voro med då och även i går voro det, i sitt hjärta skola stämpla 1848 års fest som än mer oförgätlig, än mer epokgörande. Men vi, som endast varit med om festen i går, äga av den en hågkomst att i vår tur skänka i arv åt kommande generationer.»

Själva upptakten till festen beskriver Flodin på följande sätt:

»Ju längre det led mot eftermiddagen dess djupblåare blev himmelen. Solen slösade allt sitt rikaste guld över den festliga tavla, som planen i parken med dess imposanta musikpaviljong, vimpelprydda stänger och myllrande människomassor erbjöd. Det var en formlig folkvandring ut till parken, i en oavbruten ström vällde fotgängare och åkande längs gatorna som ledde dit. De, som varit förtänksamma nog att skaffa sig inträdesbiljetter, sluppo bekvämt in, men de, som köpte biljetter först vid ingångarna, fingo länge stå i kö, innan deras tur kom. — — I en hast fylldes samtliga platser, så att, då festen begynte, publiken trängdes huvud vid huvud på bänkarna. Men en flerdubbelt större publik befolkade parken runt omkring. Man stod packad i leder, man trängdes om platser på kullarna i närheten, och från de översta ståplatserna inne i musikestraden erbjöd publiken anblicken av ett enda böljande människohav.»

I fortsättningen heter det: »Publiken representerade hela det svenskatalande, sitt svenska modersmål älskande Helsingfors, från regeringens och aristokratins representanter till småfolket av olika åldrar och kön. Att tala om aristokrati är för övrigt oegentligt, ty om någonting bar här det hela en sant demokratisk prägel. De sociala skrankorna hade fallit, en enda idé, en förväntansfull föreställning besjälade alla. Det var en fest för folket, för det svensktalande Finland, ett broderligt handslag, räckt av huvudstaden åt landsbefolkningen, ett ärligt uppsåt att gemensamt fylkas under sångens, musikens och de varma fosterlandskänslornas banér. Med glädje konstaterade man närvaron av personer, vilka i detta nu ha statens roder sig ombetrott, ministerstatssekreteraren A. Langhoff, senatorer med L. Mechelin i spetsen, lantdagsmän — svenska folkpartiets och ungfinnar — och i övrigt allt vad bildning och folkär nitälskan hette.»

Programmet för festkonserten hade följande lydelse:

I.

B l a n d a d k ö r :

Vår Gud är oss en väldig borg. — — —
 Svenska Folkskolans Vänners marsch. Flodin.
 Vi vänta. Merikanto.
 I vårstormens tid. Merikanto.
 Festtal av R. F. von Willebrand.
 Modersmålets sång. Hagfors.

15 minuters paus.

II.

M a n s k ö r :

Framåt. Grieg.
 Vårnatten. Kreutzer.
 Sirkka. Järnefelt.
 Sjöfararen vid milan. Palmgren.
 Du måste framåt. Faltin.

20 minuters paus.

III.

B l a n d a d k ö r :

Nu haver jag kommit en så långer väg, nyl. folkvisa. Arr. Ekman.
 Det var en vacker sommarkväll, folkvisa från Pargas. Arr. Ekman.
 Skön Anna, äländsk folkvisa. Arr. Ekman.
 Agnete, dansk folkvisa. Arr. Wegelius.
 Till Sylviasången II. Faltin.
 Festdikt av Jacob Tegengren, recitation av Gustaf Tegengren.
 Björneborgarnes marsch. Arr. Wegelius.

15 minuters paus.

IV.

H o r n k a p e l l :

Festmarsch ur »Prinsessan Törnrosa». Melartin.
 Musette. Sibelius.
 O, barn av Hellas. Pacius.
 Nordiska folkmelodier. Horneman.
 Karl XII:s marsch. Arr. Kajanus.

15 minuters paus.

V.

Blandad kör:

Atenarnas sång. Sibelius.
 Kör ur »Samson» I. Händel.
 Kör ur festkantaten »Den 6 maj». Wegelius.
 Aftonpsalm. Arr. Wegelius.
 Avslutningstal av P. Nordmann.
 Vårt land. Pacius.

De två första numren grepo och entusiasmerade omedelbart publiken. Masskören, de mäktiga tonvågorna som brusade fram, de säkra, rena och klara stämmorna, allt gav intryck av att man upplevde en musikalisk tilldragelse av stora mått. Merikantos »Vi vänta» var en enkel, marschartad sång till en mindre formfulländad än aktuell dikt av J. Bergman, aktuell då liksom flere gånger senare: »För en som då faller tio står opp, den fallne står opp och vinner; vi strida på nytt, ej slocknar vårt hopp, med sådana härar man vinner». Den andra nya sången av Merikanto, »I vårstormens tid», var en större komposition med omväxlande manskör, fruntimmerskör och blandad kör. På ett mycket verkningsfullt sätt hade Daniel Fallströms ypperliga dikt blivit tonsatt. Den skira fruntimmerskören klingade betagande vackert, och slutet var oemotståndligt medryckande i det inspirerade utförande sången fick under Ugglas ledning. Den begärdes omedelbart da kapo, då stegringen blev ännu kraftigare:

»Ja, storma, o vår. Vräk allt murket i gruset,
 blås ungdomens ande utöver en värld,
 höj frihetens trampade fanor i ljuset
 och bojorna krossa med flammande svärd.»

Friherre R. F. von Willebrand begynte sitt festtal med en översikt över musikens ställning i de sköna konsternas krets: »All konst, som är det namnet värd, söker nå oss genom käns-

lan och fantasin. Men all konst, med undantag blott av musiken, gör det medelbart genom tanken. I all synnerhet diktkonsten, som med tanken har i ordet sitt gemensamma uttrycksmedel. Men jämväl de bildande konsterna, även i deras finaste avarter, nödgas, för att göra verkan, söka återge, eller åtminstone antyda, något av den sinnevärld som vår tanke genom erfarenheten känner. Icke så musiken. Den kunnige musikern, som förstår att bedöma ett tonstyckes byggnad, kan väl vid dess åhörande föranledas till tankar och omdömen. Men också honom når musiken främst med den omedelbara verkan, som vi alla, även de olärdaste av oss, så väl känna, och som dock vetenskapen i denna stund icke känner. Skaldens fria tankeflykt har väl mången gång sökt angiva innebörden av musikens verkan; i den bindande musikens tvångströja har den hittills ej funnit sig tillrätta. Lika gott. Må de lärde bry sig med att lösa problemet. Vare sig de en gång lyckas däri, eller inte, veta vi, musikens menige, vad vi därom behöva veta. Vi veta av gammalt att: hjärtats nyckel heter sång.»

I fortsättningen talade han om musikens enande kraft, om den utveckling samt det behov av jämförelser och tävlan, av tillfälle att iakttaga andras framsteg och av ömsesidig samverkan, som givit upphov till de allmänna musikfesterna. Men, sade han, utöver detta det närmaste syftet, står ett högre, ett mer omfattande mål. Därpå yttrade han bl. a. följande: »Sedan vi sist voro samlade till allmän svensk musikfest, i Åbo för tio år sedan, har vårt folk genomlevat ett av sin tillvaros märkligaste tidskiften. Vid ofärdsårens slagskuggor, som fördysttrat vårt folks själ intill döden, skall jag nu i festens stund ej dröja. De finnas nog kvar, ruvande innerst i alla deras sinnen, som då voro med. Och sent, om någonsin, skola deras spår utplånas. En ny tid har kommit med återvunnen frihet. Och en av frihetens synliga frukter är den fest vi nu fira, en fest som tidigare ej tillstaddes, emedan den var mörkrets makter en styggelse. Dock, vi veta att den återvunna friheten ännu ej

lyser med obrutna strålar. Den har företett hotfulla skuggsidor. Den nya representation, som blev frihetens första verk, har väsentligen rubbat jämvikten emellan landets två folk-element. Och trotsande på förändrad maktställning har flertalet låtit förnimma hot och hat mot mindretalet och dess rätt. Detta, att flertalet, omedelbart efter det vårt hela folk genomkämpat en kamp för livet mot ett flertal för mindretalets rätt, nu inom eget land mot mindretalet röjer samma hot, — det kan förklaras blott såsom en efterverkan av den begreppsförvirring, långa år av rättslöshet kvarlämnat i många sinnen. Vi måste med tillförsikt emotse gryningen av en dag, då vårt folk, vars två nationaliteter sedan urminnes tid sida vid sida i endräkt delat ljuvt och lett, åter i inbördes fred och aktning fortgår på sin utstakade bana. Men icke desto mindre veta vi i denna stund, att sammanhållning och målmedveten samverkan nu mer än någonsin äro ett livsvillkor för den svenska stammen i Finland. Den är livsvillkoret gentemot hot och faror. Den är livsvillkoret även utan att fara hotar. Ty blott genom fast sammanslutning kunna vi, Finlands svenskar, fullfölja det kulturarbete, som förmår upprätthålla våra anspråk på nationellt liv vid sidan av det finska flertalet. Här se vi det högre, mer omfattande mål, som även vid denna musikfest stått över arbetets närmaste syfte.»

Efter att ha uttalat den förhoppningen, att många, som här glada stämt möte, skola få vara med om kommande musikfester »med högre uppgifter och längre hunnen konst», samt att lärdom, väckelse och uppmuntran från denna fest skola ha visat sig bära frukt i framtiden sade han till sist: »Att såsom Finlands svenska söner och döttrar i livet och intill döden tjäna vårt land, det är vår rätt, vår plikt och vår ära.»

Till talarens leve för det svenska modersmålet anknöt sig omedelbart »Modersmålets sång», som intonerades av kören.

Det formfulländade festtalet jämte sången frigjorde de fosterländska känslorna. Vål kan det sägas, att sångare och

publik lätt låta sig berusas under en sådan upplevelse. Men ett folks hjärta klappade här i samma takt. Stora tankar och glada förnimmelser kommo till uttryck. Alla fångades av musikens trollmakt. Jacob Tegengrens festdikt var som en på stället skriven poetisk förklaring av stämningen. Vem skulle inte gripas av en strof sådan som:

»Vår är sången, så stolt och fri.
 Modersmålet på toners vingar
 rytmiskt vagnar och mäktigt klingar,
 fädrens guld ligger gömt däri.
 Hänsovna släktens andar stiga
 manande stilla ur sången fram,
 signa vår dag och till dådkraft viga
 söner och döttrar av skandisk stam.»

Manskören under Stenius' ledning räknade endast något över halvtannat hundratal sångare. Det hade, egendomligt nog, rått en viss motsträvighet mot deltagandet på manskörhåll. Nu klingade emellertid kören bra; de två sista sångerna måste tagas om. Efter denna avdelning framförde herr W. Karsten på samtliga sångkörers vägnar ett tack till S.F.V. samt till dr Nordmann. Den sistnämnde svarade med ett: »leve flickorna». Vidare tackade herr Karsten festdirigenterna; Alarik Uggla underrättades om att han skulle erhålla en jättefotografi med åtföljande ram tecknad av L. Sparre.

Fortsättningen av festen tillåter jag mig att skildra med Karl Flodins av omedelbarhetens fräschör präglade referat i Nya Pressen:

»Nu inträdde en längre paus. Solen gassade hett och läskdryckerna i bufféerna anlidades flitigt. Men långt förrän de officiella 20 minuterna hade förflutit, ljödo signalerna igen till samling. De blandade körerne uppställde sig åter. Under hr Anderssons ledning utförde de tre folkvisor, från Nyland, Pargas och Åland, i förträffliga arrangemang av herr Karl

Ekman. Den lustiga Pargasvisan slog särskilt an och bisserades. Under hr Ugglas ledning åter sjöng den blandade kören danska folkvisan 'Agnete', arrangerad av M. Wegelius. Detta nummer blev en av de musikaliska glanspunkterna. Den smekande melodin framträdde än i den ena, än i den andra stämman, alltid lika ny och fångslande. Om arrangementet av Wegelius var ypperligt, förtjänar körens utförande ett icke mindre superlativt lovord för de musikaliskt vackra nyanseringarna, de mäktigt svällande crescendi och pianissimots omsorgsfulla utarbetning. Hr Ugkla visade här vad han kunde åstadkomma med sin jättekör. Prestationen hedrade lika mycket honom i egenskap av dirigent som kören själv. Kören utförde vidare till ackompanjemang av horn och under hr Ugglas ledning senare delen av R. Faltins melodiösa, i ädel stil komponerade kantat 'Till Sylviasången'. Här förmärktes emellertid någon trötthet hos de sjungande, så att intonationen tidtals låg en hårsman under hornens. Men i den ståtliga sluthymnen tog kören åter upp sig och numret ändade med all ära. Att körens trötthet endast var tillfällig, bevisade det elektriserande utförandet av Björneborgarnes marsch, vilken avslutade denna del av programmet. Sällan har väl den stolta marschens toner klingat för blandad kör eldigare eller med större hänförelse. Det var en genialisk idé av Martin Wegelius att först låta mansstämmorna intonera marschen.

Alarik Ugkla.

På orden 'ädlaste mål oss lyser på vår bana' falla kvinnostämmorna in. Nu lyser det glans och ny friskhet över sången och i samfällid lust tävla de sjungande att föra den odödliga marschens toner vidare, allt under det hornkören kastar sitt eggande smatter in mellan rytmerna och stora trumman åskar.

Åhörarne råkade i extas. Om och om igen hade man velat höra dessa toner, så stolta, kända och kära. Det var som hade de utplånat allt bittert som varit, som hade de rullat upp förgången ära och lyst in en ny, en bragdrikare.

Efter en paus samlade sig samtliga hornkapell på estraden och läto under hr Apostols ledning höra ett antal vackra, populära musiknummer, alla spelade med utmärkt ensemble och renhet. Under det sista stycket, Karl XII:s marsch vid Narva, begynte några regndroppar falla. Himmeln hade småningom dragit sig mulen. Men det var endast ett övergående sommarregn, som icke skrämde någon på flykten, om också paraplyer och parasoller samvetsgrant spändes upp.

Programmets sista avdelning vidtog något över kl. 7 och inleddes med Atenarnas sång, sjungen unisont av mansstämmor och 300 gossröster till ackompanjemang av horn. Taktfast och ungdomskäck ljud den ädla stridshymnen, som blivit det växande släktets lystringssång hos oss. Efter det sången två gånger blivit utförd, hälsad med jubel av åhörarne, intonerade den blandade kören en majestätisk körsats ur Händels 'Samson', slutet, två körer, ur Wegelius kantat 'Den 6 maj' samt densammes rörande 'Aftonpsalm'. Alla dessa nummer utfördes förträffligt, men segerpriset togo de sjungande med 'Den 6 maj'. Man vore frestad att påstå det denna av innerlig känsla, melodisk fågning och upphöjd idealitet burna tonsättning aldrig blivit skönare återgiven av en kör hos oss. Och då räknade denna kör nu mellan 1,000 och 2,000 personer, till en del rekryterade från allmogens led och i alla fall bestående av röstförmågor, vilka först till gårdagens fest blivit prövade och utvecklade. Ett sådant musikaliskt resultat måste be-

tecknas såsom utomordentligt. Det ger vid handen, att röstmaterial och musikaliskt sinne äro hos vår svenskspråkiga bygdebefolkning icke mindre rikt till finnandes än hos den finska befolkningen. Men det visar även vilket gott och kärleksfullt arbete blivit gjort såväl av körerna själva som av deras dirigenter hemma och sist av festdirigenterna i huvudstaden.

Festen avslutades av dr Nordmann med ett längre versifierat tal, vilket utmynnade i ett leve för fosterlandet. Hela publiken reste sig, huvudena blottades och folksången sjöngs. Över festplanen och kullarna välvde Vårt lands toner, sjungna ur hänförda bröst. Det var ett gripande ögonblick.

Men än mer gripande blev det avsked som följde, allmänhetens från sångfestgästerna och dessas från allmänheten. Först begärdes Björneborgarnes marsch. Under en obeskrivlig hänförelse sjöngs den. När det sista ackordet förklingat, begynte hela den stora kören uppe från musikpaviljongen vifta farväl med näsdukarna. Det var som om tusentals vita duvor flaxat upp. Publiken svarade på samma sätt. Hela parken var en enda böljande värld av näsdukar, hattar, parasoller, svängda i luften till avsked. Tårar stodo i mångens ögon. Hur kära hade man ej fått dessa gäster från våra svenska bygder, huru präktiga, enkla, älskvärda föreföllo de ej, huru klappade ej allas hjärtan dem till mötes, huru ville man ej gärna offra det bästa av tid och arbete för deras väl, för deras utveckling i andlig och materiell kultur. Det var som om fosterlandsbegreppet på en gång hade vidgats och dock koncentrerats inom en bestämd gräns, såsom skådade man sitt land i dess egna varma ögon, ögon, där kärlek och full förståelse lyste. Ty ett och samma språk enade sinnen och hjärtan, en och samma eld brann hos alla, hög som låg, den eld som låter nya ideella bragder mogna och gör arbetet för bröderna och styrarna av samma folkstam ljuvt och lätt.

Åter och åter klingade sång, åter och åter vinkades det till

avsked, hurrades, utbragtes leven. Man ville icke kunna slita sig lös från denna tavla av hänförelse och varma känslor.

Det var en härlig fest, som kvarlämnade oförgätliga minnen och knöt sambandet mellan våra svenska stamförvanter fastare än någonsin».

Entusiastiska skildringar av festen förekommo i tidningspressen överallt i landet. Ryktet gick t.o.m. till utlandet. Den danske tonsättaren och kritikern Charles Kjerulf redogjorde för festens förlopp i ett brev till Politiken, i vilket det bl. a. hette:

»I dag söndag — brevet är daterat: Drumsö, den 9 juni — gick den egentliga och avslutande festkonserten av stapeln ute i Kaisaniemi. Det var strålande sommarväder med sol, värme och hög luft — annat hade också varit blodig synd.

De 1,600 'ungdomarna' uppe på tribunen böljade som ett hav av huvuden i vitt böljeskum, där endast österbottningarnas vallmohuvud här och där döko upp — ungersvennernas mörka kläder på de sista, högsta trappstegsraderna voro som den fasta stranden, mot vilken böljorna skvalpade.

Så sjunga de många munnarna, och sjunga så att man får tårar i ögonen. Så underligt mjukt och varmt strömmar denna vårvind av musik en till mötes, att man blir alldeles vek om hjärtat. Man vill alltid och ofrivilligt vänta ett imponerande forte ur så många munnar, och dock vet man så väl, att ute i det fria all imponerande sångstyrka är omöjlig, även om det gällde tiotusentals män.

Men denna sång verkar så bedårande, som om den hade till valspråk: 'Tonens kärlighet min styrke'. Tack vare tribunens ypperliga akustik smälte alla stämmor märkvärdigt ihop till ett helt, fastän dock den rörande klangen av unga kvinnoröster kastar liksom en avgörande glans på själva den bestämmande tonfärgen. Alla dessa munnar, vilka sjunga detta fagra, tonsköna språk, som just den finländska svenskan är, och sjunga det med en kärlek och hängivelse, som sannerligen icke

är vardaglig, utan just fest — alla dessa munnars klang förenas till melodi och harmonier, så luftiga och ömma och fina, som om de vårliga vindarna själva talade genom en eolsharpa, anbragt någonstädes bland ljusa björkar och mörka furor. — — Musikfesten är förbi efter en konsert, som varade mera än en halv dag.

Men i ögat eller örat kvarbliver minnet av de tusen unga, som sjöngo landets egna äkta sånger så milt och skönt, att en främling måste djupt röras därav. Visan från Pargas: 'Det var en vacker sommarkväll' är det täckaste och fagreste jag någonsin har hört. Den ljud som när en moder gnolar vid vaggan. . . Och så var det tusensexhundra, som sjöngo den!

— — — Denna sångfest kunde ge många idéer och råd, vilka vore värda att följa i ett så litet land som vårt. — — —»

Musikfesten tilldrog sig den största anparten av allt intresse under dessa junidagar i Helsingfors. Men genom att en mängd olika organisationer hade samlats före, under och efter den, fick den en utvidgad innebörd. Den blev en svensk kulturfest av mycket stora mått, ett möte av hela det svenska Finland. Festen föregicks av Finlands allmänna svenska folkskollärare- och lärarinneförenings samt av Nylands svenska lantmannagillens möten. Dessutom höllos möten av Svenska folkpartiets vänster den 8 juni, av kvinnor tillhörande Svenska folkpartiet och av Finlands svenska ungdomsförbund den 10. Finlands svenska nykterhetsförbunds årsmöte samt tionde allmänna svenskspråkiga nykterhetsmötet ägde rum den 11 och 12 juni. Från den 5 till den 12 juni försiggingo de svenska akademiska feriekurserna. Som synes var det en rad av möten för överläggningar och upplysning, grupperade kring musikfesten som en centralpunkt och samlande sig till en väldig manifestation av kultur- och bildningsverksamheten i det svenska Finland.

Den folkliga prägel, som utmärkte den svenska samlingsrörelsen redan på 1890-talet, blev ännu starkare markerad

genom de demokratiska idéernas tilltagande välde i det politiska tänkandet efter 1905. Svenska partiet ändrade sitt namn till Svenska folkpartiet. Man syftade till ett ökat samgående mellan herreman och bonde, arbetsgivare och arbetare. De nya signalerna gingo ut till bygderna, och där var man redo. Bildningsarbetets sädde grodde och buro frukt. Ofärdsårens händelser hade inpräntat nyttan av samling. Den svenska kulturrörelsens djup och syftning synas på många andra områden än de nämnda. Genom kommunalrådet Abel Landéns stora donation just samma år musikfesten ägde rum stiftades *Svenska folkakademien*. I början av det följande året fingo planerna på en svensk högskola i Åbo en konkret utlösning i *Åbo akademikommitté*, stiftad av medborgare i Åbo och universitetslärare i Helsingfors.

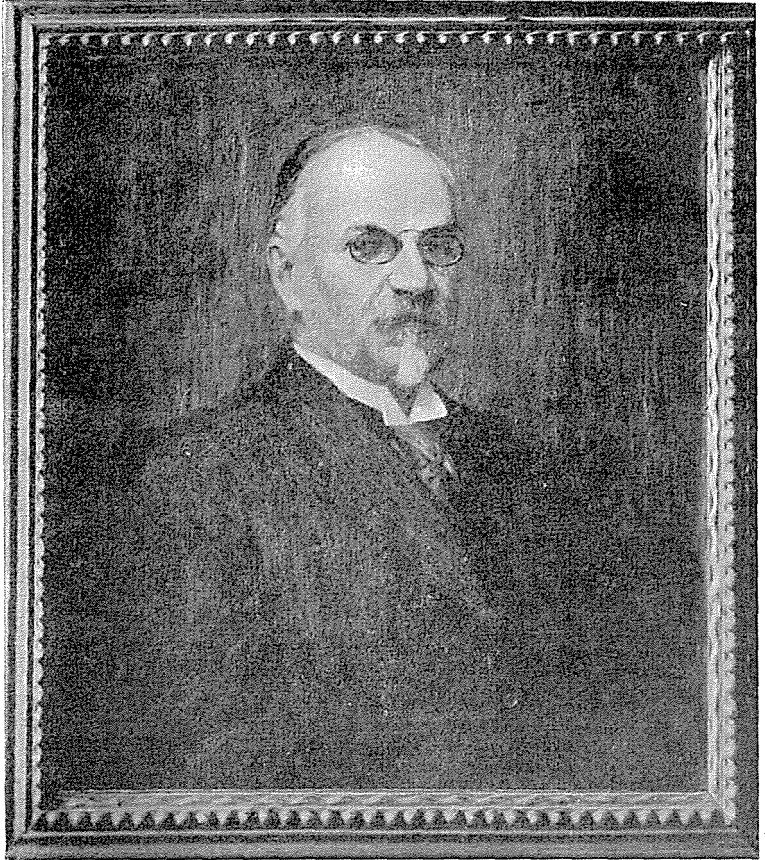
Ett viktigt initiativ i syfte att främja sambandet mellan Sverige och Finland bör slutligen omnämnas som ett resultat av kulturfesten i Helsingfors 1907. Redaktör L. J. Saxon från Stockholm var närvarande som deltagare i nykterhetsförbundets årsmöte. Festkonserten, som han åhörde, gjorde på honom ett så starkt intryck, att han dagen efter, vid en stor sammankomst på festplatsen, spontant trädde upp på estraden och riktade en inbjudning till Finlands svenska ungdom att besöka Stockholm följande sommar. Inbjudningen blev antagen. 600 representanter för våra ungdomsorganisationer, däribland ett hundratal från Brage, deltog i färden. Magister Einar Holmberg och författaren av denna bok voro färdledare. Även Uppsala besöktes. Brage hade uppvisningarna av svensk-finländsk allmogekultur på sin lott: en konsert i Musikaliska akademien, folkvisor, folkmusik, folkdanser och bygdemålsberättelser i ett eftermiddagsprogram på Skansen samt två föreställningar av »Österbottniskt bondbröllop» på Östermalms teater. Färden lät mycket tala om sig och blev minnesrik för alla deltagare. Den var inledningen till de större ömsesidiga gruppbesök, som senare anordnats mellan finländsk och svensk ungdom.

XI. KÖRVERKSAMHETEN UTVIDGAS.

Den stora musikfesten i Helsingfors blev av en ofantlig betydelse. Under de nya förhållanden, som nu rådde, ansågs ett ökat utnyttjande av de musikaliska krafterna i det svenskt-fosterländska samlingsarbetet inte bara önskvärt utan nödvändigt. Några hinder tycktes inte heller numera kunna resa sig. Och i stället för att efterlämna trötthet hade helsingforsfesten ökat intresset och erövrat nya områden för den folkliga körsången.

Petrus Nordmann, S.F.V:s energiske sekreterare och outtröttlige främjare av musikfesterna, sände den 15 juni från sin sommarvilla en artikel till Hufvudstadsbladet under rubriken »Dagar som komma och dagar som gått», i vilken han skisserade en del framtidsplaner. Borgåborna hade redan beslutat att sommaren 1908 anordna en lokal musikfest för östra Nyland, berättade han. Redaktör Sundblom åter sades vara intresserad för en sångfest i Mariehamn, och ytterligare fanns gott hopp att i Kristinestad få till stånd en musikfest för det svenska Sydösterbotten. »Dirigenterna A. Apostol, A. Steinius och A. Ugglå hava avgivit bestämda löften att medverka; alltså förefinnas fullgoda skäl att hoppas, att verket, vad de trenne musikfesterna angår, från de tre A:na skall bringas till motsvarande lyckliga O:n», skriver Nordmann.

En lämplig förberedande åtgärd för festerna i västra Finland bleve, säger han vidare, anordnandet av en dirigentkurs i Åbo vid jultiden, »och kommer en sådan till stånd, skall där-

Doktor Petrus Nordmann.
Efter en oljemålning av Maria Wiik.

med förbindas en kortare akademisk feriekurs i samma stad. Penningar finnas för detta ändamål och villiga föredragare låta sig nog värvas». Denna tidiga antydning om en akademisk verksamhet i Åbo och dess eventuella samband med körarbetet är anmärkningsvärd. Kursen kom icke till stånd, men uttalandet kvarstår som en erinran om de planer som voro för

handen inom S.F.V. Dessa planer sträckte sig för övrigt ännu vidare. De energiska nordösterbottningarna reste från Helsingfors så upplivade, att de siktade på en stor sångarsamling redan 1908. Dr Nordmann ber dem dock giva sig till tåls och i stället för att hålla en separat fest i sin hembygd komma ned till Kristinestad, där deras övade körer behövdes. Man kunde ju tänka sig, tillägger han, att efter två år lokala sångfester kunde givas förslagsvis i Jakobstad, i Pargas och i Pyttis.

Jag kan inte neka mig nöjet att anföra en vacker episod, som den folkkäre mästern Petrus uppsnappat och talar om i slutet av sin uppsats. »En österbottnisk flicka hade, för att kunna vara med om festen, redan tidigt på våren utfört ett extra arbete, insamlade av mossor, och flitig måste flickan ha varit, eftersom hon lyckades bokstavligen skrapa ihop 62 mark. Det var vackert och det är lärorikt. Vill man komma fram, måste man göra något. Vi Finlands svenskar behöva för våra kultursträvandens framgång icke blott slantar ur välfyllda börsar, utan arbete, förenat med personlig uppoffring av handens och andens kraft», slutar författaren.

Planerna på dirigentkurser och musikfester i Åboland och på Åland föranleddes av att deltagandet från dessa trakter i helsingforsfesten varit så ringa. Såsom ålänning var jag intresserad av att den påtänkta festen i Mariehamn skulle bli så väl förberedd som möjligt och föreslog därför en dirigentkurs på Åland redan i augusti 1907. Förslaget blev också förverkligat.

Kursen pågick i tio dagar med ett 20-tal deltagare. Föreläsningar och övningar hölls i olika ämnen: körpedagogik, musikhistoria, solfége, musikteori m.m. Kantor P. A. Fredriksson biträdde mig vid undervisningen. Deltagarna började på ett tidigt stadium »praktisera» som dirigenter. Kursen avslutades med en konsert i Badhussalongen. Deltagarna fingo där ådagalägga vad de inhämtat. Konserten var originell i

så måtto, att programmets tolv nummer dirigerades av tolv dirigenter, alla från kursen.

Då styrelsen för musikfesten sammanträdde i Helsingfors i oktober för att taga del av redovisningen, framgick det, att den totala inkomstsumman stigit till 29,727 mk, ett för dåvarande förhållanden och med gällande penningvärde väldigt belopp. På grund av biljettförsäljningen uppskattades publiken till 17,000. Utgifterna hade stigit till omkring 25,000 mk. Musikfesten lämnade således en behållning på något över 4,000 mk. Styrelsen fattade enhälligt det beslutet, att behållningen skulle användas för främjande av sång och musik i de svenska bygderna. En del anslogs som garantibidrag för musikfesterna i Kristinestad, Mariehamn och Borgå, en annan del till reseunderstöd åt deltagare i den tilltänkta dirigentkursen i Åbo, vilken dock icke blev anordnad.

På grund av erfarenheterna från musikfesten beslöt Mellersta Nylands sång- och musikförbund att samma höst utvidga sin verksamhet. I september utsände styrelsen ett cirkulär till samtliga körer och kapell i Nyland, vari det hette: »För främjande av sångens och musikens utveckling i Nyland samt för tryggheten av dess ostörda utveckling mot alla eventualiteter ärnar Mellersta Nylands Sångarförbund å ena sidan utsträcka sin verksamhet till hela Nyland och å andra sidan söka ernå stadfästelse av sina stadgar». Den sistnämnda åtgärden berodde på en väl grundad fruktan för att utfästelser som givits från ryskt håll inte skulle komma att infrias, såsom det också sedan gick. Den 16 november 1907 sammankommo representanter för icke mindre än 16 korporationer till ett möte i Helsingfors. De närvarande voro ense med ordföranden Alarik Uggla därom, att »en legaliserad sammanslutning just nu under de förhoppningsfulla tiderna borde åstadkommas, då ju tiderna kunna växla». Det tidigare förbundets stadgar antogos, och man beslöt utverka vederbörlig stadfästelse på dem. Förbundets namn ändrades till Nylands musik- och sångarförbund.

Det förutnämnda sommarprogrammet för 1908 blev tämligen noggrant genomfört. I Borgå hölls festen under pingsthelgen den 6—8 juni. Den var liksom festen tio år tidigare anordnad på initiativ av Svenska klubben och hade karaktären av ett borgåföretag. Nylands musik- och sångarförbund sammankom icke detta år, säger W. Karsten, just på grund av sångarsamlingen i Borgå.

De aktiva sångarna (inklusive dirigenterna) uppgingo till nästan jämt 1,000. 7 körer med sammanlagt 333 medlemmar voro från Helsingfors, vilket antal innebar en betydande ökning från föregående år, då motsvarande siffror voro 5 och 296. Man har häri uppenbarligen att se en verkan av den propaganda för kör-sången, som helsingforsfesten i själva verket utgjorde. Även publiken var mycket talrik, i synnerhet på pingstdagen. På gatorna i Borgå stimmade det av festbesökare i sådan mängd, att enligt ortsbornas uppgift maken icke skådats i mannaminne. Inemot 9,000 personer beräknas ha deltagit i festligheterna.

Musikfesten i Borgå framkallade tioårsminnet av den första musikfesten där. Härom erinrade borgmästaren M. Schauman i sitt hälsningsanförande. Detta förklarar kanske ock den utomordentligt stora anslutningen. Man hade ställt upp ett lättare konsertprogram än i Helsingfors. Wegelius' »Ulla, min Ulla» hörde till den svårare kategorien. Somliga fruktade för att den och Flodins »I skogen» inte skulle gå. Men kören klarade båda numren bra. Annars var programmet borgåbetonat genom ett par sånger av Linsén och ett par arrangemang av Forsius. Folkvisan hade tilldelats en bemärkt plats: »Väntan», »Dalvisa» samt »Skön Anna».

Den musikaliska ledningen handhades i främsta rummet av Uggla med A. Forsius och K. Wallén som vicedirigenter samt av K. F. Lindén som ledare för hornkapellen. Festtalare var rektor V. T. Rosenqvist och festskald Hjalmar Procopé. Studeranden Ragnar Hollméus höll ett tändande tal över temat: »Vi måste hålla våra klutar rena. Vi måste hålla brämet

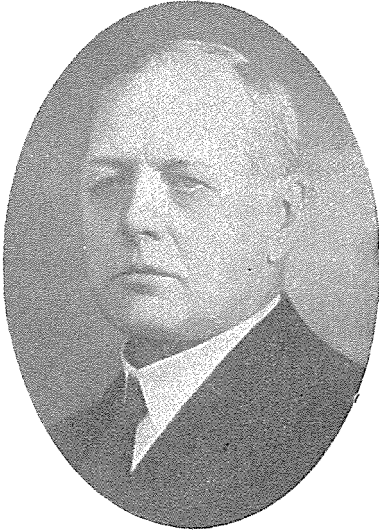
Festtåget i Borgå 1908.

brett». Vid folkfesten på Kokon udden andra dagen restes majstång. Einar Holmberg talade entusiastiskt om värden av färdernarvet. Brages danslag medverkade. Festen hade ett lyckligt förlopp. Det för en lokal musikfest ovanligt stora deltagarantalet varslade redan om de blivande jättekörerna, då andra trakter hunnit bli lika försigkomna som Nyland. Det behöver knappast sägas, att alla musikens vänner gladdes över det vackra uppsving, som syntes vara för handen. Nya väckande och befruktande impulser spredos ut över nyländsk bygd.

Sång- och musikfesten i Kristinestad ägde rum den 12—14 juni. Även där var anslutningen stor: 22 körer och 9 hornkapell med sammanlagt 624 medlemmar. Svenska odlingens vänner stod för arrangemangen. Alfred Carlström var feststyrelsens ordförande. Professor Ernst Estlander medverkade som festtalare. Jacob Tegengren hade författat fests-

dikten, som han även själv läste upp. Ugglan och Apostol hade in kallats som ledare; kantor P. A. Fredriksson, ledaren för A.V:s i Kristinestad kör och musikkommitténs sekreterare, var vice dirigent. Han var den främsta tillskyndaren till festen. Föregående år hade han som ledare för Tjöckkören varit med i Helsingfors.

J. A. Lybäck.

Körprogrammets huvudnummer var Glucks kör ur »Orfeus.» I en avdelning hade upptagits ej mindre än 7 folkvisor i arrangemang av Wegelius, Flodin, Ekman, Andersson och Fredriksson. Hornkapellen utförde, utom ett par marscher, Tema ur Beethovens 7. symfoni och Hornemanns »Nordiska folkmelodier». Petrus Nordmanns önskemål hade gått i uppfyllelse. De nordösterbottniska köerna voro mangrant närvarande med Gamlakarleby sångkör anförd av sin beprövade ledare J. A. Lybäck. Festen, som var den första stora mönstringen av de musikaliska krafterna i det svenska Österbotten sedan den tvåspråkiga festen i Vasa, blev mycket lyckad och gav fart åt musikrörelsen i denna landsdel.

Utvecklingen visade den starkaste stegringen på Åland. Dirigentkursen året förut bar god frukt. Nya körer bildades överallt under höstens lopp. Trots att den officiella inbjudningen utfärdades så sent som i slutet av mars och trots att många körer otåligt hade väntat på noterna, som blevo försenade, anmälde sig icke mindre än 18 körer från Åland med sammanlagt 447 medlemmar. Därtill kommo två körer från Åboland

Sång- och musikfesten i Mariehamn 1908.

(A.V:s i Åbo under K. F. Lindéns ledning och Västanfjärds ungdomsförenings under M. Ingo) samt en från Österbotten (Nykarleby sångkör under Maria Castréns ledning) med 71 medlemmar, så att hela antalet deltagare i festkören uppgick till 518.

Festen hölls den 21—24 juni. Det ljuvligaste sommarväder rådde hela tiden. På backkrönet invid torgets sydsida reste sig estraden, uppförd under ledning av byggmästaren F. Liewendahl efter ritningar av arkitekten Bertel Jung. Detta estradbygge har sin förhistoria, vilken må beröras med några ord. Förslaget att frångå den dittills brukliga heltäckta typen utgick från mig, då jag efter att ha blivit utsedd till huvud dirigent fick uppdraget att vidtala arkitekt. Man hade, såsom jag förut omnämnt, ställt sig tveksam inför de stora kostnader estraderna dragit, och när det gällde mindre orter, hade man att välja mellan att antingen fullkomligt slopa estraden eller att införa en billigare typ. Jag hade studerat de akustiska möjligheterna någorlunda ingående och summerat ihop erfarenheterna från föregående fester. Mansstämmorna voro

Spelmanstävlingen i Mariehamn 1908.

i regeln mindretalet och borde därför få den kraftigaste akustiska förstärkningen. En samling av tonmassorna borde kunna åstadkommas även med en mindre djup kupa. Detta ledde tanken till den halvtäckta estraden, som naturligtvis var mycket billigare, eftersom just takkonstruktionen vid ökat djup drog de största kostnaderna. Några ändringar i ritningarna gjordes under byggnadsarbetets gång i syfte att ytterligare förenkla konstruktionen. Estraden blev bra, trots att vissa »fickor» inte kunde undvikas. — För den följande musikfesten i Mariehamn 1914 utarbetade arkitekt Jung typen ännu fastare. Sin högsta fulländning nådde den med arkitekt Gösta Jusléns jätteestrader i Helsingfors 1920 och i Åbo 1926, till vilka jag senare kommer i annat sammanhang.

Festbestyrelsen med Julius Sundblom i spetsen arbetade intensivt. Man kan nästan säga, att hela staden var med på ett eller annat sätt. Ordningsman Arthur Ekman, kantor P. A. Fredriksson och läraren Theodor Mattsson voro vicedirigenter. Ekman var viceordförande i festbestyrelsen och den tiden diri-

gent för Mariehamns sångkör, en av de största deltagande körerna (45 medlemmar). Han höll även hälsningsanförandet vid öppningshögtidligheten söndagen den 21 juni.

En tävlan för fiolspelmän och sångare var anordnad på festens tredje dag. Ett 40-tal deltagare hade anmält sig. Prisdomare voro: Ekman, Hjalmar Frey, som gav en konsert i staden på festens andra dag, Herman Kajanus och Petter Fredriksson. Denna tävlan hade sålunda ett intimare samband med musikfesten än Brages tävlan med musikfesten i Helsingfors föregående år. En bild av de tävlade jämte prisdomarna har av denna anledning sin plats i musikfesternas historia.

Senare samma dag, midsommaraftonen, restes en åländsk midsommarstång på torget i närvaro av en talrik menighet. I anslutning därtill höll Theodor Mattsson ett tal om midsommarstångens symboliska betydelse.

Midsommardagens festligheter inleddes med en andaktsstund på estraden, varvid körerna sjöngo ett par koraler och pastor K. Mosander höll ett anförande. På förmiddagen gavs en konsert av Arbetets Vänners i Åbo kör. Om upptakten till festkonserten skrev Hufvudstadsbladet: »Å festplatsen hade en publik uppgående till cirka 4,000 personer samlats vid tiden för sångartågets ankomst. Aldrig har Mariehamn förut varit samlingsplats för en så stor folkskara, ett talande bevis för att betydelsen av sång- och musikfesten uppskattats av den åländska befolkningen och att intresset för sång är stort på de åländska öarna. En mer anslående syn kan väl knappast tänkas än då det långa, till cirka 500 personer uppgående sångartåget gjorde sin entré på festplanen. Ett trettio-tal skolgossar med realläroverkets vackra fana i spetsen och bärande små rödgula flaggor inledde tåget. Så följde kör efter kör iklädda sina särskilda färgrika nationaldräkter. Under tonerna av kapellmästar K. F. Lindéns hornorkester [den var rekvirerad från Åbo] bestego sångarna estraden, varpå den egentliga festkonserten begynte.»

Det låg i sakens natur, att programmet inte skulle vara så särdeles krävande för köreerna, då de flesta voro nya och första gången i elden. Inom musikkommittén hade vi beaktat denna omständighet och därför givit folkvisan en betydande plats. Men jag måste alltjämt anse, att programmet i sin uppställning var förebildigt och att man i de 16 sångnumren — av samtliga 25 — kunde utveckla konstnärlig samsång både i tekniskt och klangligt avseende, och att de fängslade både sångarna och publiken.

Programmet var uppdelat i fem avdelningar. I den första, som begynte med »Den blomstertid nu kommer», inramades Julius Sundbloms festtal av Glucks kör ur »Orfeus» och »Modersmålets sång». Den andra avdelningen begynte med fyra nummer för kvinnokör — en uppskattad nyhet — bland annat »Nunnan» och »Italiensk fiskarsång» av Brahms. Därefter följde Alfons Takolanders ståtliga festdikt, som upplästes av pastor Herman Kajanus från Petersburg, och fyra nummer för unison sång, två folkvisor samt »Det går ett rop från norr till söder» och »Atenarnas sång». I tredje avdelningen uppträdde först den av deltagarna i spelmanstävlingen bildade stråkorkestern med några nummer (den första allmogestråkorkestern på ett musikfestprogram), vilka följdes av tre folkvisor för blandad kör. Den fjärde avdelningen åter inleddes med sjömansvisor av mansröster unisont, varpå den blandade kören samlades och framförde fyra åländska folkvisor. Slutavdelningen upptog »En stjärna går upp», ett avskedstal samt »Vårt land».

De olika avdelningarna och numren uppskattades livligt av publiken. Jag var särskilt intresserad av att se, huru den unisona sången och stråkorkestern skulle verka, ty dessa avdelningar hade till någon del experimentets karaktär. Båda lyckades över förväntan. Tidningen skrev: »Enstämmig sång väcker och värmer, där det finns sinne, om ock blott okonstlat och ursprungligt, för sång. Sjungnen av en så stor kör verkar den imponerande, och dess plats skall för framtiden vara given

vid varje sångfest liksom den bör vara det i de tusen hemmen.» Efter stråkorkestern ville bifallet aldrig taga slut, ehuru det denna gång var endast folkmelodier i original klang som utfördes.

Det allmänna intrycket summerade tidningen Åland i sitt referat sålunda: Festdagarna »bilda ett blad för sig — ett oändligt vackert blad — i Ålands historia. Ingen talar om annat än sång och musik. Jubel bor i luften och jubel bor i människobröst».

Svenska Folkskolans Vänner hade anslagit 1,000 mark såsom bidrag till festen. Den trogne Petrus Nordmann sände telegrafisk hälsning med orden: »Gamla Alandias unga släkte tillönskas framgång i vinterarbete och framgång i sommarsång.» Till senator Leo Mechelin avsändes midsommardagen ett hyllningstelegram av följande lydelse: »Fyra tusen åländska män och kvinnor, samlade till midsommarting och fosterländsk sång, sända Eder sin värdsamma hälsning och sitt uppriktiga tack för hängivet arbete i fosterlandets tjänst.» Telegrafiskt svar ingick kort därefter.

Under hösten detta sångrika år drabbades vår musikrörelse åter av en tung förlust. Alarik Uggla, som varit huvudledare vid de tvenne sång- och musikfesterna på fastlandet, avled den 31 augusti efter endast fyra dagars sjukdom. Han hade inte ens hunnit få den hedersgåva, till vilken de blandade körerna sammanskjutit medel, när han skördades av liemannen mitt i sina bästa år — han var endast 48 år gammal. Sångfolket fick i stället resa hans gravvård på Helsingfors gamla begravningsplats. Dödsbudet kom oväntat, ehuru hans hjärta inte varit särdeles starkt — han hade ett lindrigt anfall av illamående redan under festkonserten i Kaisaniemi. — Uggla hade utbildat sig till operasångare i Italien och uppträtt i operaroller både i Stockholm och i Helsingfors. Senare blev han sånglärare och körledare i Helsingfors samtidigt som han var

tjänsteman vid statsjärnvägarnas ämbetsverk. Han var en betydande ledarkraft, högt uppskattad av sångarna och i vänkretsen. Hans bortgång lämnade därför ett stort tomrum. I Nylands musik- och sångarförbund, den organisation, i vilken han var huvudledare, var han oersättlig.

Det nämnda förbundet fick sina stadgar godkända den 16 december. Några dagar senare sammankommo representanter för de till förbundet hörande körerna och förrättade val samt fastställde årsprogrammet. Kapellmästar A. Apostol blev vald till ordförande och herr W. Karsten till viceordförande. Herr A. G. Nyman blev sekreterare och herr E. Vinqvist ekonom. Man beslöt, att årsmöte med sångfest skulle hållas på Jolkberget i Kyrkslätt, »detta främst för att i någon mån ingjuta förtröstan på framtiden i alla de sinnen, vilka efter de svåra förlusterna misströstate», säger Karsten. Kören räknade omkring 600 medlemmar och publiken uppgick till omkring 5,000 personer. Festtalare var rektor V. T. Rosenqvist. Festen kvarlämnade ett gott intryck, både publik och kritik intygade detta. S:t Petersburger Zeitungs musikkritiker, som var närvarande, skriver: »Denna fest var samtidigt en den svenska kulturens och det svenska språkets fest och avsåg att bidra till befästandet av enigheten emellan olika folkgrupper. Man kan med säkerhet sluta till, att alla i festen deltagande hemfört ett skönt intryck.» Även festtalaren slutade sitt tal med samma förhoppning: ». . . och då vi återvända hem från denna fest, skola vi medtaga ett skönt minne, goda tankar och ädla beslut, vilka ännu länge skola sprida ett ljust skimmer och glans över vår alldagliga verksamhet.»

Körverksamheten hade ett säkert fotfäste i östra Nyland. På det hållet kunde Nylands musik- och sångarförbund räkna på stor anslutning. När förbundet utsände inbjudning till sin sång- och musikfest i Lovisa 1910, inströmmade anmälningar från 28 blandade körer, 6 manskörer, 1 damkör och 10 hornkapell. Det sammanlagda deltagarantalet uppgick till omkring

1,200, varav omkring 1,000 i de blandade körerna. Av dem voro 5 körer med omkring 300 medlemmar från Helsingfors; Borgå hade sänt 3 körer med omkring 100 medlemmar, men från Lovisa deltog anmärkningsvärt nog endast en kör med 28 medlemmar. Huvuddirigent för de blandade körerna var W. Karsten och för hornkapellen A. Apostol.

Festkonsertens program upptog både manskör och kvinno-kör utom de blandade körerna och orkesternumren. Slutavdelningen bestod av sånger för kör och orkester gemensamt. Sångerna voro något svårare än i mariehamnsprogrammet. Beethovens »Lovsång» och Melartins två kompositioner, »Strids-sång» och »Till fosterlandet», krävde påpasslighet och rutin; ömtåliga voro likaså »Karin Månsdotters vaggvisa» av Wegelius och »Fridsböner i aftonens lugn» av Linsén. Professor G. G. Rosenqvist höll festtalet, och Jonatan Reuter hade skrivit festdikten.

Körprogrammet mottogs med stort bifall, likaså hornorkest-rarnas prestationer. Men det förefaller av pressen, som om en viss otillfredsställelse skulle ha gjort sig gällande. I flera tidningar diskuterades möjligheterna att komma till någon »nyordning» för att använda ett modernt uttryck. Man tyck-te, att programmet hade utvecklats för litet, att övningarna krävde för lång tid, att en viss avmattning hade kommit till synes hos körerna. Vid Nylands sång- och musikförbunds årsmöte, som hölls under festdagarna, behandlade herr Karsten i ett föredrag frågan: »Huru kan musikens och sångens intres-sen i Nyland vidare utvecklas?» I detta föredrag påpekade han olägenheten av att olika föreningar sammanföras till ge-mensamma uppträdanden, huru vitt skilda förmågorna och utbildningen än äro. Han framhöll också såsom sin mening, att icke så få körer arbeta närmast med tanke på den förestå-ende musikfesten och försjunka i likgiltighet, sedan festen är förbi. Såsom botemedel härför föreslog herr Karsten bl. a. anordnande av tonträfningskurser, tillsättande av sångin-

struktörer samt uppdelande av körerna på grund av deras olika kapacitet i särskilda sångarkategorier. Han ansåg m.a.o., att de svåra uppgifterna skulle förbehållas de mera försigkomna körerna, medan de mindre körerna skulle få sig lättare uppgifter tilldelade. Slutligen ville herr Karsten omorganisera festerna så att de skulle försiggå i skilda avdelningar för svårare och lättare sångstycken, varigenom större verk kunde komma till utförande utan att de bleve alltför ansträngande. Dessa synpunkter, vilka voro ungefär desamma som uttalades i Lovisa 11 år tidigare, blevo föremål för diskussion på olika håll, men några positiva resultat syntes ännu inte till. Det skulle dröja ett antal år innan den nya organisationsform skapades, vilken blev bestämmande för gestaltningen av det musikaliska arbetet på vår landsbygd.

De lokala sång- och musikfesterna började bli årligen återkommande företeelser. Endast platserna växlade. Österbotten och Åboland kommo i turen 1911. Körerna från mellersta Nyland samlades även, men nu var deras fest av anspråkslösare art och hölls i Helsinge kommunalpark invid Malms station. Österbottningarna blevo denna gång inbjudna till Jakobstad, men musikfesten där den 30 juni—2 juli stod egentligen under S.F.V:s beskydd. Huvudledningen handhades av A. Stenius och A. Apostol. Deltagarantalet uppgick till 527. På programmet funnos så pass kraftfulla och krångliga sånger som Merikantos »I vårstormens tid» och Wegelius' arrangemang av »Sjömansbruden». Tyvärr ha några meddelanden om denna fest utöver programmet icke stått mig till buds.

Däremot har jag samlat hela materialet för musikfesten i Åbo den 16—18 juni. Jag hade nämligen ett och annat med förberedelserna att göra och blev även anmodad att vara huvuddirigent. Körverksamheten i denna landets äldsta kulturbygd hade haft svårt att komma i gång efter den väldiga kraftansträngningen just före ofärdsårens inbrott. Körer funnos

här inom ungdomsföreningarna liksom annorstädes, men jämförelsevis få hade deltagit i musikfesterna. Även i Åbo stad hade det varit svårt att hålla krafterna samlade.

Det musikaliska arbetets framgång är liksom framgången av allt annat arbete, ja kanske mer än på många andra områden, beroende av ledarkrafterna. Bristen på goda dirigenter har hindrat utvecklingen på flera än ett ställe. Och när de, som varit med om de väckande uppgångsperioderna, lagt ner taktpinnen, har det mött ännu större svårigheter att finna efterträdare. Så har det även varit i Åbo. Sångläraren Axel Rindell var i början den entusiasmerande och sammanhållande kraften inom Arbetets Vänner. Ingen av hans efterträdare motsvarade honom. Därtill vill det synas, som om en viss motsträvighet skulle ha gjort sig gällande inom ungdomsförbundets ledning. Det gällde den omdebatterade frågan om förhållandet mellan köreerna och föreningarna, om ungdomsrörelsen och musikerörelsen såsom självständiga kulturföreteelser.

Här har jag anledning att något dröja vid de blandade körens ställning. De voro alltsedan nittioalet organiserade inom någon större förening: Arbetets Vänner, en ungdomsförening, nykterhetsförening eller någon annan ungdomssammanslutning. Man kunde hysa olika meningar om ändamålsenligheten av denna anordning. Men den har i de flesta fall framvuxit på ett fullkomligt naturligt sätt. För föreningarna ha köreerna varit ett värdefullt stöd. Ofta har föreningens existens i hög grad tryggats genom körens verksamhet. Kören har sörjt för en god del av programmet vid festerna, den har dragit nya intresserade medlemmar till föreningen, och den har slutligen genom sina möjligheter att giva konserter och andra inkomstbringande tillställningar ofta avsevärt stärkt föreningens kassa. För kören ha de anspråk, som föreningen ställt på den, stundom kunnat vara till men för det musikaliska arbetet. Men på den andra sidan har kören inom föreningarna haft fri lokal, instrument och andra fördelar. Då man kunnat

fastslå, att samorganisationen medför ömsesidig nytta, har den rivalitet, som ibland uppkommit, varit onödig. Men det var tydligt redan på den tid vi nu tala om, att musikverksamheten krävde sin särskilda organisation.

Åbo kunde emellertid icke lämna sig på efterkälken. Västfinska ungdomsförbundet, som det då hette, beslöt att föranstalta en sång- och musikfest sommaren 1911. Anslutningen blev oväntat stor. 21 blandade körer, 7 kvinnokörer och två manskörer med sammanlagt omkring 700 medlemmar anmälde sig. Det livliga deltagandet tedde sig för Åbo Underrättelser som ett bevis för att sången i de västfinländska svenskbygderna var livskraftig och stadd i utveckling, tvärtemot vad mången velat tro. Och jag giver gärna tidningen rätt däri, att landsbygdskörerna hade utfört ett gott förarbete och ägde ett bra material, utan vilket det goda resultatet inte hade varit tänkbart. Även Arbetets Vänners kör var nu i uppåtgående med Gunnar Mörn som ledare; Mörn var den ena och Petter Fredriksson den andra vicedirigenten vid festen.

Otto Andersson 1911.

Den stora festkonserten ägde rum i Idrottsparken. Estraden hade uppförts efter ritning av arkitekt A. Richardtson och var denna gång inte alls täckt. Den var vacker som arkitektonisk skapelse, men ogynnsam i akustiskt avseende. Magister Einar Holmberg höll festtalet, och festdikten var författad av G. von Numers. Publiken uppgick till 4 à 5,000 personer. Konserten hade ett i allo lyckligt förlopp. En spelmanstävlan, den första i Åbo, föranstaltades i Brandkårshuset under en av festdagarna. Tävlan mellan de 17 deltagande spel-

männen hade nyhetens behag och tilldrog sig allmänhetens intresse.

Musikfesten föranledde utom andra förberedelser en kompositorisk produktion från min sida, som gör minnet mera levande. Jag skrev nämligen enkom för denna fest två nya sånger: »Hembygdens lov» till text av Parus Ater och »Den unga sommaren», festens huvudnummer, till ord av Mikael Lybeck; den sistnämnda utfördes med ackompanjemang av hornorkester.

XII. MUSIKFESTEN I VASA 1912.

Österbottningarna hade sänt stora deltagargrupper till de allmänna musikfesterna i södra Finland. I Helsingfors talade man allmänt om att den nästa stora samlingen borde ske i Vasa. Planen tog form av underhandlingar, då Petrus Nordmann under en föredragsresa den 23 oktober 1909 i Vasa uppmanade dåvarande kapellmästaren där Ossian Fohström att höra sig för, om vasaborna voro intresserade för en musikfest i deras egen stad. Förslagsställaren fick efter någon tid ett jakande svar. Fohström flyttade emellertid bort från orten och andra hindrande omständigheter tillstötte, så att festen inte kunde anordnas så snart som avsett var. Men för S.F.V. var saken angelägen. Åtminstone efter den femårsperiod, som man tidigare ansett vara den normala mellantiden mellan de allmänna musikfesterna, borde planen gå i verkställighet. Sedan direktionen trätt i direkta underhandlingar med Svenska odlingens befrämjare i Vasa och fått besked om att intresse förefanns och att man inom föreningen närliggande kretsar var beredd att omhändertaga de praktiska arrangemangen, beslöt S.F.V. den 4 februari 1911, att föreningens femte allmänna sång- och musikfest skulle hållas i Vasa sommaren 1912. Ett garantibidrag på 2,000 mk utlovades. Till S.F.V:s musikkommittés förfogande ställdes dessutom 1,400 mk, varutöver föreningen förband sig att bekosta noternas tryckning.

Musikkommittén, inom vilken överste Stenius hade efterträtt Uggla som ordförande, vidtog omedelbart åtgärder för uppställande av programmet. Axel Stenius, som redan i maj

1911 blev utsedd till huvuddirigent för körerna med Hans Aufrichtig som vicedirigent, var angelägen om att större klassiska verk skulle komma till utförande vid festen jämsides med de populära sångerna och folkvisorna. S.F.V:s musikkommitté beslöt på hans förslag, att huvudnumret skulle bli »Våren» ur Haydns »Årstiderna». Vidare skulle man upptaga »Vasakantaten» av Axel von Kothen. Då man senare beslöt framföra dessa båda nummer vid en oratoriekonsert i stadens kyrka, behövdes ännu ett nummer för festkonserten. Kommittén vände sig till Sibelius med en anhållan, att han ville komponera ett större körverk; Ernst V. Knape stod för texten. Det blev den ståtliga kören »Män från slätten och havet». Sibelius försäkrade efteråt för mig, att han komponerat den med hänförelse, *con amore*. Den verkade också starkt inspirerad, och den gåtfulla längtan, som utgör diktens grundstämning, har tonsättaren givit en lika säregen som uttrycksfull musikalisk omklädnad.

När inbjudan till musikfesten utfärdades den 11 november 1911, infördes utom programmet även en uppmaning till de olika körerna att landskapsvis utföra sina förnämsta sånger från närmast föregående lokala fester vid någon av de tillställningar, som skulle arrangeras för detta ändamål. Detta var en anknytning till de lokala samlingstillfällena mellan de allmänna festerna och ett förbud till de säruppträdanden av de lokala organisationerna, som senare blivit regel.

Intresset för musikfesten i Vasa var livligt på alla håll. Programmet erbjöd åtskilliga svårigheter. Visserligen medgavs den lättnad för körerna, att inte alla behövde sjunga fugorna i »Våren», men annars räknade man med att alla skulle delta. I »Vasakantaten» kunde också några uteslutningar göras. För att leda övningsarbetet på rätt spår föranstaltade kapellmästar Aufrichtig i Vasa på nyåret en instruktionskurs, till vilken ett tiotal sångledare från de närmaste bygderna infunno sig. Längre fram på våren sändes ett kompletterande medde-

lande till körerna och hornkapellen att anmäla sig i olika kategorier: i 1. kategorin de som utförde hela oratoriet och hela kantaten; i 2. kategorin de som utförde det allmänna programmet, men endast första kören i oratoriet och sista kören i kantaten, och i 3. kategorin de som ytterligare uteslöto »Män från slätten och havet».

Såsom ett led i propagandan för ett talrikt deltagande i de stora numren på vasaprogrammet kan man betrakta den av Axel Stenius i Tidning för musik införda artikeln »Oratorium». Sedan Haydns »Skapelsen» uppförts vid musikfesten i Tavastehus och oratoriet blivit tillgängligt i finsk översättning, hade de finska körerna i landsortsstäderna tävlat om att utföra det på var sin ort. Samtidigt hade »Vären» blivit tillgänglig för de svenska körerna. Repetitionerna pågingo som bäst. Resultatet av dessa förberedelser för musikfesten i Vasa var ännu icke känt, men författaren hade kunnat spåra, att hänförelsen inom de svenska körerna icke hade varit mindre än inom de finska.

Efter en kort historisk översikt fortsätter Stenius på följande sätt:

»Det förefaller, som om de djupa, breda lagren hos oss plötsligt fått en ljuvlig försmak av den stora upplyftande konstform, vilken tagit gestalt i oratoriet, och vilken liksom trängt de stora musikfesterna med deras masskörer in på livet och som öppnat sin skönhetsvärld redan under förberedelserna till årets stora, folkligt musikaliska tilldragelse. Väl, att vi, när repertoaren begynte både tryta och trötta, och då disproportionen mellan programmens smånummer och körernas massnumerär allt tydligare trätt i dagen, haft att tillgripa det färdiga oratoriet. Den förmånen vi äga manar dock till allvarlig självprövning, ty vi ha i sanning alltför många luckor i vår musikkultur för att kunna brösta oss gentemot den som möjliggjort våra genvägar och förhjälp oss till att med vår ytliga musikkultur göra djärva strövtåg i konstens helgade lunder.

Erkänner man de praktiska svårigheter, vilka på många mindre orter ställa sig hindrande i vägen för uppförande av ett oratorium, måste man dock hoppas att detta skall gå för sig även framgent i städerna, såsom man under det gångna året redan bevittnat. Men framförallt måste man hoppas, att oratoriet icke utelämnas från de stora musikfesternas program, vid vilka redan körnumerären påkallar större former. Och blir det gamla Åbo, som nästa gång mottager de svenska och Kuopio de finska körerna till stora musikfester, så saknas icke heller den miljö, templet, som bäst ägnar sig för ett värdigt utförande av dessa tonkonstens högstämda alster.

Och kan väl vår huvudstad allt fortfarande försumma denna konstform, som borde vara ett livsvillkor i ett kultursamhälle? Skall bildandet av en oratoriumförening allt framgent försvåras genom den brist på bildade manssångare, som en beklaglig konservatism skapat i hela nordens med dess exklusiva manskvartettkult, denna företeelse, som med sin horror för blandad kör påstås ha bragt själva Edvard Grieg nära förtvivlan? Skall det icke bliva nog av 'Kleinkunst' även på detta område, och skall den musikaliska smaken icke snart dekretera den lag, som nedflyttar de gamla idolerna från de högsta piedestalerna samt förkunna ett evangelium, vars gyllne skrift förgäves lyst emot oss genom seklerna? Vi få se. 'Panem et circenses!' var de romerska proletärerernas pockande rop — må våra musik-hungrandes bliva: Oratorium!»

En allvarlig motgång rönt festens, då senaten i maj avslög S.F.V:s anhållan om nedsatta biljettpris på järnvägarna för de aktiva deltagarna. Tidigare hade dylika ansökningar alltid beviljats. Järnvägsstyrelsen hade även denna gång förordat bifall, men senaten vägrade, trots att denna lättnad medgavs för besökande av andra möten och sammankomster. Folkupplysningssällskapet hade förut råkat ut för samma missöde vid förberedelserna till den stora finska musikfesten i Tavastehus. Avslaget blev menligt i flerfaldig betydelse. Stora skaror av

allmogeungdom från Nyland och Åboland blevo hindrade att deltaga i festligheterna i det avlägsna Vasa.

Senatens ovilja mot musikfesterna hade naturligtvis sammanhang med skärpningen i det politiska läget. De ryska förtryckarna stucko upp sina huvuden på nytt. Allt sedan hösten 1909 riktades det ena slaget efter det andra mot vår konstitution. Förryskningen av vår ämbetsmannakår sattes i gång med grov hänsynslöshet. Statsangelägenheterna togos om hand av ryssar med biträde av några undfallenhetsmän. Den frihetens dag, som tycktes närma sig efter novemberstrejken 1905, vek undan allt längre. Mörker föll på nytt över Finlands dag. Hufvudstadsbladet ger samma dag kulturveckan öppnades i Vasa en bra karakteristik av läget. Efter att ha talat om den stora musikfesten i Helsingfors fem år tidigare, skriver bladet: »Huru annorlunda mot 1907 är icke den tidpunkt, i vilken den svenska stammen nu samlas till kulturfest i Vasa. Då, trots den otrygghet varmed de nya valrättsförhållandena tycktes hota de svenska intressena, likväl en ljusningens tid med hopp och glädje. Nu en förödelsens tid, då det mer än någonsin gäller att värja allt som ger värde åt livet i detta land, och att som fordom templets arbetare hava mursleven i den ena handen och svärdet i den andra. Men trots allt får modet icke svikta och händerna icke domna. Helt visst skall den femte allmänna sång- och musikfesten där uppe i hjärtat av Österbottens svenska bygd giva nya och kraftiga impulser åt samhörighetskänslan och framstegsarbetet inom vår svenska folkstam, i vilka trakter av landet och på vilka platser i samhället den än lever och verkar.»

Förarbetena togo många personers tid och krafter i anspråk. En styrelse tillsattes med doktor Edvard Keto som ordförande, redaktör E. Sundqvist som sekreterare och kapten G. Savander som kassör och kansliföreståndare. De mångahanda och olikartade värv som måste utföras fördelades på flera grupper inom styrelsen: musikkommittén, ordförande rytt-

mästar C. Stenius, inkvarteringskommittén, ordf. fru Elise Finnilä, förplägningskommittén, ordf. fru Blonnie Holmström, byggnadskommittén, ordf. konsul E. Lindroos, festkommittén, ordf. fru Sigrid Heinricius, och redaktionskommittén, ordf. magister John Huldén. Häradsskrivaren B. Dyhr och järnvägstjänstemannen J. Mannelin utsågos till övermarskalkar.

Enligt gammal sed förlades en mängd svenska föreningsmöten och sammankomster till dagarna kring musikfesten. Folkskollärare- och lärarinneföreningen utlyste sitt sommarmöte till den 26 och 27 juni i Brändö skola. Finlands svenska ungdomsförbund anordnade ett ungdomsmöte, som inkalades på lämpliga tider mellan den 27 och 30 juni. Österbottens svenska lantbrukssällskap anordnade sitt sommarmöte i grannkommunen Solvs ungdomshus den 26 juni. Icke utan skäl talade man om »den svenska veckan i Vasa», vars höjdpunkt naturligtvis blev musikfesten.

Festen öppnades torsdagen den 27. Samlingen ägde rum på svenska lyceets gård, varifrån deltagarna, ordnade landskapsvis, tågade till platsen framför stadshuset, som denna gång valts för öppningshögtidligheten. I sitt välkomstanförande anknöt doktor Keto, såsom naturligt var, till den första stora musikfesten i Vasa. Men han kunde inte heller låta bli att erinra om värdet av samling och sammanhållning just under den tid som nu var förhanden, »då allt är split och kiv, då en hänsynslös allas kamp mot alla gör sig gällande». Utom repetition i kyrkan upptog dagsprogrammet konsert av Svenska folkpartiets ungdomsklubbs sångkör under Valter Nyströms ledning samt Finlands svenska ungdomsförbunds folkfest på Sandö.

Under festen, som var besökt av en stor menighet och där ett rikt program utfördes, inträffade ett intermezzo, som ställde det rådande politiska läget i hjärt belysning; jag följer Hufvudstadsbladets referat.

Det egentliga festtalet hölls av lantdagsmannen Julius Sund-

blom, som på sitt varma, medryckande sätt talade för samförståndet inom den svenska språkgruppen i landet. Talaren manade kraftfullt till mod och förtröstan under den ofärdstid, som åter brutit in över vårt land. Det fanns en tid, då vi svenskar yvdes över en högre bildning och en djupare kultur än våra finska bröder och systrar, men den tiden var förbi. Nu gällde det tvärtom att se till, att vi icke skulle bliva efter, och i detta arbete för vår svenska bildnings befestande måste alla samhällslager deltaga. De högre samhällsklasserna borde närma sig de lägre och lära sig förstå deras behov och önskemål, men de lägre klasserna borde å sin sida lägga bort den misstro, som ännu ofta kunde förmärkas mellan herreman och bonde. Det kräves en stark känsla av samhörighet icke blott mellan svenskarna i Finland utan även mellan dessa och det land, av vars öden vår språkgrupps välfärd är avhängig. Intet har den makt att förena och lyfta som sången. Vi borde därför icke blott vid fester och samkväm utan även i hemmen sjunga in mod och förtröstan i alla sinnen, en stark framtidstro, buren av kärlek till hembygden och fosterlandet, till modersmålet och det rika odlingsarv, det är vår uppgift att försvara och förkovra. När talaren kom över till de rådande förhållandena, som dock endast berördes med lätt hand, och då han betonade den svenska samhällsplikten att deltaga i kampen för värnandet av lag och rätt, att motsätta sig det förstörelseverk, som i dessa tider riktats mot vårt samhälles institutioner, avbröts talaren plötsligt av polismästaren Fedoroff, som mot slutet av talet oroligt kretsat kring talarstolen och funnit detsamma politiskt anstötligt. Han steg fram på estraden och uppmanade talaren att avbryta sitt tal och stiga ned.

Herr Sundblom fortsatte lugnt att tala, varpå polismästaren steg ned från estraden, men i nästa ögonblick var han åter däruppe och ställde sig nu vid talarens sida, bestämt uppmanande honom att sluta.

Herr Sundblom fortsätter att tala, men då polismästaren

blev allt mera påträngande, presenterade sig herr Sundblom, vilket polismästaren underlätit att göra, framtog sitt visitkort, som han räckte åt polismästaren med orden: »Jag är medlem av lantdagen och kan själv bedöma bärvidden av mina ord, vilka icke innebära någonting förgripligt. Jag är beredd att låta er efteråt kontrollera detta, ty mitt tal är, som Ni ser, skrivet».

P o l i s m ä s t a r e n : »Ni talar politik, var god och stig ned.»

H r. S u n d b l o m : »Är Ni polismästare i Vasa? Det kan jag omöjligt tro!»

P o l i s m ä s t a r e n : »Ja.»

H r. S u n d b l o m : »Då förvånar det mig, att Ni inte lägger i dagen ett bättre omdöme.»

Herr Sundblom stoppade därefter konceptet till sitt tal på sig och yttrade: »Ni kan få läsa talet, men jag måste först slutföra det.»

P o l i s m ä s t a r e n : »Det får icke ske.»

H r. S u n d b l o m : »Nåväl, jag skall sluta, men ett par ord måste jag ändå säga till avsked åt den församling, som har berättigade anspråk att få höra mitt tal till slut.»

Intermezzot slutade enligt Wasabladets version sålunda, att Sundblom förklarade sig beredd att avsluta talet, men uppmanade polismästaren att först lämna honom ensam i talarstolen, varpå han yttrade: »Solen har gått ned, men hon skall åter stiga upp och vi skola åter se dagen, som trots allt skall gry, blott vi ej låta oss förtrötta i den goda kampen, och det skola vi aldrig.»

Orden mottogos med ändlöst jubel av den församlade menigheten, som under polismästarens inblandning förhållit sig tyst och fullkomligt korrekt. Under stor rörelse sjöngs därpå av tusende stämmor än en gång »Modersmålets sång».

Efter den mellantid, som följde på det avbrutna festtalet, fortsatte programmet med musik, sång, uppläsning, bygde-

målsberättelser och till slut ett tal av läraren H. Ingo. Det kan förtjäna erinras om att körerna icke medverkade, utan sången var unison: den kallas också »gemensam sång» i referaten. Den unisona sången var i stor utsträckning ofärdsårens sångform och förekom alltjämt ganska allmänt. Jag hade kunnat fästa uppmärksamhet vid dess förekomst redan under

Ledarna på Korsholms vallar: A. Stenius, A. R. Hedberg, A. Apostol.

musikfesten i Mariehamn, men där utfördes den av den uppträdande kören. Vid festen i Vasa var programmet för den gemensamma sången utsatt: »Nylänningarnas marsch» och folkvisorna »Se på de sjömansgossar», »När solen tänder sina strålar» och »En sjöman älskar havets våg». Det var med andra ord »allsång», fastän den inte gick under det namnet.

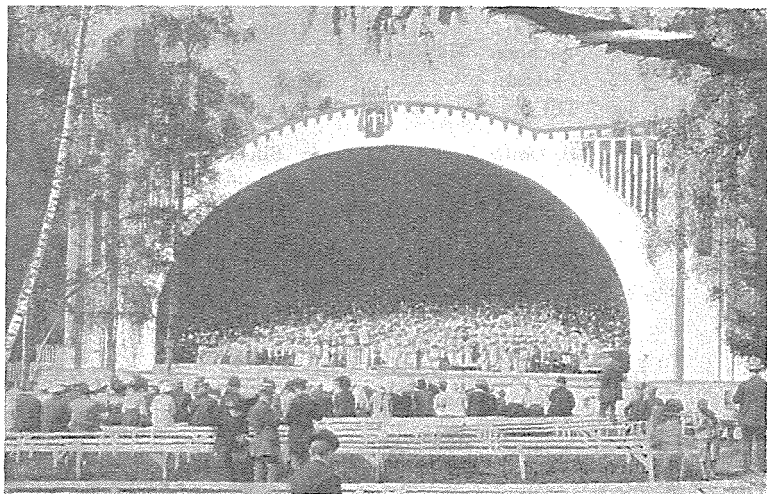
Den andra festdagens största tilldragelser voro festen på Korsholms vallar och solistkonserten i Gamla Vasa kyrka. Nio extra tåg på 10—18 vagnar med avgång varje kvartstimme

befordrade c:a 5,000 personer till och från festen. Dessutom råde en ständig automobil-, häst- och velocipedtrafik, varjämte en stor mängd landsbor bevistade festen, så att antalet deltagare uppskattades till minst 7,000 personer. Högtidligheten på vallarna var enkel och värdig. I högstämnda ordalag talade pastor A. R. Hedberg om de historiska minnen, som äro förbundna med denna plats, om de hemsökelse, som folket i bygden nödgats utstå, och om den Guds kärlek, som flödar oföränderlig från tid till tid. Efter talet följde Sibelius' »Finlandia» utförd av hornorkester, uppläsning av prologen »Korsholm» ur Vasakantaten samt »Vasanamnet» för kör och orkester ur samma kantat. Festen avslöts med »Vasa marsch» sjungen unisont.

Från vallarna strömmade människomassorna till kyrkan, där solistkonserten ägde rum. Solen sken in i det vackra tempel, där ett långvarigt restaureringsarbete hade slutförts. Intrycket var överväldigande. De medverkande voro sångerskan Margit Ekström, sångarna Edvin Bäckman och Alexis af Enehjelm samt violoncellisten Carl Wasenius och violinisten K. Ekman. Ackompanjemanget sköttes av Hans Aufrichtig. Rösterna och instrumenten klingade ypperligt. Konserten blev för alla närvarande en sann musikalisk högtidsstund; den kvarstår hos mig som ett av de klaraste minnena från hela musikfesten.

Vid oratoriekonserten på lördagen kl. 6 — den gavs i repris kl. 8 — fick Haydns »Vären» ett strålande utförande under Axel Stenius' ledning. Det var på förhand givet, att just »Vären» skulle komma att väcka intresse hos sångarna och fångsla publiken. Stenius uppmaning till talrikt deltagande hade icke skett förgäves. Kören upptog hela orgelläktaren jämte tillbyggnad samt hälften av sidoläktarna. Vissa partier i oratoriet hade man fått lov att utesluta. Man märkte dock, att ett samvetsgrant förarbete hade utförts. Den väldiga kören smälte bra ihop. Fröken Ekström och herrar Enehjelm

och Bäckman framförde sina solopartier med glans och bravur. Även den för tillfället sammanställda orkestern klarade sig herömvärt. »Vasakantaten», konsertens andra nummer, fick likaledes ett gott utförande. Här var körstilen lättare att behärska; klangen blev därför än mer imponerande. Djäknekören utmärkte sig i den hurtiga skolvisan. Slutkören

Estraden vid musikfesten i Vasa 1912

»Vasanamnet», sjungen av de 600 rösterna tillsammans, bildade en väldig stegring. Endast en mening rådde därom, att överste Stenius angivit en riktig utvecklingslinje, då han hävdade oratoriets plats på musikfesternas program.

Avslutningskonserten ägde rum i Sandviken, där en hel täckt estrad uppförts efter ritningar av arkitekten G. Schoultz. Början var utsatt till kl. 3. Körerna, som voro 45 med 1,315 medlemmar, och de 8 hornkapellen med 60—70 medlemmar hade samlats sig på Salutorget och tågade in på den till trängsel fyllda festplatsen med den forna Musikaliska förening-

ens standar i spetsen. Man beräknade, att antalet närvarande, inklusive sångarna, uppgick till 10,000.

Festkonserten gavs enligt följande program:

Hymn. Gluck.
 Hälsningstal.
 Till fosterlandet. Sibelius.
 Prolog.
 Vårsång. Haydn.
 Festtal.
 Till sången. Pacius.

Hornmusik: Finlandia av Sibelius.
 Pilgrimskören ur Tannhäuser av
 Wagner. Ungersk dans av Brahms.

Män från slätten och havet. Sibelius.
 Tal.
 Marsch. Aufrichtig.
 Avsked. Wegelius.
 Min tankes tanke. Merikanto.
 Folkvisa från Larsmo. Aufrichtig (arr.).

Erinran. Borenius.
 Vasanamnet. v. Kothen.

Musikprogrammet var såsom synes icke alltför överbelastat. Det talade ordet dominerade i första avdelningen. Dr L. Kurtén höll hälsningsanförandet. Procopés prolog »I tävlingarnas tid» lästes av häradshövding E. Taxell. Dr Ernst V. Knapé var festtalare. Han fångade stort intresse med sin analys av den svenska folkstammens fel, till vilka han räknade avunden och oenigheten: »skola vi förmå fullgöra vår stora uppgift i detta land, måste stammen vara stark», sade han. Med ännu spändare uppmärksamhet lyssnade man, när talaren kom in på de samtida förhållandena i landet. Jag citerar ett kort avsnitt: »Det är onda tider i Finland, mycket onda. Men litet har den lärt av historien, som ej ser, att landet genomgått

hårdare tider förr och ändå hämtat sig ur sin dvala och förkovrats. Hunger har härjat i detta land så nödbröd trutit, pesten mejat människor så liken legat svartnade utmed vägarna, ofred har bränt städer och byar, och lagar ha mången gång förr stiftats av godtycket och svärdet. Men ödet har åter skiftat med åren och livet har börjat på nytt med rikare möjligheter och med ökad styrka. Där frosten skördat susade snart åter sommarvinden i solbelysta sädesfält, där pesten dräpt lekte snart nya slakten, ur askan av de brända husen reste sig större och trevare gårdar, svärdet blev lagens väktare, och lagen gick åter över allas huvuden dömande eller friande, så att envar satt trygg i hus och hem på nytt, och landet förkovrades i lagens hägn.»

De blandade körerna anfördes av Stenius och Aufrichtig, och A. Apostol ledde hornorkestrarna. (Programmet upptog denna gång inga manskörer). Sibelius' »Män från slätten och havet» var det stora glansnumret. Körerna hade tagit sin sak på allvar, men ändå hade Aufrichtig, som fått denna uppgift om hand, ett styvt arbete med repetitionerna. Och för att vara säker på att det hela skulle hålla ihop, hade han varit tvungen att i hast skriva ut ett ackompanjemang för en stråkorkester, som dock inte hade någon självständig, utan endast en stödjande uppgift. När allt sålunda var förberett, lyckades utförandet förträffligt, tack vare Aufrichtigs utmärkta ledning, som Stenius själv var angelägen om att framhålla. Sibelius-musikens mäktiga innehåll hade fånglat sångarna redan vid repetitionerna, då verket börjat klarna. Alla gjorde sitt bästa vid framförandet. Mäktigt, sällsamt suggererande förtonade denna tolkning av »vår gåtfulla längtan, arv sen tusende år». Publikken lyssnade fylld av andakt; många voro gripna till tårar.

Hans Aufrichtig.

När den omsider kom sig för att applådera, utbröt en formlig bifallsstorm, som föranledde en omsjungning av kompositionen.

Petrus Nordmanns tal, som följde omedelbart, gav stämning- en ökad stegring. När han slutade med att säga, att han inte funnit ett bättre uttryck för sina känslor i detta ögonblick än Runebergs »Gud bevara fosterlandet», hördes höga rop på »Vårt land», som också uppstämde av kören och publiken.

Aufrichtig anförde även de följande sångerna, av vilka marschen, den präktiga »Den sång är oss kär som kring stränderna går», och folkvisan bisserades. I slutavdelningen tog Stenius åter ledningen. Borenius' »Erinran» klingade mjuk och känslig som alltid, och »Vasanamnet» gav det rätta slut- ackordet.

Efter konserten följde en folkfest, som inleddes med ett av Vasa-Brage anordnat österbottniskt bröllopståg. Tåget, som först drog fram längs stadens huvudgator, bestod av inemot ett tjugotal hästar, spända för urmodiga schäsar och karosser, vilka hade lånats från Österbottens historiska museum. Bröllopsföljet med sina förridare, spelmän och gäster samt framför allt brudparet i äkta gammaldags dräkter lockade nya folk- skaror ned till Sandviken. Där utfördes sedan folkdanser och -lekar. Än en gång samlade sig köreerna på estraden och sjöngo. Tal höllos, man sade farväl till varandra och hur- rade. »Vårt land» avslutade festen.

Jag reste från Vasa över till Sverige och besökte sedermera en musikfest också där, nämligen den andra allmänna svenska sångarfesten (manskörer), som hölls i samband med Olympiska spelen i Stockholm den 12—14 juli. Jag var därför inte i till- fälle att taga del av vasafestens eftermäle under den närmaste tiden. Men festen gav ett långvarigt eko i landets tidningar.

Pressen hade redan på förhand ägnat den en ovanlig upp- märksamhet. Utom att Ortsbladen sorgfälligt registrerade både förberedelser och festligheter, utgavos »vasanummer» av tidningarna både i Åbo och Björneborg. Nya Pressens fest-

nummer var det största; det omfattade 24 sidor och innehöll över 30 originalbidrag samt inte mindre än hundra bilder i texten. Sällan om ens någonsin hade ett sådant tidningsnummer utgivits i vårt land. Axel Lille slutar sin inledningsartikel på följande sätt: »Sången manar till samling för att bevara och förkovra vårt gamla, rika och stora kulturarv. Må vi då sjunga oss till varma broderskänslor, till ny kraft och ny förtröstan. Ty aldrig var natten så lång att det ej skulle dagas en gång».

Skärpningen av de politiska förhållandena gav efter vasa-festen anledning till ett ledaruttalande i Åbo Underrättelser om en gemensam svensk- och finskspråkig sång- och musikfest. Tidningen erinrar om att idén tidigare inte slog särdeles väl an. Men framträdandet på Stadion i Stockholm hade visat, att vi dock alla skiljaktigheter till trots äro ett helt med gemensamma uppgifter och intressen. »Svenskt eller finskt modersmål — det var en fråga som icke kom på tal; man var finländare, stod för de finska färgerna och det gällde få dem i topp trots ryskt förbud. På de valplatser, där andens och kroppens kultur mötas, är det nationens samfälliga styrka och livsduglighet som oavkortad bör få träda fram.» Ehuru detta inlägg blev endast en ropandes röst, förtjäna ännu några satsar i artikeln att bliva anförda: »Kunde en sådan fest anordnas, där ekonomiska synpunkter vore uteslutna och programmet sammanställdes med det kulturella och musikaliska intresset som den avgörande måttstocken, där tävlan mellan svenskt och finskt arbete på området tvångslöst ägde rum, så tro vi att en sådan fest bleve gagnelig. Tävlan i och för sig själv vore nyttig, uppvisningen finge mångsidighetens värde, ömsesidigt kunde lärdomar dragas, men framför allt kunde därmed något göras för återknyttandet av sambandskänslor, vilka en trång nationalistisk politik i vårt land velat avklippa. En sådan fest, rätt planlagd och ledd, borde kunna samla hela landets

intresse liksom i en brännpunkt, bli en nationell uppvisning, föda samförstånd och tro på en större framtid i samarbetets tecken. Utopier och drömmar! skall man kanske svara. Möjligt. Men ett försök kunde göras och borde ej kunna skada. Den som tänker litet mer i grund över vårt folks nuvarande läge och utsikterna för närmaste framtid, kan icke gärna betvivla, att ett stärkande av gemensamhetskänslan, en lyftning av tänkesätten över de trånga gränslinjerna vore av största politiska värde just nu, då förtrycket är så starkt.»

XIII. NYA LANDSKAPSFESTER.

Det brukar nästan höra till vanligheten, då ledare och sångare samlas vid de stora festerna, att stämningen framlockar en längtan efter nya snara sammanträffanden. Man tycker sig icke kunna undvara dem. Därför har ofta nog den kommande festen planlagts, innan den pågående avslutats.

Så var det även i Vasa. Redan där utstakades riktlinjerna för den följande sommarens fester. Österbottningarna önskade samlas på nytt så snart som möjligt och ansågo Nykarleby vara den lämpligaste platsen. För Nyland utsågs åter Hangö till festplats; västra Nyland hade förut i musikaliskt avseende stått något efter de östra delarna av landskapet.

I slutet av november riktade S.F.V:s musikkommitté en framställning till musikintresserade i Nykarleby angående den blivande festen. Här var man dock benägen för uppskov till sommaren 1914. Samtidigt överlämnades anordnandet av festen i Hangö åt Nylands musik- och sångarförbund, som alltjämt verkade som en centralorganisation för Nyland. Förbundet tillsatte en kommitté med ordföranden, kapellmästar A. Apostol, i spetsen, som i samråd med ordföranden i S.F.V:s musikkommitté uppgjorde festprogrammet. Till huvuddirigent utsågs A. Apostol och till meddirigenter sångläraren Edv. Hedman och läraren J. Nordström.

Musikfesten i Hangö ägde rum den 22—24 juni. Anmällda voro 34 körer och 10 hornkapell, sammanlagt över 1,000 medlemmar. Med undantag av Arbetets Vänners kör i Åbo,

Dragsfjärds och Västankfjärds ungdomsföreningars körer samt Hitis sångförening voro alla deltagare nylänningar. Festen var även denna gång lagd på en något bredare bas. Akademiska sångföreningen höll första festdagen en konsert. Samma dag hölls en solistkonsert av fröken Hjärdis Axelin samt herrar John Ekberg och E. Bäckman. Helsingfors' ungdomsföreningars körer, cirka 200 personer, uppförde Haydns »Våren» ur oratoriet »Årstiderna» samt Axel von Kothens »Finlands namn» den 23 juni kl. 5 och kl. 7. Samma dag på förmiddagen hade Hangö segelförening anordnat allmogekappsegling och Helsingfors gymnastikklubb en gymnastikuppvisning på festplatsen. På kvällen var det midsommarvaka i Badhusparken.

Vid festkonserten på midsommardagen utfördes ett stort program, i vilket bl. a. von Kothens »Ungdom» och »Finlands namn» ingingo. Merikantos »I vårstormens tid» sjöngs återigen, likaså Pacius' »Till sången». Edv. Hedmans vackra arrangemang »Där sitter en duva» var ny bland folkvisorna. Hornorkestrarna spelade pilgrimskören ur »Tannhäuser», en ungersk dans av Brahms samt »Finlandia» av Sibelius. Överhuvud var hangöprogrammet rikt och bra uppställt; det var verkningsfullt utan att erbjuda alltför stora svårigheter. Den stora anslutningen från den västnyländska bygden betydde ett vacket framsteg, ehuru givetvis inslaget från huvudstaden gjorde sig starkt gällande både i ledningen och bland sångarna. Det förberedande organisationsarbetet hade här liksom på andra orter krävt dryga ansträngningar av ortsborna, som mangrant varit uppbådade långt i förväg. Det var första gången Hangö ställde till en musikfest. Festbestyrelsen med dr Sam. Chydenius som ordförande, rektor Jeja Roos som viceordförande och mag. Karl Himberg som sekreterare utförde också ett förträffligt arbete med sina många medlemmar och kommittéer. Festen kvarlämnade bestående intryck.

Ungefär samtidigt som sång- och musikfesten i Hangö ägde rum, företog en stor ungdomsskara från det svenska Finland

en färd till ungdomsmötet i Visby, som var en fortsättning på det 1908 inledda sommarumgänget. Det svenska svarsbesöket i Helsingfors 1911 var ännu i färskt minne. En talrik skara ungdomsföreningsmedlemmar och en stor Brage-trupp deltog i färden. Besöket och sammanträffandet med de svenska ungdomsföreningarna blev en stor upplevelse för alla som voro med. Bragekörens nya sånger »Slumrande toner» och »Somarmarsch» väckte ett stort intresse under detta sverigesbesök.

Från 1914, året för världskrigets utbrott, kunna vi anteckna två sång- och musikfester samt ett viktigt initiativ till fromma för det musikaliska arbetet i svenskbygderna. Detta arbete visar en märkbar stegring i den svenska samlingsrörelsens aktivitet och styrka. Orsakerna härtill hade knappast något sammanhang med det utrikespolitiska läget, såsom någon gång antagits. De stodo att söka dels i det normala utvecklingsförloppet, dels i det ökade politiska trycket här hemma och framför allt i den tilltagande oginheten på finskt håll mot de svenska bildningssträvandena överhuvud. Det kan vara skäl att här fastslå, att den svenska samlingsrörelsen icke var någon isoleringssträvan, som den redan då av vissa nationalistiska kretsar beskylldes för att vara. Man varnade tvärtom för söndring och bitterhet och hade blickarna öppna för den ofärd som hotade, därest landets båda folkelement icke hölle ihop. De svenska kulturfesternas fosterländska innebörd minskades icke utan ökades genom att skarorna växte och banden knötos starkare mellan de medborgare som talade samma språk och tillhörde samma bildningskrets. Jonatan Reuters vackra verser i prologen vid musikfesten 1895 hade ej bleknat, men fått ökad aktualitet med åren:

»Och höja vi vår svenska stam,
att fram den stiger — andligt fram —
så höjes fosterlandet.»

Efter den första minnesrika sång- och musikfesten i Mariehamn kunde man icke frigöra sig från tanken på att med det snaraste få till stånd en liknande fest på Åland. De ekonomiska förutsättningarna voro gynnsamma. Man hade en behållning av 1,000 mark i »musikfonden». Då därtill föreningen S.F.V. för ändamålet anslagit 800 mark samt staden Mariehamn, de åländska ungdomsföreningarna och en mängd enskilda personer tecknat garantier till avsevärda belopp, återstod blott att skrida till organisationsarbetet.

Initiativet väcktes inom Ålands lärare- och lärarinneförening hösten 1913. I januari påföljande år anmodades föreningens ordförande K. F. Liewendahl att sammankalla ett möte för att vidtaga de organisatoriska förberedelserna. Detta skedde den 8 mars, då ett antal kommittéer tillsattes. Man beslöt samtidigt att festen skulle hållas den 21—24 juni.

När anmälningstiden utgick, hade 25 körer med 628 medlemmar anmält sig; dessutom hade 27 fiolspelmän anmält sig till en samtidigt utlyst spelmanstävlan. Ungefär hälften av sångarskaran var från fastlandet, däribland 9 körer från Helsingfors med 204 medlemmar. Dessa anlände med en hyrd ångbåt. De övriga fastlandskörerna voro från Korpo, Pargas, Svartå och Esbo.

Jag hade blivit vidtalad att övertaga den musikaliska huvudledningen; vicedirigenter voro Fridolf Andersson, Bruno Holmström och Alfred Andersson. Hälsningsanförandet hölls av Julius Sundblom. Såsom festtalare uppträdde magister Einar Holmberg. Den vackra prologen, »Flyende dag, i midnattstunden, speglar i havet sin rosenkind», var författad av den åländske folkskalden Erik Karlsson.

Programmet med sina 26 nummer upptog fyra avdelningar för blandad kör, en avdelning för kvinnokör samt en avdelning med åländska folkmelodier, spelade av en allmogeorkester — deltagarna i spelmanstävlingen. Södermans »Ett bondbröllop» var det stora numret. »Vak upp!» ur »Mästersångarna»

hade också sina svårigheter. För övrigt upptog programmet tekniskt lätta, men verkningsfulla sånger: »Sommarsöndag», »Här är landet», »Svanen», »Björneborgarnes marsch» m. fl. De fem kvinnokörerna, »Fläkten vindar mildare», »Uti vår hage», »Solvirkning», »Där sitter en liten fågel» och »Skärgårdsflickan», väckte stort intresse: de sjöngos nästan av alla kvinnliga körmedlemmar — en av de största kvinnokörer, som sjungit vid landskapsfesterna. Folkviseavdelningen upptog sex nummer.

Utom de vanliga förberedelserna hade de åländska körerna före festen fått tillgodogöra sig en instruktion, som givits av musikern Fridolf Andersson. Under en rundresa i maj månad höll han repetitioner med 16 körer, varigenom repetitionerna vid själva festen i hög grad underlättades. Dock hade även under de fyra festdagarna en rundlig tid, tillsammans 14 timmar, anslagits för repetitionerna. Tiden blev kanske något förkortad. Men jag har alltid lagt stor vikt vid repetitionerna, och jag anser alltjämt, att de giva sångarna en stor musikalisk behållning och därför inte böra inskränkas så mycket som senare ofta skett.

Festdagarna gynnades av strålande sommarväder. På söndagen hölls en välkomstfest vid Ytternäs Skillnaden. Måndagen var helt och hållet ägnad repetitioner; på kvällen gav Brages kör en till trängsel besökt konsert i Badhusets festsal. Under tisdagen ägde spelmanstävlingen rum. På aftonen restes midsommarstång, varefter kvällen tillbringades på Möckelö.

Innan programmet för midsommaraftonen begynte, gjorde de samlade körerna en uppvaktning, som är minnesvärd, dels för att den återspeglar den rådande stämningen, dels för att den höll på att göra hela musikfesten om intet. De 16 lagtrogna ledamöterna av Viborgs hovrätt, vilka sedan föregående höst varit inspärrade i Krestyfängelset i S:t Petersburg för att de vägrat erkänna den s. k. likställighetslagen, hade frigivits den 24 maj och återkommit till Finland. En av dem, hovrättsnota-

rien E. Wikberg, hade under festdagarna anlant till Mariehamn och tagit in på Societetshuset. När detta blev bekant, beslöt man att anordna en hyllning för den lagtrogne fosterlandsvännen. Efter en repetition tågade sångarskaran till Societetshuset. »Modersmålets sång» och »Björneborgarnes marsch» uppstämades. En deputation inträdde och överlämnade till notarien Wikberg en bukett rosor med »ett tack för trogen vakt från Ålands befolkning». Notarien Wikberg trädde ut på balkongen och framhöll i sitt tack för hyllningen, som hade gripit honom, att han endast fyllt sin plikt som människa och medborgare.

Rapport härom blev av någon tjänstvillig person insänd till guvernör Wuorinen i Åbo. Alla hyllningar för krestymännen voro illa sedda. Länsman R. O. Silander fick senare avgiva förklaring, varför han ej lät inställa festen. Saken blev bortförklarad med att polisen inte hade reda på uppvaktningen. Men Silander tog avsked från sin länsmanstjänst någon tid därefter. Dessa händelser kasta ett hjärt ljus över förhållandena i landet två månader före världskrigets utbrott.

Midsommardagen, då festkonserten ägde rum, var tillströmningen av publik till staden mycket stor. »I gammalmodiga ålandskärror och moderna schäsar, i lövskrindor, i biler och med velocipeder samt med lust- och segelbåtar ankommo ålänningarna till sin huvudstad för att övervara sångens och musikens stora fest till hembygdens lov. Då tiden för festkonserten närmade sig, uppskattades publiken till 5,000 personer.» Klockan 4 anlände festtåget. Sångarna ordnade sig på den efter ritning av arkitekt Jung uppförda, halvtäckta estraden. Sången mottogs med stort bifall. Mest tycktes kvinnokörerna, spelmansorkestern samt »Ett bondbröllop» slå an på publiken. Slutet av programmet stördes av ett par regnskurar, vilka dock gjorde ringa men. Den andra åländska sång- och musikfesten kvarlämnade vackra minnen både hos publiken, sångarna och spelmännen.

Den väderleksförsämring, som hade ägt rum vid midsommartiden, blev ogynnsam för sång- och musikfesten i Nykarleby, vilken ägde rum i det följande veckoslutet den 26—28 juni. Den musikaliska ledningen handhades av kapellmästar Apostol — Stenius hade insjuknat — med biträde av de lokala ledarkrafterna: lektor I. E. Koskimies och fröken Maria Castrén. Direktör Z. Schalin, skalden Jakob Tegengren och professor I. A. Heikel uppträdde som talare. Prologen hade författats av Hj. Procopé. I festen deltog 21 blandade körer med 576 medlemmar, 3 hornkapell med 21 medlemmar och 5 stråkorkestrar med några och 30 medlemmar, eller sammanlagt c:a 630 deltagare, de flesta från de nordösterbottniska bygderna. Detta var första gången en stråkorkester, som inövat sitt program efter noter, deltog vid en musikfest. Förtjänsten av detta vackra inslag torde tillkomma lektor Koskimies, som länge hade upprätthållit en stråkorkester bland seminaristerna.

Fröken Maria Castrén.

Axel Stenius hade uppgjort ett vackert program för festen. Huvudnumret var Faltins »Till Sylviasången». Bland övriga nummer må nämnas Sibelius »Till fosterlandet» och »Mitt hjärtas sång», Pacius' »Till sången», von Kothens »Marsch» ur »Finlands namn», Hannikainens »Vallflickans söndag» samt Schumanns »Dröm». Folkmusiken var representerad genom Wegelius' »Väntan» och »Slumrande toner».

En solistkonsert hölls på fredagen. På lördagen gavs en kyrkokonsert i tvenne repriser med biträde av fröknarna Synnöve, Ingeborg och Tyra Ilmoni och herr E. Bäckman. Kören

sjöng därvid en sats ur Mendelssohns oratorium »Elias» och »Finlands namn» av von Kothen. På lördagskvällen samlades stora skaror festbesökare vid Nykarleby ungdomsförenings fyra kilometer från staden belägna samlingshus vid Jutas, där föreningen anordnat folkfest med amatörteater, idrottstävlingar, dans m.m. Vid detta tillfälle försiggick den första tävlingen om det ståtliga vandringspriset för Österbottens svenska idrottsföreningar, bronsstatyeten »Segraren», som vanns av Gamlakarleby ungdomsförenings idrottsklubb.

Söndagen, den egentliga festdagen, var kylig och regnig. Trots detta hade väldiga människomassor samlats från den kringliggande landsorten. På dagen anordnades en gymnastikuppvisning på seminariets sportplan. I denna uppvisning — den första i samband med de svenska sång- och musikfesterna i Österbotten — deltog ett hundratal manliga gymnaster från omnejden. Efter uppmarschen hälsades gymnasterna av magister Artur Eklund i ett kort, kärnfullt tal, varpå en serie fristående övningar utfördes under ledning av folkskolläraren Gustaf Andersson från Gamlakarleby.

På eftermiddagen ägde den stora festkonserten rum i Topeliusparken inför »utsålt hus». Programmet begynte med »Den blomstertid nu kommer» och Pacius' »Till sången». I fortsättningen väckte stråkorkestern uppmärksamhet genom det lyckliga sätt, på vilket den utförde sin krävande avdelning av inhemska och klassiska kompositioner. Regnet tilltog. Publiken satt kvar, men planen såg ut som ett hav av paraplyer, berättar en tidning. Då störtskurarna började dåna mot estradens brädtak, blev man dock tvungen att överflytta till kyrkan, som fylldes till sista plats. Här höll skalden Jakob Tegengren sitt inspirerade festtal, i vilket han manade till samling kring det bästa våra fäder skänkt oss i arv och till trofast arbete för vårt folks framtid. »Nationalitetskänslan, kärleken till språk och sed, fädernetorva och fädernerbygd växer och vidgas likt ringarna efter stenen, som slungats i vattnet»,

sade talaren. »Svenskheten genomgår en kraftig väckelse; den tränger till de arbetande skarorna i städerna, den finner väg till de tysta nejderna, där odlaren vandrar efter plogen, väg till den karga skärgården, där fiskaren i sin båt kämpar mot havets faror, och i glad förvissning säger den oss, att så länge jorden är vår, havet, klipporna och skären våra, så länge bli vi aldrig främlingar i detta land». Längre fram heter det: »Må trälsinnet vara oss fjärran! Bort med den sorglöshet, som endast begär njutningar i nuet utan tanke på framtiden! Bort med den vällevnad, den lätta glädje, den ytliga ton och de dyrbara vanor man i allt vidare kretsar synes benägen att skatta åt! De äro ovärdiga det folk ödet leder på törnestigarna. Mindre egoism, större offervillighet då det gäller den gemensamma saken.»

I fortsättningen uppmanade talaren sina åhörare att drömma ljust om Finland. »Så gjorde den mäktige hövding och store fosterlandsvän [Leo Mechelin] vi nyligen förlorat. Ännu på dödsbädden uttalade han sin förvissning om lyckligare tider för fäderneslandet. 'Jag ser så ljust och vackert omkring mig', viskade den gamle kämpan. 'Jag ser Finland, — jag ser mitt land — jag ser goda människor, som arbeta och sträva — varför skulle jag då förlora modet, när jag ser så många ädla män och kvinnor, som kämpa för mitt land'».

Slutet av Tegengrens av poetisk flykt burna tal hade följande lydelse: »Söner och döttrar av bygden, fören med eder något av den gamle hövdingens tro på ljuset, hopp om framtiden, — något av hans djärva mod och bergfasta tillförsikt! Fören med eder kärlek till den egna bygden och därmed också kärleken till fäderneslandet! Fören med eder kärlek till modersmålet, vårt dyrbaraste arv, vår själs historia, vår känslas röst, vår tankes vinge! Fören med eder kärlek till dikt och sång! Må sången vara icke blott edra själars högtidsspråk vid de stora festerna, må den sprida skimmer och glädje över det tunga ar-

betet och den vardagliga gärningen på åker och äng, på skär och hav!»

Senare, mellan sångnumren, talade professor I. A. Heikel med varm känsla för hembygden, om förr och nu, om gamla och unga. Konserten avslutades med »Vårt land», vari allmänheten instämde.

XIV. ÖSTRA NYLANDS SÅNG- OCH MUSIK- FÖRBUND.

På försommaren 1914, kort före musikfesten i Marichamn, blev jag uppringd av rektor Artur Relander, som då befann sig i Åbo som deltagare i ett lärarmöte. Han anhöll, att jag skulle komma in till staden från Runsala, där jag bodde; han önskade tala med mig om en musikalisk plan, som han trodde att jag skulle intressera mig för. Vi sammanträffade på Hamburger Börs. Planen gällde organiserandet av ett sång- och musikförbund för östra Nyland. Den gick tillbaka till samtalen med Martin Wegelius under dennes sista besök i Lovisa 1899.

Relander hade säkerligen också tagit intryck av de förslag till främjande av musiklivet på landsbygden, som under senare år framlagts på olika håll — vi minnas den diskussion som förts just i Lovisa fyra år tidigare. Han påpekade likaledes de många olägenheter, som nu voro förbundna med musikärbetet: forceringen före de stora festerna, de olika utvecklingsstadier, som körerna representera, den ringa utsträckning, i vilken körerna ofta hinna tillgodose bygdens eget musikliv, och slutligen stråkmusikens försummande. Relander var själv en ivrig förkämpe för stråkmusiken. I sin skola upprätthöll han under många år en av våra bästa skolorkestrar. Men han hade även klart för sig, att därest arbetet ställdes under en kunnig instruktörs ledning, så finge distriktet icke vara alltför stort. Den enda lösningen på alla dessa svårigheter fann han i or-

ganiserandet av ett till ett mindre område begränsat sång- och musikförbund.

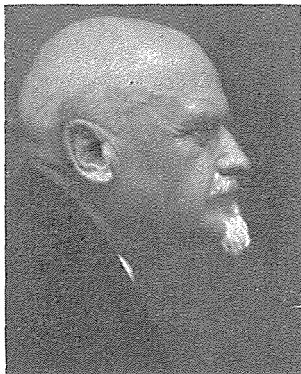
Nu var hans första fråga, huru jag ställde mig till detta förslag. Jag erinrar mig detta samtal nästan som om det hade varit i går, ja, jag kan återkalla Relanders röst i minnet, så kraftfull, så intensiv var hans framställning. Förslaget var utmärkt. Jag kunde inte göra någon invändning. Stråkmusiken hade jag själv talat för flera gånger tidigare. Under musikfesterna och dirigentkurserna hade behovet av undervisning kommit alltför väl till synes. Allt sedan vi diskuterade förslaget om ett sång- och musikförbund på Åland 1907, hade jag haft klart för mig, att förbundsvägen var den enda framkomliga. Men å andra sidan hade det tidigare nyländska förbundets organisation icke varit tillfredsställande ur undervisningssynpunkt. Svenska Folkskolans Vänners stöd ville man icke heller mista. Ingen redig och klar plan hade utstakats. Ett sådant vägstycke som att anställa en rese lärare för landsbygdens behov hade ingen ens drömt om. Relander vågade. Han hade t.o.m. hela planen i detalj utarbetad, och hans entusiasm smittade.

När han fått mitt fulla gillande av det förträffliga förslaget, framställde han sin andra fråga: om jag kunde giva anvisning på någon lämplig person, som han kunde engagera som rese lärare. Därvid utvecklade han sina krav på en sådan. Rese läraren skulle uppfylla tre villkor, sade han. Han skulle först och främst hava tillräcklig musikalisk bildning och erfarenhet, för det andra skulle han vara en folklig man, helst av allmogehärkomst, så att han kunde »ta» sitt folk, och för det tredje skulle han vara fri från konstnärsnycker och olater. Och i övrigt en man »ren till heder och seder». Men han behövde icke vara nykterist, tillade Relander.

Sällan har jag med sådan glädje kunnat besvara en fråga jakande som den gången. Jag minns min iver, när jag förklarade, att jag kunde rekommendera en person, som just ägde alla de egenskaper som Relander krävde. Musikern Fridolf

Andersson från min hemsocken Vårdö var den rätta mannen. Till på köpet trodde jag mig nästan kunna försäkra, att han komme att antaga platsen. Ty jag hade minnet av att han hade börjat känna en viss leda vid sitt engagemang i Helsingfors symfoniorkester. Dessutom var han väl förfaren i det arbete det här var fråga om; han befann sig ungefär vid det här laget på sin instruktionsresa till de åländska körerna, om vilken jag tidigare talat.

Rektor Artur Relander.

På Relanders uppmaning lovade jag framföra saken till Fridolf Andersson, som jag skulle sammanträffa med under sång- och musikfesten i Mariehamn midsommartiden. Jag hade gissat rätt. Fridolf var intresserad. Han gav mig ett halvt löfte att antaga den erbjudna platsen. Närmare besked skulle jag få längre fram.

Vi reste åt var sitt håll och sammanträffade ånyo först på hösten, då Fridolf Andersson reste genom Åbo för att fortsätta sitt arbete i Helsingfors. På järnvägsstationen i Åbo blev saken avgjord. Alla förberedelser voro nu slutförda i Lovisa. Jag upplyste honom om att han kunde resa direkt till Lovisa, om han så önskade, och jag gav honom det rådet, att han skulle antaga rektor Relanders anbud. Det gjorde han, och så började det arbete, som oavbrutet fortgått ända till den dag i dag.¹

Östra Nylands sång- och musikförbund stiftades officiellt vid ett sammanträde i Lovisa den 11 oktober. Sju ungdomsföreningar anslöto sig omedelbart till förbundet. Relander

¹ A. Relander har i sin skildring av Sång- och musikförbundet 1914 —24 nämnt om vårt sammanträffande, men av misstag berättat, att det skedde på hotell Kämp i Helsingfors i stället för Hamburger Börs i Åbo.

Fridolf Andersson.

hade nämligen utgått från den förutsättningen, att förbundet skulle bli en sammanslutning av östra Nylands ungdomsföreningar. Som bevis på den ofrihet som rådde berättar Relander, att förbundets anhållan hos Kejsrerliga senaten om stadfästelse på stadgarna avslagits. Det var den 2 mars 1915. Det nya förbundet hade befunnits riksvådligt. Denna formella motgång hindrade, säger Relander, varken intimerstyrelsen eller reseläraren i att fortsätta förbundets »illegala» verksamhet. Ett försök gjordes till legalisering av den första förbundsdagen genom att söka erhålla anslutning till Nylands musik- och sångarförbund, som ju hade sina stadgar godkända, men försöket misslyckades. Den första styrelsen bestod av lektorerna A. Relander och B. Mellberg, folkhögskolerektor J. Österholm, studeranden A. Roos, kantor V. Karlsson och lärarinnan S. Markus.

Jag kan icke neka mig nöjet att citera ett stycke ur Relanders minnesteckning: »Början var anspråkslös. Åt reseläraren garanterades en kontant lön av 75 mark i månaden under den tid han var i verksamhet, första året åtta månader, jämte fria resor och fritt uppehälle. Hans s. k. 'hem' bestod av viollåda, kappsäck och paraply, det sistnämnda bra att ha i oktober och november anno 1914. Men Andersson försäkrar ännu i denna dag, att det hemmet var varmt och ljust och mycket hemtrevligt. Ekonomin var lysande, i de åtta månadernas slut hade han att lyfta mer än halva lönen, kontant inestående hos förbundskassören. Även förbundets ekonomi var sorgfri. Vid starten var förbundets kassa = 0,00 mark. De anslutna föreningarna hade förbundit sig, utom till att kostnadsfritt

avhämta och avleverera reseläraren och bevisa honom tillbörlig gästfrihet, till ett kontant dagtraktamente stort 1 mark 50 p:i, vilket inbegreps i den garanterade månadslönen av 75 mark. Och sedan började de 'stekta sparvarna', d. v. s. anslag och donationer, flyga in i förbundskassan. Början gjordes av S.F.V. med 500 mark samt av Sparbanken i Lovisa med 300 mark. En sådan sorglös ekonomisk start förutsätter kännedom om och sannolikhetskalkyler över omnejdens påräknade intresse och offervilja och omnämnes här i hopp att i någon mån kunna motverka en alltför ängslig och räddhågad omsorg om 'säker ekonomisk bas', vilken på några håll förorsakat årslånga uppskov i igångsättande av sång- och musikförbund. Den väsentliga faktorn är icke en grundfond i mark och penni utan den ideella grundfonden, uppfattningen att förbundets verksamhet är nyttig och outhärlig. Men den fonden födes och tillväxer först då arbetets resultat bliva synliga och hörbara, men då kan den växa med stormvindens, d.v.s. arbetsentusiasmens hastighet.»

Detta uttalande är karakteristiskt för Relander; han var idealist och verklighetsbunden på samma gång. Han visste precis vad han ville, och han framlade sin plan så övertygande, att någon tvekan om dess ändamålsenlighet inte kunde råda.

Men vad Relander icke framhöll, ehuru han säkerligen var medveten därom, var att reseläraren, även om han ägde aldrig så goda förutsättningar, icke kan borga för framgången av ett förbunds verksamhet. Jag måste här citera ett uttalande av mig själv i programboken till förbundets tioårsfest: »Man kan även för förbundsledningens vidkommande uppställa fordringar, vilka denna enligt min tro måste uppfylla, om målet skall vinnas. Till dessa höra framför allt: medveten uppskattning av sångens och musikens höga kulturvärde, övertygelse om organisationsformens ändamålsenlighet, offervilja och entusiasm — allt det som ger stadga och auktoritet åt förbundets syften och stöd åt reseläraren inte bara i ekonomiskt utan även

i konstnärligt avseende. Man kan ju tänka sig, att initiativtagaren framlägger sitt förslag, uppsöker mannen som skall realisera det och därmed anser sig ha gjort nog. Arbetet blir då därefter; det hela faller lätt sönder. Den beslutsamhet, med vilken rektor Relander skred till realiserandet av sina planer, den optimistiska syn han anlade på företagets ekonomiska framtidsmöjligheter, den klokhet och framsynthet, som präglade själva organisationsförslaget, vittnade om, att han var i besittning av den andlige ledarens alla förutsättningar.»

Det var tur, att Fridolf Andersson kunde göra sig ledig den hösten. Och ännu lyckligare var det, att varken Relander eller Fridolf lät sig avskräckas av det utbrutna världskriget. Försedd med den i Lovisa uppgjorda resplanen och nödiga instruktioner begav sig reseläraren »med fiolen under armen och kappsäcken i handen», som han själv berättar, ut till sitt nya arbetsfält, undrande med vilka blickar landsbygdens folk skulle se på en person i ett så besynnerligt ärende.

Men han hade inte varit många dagar i beröring med befolkningen — Harsböle Labby var den första stationen — innan alla farhågor försvunno. Jag citerar Fridolf Anderssons egen berättelse: »En god sångkör hade här arbetat flera år och en kort förut bildad stråkorkester fanns där även. Med det goda röstmaterialet var det ingen svår sak att efter två veckors övning giva en konsert och inför en talrik publik påvisa de stora möjligheter även landsbygden erbjuder till musikalisk förströelse och utveckling. Det sjöngs och musicerades från morgon till kväll. Plogen och spaden ersattes med stråken, och inom kort voro stycken av aktade komponister inövade. Man kunde ej gärna göra anspråk på större intresse.»

Efter det första arbetsårets slut besökte Fridolf Andersson Helsingfors och meddelade mig en del uppgifter om arbetet, vilka jag publicerade i Tidning för musik. Arten av det nya förbundets verksamhet blir där ytterligare belyst, varför jag här inför några utdrag ur artikeln.

Till förbundet hade under året hört sex ungdomsföreningar samt Östra Nylands folkhögskola. Föreningarna besöktes av reseläraren tvenne gånger. Varje gång uppehöll han sig 2 à 3 veckor på orten. Under dessa besök arbetade man ivrigt. Varje förmiddag meddelade reseläraren 2 à 3 timmar undervisning i violinspel åt äldre och yngre personer, som ärnade deltaga i orkestern. Eftermiddagarna från kl. 5 ägnades åt repetitioner; först hölls repetition med orkestern och från kl. $\frac{1}{2}$ 8 med kören. I början existerade endast två orkestrar, men innan våren hade varje till förbundet hörande förening sin orkester. Reseläraren hade under vintern undervisat inemot femtio elever och ungefär lika många hade börjat spela på egen hand.

Körerna räknade i medeltal trettio medlemmar. Det hade särskilt glatt reseläraren, att så många äldre personer sjöngo med. I Liljendals kör funnos ett tiotal femtioåringar. Många medlemmar hade haft ända till 6 à 8 kilometers väg till föreningslokalen och ändå icke försummat någon repetition. Antalet nyinstuderade sänger var inemot 20. Folkvisorna hade varit de mest omtyckta numren, men även svårare sänger hade upptagits av längre hunna körer.

Övningsperioden hade på varje ort avslutats med en uppvisning i ungdomshuset, vid vilken entré uppburits. Till programmet hade hört såväl körsång som orkestermusik. Överallt hade uppvisningarna hälsats med stort bifall av en fulltalig publik. Till och med på sådana orter, där sångarna i början hade haft svårt att åstadkomma någon som helst körklang, presterades vid avslutningen respektabel körsång genom hela programmet. I skären (Strömfors, Bullers) var körsången ny. Reselärarens första vistelse där förefaller att ha verkat som en enda sång- och musikfest och kvarlämnat lika starka intryck hos läraren som hos eleverna och traktens befolkning.

Jag uttalade i slutet av min artikel en förhoppning, att förbundets verksamhet måtte kunna fortsättas. Om exemplet

manade till efterföljd i andra trakter av det svenska Finland, finge det östnyländska initiativet så mycket större betydelse, sade jag. Min övertygelse var, det kan jag här tillägga, att det innebar en vändpunkt i den folkliga musikrörelsens historia.

Fortsättningen höll vad början lovade. Allt flera föreningar anslöto sig till förbundet. En modifiering av det först uppställda arbetssystemet blev ganska snart nödvändig. Från hösten 1916 fingo endast de nybildade körerna och orkestrarna under någon längre tid (högst en vecka) åtnjuta reselärarens undervisning. Hos de äldre föreningarna stannade han endast 2 à 3 dagar, utdelade nya uppgifter, igångsatte repetitioner och instruerade lokaldirigenten. Ändamålet med denna förändring var dels att vänja lokaldirigenten vid större självständighet, dels att bereda flera föreningar möjlighet att ansluta sig till förbundet.

År 1920 framtvungade utvecklingen åter en ändring i reselärarens arbetsplan. Varje förening hade numera minst tre obligatoriska konsertprogram att instudera under arbetsåret: en konsert till förmån för föreningens kassa, en till förmån för förbundet och slutligen det krävande programmet för förbundets sång- och musikfest. Från och med 1921 föranstaltade förbundet därutöver en andra sångfest i någon by inom området. Trots att flera nummer kunde vara gemensamma för olika tillfällen, krävde ett sådant arbetsprogram utomordentliga ansträngningar. Också tillfälliga gemensamma uppträdanden kunde erfordra inövandet av nya nummer. Ett sådant uppträdande var exempelvis förbundets konsert i universitetets solennitetssal i Helsingfors den 12 november sistnämnda år.

Med 12 anslutna föreningar blev arbetet omsider alltför betungande för reseläraren. Undervisningen i violinspel kunde icke upprätthållas i samma utsträckning som förut, och längre bort belägna körer blevo bristfälligt omskötta. Kapellmästaren Edv. Gaul antogs därför 1921 till biträdande reselärare

med uppgift att meddela undervisning i violin- och violoncellspel. Sedan Fridolf Andersson blivit anställd som sånglärare i mellanskolan i Lovisa och organist i Lovisa stadsförsamling, kunde han betjäna högst fem anslutna föreningar. Nu blev frågan om en andra reselärare ännu mera brännande. Den löstes så att musikern Sulo Salonen anställdes, men han stannade i förbundets tjänst endast två år. Därefter fortsattes verksamheten efter ett något förenklat schema.

Artur Relander avgick som förbundsordförande 1931 på grund av sjukdom och hög ålder; han hade då innehaft denna post i 17 år. Till hans efterträdare utsågs magister Karl Ekman, senare under många år rektor för Östra Nylands folkhögskola, numera bankdirektör i Helsingfors. Valet beredde Relander stor tillfredsställelse. »Det här är jag gladare över än knappast något annat», yttrade han.

Relander ägnade förbundet alltjämt ett hängivet intresse. Vid 20-årsjubileet gjorde han ett uttalande för Östnyländsk Ungdom, i vilket han med glädje kunde fastslå, att förbundets systematiska arbete till sång- och musiklivets fromma »under alla dessa år kunnat upprätthållas och fortgå utan avbrott och utan något nämnvärt inslag av de vågdalar, som likväl så ofta vilja göra sig gällande på det fria kulturarbetets område». Relanders hälsa tillät honom icke att delta i jubileumsfesten. Men han kom att »vara med» på ett mer oförgätligt sätt än förut. På sin väg till jubileumskonserten i bastion Ungern stannade festtåget utanför Relanders villa. Den sjuke förbundsstiftaren hade tagit plats på verandan. Rektor Karl Ekman framförde sångarskarornas och den östnyländska bygdens vördnad och tack för den oskattbara gärning Relander utfört till sångens och musikens fromma och överräckte till honom förbundets hedersmärke i guld. Kamrer Bruno Holmström frambar en adress från Finlands svenska sång- och musikförbund. Från gårdsplanen ljuder samtidigt »Slumrande toner». Östnyländsk Ungdom skriver om denna minnesvärda upp-

vaktning i glimmande sommarsol: »Så varmt och innerligt tyckte vi oss aldrig förut ha hört någon hyllningssång tona. En så samfäll och omfattande tacksamhet och aktning inför hyl-lad person, som den som vid detta tillfälle lyste fram ur hund-rade ansikten, hade vi nog aldrig förr bevittnat. Det var en oförgätlig stund.» När de östnyländska sångarskarorna sam-lades följande sommar, hyllades endast minnet av stiftaren. Artur Relander avled i februari 1935.

Förbundet fortsatte sin verksamhet som förut. Mot slutet av den femte femårsperioden blev arbetsprogrammet ytterli-gare något inskränkt: besöken hos de enskilda körerna blevo färre. Vid tjugufemårsjubileet 1939 avgick förbundets ord-förande, rektor Karl Ekman, på grund av bortflyttning från östra Nyland. Samtidigt lämnade även reseläraren director cantus Fridolf Andersson förbundet efter sin kvartsskel-långa, högt uppskattade verksamhet i förbundets tjänst. Di-rector Andersson angav såsom motiv för sin avgång, dels att han ansåg tjugufem år vara maximum för en verksamhet av denna art, och dels att andra tjänster, som han varit nödsakad att antaga, hindrade honom från att ägna tillräcklig tid åt ar-betet inom förbundet. »Bygden både behöver och önskar ett arbete lika vidsträckt och intensivt som det började 1914 och pågick de första tio åren. — — — Det arbetet kräver helt sin man.» Så formulerade den avgående reseläraren sina motiv i en avskedsintervju. Fridolf Anderssons tjugufemåriga musi-kaliska uppfostrargärning är ensamstående i sitt slag. För mig, som ända från begynnelsen följt detta arbete, ehuru från sidan, har det varit en stor tillfredsställelse att iakttaga den uppskattning, som kommit förbundet till del, samt att se dess inverkan på den konstnärliga och organisatoriska utvecklingen av musiklivet i hela det svenska Finland.

XV. NYA ORGANISATIONER. »S. F. V:s FÖRSTÄRKTA MUSIKKOMMITTÉ.»

Svenska Folkskolans Vänners »permanenta musikkommitté var aldrig synlig i offentligheten under Martin Wegelius' tid. Musikkommittén framträdde första gången (utan ordet »permanent») i det tryckta programmet för musikfesten 1907. Medlemmarna voro då: professor Richard Faltin, hedersordförande; sångläraren Alarik Uggla, viceordförande; dr P. Nordmann, sekreterare; musikern Otto Andersson, kapellmästaren A. Apostol, redaktör Karl Flodin, magister R. E. Westerlund. Läraren V. Allardt, som tidigare nämnts som medlem, hade avgått eller blivit bortglömd i förteckningen.

Under den närmaste tiden efter helsingforsfesten gjorde musikkommittén intet ingripande i det organisatoriska arbetet ute i bygderna, så vitt jag minnes. Nylands musik- och sångarförbund strävade inte heller att förverkliga ett pedagogiskt program. Det hade enligt stadgarna till uppgift att verka för en närmare sammanslutning av sångföreningar och musikkapell i Nyland för att därigenom väcka kärlek till musiken, och det ville förverkliga sin uppgift genom att uppställa gemensamma program och föranstalta gemensamma sångmöten och fester.

Behovet av en centralorganisation framträdde emellertid redan tidigt. Förslaget om stiftandet av ett åländskt sång- och musikförbund förföll vid diskussionsmötet i Mariehamn 1907; då förelåg inte heller en så god plan som den Relander senare

framställde. Följaktligen kunde inte heller något initiativ till ett allmänt sång- och musikförbund tagas. En hänvändning till ungdomsförbundet blev resultatet av överläggningarna i Mariehamn. Men de båda åländska musikfesterna före världskriget arrangerades dock av »hela Åland», kan man nästan säga, med Julius Sundblom som ordförande i festbestyrrelsen.

Efter den lyckliga starten i östra Nyland vaknade förbundstanken till liv här och där. Både av egen drift och på andras uppmaningar kom jag att taga befattning med organisationsarbeten under de närmast följande åren. I februari 1915 publicerade jag i Studentfylkingens artikelserie en betraktelse över »Sång, sångkör och sångfester» (Tidn. f. musik s. 108). Jag finner med fögnad, i förbigående sagt, att jag slog ett slag för den unisona sången: »Så är det ännu en viktig sak att lägga märke till beträffande den unisona sången, nämligen att också den måste övas. — — — Väl utförd är även den, som var man vet, av utomordentlig verkan. Det lönar sig därför säkert att nedlägga något arbete även på utvecklande av denna sångart». (Senare skrev jag en artikel i detta ämne).

I fylkingsartikeln utvecklade jag ett försvar för den blandade körsången; den tyckes ha varit utsatt för kritik på sina ställen. Jag kunde inte ansluta mig till dem som talade om ett nedåtgående: »Man torde utan överdrift våga säga, att den svenska befolkningen i Finland i detta nu kunde uppställa en kör av 2,500—3,000 personer — varibland åtminstone två tredjedelar allmoge —, vilken vore i stånd att efter tillräckligt lång repetitionstid utföra ett program med måttliga svårigheter. Och detta visar ett vackert framsteg från åbofesten 1897, då de blandade landsortskörernas medlemmar uppgingo till vidpass 600».

Ett beklagansvärt faktum var, trots allt, att körverksamheten på många håll avstannade mellan musikfesterna. Orsakerna därtill lågo på två håll: dirigentbrist och oändamålsenlig

organisation. Brist på goda ledare var säkerligen för handen. Många som varit med från början hade tröttnat. Nya vunnos inte lätt. En statistik över dirigenterna 1897 visar, att endast få voro utbildade i musikkunskap. Lika välkvalificerade krafter måste fortfarande finnas att tillgå. Frågan borde enligt min mening lösas genom: a) avlöning av dirigenterna, b) regelbundna dirigentkurser och c) anställandet av reselärare såsom i östra Nyland.

Men huru skulle den sammanbindande organisationen gestaltas. Härom yttrade jag följande: »Räddningen har redan länge synts mig ligga i körernas sammanslutning till lokala sångarförbund, vilka åter skulle förenas till *Finlands svenska sångarförbund*. — — — Det förefaller mig, som om körsången genom organiserandet av ett dylikt förbund i alla avseenden skulle komma till sin rätt». Jag anförde vidare, att en sådan organisation självfallet skulle ledas av en centralstyrelse, som mycket väl kunde tänkas bildad på grundvalen av S.F.V:s musikkommitté, »i vilkens styrelse lokalförbunden skulle vara representerade med lämpligt antal medlemmar». »Centralstyrelsen skulle ombesörja regelbunden notanskaffning, tillgodose dirigentutbildningen, anordna sångfester, underlätta och uppmuntra arbetet på alla håll. På detta sätt skulle alla körer från den minsta till den största, känna sig ihop och arbeta i samma riktning».

Organisationsarbetets framgång i östra Nyland hade troligen sin andel i tillkomsten av nämnda artikel. Det nya förbundet verkade för övrigt stimulerande på flera håll. Ålands ungdomsförbund anställde hösten 1915 kantor Axel

Kantor Axel Enqvist

Enqvist som reselärare med en månadslön av 150 mark jämte fria resor. Enqvist arbetade enligt en liknande plan som Fridolf Andersson; han höll en sångfest med de åländska körerna i Saltvik följande sommar. Instruktionsverksamheten upphörde våren 1916, emedan ryssarna icke tilläto andra att vistas på Åland än de som voro skrivna där.

I Åbo anordnade »Västfinska ungdomsförbundet» ett stort representantmöte den 15 september enkom för överläggningar angående organisationen av det musikaliska arbetet i Åboland. Jag var inbjuden som referent och blev sålunda i tillfälle att giva en utredning angående den tidigare körverksamheten, om förhållandet mellan körerna och ungdomsföreningarna samt om de nyaste organisationsformerna. (T.f.m. 136—141). Referatet följde i övrigt samma linje som den nyss anförda artikeln, utom att jag här föreslog, att saken skulle tagas om hand av en musikkommitté. Jag var övertygad om att förbundsformen var den bästa. Men den förutsatte en fullt kvalificerad reselärare. En sådan stod icke att få. »Jag har förgäves vänt mig åt olika håll», heter det i referatet. Om jag var anmodad att anskaffa reselärare eller ej, kan jag numera icke erinra mig. Nödvändigheten av att dirigenten skulle vara avlönad framhöll jag med stor skärpa. Likaså att det inte vore nog med att grunda en kommitté eller annan organisation, utan att det praktiska arbetet var det viktigaste.

Efter en livlig diskussion, i vilken representanter för olika delar av den åboländska skärgården uttalat sig, beslöt mötet, »att en ständig kommitté, benämnd Västfinska Ungdomsförbundets musikkommitté» skulle tillsättas för att arbeta för körsångens utbredning och vidmakthållande i sydvästra Finland, för att handhava de medel som funnos och som kunde erhållas, följa med och bistå de körer, som åtnjöto understöd, om möjligt förmedla notanskaffning och uppgöra programmet för en framdeles utvidgad verksamhet, anställa en reselärare

och åstadkomma samarbete mellan körerna. Kommittén utsåg senare till ordförande prokuristen V. Karsten och till sekreterare fröken Ruth Ringbom.

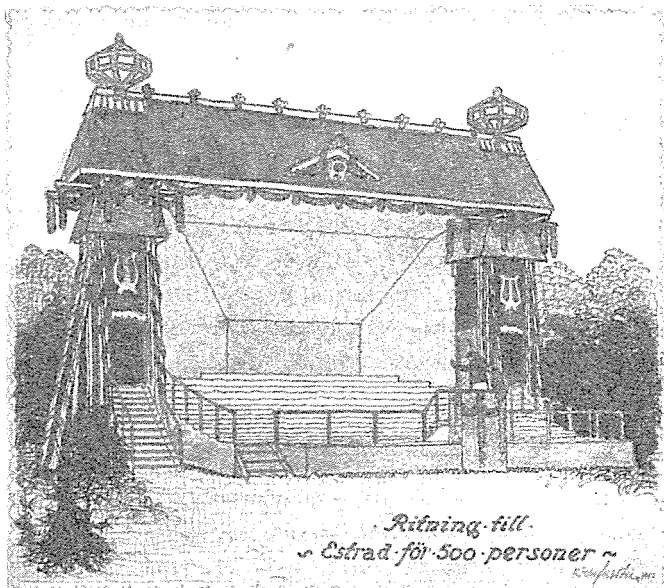
Samma fråga upptogs till diskussion för västra Nylands vidkommande vid de dirigent-, folkdans- och hembygdskurser, som anordnades i Ekenäs den 7—13 januari 1917. Den utvidgning av kursprogrammet, som här prövades, var, i förbigående sagt, betingad av det stora intresse folkdansen och hembygdsforskningen tilldrogo sig vid denna tid. Då jag av kantor P. A. Fredriksson blev anmodad att uppgöra planen, kunde jag föreslå denna uppdelning eftersom en fackman i Ekenäs var villig att åtaga sig ledningen av hembygdskursen, nämligen magister V. E. V. Wessman; för ledningen av folkdanskursen ställde sig magister Yngvar Heikel till förfogande. Deltagarantalet blev för resten oväntat stort: 40 i folkdans- och lek-kursen och 20 i vardera av de övriga kurserna.

Diskussionen om organisationen av körverksamheten utmynnade i uttalandet av önskemålet, att en musikkommitté skulle tillsättas inom Västra Nylands ungdomsring. Även här fruktade man ännu för att ett sång- och musikförbund kunde verka splittrande, utom att svårigheten att erhålla lämplig reselärare var ett allvarsamt hinder.

Dirigentkursen utgjorde en förberedelse för den sång- och musikfest, som ungdomsringen var betänkt på att anordna under sommaren. Trots de oroliga tiderna och mångahanda svårigheter kunde festen firas den 22—24 juni på Ramsholmen, den vackra, välkända festplatsen. Festbestyrelsen med lektor Mikael Lindén som hedersordförande och kantor P. A. Fredriksson som ordförande hade vidtagit omfattande förberedelser. De anmälda deltagarna voro 16 blandade körer med 477 medlemmar och 7 hornkapell med 60 medlemmar. I den samtidigt anordnade spelmans- och sångartävlan deltog 25 spelmän och 8 folkvisesångare och -sångerskor. Jag hade nöjet att medverka som ledare för körerna. Magister K. T. Oljemark

höll festtalet; lektor Alfons Takolander hade skrivit festdikten, som upplästes av dr Gustav Tegengren.

Ett planerat deltagande av samtliga körer från Helsingfors gick om intet på grund av orsaker som stodo i samband med de av världskriget föranledda svårigheterna. I stället höllo

Estradritning av Gösta Juslén

dessa körer en mycket besökt konsert i Brunshusets friluftsteater. Festtalet hölls av redaktör Julius Sundblom.

Estradfrågan stod i förgrunden även denna gång, emedan den, såsom alltid, var den största ekonomiska frågan. Det gällde att hitta på någon lösning, som tillfredsställde arkitektoniska och akustiska krav utan att estraden bleve alltför dyr. Helst borde man åstadkomma en standardritning, som kunde användas på flera håll. Arkitekt Gösta Juslén blev intresse-

rad för dessa problem och gjorde ingående akustiska studier. Med tanke på ekenäsfesten gjorde han vidstående skiss, vilken har sitt intresse som föregångare till de estrader han senare ritade.

Då några allvarligare åtgärder icke blevo vidtagna för organiserandet av ett allmänt musikförbund, började man i Helsingfors tänka på möjligheten att S.F.V:s musikkommitté skulle förberedelsevis utvidga sig och ställa sig i spetsen för organisationsarbetet. När jag 1917 blev vald till ordförande för kommittén i stället för Axel Stenius, som önskade draga sig tillbaka, framlade jag ett förslag i den riktningen. Förslaget gick ut på att musikkommittén skulle ombildas till S.F.V:s förstärkta musikkommitté.

Varje lokalorganisation, musikförbund eller musikkommitté borde vara representerad i kommittén, som skulle sammanträda minst en gång i terminen. Jag inför här ett avsnitt ur referatet vid ett av den ursprungliga musikkommitténs sammanträden nämnda år. Det hette där bland annat:

»Först och främst anser jag, att kommittén bör vidtaga åtgärder för bildandet av sång- och musikförbund eller musikkommittéer, där sådana icke finnas, samt organisera ett samarbete mellan de olika lokalsorganisationerna. Man har vänt sig till mig från Åland, sydvästra Finland, östra Nyland och västra Nyland i frågor rörande våra gemensamma intressen och uppgifter: notanskaffning, organisationsåtgärder o.s.v. Detta synes mig tydligen tala för, att ett ordnat samarbete måste komma till stånd. Det är ju lätt att inse att en sammanslutning i en trakt har stor nytta av att veta, vad man upptagit på programmet och huru man bedriver arbetet i en annan trakt. Men då är det också naturligtvis nödvändigt, att arbetet överallt organiseras i huvudsak enligt samma principer, och det är därför jag anser det vara så viktigt att på alla håll söka få till stånd lokalförbund eller kommittéer. Av vikt är även, att det område, som varje sammanslutning omfattar, är ungefär lika stort. Vi veta ju t. ex., att en reselärare icke kan betjäna ett alltför stort område. Jag skall genast säga, huru jag tänkt mig omfattningen av de olika lokalorganisationerna: östra Nyland, mellersta Nyland, Helsingfors, västra Nyland, sydvästra Finland,

Åland, södra svenska Österbotten, mellersta svenska Österbotten och norra svenska Österbotten.

Därest alla dessa organisationer ville låta sig representeras i S.F.V:s förstärkta musikkommitté, bleve denna en centralorganisation, som skulle äga både kompetens och möjligheter att föra musiklivet på landsbygden framåt. Den kunde övertaga notanskaffningen, samla och utgiva mindre och större körverk av kända komponister i utlandet ävensom beställa nya av våra egna komponister. Den kunde föranstalta tävlingar i likhet med dem vilka tillfört exempelvis M.M:s reper-toar så värdefulla nummer. Mången ung komponist skulle kanske på detta sätt uppmuntras att skriva sånger för blandad kör. Åtminstone ett nothäfte med 10—15 sånger borde årligen utgivas. Vidare kunde kommittén anordna regelbundet återkommande dirigentkurser. Det icke minst viktiga vore, att kommittén kunde aktivt stödja såväl organisationer som enskilda körer i syfte att möjliggöra utbetalande av löner åt dirigenterna ute i bygderna, varförutom naturligtvis anställandet av reselärare krävde understöd.

I fortsättningen av referatet heter det ytterligare:

»Kommittén bör naturligtvis också fortfarande med råd och dåd bistå vid anordnandet av sångfesterna. Men jag måste medge, att jag lämnar frågan öppen, om dessa fester skola gå under benämningen 'S.F.V:s sång- och musikfester' eller icke. Sätillvida har jag saken klar för mig, att det då borde vara endast de stora, d.v.s. 'allmänna' sång- och musikfesterna, som lämpligen kunde gå under S.F.V:s namn. Sålänge inga lokalorganisationer funnos, var det alldeles naturligt att S.F.V. ställde sig i spetsen för anordnandet av en sångfest på den ort, kommittén eller styrelsen ansåg lämplig; detta var i full överensstämmelse med det prisvärda uppslaget. Men numera, sedan en del lokalorganisationer existera och sedan vi fått ännu flere till stånd, kan man icke förbigå dessa. Och det är heller icke ändamålsenligt. Att musikkommittén skall vara med, då det gäller en allmän sångfest, är lika naturligt, som att föreningen skall giva bidrag, men om festen skall heta svensk sång- och musikfest eller S.F.V:s sång- och musikfest, kan ju senare avgöras. Beträffande de lokala festerna,

anser jag att kommittén på allt sätt bör skänka dem sitt understöd, bidra vid uppställandet av program, anskaffandet av noter o.s.v. Likaledes bör kommittén kunna ställa dirigenter till förfogande, om lokalorganisationerna anhålla därom.

En uppgift som kommittén icke heller kan uraktlåta, är att ägna någon uppmärksamhet åt utvecklandet av den enstämmiga sången. Föreningen S.F.V. har tagit ett initiativ på detta område, som icke borde helt och hållet förglömmas. Utom att även den unisona sången måste anses som en betydande bildningsfaktor, så intager den numera sin bestämda plats inom skolor och föreningar samt vid högtidliga tillfällen. Men den enstämmiga sången kan icke sägas stå på en hög ståndpunkt. Även här vore en utveckling önskvärd.

Slutligen borde kommittén göra något för upprätthållandet av de stråkorkestrar, som för närvarande finnas på många ställen ute i bygderna, ävensom bidra till uppkomsten av nya dylika. Av ålder har fiolspelet odlats i våra bygder. I utvecklad och förädlad form kan det även för framtiden bli en av de viktigaste faktorerna inom musiklivet bland allmogon.»

Den förstärkta musikkommittén bildades i ungefärlig överensstämmelse med den här angivna planen. Lokalorganisationerna tillkommo dock i långsamt tempo. På våren 1919 hade endast östra och västra Nyland valt representanter i kommittén. Det året togs initiativ till bildande av »Borgå omnejds sång- och musikförbund» med musikern Valter Lindberg som reselärare.

Den förstärkta musikkommittén höll regelbundna sammanträden, vid vilka musikaliska frågor diskuterades. En särskilt viktig angelägenhet var främjandet av reselärarytbildningen. Musikkommittén utverkade i flera fall understöd för elever vid musikinstitutet, som ärnade utbildning till reselärare. Även i andra avseenden sökte kommittén förverkliga de angivna syftena. Utan att i något avseende binda utvecklingen blev kommittén i sin omorganiserade form en förmedlande, säkerligen icke oviktig länk mellan tidigare sammanslutningar och den nya centralorganisationen, som senare bildades: Finlands svenska sång- och musikförbund.

XVI. MUSIKFEST I DET FRIA FINLAND.

Läget i Finland var efter frihetskriget 1918 delvis detsamma som efter ofärdstidens utgång 1905. Men dock rådde en stor och märkbar skillnad: då syntes endast värförebud till en politisk frihet för landet, nu var målet vunnet, ett självständigt Finland.

Om någonsin syntes en musikfest, en kulturell samling, motiverad i frihetstidens morgon. Man väntade överallt i de svenska bygderna signalen till en sådan fest, större än någon tidigare. Den fosterländska välfärds- och frihetstanken var känd såsom de svenska musikfesternas bärande idé ända från början. Den svenska folkstammen kände sig meddelaktig i den vunna segern, dess insatser hade varit förbehållslösa, dess erkända patriotism hade även denna gång hållit måttet. Nu ville den sjunga om frihet, sjunga om ljus.

Inom de ledande kretsarna i Helsingfors var man lika lyhörd för denna inre maning som ute i bygderna. Man samlades till de första överläggningarna redan innan frihetskrigsåret var till ända. Då voro meningarna ännu inte fullt stadgade angående festens karaktär och den lämpligaste tidpunkten för dess hållande. Någon tog t.o.m. upp den granfeltska tanken på en tvåspråkig musikfest. Man tyckte, att glädjen över det samförstånd den gemensamma kampen skapat och över den vunna friheten ävensom den nödvändiga omsorgen om dessa värden borde komma till uttryck och befästas vid

en allmän, hela landet omfattande fosterländsk hyllningsfest i tonernas tecken.

Men sviterna av frihetskampen visade sig elakartade och hotade att bli långvariga. Klyftan mellan de skilda samhällsklasserna låg ännu öppen och var svår att överbygga. Lika beklagligt var, att de båda språkgrupperna, som 1918 lika enigt som under ofärdsåren kämpat sin kamp och gemensamt på samma front vunnit segern, gingo åtskils på nytt. Den finska nationalismen bröt fram med förnyad styrka. De inre striderna blossade åter upp. Hoppet om en bestående nationalitetsfred skingrades definitivt genom lantdagens beslut av den 11 februari 1919 angående grunderna för ordnandet av de språkliga förhållandena i landet. Den fosterländska fronten sprängdes och därmed grusades alla planer på gemensamma musikfester.

Svenska Folkskolans Vänners förstärkta musikkommitté tog upp frågan om en musikfest vid sitt vårsammanträde den 10 juni 1919. Representanter från alla svenska landsdelar voro närvarande vid detta sammanträde. Det svenska folktinget hade då avslutats och de nationella linjerna voro klara. Endast en finlandssvensk musikfest kunde komma ifråga.

Men en viss osäkerhet rådde alltjämt, huruvida förberedelserna skulle hinna slutföras på ett år. Man enades dock om, att festen om möjligt borde hållas i Helsingfors sommaren 1920. Uppgörandet av förslag till program överlämnades åt den ordinarie musikkommittén.

Vid sammanträdet behandlades även ett par andra viktiga frågor. Bristen på körlitteratur hade länge varit kännbar inom de nybildade körerna. De flesta nummer av S.F.V:s musikbibliotek voro slutsålda. Förslag gjordes att en stor samling sånger för blandad kör skulle utgivas. En sådan utkom också senare under redaktion av Alfred Anderssén. En annan fråga gällde den plan jag hade utarbetat för organiserandet av den musikaliska verksamheten i Svenskfinland.

Planen hade kort förut blivit diskuterad och gillad vid ett folkbildningssammanträde på Svenska folkakademin; nu blev den slutligt antagen av den förstärkta musikkommittén.

Frågan om musikfesten upptogs på nytt vid den förstärkta musikkommitténs sammanträde den 15 september. Ett förslag till program genomgicks. Efter den slutliga utformningen insändes det till S.F.V:s styrelse, som den 4 oktober beslöt, att musikfesten skulle hållas i Helsingfors den 11—14 juni 1920. (Tiden ändrades senare till den 20—24 i samma månad). Den 20 oktober anförtroddes författaren av denna bok uppdraget att vara festens huvuddirigent. Festbestyrelsen tillsattes den 4 november och fick följande sammansättning: dr Axel Lille, ordförande, vicehäradshövding A. M. Lassenius, viceordförande, direktör Fredrik Rosberg, kassör, studeranden Torsten Sievers, sekreterare, magister Otto Andersson, dr Edvard Blomqvist och lektor E. Pontán. Senare inträdde ytterligare i bestyrelsen ingenjör John Rosberg, läraren Bruno Holmström, i vars händer den maktpåliggande kanslichefsbefattningen lades, fruarna Rosa Rosenqvist och Karin Boisman, som förestodo bispisning och inkvartering samt arkitekt Gösta Juslén, som fick uppdraget att uppgöra ritningar till estraden.

Kort efter dessa val utsändes inbjudan till festen. (Hbl. 17.11.). Inbjudan upptog som vanligt programmet samt övriga meddelanden. Anmälningstiden utsträcktes till den 1 april. Programmet var uppgjort efter den principen, att alla deltagare i den blandade kören skulle kunna vara med i de nummer som utfördes vid den stora festkonserten. Oratoriet, för vilket Axel Stenius var samma ivriga förespråkare som förut, skulle få sin plats vid en oratoriekonsert i Johanneskyrkan.

Åtta år voro förflutna sedan den föregående allmänna musikfesten i Vasa. Världskriget och frihetskriget inföllo under mellantiden, vartill kom den inre politiska oron, som invercade menligt på körverksamheten. Men å andra sidan hade nya organisationer, förbund och musikkommittéer uppstått

på flera ställen. Allt detta var man tvungen att taga i betraktande. Man räknade också denna gång med ett större antal deltagare än förut, varför det gällde att välja sådana nummer, som utan att vara tekniskt alltför svåra satte jättekören i tillfälle att utveckla monumentalitet och välklang. En så pass krävande komposition som Sibelius' nya kantat vid Åbo Akademis invigning hösten 1919 »Jordens sång», valdes dock till huvudnummer vid festkonserten. Ett annat stort nummer, ehuru på allt vis mindre krävande, blev min komposition »Den unga sommaren», som sjöngs ganska allmänt den tiden och som med avseende på texten framkallade minnen från åbofesten 1897. För konserten i Johanneskyrkan valdes Andreas Halléns »Juloratorium», vilket ur musikalisk synpunkt tycktes lämpligast bland dem som kunde komma i fråga. I inbjudningen rekommenderades detta nummer endast för de längst hunna körerna. Huvudstadens blandade körer, som nyss hade sammanslutit sig till Helsingfors sångarförbund, skulle, väntade man, bilda kärntruppen i den stora oratoriekören.

Jag hade gärna sett, att även kvinnokör upptagits på programmet, men jag vann inte medhåll på den punkten. Man fruktade, och inte utan skäl, att programmet skulle bli för långt. Dels förekom denna gång en ny avdelning med fyra nummer, nämligen stråkorkester, och dels reserverades rum för lokala sång- och musikförbund, vilka önskade uppträda vid festkonserten. När det längre fram visade sig, att endast det östnyländska förbundet anmälde sig för säruppträdande, utökades programmet för blandad kör med några nya sånger.

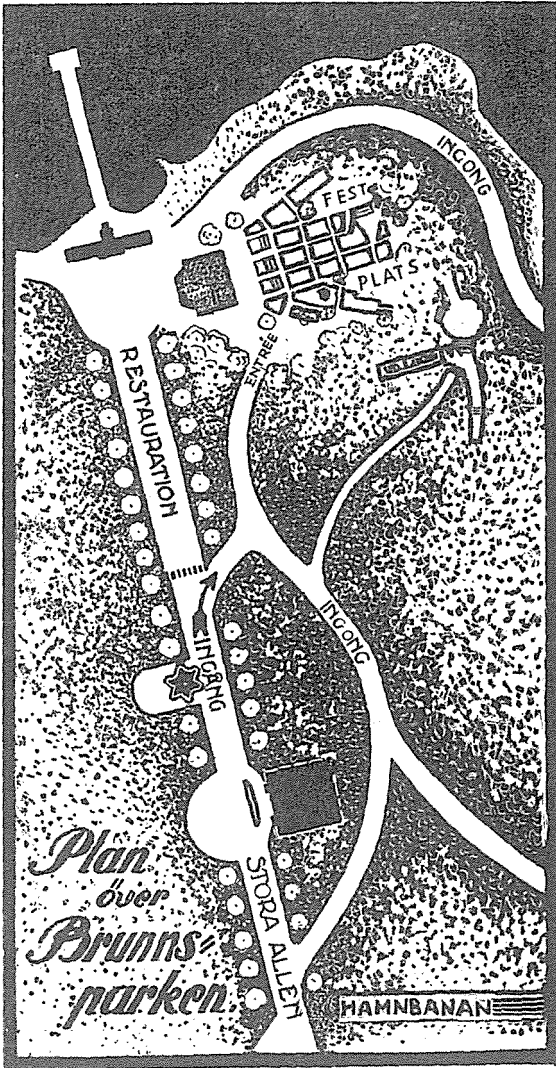
Frågan om festplatsen vållade åtskilligt huvudbry. Den s.k. lilla planen i Kaisaniemi, där musikfesten hölls 1907, ansågs denna gång vara otillräcklig. Hesperiaparken verkade något främmande för den svenska publiken. Djurgården åter var för avlägsen, tyckte man. Efter många om och men stannade man för Brunnsparken. Festbestyrlesen hade med arkitekt Juslén undersökt platsen noga och funnit sluttningen mot

badhusplanen i alla avseenden ändamålsenlig. Nedanför sluttningen kunde estraden få en akustiskt fördelaktig placering. Utrymmet beräknades förslå för omkring tjugutusen personer och t.o.m. flera, om man utnyttjade de högsta partierna. Utsikten över det öppna havet var här lika fängslande som kär för den svenska helsingforspubliken.

Anhållan om tillstånd att hålla musikfesten i Brunnsparken väckte en del betänkligheter hos stadsmyndigheterna. Men det begärda tillståndet beviljades. Planläggningen och förberedelserna för estradbygget kunde sättas i gång. Arkitekt Juslén ägnade sin uppgift ingående studier. Då storleken slutligen fastställdes, i mitten av mars månad, voro anmälningarna så talrika, att estraden måste byggas för 2,800 personer. Dessutom beslöto vi förse estraden med bänkar. Det var nämligen en gammal erfarenhet, att festkonserten var mycket ansträngande för sångarna. Från våra många överläggningar har jag ett livligt minne av den entusiasm och den vetenskapliga noggrannhet arkitekt Juslén lade i dagen under sitt arbete. Han tog alla tillbudsstående källor och all praktisk erfarenhet till hjälp vid beräkandet av de akustiska förhållandena; estraden blev också mönstergill.

På anhållan från olika håll blev anmälningstiden uppskjuten till den 15 maj. När tiden utgått uppgick antalet anmälda deltagare till 3,214, fördelat på 87 blandade körer med 2,786 medlemmar, 9 manskörer med 246 medlemmar, 8 hornkapell med 78 medlemmar och 14 stråkorkestrar med 104 medlemmar. Den sista gruppen minskades starkt, så att endast 56 uppträdde i stråkorkestern vid festkonserten. Men detta antal var vackert nog: det var den första stora allmogeorkestern. Även inom övriga grupper uteblev ett antal anmälda. Man uppskattade antalet närvarande aktiva medlemmar till 3,000.

Av sångarna i de blandade körerna voro 1,769 från Nyland 771 från Österbotten och 246 från Åboland. Det sistnämnda landskapet var således klenst representerat, jämfört med de

Festplatsen i Brunnsparcken.

åboländska körernas numerär vid tidigare lokala fester. Från Åland hade ingen enda kör infunnit sig. Ålands ungdomsförbund uttalade sig under vintern för talrikt deltagande. Men Ålandsfrågan tillspetsade sig och ledningen sade ifrån. Detta var beklagligt både ur festens och ur ålänningarnas egen synpunkt. Jag vet, att ungdomen under vintern var mycket intresserad för musikfesten.

På grund av Ålandsfrågans läge inhiberade också rikssvenskarna sitt tillämnade deltagande i festen. Dagen efter midsomrardagen skulle bli rikssvenskarnas dag med tal, sång, gymnastikuppvisning, folkdanser o.s.v. Flera hundra rikssvenska gäster väntades. Besöket skulle bli ett svar på det svensk-finländska besöket i Visby 1913. Jag var i Stockholm i början av maj. Då pågingo förberedelserna för fullt. I Helsingfors arbetade en mottagningskommitté likaledes under högttryck. Ångaren Ariadne skulle medföra gästerna på sin midsommartur. Stockholms sångarförbund, gymnaster från K.F.U.M., 64 par folkdansare, en allmogekör från Dalarna m. fl. hade anmält sig. Dessutom var det meningen att deltagarna i den nordiska presskongressen skulle övervara festen. Allt detta gick om intet. Presskongressen uppsköts likaledes på framställning från Sverige. Några dagar före festen blev Ålandsfrågan ytterligare tillspetsad. Deltagarna i färden blevo oroliga. En telegrafisk förfrågan riktades till de i Mariefred tillsatta delegerade för de svensk-finländska ungdomsmötena. Bland de sex svaren voro ett för resa i varje fall, två svävande och tre för inställande av resan. På grund härav beslöt organisationskommittén uppskjuta resan.

Det kan ej nekas, att motgångarna på denna punkt lade en viss sordin på stämningen de närmaste dagarna före musikfesten. Festen skulle säkert, såsom Hufvudstadsbladet skrev, varit något att visa för våra gäster: »Den skulle ha kunnat ge dem en påtaglig förmimelse av att den svenska befolkningen i Finland icke är en bortkommen spillra i ett främ-

mande land utan ett helt folk, mäktigt att leva sitt eget nationella liv och icke förtjänt av det upprörande överväldet att stympas mot sin vilja utan fastmer att styrkas och stödjas i sin nationella utveckling, så befryndad med deras egen. Den skulle ha för dem åskådliggjort det faktum att skandinavisk och särskilt svensk kultur i Finland är något mer än blott ett gammalt vördat arv av vissa traditioner i rätts- och samhällsliv, av svensk språkkunskap inom den bildade klassen och en av denna klass uppehållen svenskspråkig litteratur, utan att den uppbäres av ett livskraftigt nationellt folkliv, vars djup och omfattning förtjänar att icke glömmas av stamfränder i den övriga Norden. Och den skulle slutligen ha kunnat lämna dem ett oemotsägligt bevis på att den stat, som inom sig bevarat så mycket av skandinaviskt inslag ej blott i sin statliga struktur utan jämväl i sin befolknings sammansättning, änskönt den övervägande delen av dess folk icke är av skandinavisk härstamning och talar ett annat språk, dock, vad än stundom i oöverlagd polemisk hetta påståtts, har sin naturliga plats i de nordliga folkens syskonkrets och för den bör vara en värdefull bundsförvant i hävdandet av de nordiska folkens ställning i världen».

De nordiska gästernas uteblivande — det kom inte ens någon representant, vilket man in i det sista hade väntat — var icke det enda tecknet på den rådande spänningen. Den tog sig uttryck på många vis. Tiden var orolig överhuvudtaget. Vid sidan av den storpolitiska tvisten tärde meningsbrytningar på den inre enigheten. Somliga krävde försiktighet av ledningen. Andra förordade dristigare håg, hårdare tag. Under trycket av dessa stämningar och av den påträngande finska nationalismen uppkom en ofruktbar pessimism, talet om »de ensamma svenskarna». Jag hörde till den krets som ogillade detta tal. Man kände sig rent av pinad av den självuppgivelse, den brist på nationellt medvetande som tog sig uttryck däri. Vi hade dittills i vår dubbla kamp känt oss starka och seger-

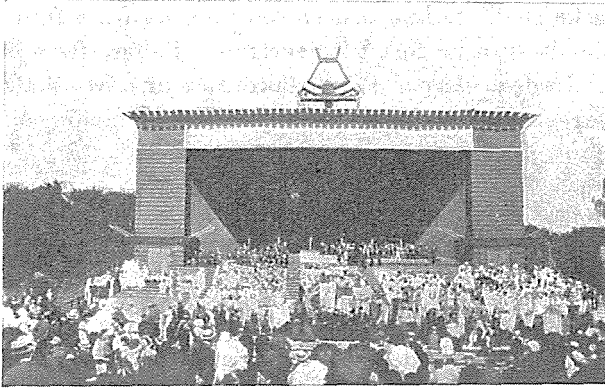
vissa, och vi hade aldrig förklarat oss förlorade. Varför skulle vi göra det nu? Allra minst gick denna pessimism ihop med förberedelserna till den stora musikfesten. Festen blev också i själva verket ett strålande bevis på att vi äro en stam som vill och skall leva. Den i och för sig beklagliga isoleringen ökade känslan av inre samhörighet, förtätade stämningen och gav sålunda hela festen en djupare innebörd.

Första festdagen, söndagen den 20 juni, var solig och varm. Helsingfors hade åter klätt sig i sin vackraste sommarskrud, liksom för 25 år tillbaka, för att mottaga de svenskfinländska sångarskarorna. Redan tidigt på förmiddagen började livet på gatorna varsla om fest, när de aktiva deltagarna anlände grupp efter grupp från olika håll och ledsagades till sina kvarter. De granna folkdräkterna, vilka tack vare Brage buros allmänna än någonsin förr, lyste än här än där och lockade ögat.

Samlingen skedde på Kasärntorget, där en noggrann plan var uppgjord för placeringen. På slaget två ljödo några fanfarer och några minuter senare satte sig det imponerande festtåget i rörelse. Över Observatoriebacken slingrade sig tåget, där alla, slätternas, kusternas och skärens svenska folk, fingo tillfälle att beundra den mäktiga utsikten mot havet, och så vidare nedför trapporna och genom Ulrikagatan in i Brunns-parken. Överallt voro gatorna kantade av åskådare, som glatt hälsade sångare och musikanter. Sett från planen framför den katolska kyrkan bildade tåget med körer och kårer, fladdrande standard, strålande glada människor i ömsom ljusa ömsom färgrika dräkter, allt belyst av sommarsolen, en oförglömlig tavla.

På festplatsen tågade alla omedelbart upp på estraden, damerna från den främre och herrarna från de bakre ingångarna. Det tog en god stund innan estraden fylldes. Anbringandet av bänkar visade sig vara välbetänkt. Den jättelika estraden beredde sångarna en stor överraskning. Den överträffade allt

vad de föreställt sig. I själva den arkitektoniska formen skilde den sig ifrån alla tidigare estrader i vårt land. Till dimensionerna var den också den största: den mätte i djup 36 meter och i bredd 34 meter. Höjden över marken var jämte lyran överst på krönet 25 meter — lyran mätte icke mindre än 6 meter. Men storleken visade sig vara väl beräknad. Estraden fylldes till sista plats.

Sångarna samlas på estraden.

Då alla voro samlade, reste sig jättekören och intonerade »Vår Gud är oss en väldig borg». Det var ett gripande ögonblick. Publiken stod andaktsfull, överväldigad. För mig, som hade lyckan att anföras och såsom den närmaste mottaga bruset, var stunden oförgätlig. Dirigenter, musikkännare och åhörare förklarade senare enstämmigt, att de aldrig hört något så mäktigt i musikkväg som klangen av denna jättekör. Den kanske mest intresserade iakttagaren, skaparen av estraden, var också han innerligt belåten med resultatet.

Efter koralen höll lektor Einar Pontán hälsningsanförandet, i vilket han uppehöll sig, dels vid tidsläget, ålänningarnas och rikssvenskarnas uteblivande, dels vid brottstycken ur

de större numren på sångprogrammet. På bekymrade medborgares frågor, om det nu verkligen är tid att ställa till fest har vi svarat: »När skall då svenskfolket samlas, om icke nu», sade talaren och fortsatte: »När andra band oblikt slitats, vilja vi knyta dem som sammanhålla östsvenska hjärtan, så fasta som aldrig förut». Och vidare: »Sångare, mot väster stån I vända, sjungen högt, sjungen hårt! Kanske skall ett genljud av Eder sång tona kring de klippor och skär, dit våra tankar gå, kanske skall ett bud och en hälsning nå fram från djupet av Finlands svenska folk till Sveriges». Längre fram citerade talaren »Jordens sång»: »Vårt släkte fick ur ödets skålar tömma en dryck med våndans beska jäst», samt maningen:

»Själva måste vi bryta oss vägen
Fram genom ondskans vallar av is.
Själva måste vi här på vår egen
Jord plantera vårt paradiset».

I anslutning härtill yttrade talaren följande: »Då man i södern fordom samlades för att ära livsglädjens och människokärlekens gud, Dionysos, befriaren och frälsaren, uppförde man på teatern dag efter dag de stora aténska tragediförfattarnas verk med deras högt stämda innehåll, deras starka uttryck av mänskliga känslor och lidelser. I det åskådaren slungades mellan förfäran och hopp, mellan hat och kärlek, genomgick han, såsom man uttryckte sig, en rening i sin egen själ. Man menade dels, synes det, att stormarna i hans egen själ kunde bringas till ro, då han levde sig in i hjältarnas och hjältinnornas brusande öden, men dels också att hans egna små tankar och känslor under de starka yttre intrycken växte, renades, förädlades. Misstaga vi oss, om vi tro, att Hemmers ord och Sibelius' musik på mången redan under inövandet haft denna samma verkan?».

På hälsningsanförandet följde »Modersmålets sång». Därefter uppläste Alexander Slotte sin inkom för festen diktade

»Hälsning till det svenska Finland». Dikten bar en stark prägel av tidsstämningen:

»Du svenska stam på Finlands skär och slätter!
 I festens dagar under fanors svaj, — — —
 svep in i tacksamhet var bragd, vart syfte,
 var stilla mödas man, som stått dig bi.
 Men minns, att egen kraft dock främst dig lyfte!
 Och bed en bön: att ej försvagad bli! — — —
 Ej skall det nekas att du skatter ärvde,
 den dag du slets från broderlandet lös.
 Men rätt till dem din släkt en gång förvärvde,
 ty det var arv från arisk hedenhös».

En ännu starkare självkänsla talade ur verserna:

»Du svenska stam — din saga det besannar,
 ditt verk i detta land vid hav och älv —
 du är ett bihang ej till dina grannar
 i östan eller väst, du är dig själv.»

Efter avsjungandet av »Slumrande toner» förrättades upp-rop av körerna och orkestrarna. Därefter avtågade man till Runebergs staty. Där sjöngs »Vårt land»; överste Stenius utbringade ett fyrfaldigt leve för J. L. Runebergs minne, var-efter en krans nedlades från Svenska Folkskolans Vänner. Därmed var den officiella delen av programmet för dagen slut.

Festdagarna förflöto som en enda fortgående högtid, såsom de pläga göra. Genom att festen varade från söndagen till torsdagen, som var midsommardagen, blev det god tid för både repetitioner och besök på staden. Repetitionerna begynte redan den första dagen. Den i programmet angivna repetitionstiden var sammanlagt 15 ½ timmar för det gemensamma festprogrammet. Sångarna deltog mycket flitigt. Tiden blev något förkortad under de senare dagarna.

Dirigenterna hade ett drygt arbete. Axel Stenius, festens hedersdirigent, var även ledare för »Ett julatorium». Andre

dirigent var ledaren för »Sångens vänner» Valter Nyström. Överkapellmästar A. Apostol ledde som vanligt hornorkestrarna, herr Thure Sandelin mansköreerna och herr Fridolf Andersson stråkorkestrarna.

En konsert av manskören »Svenska sångare» samt en supé för dirigenterna i M.M:s lokal och besök på muséer och andra sevärda ställen hörde till den andra dagens program. Konserten var besökt av en fulltalig och hänförd publik. De erbjudna tillfällena att stifta bekantskap med huvudstaden togo deltagarna gärna i akt, ty många besökte Helsingfors för första gången. Kvällen tillbringades på Högholmen och Fölisön. Överallt där festdeltagarna rörde sig, väckte de stadsbornas intresse. I synnerhet beundrades folkdräkterna. Huvudstaden var förändrad. Det nya inslaget i stadsbilden var svenskt. Det svenska Finland var samlat.

Tisdagen bjöd på två stora nummer: Brages tävlan för spelmän och folkvissångare samt generalrepetitionen till »Ett juloratorium», som skedde i närvaro av publik. Dessutom höll manskören »Frihetsbröderna» en konsert i Gamla studenthuset, där kören och dess beprövade dirigent Gösta Sohlström skördade livligt bifall. Nyländska nationshuset var besatt till trängsel, när spelmanstävlingen begynte kl. 5 e.m. 35 spelmän och 11 sångerskor och sångare uppträdde. Spelmännen voro indelade i två grupper, en äldre och en yngre; de som voro under 45 år räknades till den yngre gruppen. Tävlingen blev åter en säregen uppvisning av ursprunglig musikalisk folktradition. Den var intressant för alla som sysslat med folksmusik, men huru mycket mer lärorik och uppfriskande var den inte för stadspubliken. Hufvudstadsbladets musikkritiker »Bis», själv violinist, skrev bl. a.: »Då man minnes den första spelmanstävlan, minnes de många primitiva instrument och dito spelsätt som då förekommo, måste man med fägnad fastslå, att violinspelet i många fall gått ofantligt framåt i fråga om ton och stråkföring. Visserligen förekommo ännu representan-

ter för 'den gamla stråkföringen' och klangen, men de motvägdes av de nya musiksprättarna med dubbelgrepp, tremoloseriter och pizzicati för vänstra handen à la Burmeister». Jag kan bekräfta kritikerns uttalanden om framstegen med anförande av en enda detalj. Då spelmännen vid den första tävlingen 1907 skulle spela tillsammans, hade vi ett stort besvär att få fiolerna stämda i samma tonhöjd; envar hade sin stämning och de flestas var för låg. Nu hade alla sina fioler stämda i normalstämning från början.

Midsommaraftonen och midsommardagen voro de stora festdagarna. Oratoriekonserten var utsatt till en något olämplig tid, kl. 3, varför publiken inte var lika fulltalig som på generalrepetitionen. Kören bestod av Helsingfors sångarförbund förstärkt med medlemmar av Svenska oratorieföreningen, Svenska sångare, Gamlakarleby sångförening, Dragnäsback sångkör och Kronoby sångkör, tillsammans 500 personer. Konserten, som leddes av Axel Stenius och Valter Nyström (Nyström ledde det mellersta partiet), blev en stor upplevelse för sångare och åhörare. »Bis» skrev härom i Hufvudstadsbladet: »Jag måste tillstå att intrycket redan av körens första insats 'Jubla och fröjda dig mänsklighet' var formligen överväldigande, detta ej blott genom sin tonmätiga klang, utan även med sitt ljus och salighet förkunnande jubel. Någonting av nordisk julkänsla mera strålande och av andakt mera besjälade kan man knappast tänka sig. Redan i denna jubelstrof var det som räckte Sverige och Finland handen med fast tillförsikt om det stora ljusets och den stora förståelsens återkomst». Kritiken och publiken voro ense om att kören sjöng utomordentligt bra, klangrent och sjäfullt.

Efter konserten tågade hela oratoriekören till Kaisaniemi park, där Axel Stenius nedlade en blomsterkrans vid Fredrik Pacius' byst och hyllade i ett entusiastiskt anförande »banbrytaren-såningsmannen», vars minne nu vid denna »skördens fest» väckte tacksamma känslor, men också en förpliktande

maning att sträva till en allt högre fulländning. Med avsjungandet av »Vårt land» och ett därpå följande fyrfaldigt leve för tonsättarens minne avslutades uppvaktningen.

Festbestyrelsen hade antagit ett erbjudande av föreningen Brage att anordna midsommarfest och -vaka i Brunnsparken. Likaledes antogs Svenska Finlands gymnastik- och idrottsförbunds förslag att föranstalta en gymnastikuppvisning på midsommardagen. Bragefesten var förberedd länge och väl. Föreningens alla krafter voro uppåddade; därtill gav Vasa-Brage ett kraftigt bistånd. Festen försiggick dels på sommar-teatern dels i parken. Jag måste inskränka mig till att omnämna dess förlopp endast i huvuddrag. Två stora program utfördes på sommar-teatern, kl. 5 och kl. 8. Det första upptog körsång av Vasa-Brage och Brage i Helsingfors gemensamt och var för sig, festtal av magister Ragnar Hollméus, »slottevisor» sjungna av Brages utmärkta vissångerska, fru Daddi von Weymarn, folkdanser och samspel av deltagarna i spelmanstävlingen föregående dag. I det andra programmet uppträdde körerna med nya nummer, en festdikt av Joel Rundt upplästes av direktör August Arppe, fru von Weymarn sjöng denna gång visor av Ernst v. Knape. I slutet uppfördes i tablå den av mig arrangerade »Jungfrun träder fram på riddarsalens golv», varjämte prisutdelning förrättades. Mellan och efter föreställningarna utfördes enskilda nummer ur programmen i det fria.

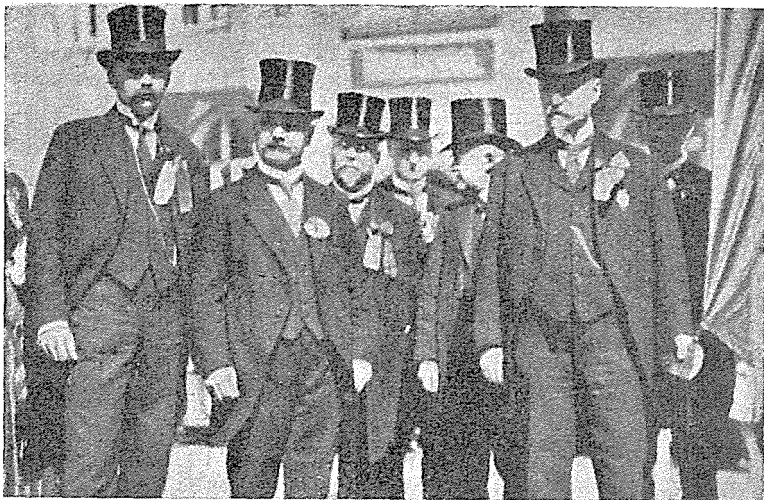
Parken tedde sig som ett enda folkhav, där stimmande skaror böljade av och an. Sång, enstämmig och flerstämmig, spel och dans på den vimpelprydda dansbanan, kring midsommarstången och på de fria sluttningarna, otvungen, brusande glädje, det härliga natursceneriet i förening med den trivsamma hemkänsla minnena väckte: allt förenade sig till en praktfull sommarsymfoni, i vilken tusenden spelade med av hjärtans lust. »Huvudstaden fick uppleva en sådan midsommarfest som aldrig förr gått av stapeln här», skrev Hufvudstadsbladet.

En främmande besökares intryck återspeglas i följande satser ur Vasabladets skildring: »Midsommareldar mötte ögat vart man än vände blicken. Från Sandhamn ända ut till Sveaborgs yttersta holmar flammade det här och där väldiga bloss, vilka verkade som gnistrande ädelstenar i Finska vikens spegelblanka blå diadem. Utsikten var hänförande. En sådan midsommarstämning hade säkerligen de allra flesta festbesökare aldrig upplevat. Och kronan på verket lades, då ett jättebål vid midnatt tändes högt uppe på berget mitt ibland folkmassorna. Omkring bålet samlades svenskfolket som deras förfäder fordomdags. Med bålet var Brages midsommarfest slut och man gick hem i den tidiga morgonstunden med glädje, frid och andakt i sinnet. Åter hade man tillbragt en högtidsstund i den svenska samlingens tecken, åter hade man känt den livande och stärkande svensketskänslan fylla hela ens väsen till bräddarna».

I överensstämmelse med gammal sed inleddes den stora festdagen, midsommardagen, med en koral. Körerna samlades denna gång på Nikolaikyrkans trappa och sjöngo under major A. Apostols ledning »Vår Gud är oss en väldig borg». Omedelbart därpå hölls generalrepetition på festplatsen; repetitionen varade till kl. 11.

En timme därefter började gymnastikuppsvisningen på planen framför badhuset. De aktiva deltagarna i musikfesten voro inbjudna som åskådare; för allmänheten gällde biljetterna till festkonserten. Fröken Elli Björkstens berömda trupp hälsades med livliga applåder. De gråklädda flickorna framförde ett ståtligt program. Publiken, som väl var den talrikaste gymnasterna uppträtt inför — fränsett Stadionpubliken i Stockholm — var entusiasmerad. Tillfredsställelsen var allmän över att gymnastiken fått sin plats vid denna musikens fest. Den var både en fögnad för ögat och en nyttig propaganda för idrotten i det svenska Finland. Tyvärr måste den manliga gymnastiken, som skulle utföras under lektor G. Rönnman, bortfalla.

Dirigenter och medlemmar av festbestyrelsen. Fr. v. *Otto Andersson, A. Apostol, Fredrik Rosberg, Einar Pontån, Edv. Blomqvist, Axel Stenius, A. M. Lassenius.*

Ett häftigt åskväder **utbröt** och jagade publiken på flykten samt gjorde planen oanvändbar.

Den väldiga festplatsen framför estraden var fullsatt ända upp till det översta krönet och badade i strålande sol, då klockan närmade sig fyra. Man beräknade att publiken uppgick till 17,000 personer. Omkring 300 inbjudningskort hade utfärdats och en stor del av de inbjudna voro närvarande. Man såg på hedersplatserna bl. a. statsminister Erich samt ministerrna Söderholm, Hahl och Joukahainen, talrika medlemmar av den diplomatiska kåren, representanter för länet, staden och landets musikvärld. Den största glädjen, åtminstone bland sångarna, var att se **J e a n S i b e l i u s** närvarande. Sibelius var den mest vittnesgilla att bedöma framstegen sedan ekenäsfesten 29 år tidigare. Att han efterkommit inbjudningen även

denna gång tolkades som ett uttryck av fortsatt intresse för den musikaliska utvecklingen i det svenska Finland.

Festtåget hade denna gång tagit vägen genom Parkgatan, därifrån det svängde in på Strandvägen nedanför Brunnsparksvallarna. Publikens reste sig, när sångarna tågade in på festplatsen under tonerna av Finska rytteriets marsch och defilerade framför publiken. De olika grupperna hälsades av hjärtliga applåder. Liksom vid invigningstillfället beundrades i synnerhet de i hembygdsdräkter klädda körerna. Aldrig förut hade en sådan dräktparad ägt rum i vårt land, och man undrade, om maken ens förekommit i hela Norden. Sedan alla intagit sina platser på estraden, begynte festkonserten enligt följande program:

I. Blandad kör.

Den blomstertid nu kommer, Kolmodin.
 Morgonsång, R. Wagner.
 Anna-mi, S. Palmgren.
 Den unga sommaren, O. Andersson.
 Festtal av docenten Arvid Mörne.
 Modersmålets sång, J. F. Hagfors.

II. Stråkorkester.

Storstugans marsch, E. Åkerberg.
 Ballet ur Orfeus, Gluck.
 Preludium, Chopin.
 Bröllopsmarsch, arr. Novåcek.

III. Manskör.

Säg oss ditt namn, G. Wennerberg.
 Sjöfararen vid milan, S. Palmgren.
 Han sjönk i havets sköte, A. Järnefelt.
 Här är landet, H. Alfvén.

IV. Hornorkester.

Marsch ur Tannhäuser, R. Wagner.
 Andante, L. van Beethoven.
 Fjärilsvals, E. Melartin.
 Finlandia, J. Sibelius.

40 minuters paus.

V. Östra Nylands Sång- och Musikförbund.

Vandringssång, F. Körling.
 En näktergal, F. Mendelssohn.

VI.

Där växte upp en lilja, arr. M. Wegelius.
 Där växte ett träd, arr. H. Aufrichtig.
 Skön Anna, arr. K. Ekman.
 Rosan, arr. O. Andersson.
 Det står ett ljus i Österland, arr. Peterson-Berger.
 Festdikt av Ernst Knape, framsagd av hr Evert Ekroth.
 Slumrande toner, arr. O. Andersson.
 Hälsning från estlandssvenskarna.

VII.

Jordens sång, J. Sibelius.
 I svenske stån, A. von Kothen.
 Avskedstal av dr Axel Lille.
 Björneborgarnes marsch, arr. M. Wegelius.
 Vårt land, F. Pacius.

Dr Arvid Mörnes festtal var en briljant, säkert och delvis skarpt utformad sammanfattning av den svenska nationalitetsfrågan i Finland. Talaren utgick från förhållandet mellan den finländska statstanken och den svenska folktanken. Han visade, huru samlingstanken framgått ur folktanken, huru kärleken till sång och musik, »som är ett av den finlandssvenska

folksjälens vackraste drag», fortlevat från släktled till släktled. Om inte den svenska folktanken slutit förbund med den svenska sången, om samlingen i sångens tecken aldrig kommit till stånd, »hur skyddslösa stode vi inte nu, när en isande ödesvind sveper över det svenska Finlands ensliga bygder». Han gav uttryck åt vår tacksamhet mot dem som första gången samlade Svenskfinland i sångens tecken: »För deras uppfattning var sången inte upprunnen ur sorg, utan ur en glädjefull tro på livet. Veklingen finner i honom blott en tröstare. För den stridbare är han en väckare, en manare, en fostrare av höga och stolta känslor, som bära folken genom prövningarna».

Talet bar alltigenom samma storvulna prägel. Man gör det nästan orätt att anföra enskilda satser, ty det ena avsnittet var märgfullare än det andra. Talaren blev också litet emellan avbruten av applåder och bravorop. Ur slutet citerar jag ännu följande: »Vi stå törhända mer ensamma än något folk, som i likhet med oss nödgats erfara främlingskapets känsla av ensamhet i det rike, vars självbestånd det värnat in i döden. — — — Vår kamp i det kommande är en arbetets och de outröttliga strävandenas kamp, men också den kräver mod att bringa offer och kraft att hålla ut. — — — När den första av vår stam beträdde den jord vi ärvt, det veta vi icke. När vår gärning i fädernas land en gång skall varda all, är oss även fördolt. Men vi *veta*, att bakom oss ligger germanskt och svenskt arbete i skog och fält, på fjärd och hav, som fortgått i årtusenden, och vi *tro* att därest vi manligt fylla plikterna, som ödet lagt på våra skuldror, så skall detta heliga arv bevaras från släktled till släktled intill sena tider».

Festdikten, »Vårdträdet» var författad av dr Ernst V. Knappe. Även den bar en starkt tidsbetonad prägel med sin trottsiga upptakt: »Nej, känn dig ej ensam och övergiven du svenskman i Finland». Tankar som alla kände hade skalden på ett märkvärdigt fint sätt utformat kring den vackra bilden

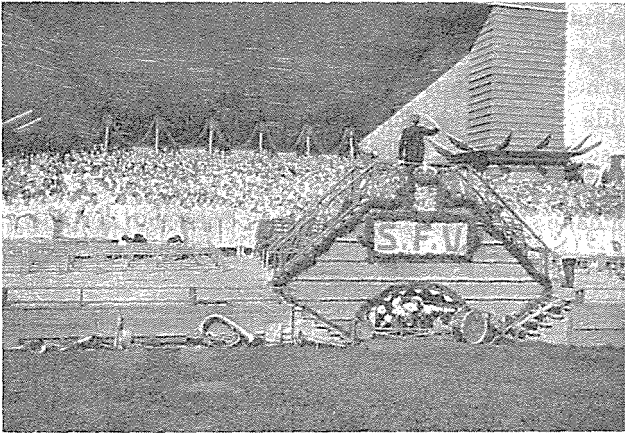
»Vårdträd, vårlind!
 Grenar brytas och brista,
 dag som är, är ej sista.
 Lyft din krona och hör:
 runt kring hagar och lid
 sånger spela och leka,
 starka och veka;
 lyssl! det är hembygdens mäktiga kör
 i den stigande sommarens tid.»

Dikten upplästes på ett förträffligt sätt av Evert Ekroth. Dess tillkomst har sin egen historia. Jarl Hemmer var ursprungligen utsedd till festskald. Han hade även skrivit sin dikt färdig. Men den hade formen av en hälsning till Sverige med tanken på de talrika svenska deltagarna som skulle ha varit närvarande och kunde därför inte användas. Dr Knape befann sig i staden. Vi beslöto anmoda honom att skriva festdikten. Han fick uppdraget ena kvällen och den följande morgonen var dikten färdig.

Musikprogrammet fick ett gott utförande. Jag säger detta öppet, trots att jag själv anförde de flesta sångnumren — ledaren märker ju i regeln bäst själv, om han kan sin sak, huru uppgifterna klarats i tekniskt avseende. Naturligtvis kunna intrycken växla. När det gäller en jättekör på omkring 2,700 medlemmar — i »Jordens sång» var kören decimerad till omkring 1,800 — kan man givetvis alltid tala om vissa ojämnheter i framförandet eller att enskilda detaljer kunnat ytterligare avslipas. Programmet erbjöd nämligen rätt stora svårigheter. En akustisk olägenhet, som inte var den lättaste att bemästra och till vilken arkitekten icke bar någon skuld, berodde på estradens stora djup. Av herrstämmorna krävdes en ytterligt noggrann rytmisk precision, nästan anteciperings för att inte det långa avståndet mellan de främsta damstämmorna och de längst avlägsna herrstämmorna skulle göra sig gällande. Men t.o.m. detta märktes jämförelsevis litet vid konserten. Instuderingen hade skett mycket samvetsgrant. Sångarna

kunde sin sak. Den rätta musikaliska masstämmningen rådde på estraden.

Att anförda en sådan jättekör framkallar känslöförmimmelser, som äro absolut ensamstående. Alla dirigenter voro ense därom. Men jag hade intrycket av, att varje sångare kände liknande förmimmelser. Alla voro systrar och bröder. Än mer: alla smälte ihop till en enda mäktig enhet, sammanhållen, lyft

Kören under festkonserten.

och stämd av tonerna på ett obeskrivligt sätt. Ungefär likadant var gemenskapen mellan sångarna och publiken. Det är sannolikt att allt det passerade, den mäktiga svenska samlingen mitt i den politiska isoleringen, gav sin särskilda färg åt den känsloutlösning som ägde rum. Publiken satt undrande och betagen. Den levde med från början till slut ännu intensivare än vid någon annan stor musikfest, som jag kan minnas.

Kritiken gav också jättekören ett vackert erkännande. Märket »Bis» skrev i Hufvudstadsbladet: »Den blandade kören hedrade sig aftonen igenom. Dess goda ensemble, dess klang-

fulla och ansade röster, dess frigjorda sång, dess själfulla föredrag, dess klara och vackra diktion, allt detta talade om samvetsgranna informationer av ledare och instruktörer, men ock om att kulturen står högt i våra svenska bygder och att hjärtan klappa där varmt för svensk samling i sång och för ädel, patriotisk id.»

Vad de enskilda numren beträffar mottogos kanske folkvisorna med det största bifallet. Flera av dem måste tagas om. Det framhålles ofta, att dessa visor och andra liknande sånger fångsla på grund av sin enkelhet och lättfattlighet och genom att formen är bekant. Hemligheten ligger inte bara däri. De enskilda stämmorna och hela klangen bli besjälade i samma grad som sångarna fullständigt behärska det tekniska utförandet och kunna giva sig hän i det samlade uttrycket. Detta gäller både större och mindre körer. Men det är uppenbart att jättekörer mest göra sig gällande där de få utveckla högsta möjliga tonala och harmoniska glans.

»Den unga sommaren» och »Jordens sång» voro också i det avseendet lämpliga nummer för den stora festkören. Till orkesterpartiet i »Jordens sång» hade kapellmästar Leo Funtek gjort ett arrangemang för blåsorkester. Kantaten sjöngs av sångarna med stor förtjusning. Både texten och musiken verkade oemotståndligt gripande i sin enkla storhet. Flera ställen, som då förde tanken till det avslutade världskriget, te sig i dag som visioner inför den nya tiden:

»Hur vita vila höga himlanejder!
Hur djupt är evighetens sus!
Men jorden skakas av de bittra fejder,
som rasa i dess blodbestänkta grus.
Och aldrig har ett släkte blött och stridit
och sargat så sin egen själ och lidit
som det, som nu står ropande på ljus.»

Efter »Jordens sång» utbröt en bifallsstorm, som icke lade sig innan professor Sibelius framträtt för att mottaga publikens och sångarnas glada uttryck av beundran och tacksamhet. Mästaren kringjublades i dessa ögonblick av en enastående hyllning av den svenska folkstammen i Finland, vid vilken han är fäst med de starkaste rottrådar.

Frukterna av den systematiska undervisningsverksamheten i bygderna återspeglade sig givetvis i de musikaliska prestationerna överhuvud, men de framträdde särskilt i de två nya avdelningarna på programmet: det östnyländska sång- och musikförbundet och stråkorkestern. Herr Fridolf Andersson anförde dessa avdelningar. Förbundskören och orkestern verkade jämförelsevis små till numerären i denna miljö. Debyerna blevo dock framgångsrika. En så pass stor stråkorkester, 56 man, hade man icke hört förut. Programmet var anspråkslöst, men det vittnade om vederhäftighet och angav den instrumentala konstmusikens väg ut till bygdernas folk.

En hälsning från Estlands svenskar framfördes av herr N. Blees från Reval, som i stället för den påtänkta ungdomsgruppen kommit tillstädes ensam. Talarens försäkran om estlandssvenskarnas kärlek till sitt modersmål och förhoppning att under republiken Estlands beskydd gå en lycklig framtid till möte väckte livlig anklang hos publiken. Med om möjligt än större uppmärksamhet lyssnade man till Axel Lilles avskedsord. Det var sista gången den gamle fosterlandskampen framträdde inför sitt kära svensksfolk. — Lille avled året därpå. Ensamt anblicken av den vördnadsvärda gestalten uppe på estraden framkallade rörelse hos publiken. Han var en man, som alla såg upp till. Hans tal samlade alla:

»Så har denna musikfest, den största vi hittills firat, knutit ett nytt oslitligt band mellan svensksfolket i vårt fosterland, och i detta medvetande äro vi oöverbanneliga. Sången, höga gudars gåva, 'ädla krafter föder, hjärtats nyckel heter sång'. Vår fest har fört våra hjärtan närmare varandra och för all

världen visat vilken skatt av sånger våra svenska bygder äga, visat huru kraftigt gammal svensk bygdekultur lever hos vår svenska stam.»

Så föllo hans ord. Efter talet uppstämde körerna »Björneborgarnes marsch» och »Vårt land», vilka liksom i en enda syn-tes samlade festens hela idéinnehåll. Därefter följde den välkända ceremonien, då publik och sångare taga farväl av varandra med viftningar. Som ett hav i vitt tedde sig backslutningen och estraden när festdeltagarna skildes åt under hurra-rop och hälsningar.

Till sist meddelar jag några siffror belysande festens ekonomi. Den sammanlagda inkomsten för biljetter blev 201,699: 60. Genom estradens uthyrande till finländska mässan inflöt 14,729: 78. Försäljning av program och annat tryck inbringe c:a 10,000 mark.

Estraden kostade enligt kontrakt 97,000: —, 6,000 sittplatser 22,500: —, tilläggsarbeten för estraden, bänkarna, bord m.m. 11,300 mark. Estradens trävirke såldes sedermera för 20,000: —, bänkar och bord för 4,875 mark. Den direkta utgiften för festplatsen blev således mk 105,925: —. Det ekonomiska slutresultatet av festen blev en behållning på mk 3,000: —, ett resultat, som alla hade anledning att glädja sig över.

XVII. DE LOKALA MUSIKFESTERNA BLI ÅRLIGA. KULTURFEST PÅ ÅLAND. ORGANISATIONSARBETET FORTSÄTTES.

Musikverksamheten tog ökad fart i hela det svenska Finland efter den strålande nationalfesten i Helsingfors. Det östnyländska förbundet slog ett stort slag för hela förbunds rörelsen med sitt säruppträdande. Stråkkörstern var icke mindre spörande.

Det redan färdiga Borgå omnejds sång- och musikförbund, som stiftats av Petrus Nordmann, fick under ett antal år förmånen att åtnjuta den förre S.F.V.-sekreterarens in i det sista lika varma hängivenhet för det musikaliska uppfostringsarbetet. Förbundet erhöi i musikern Valter Lindberg en intresserad och framstående reselärare med de rätta tagen och förmågan att samla sångare och instrumentalister omkring sig. I Åboland utförde Axel Enqvist, såsom jag förut nämnt, ett framgångsrikt arbete riktande sig företrädesvis på uppodlandet av körsången. Överallt märktes ett ökat intresse för både vokal- och instrumentalmusiken.

Valter Lindberg

Tiden hade alltjämt sina svårlösta problem. Fosterlands-känslan fick inte svalna, fastän landet var självständigt. Ryssland kunde när som helst visa ett hotfullt ansikte på nytt. Den svenska samlingen var, även den, angelägnare än förut, såsom de inre politiska förhållandena utvecklade sig. Och ingenting främjade denna samling bättre än sången och musiken och de fester, stora och små, som firades i tonkonstens tecken runtom i våra sommarklädda bygder. Det var en överallt lika levande känsla, som kom till uttryck i en artikel i Västra Nyland våren efter helsingforsfesten: »Så länge svensk sång och svenska skaldeord ljuda kring klippor och skär från Kymmene älv till Bottenhavets stränder, så länge hör västerländsk odling, germansk kultur och svensk anda hemma i detta land».

Såsom den nu organiserades krävde undervisningsverksamheten på landsbygden betydande ekonomiska uppoffringar. Förbunden måste räkna med att få en del av de årliga uppgifterna täckta genom inkomster från lokala uppvisningar och fester. Lika viktigt var, att inom de olika verksamhetsområdena uppvisa de vunna resultaten för allmänheten. Slutligen var man angelägen om att göra en större del av bygdebefolkningen delaktig av de nationella, fosterländska och konstnärliga värden, som musikrörelsen förmedlade, än den som kunde resa in till de större städerna. Ifrån att ha varit då och då återkommande högtider, som man kunnat föranstalta efter gottfinnande, blevo de lokala musikfesterna, åtminstone där reselärare anställdes, nödvändiga årligen återkommande uppvisningar och inkomstkällor. Deras omfattning kunde bli inskränkt, men det låg i tillställarnas intresse att göra programmen så innehållsrika och tilldragande som möjligt.

Tonkonstens segertåg genom svenskbygderna belyses bäst därav, att talrikt besökta, gedigna och värdiga sång- och musikfester sommaren 1921 höllos på följande orter: Vasa, Borgå, Lovisa, Åbo, Sibbo (Östersundom), Finström, Liljendal, Pyttis (Mogenpört), Karis, Pedersöre, Närpes och Malax. Flera

av dessa fester lågo dock utanför det allmänna organisations-schemat och hade karaktären av landskapsfester.

Detta var fallet i synnerhet med den största, musikfesten i Vasa på midsommardagen, som hölls i samband med Svenska Österbottens stora kulturvecka. Kulturveckan hade ett utomordentligt rikhaltigt program: Möte med finlandssvenska amerikanare, lantbruks- och hemslöjdsutställning, idrotts-tävlingar, Vasa-Brages midsommarfest, föredrag, teaterföre-ställningar, avtäckning av den rikssvenska hjältegraven m.m. Trots att de österbottniska körerna talrikt deltog i helsing-forsfesten — eller kanske kunde man säga tack vare detta — voro sångarna mangrant med på noterna, när musikfesten i Vasa utlystes. Kören blev mycket stor för att vara en land-skapskör; den räknade omkring 1,800 medlemmar. Ett par elitkonserter höllos i Stadshuset med större körverk på pro-grammet. Huvuddirigent var kapellmästaren Alfred Anders-sén. Här trädde Anderssen för första gången i beröring med de svenskfinländska bygdekörerna, för vilka han skulle komma att skapa så många och betydande verk.

Axel Stenius, som var närvarande vid festen, skrev om den i sina »Hågkomster, minnen och tankar» bl. a. följande (S.F.V:s Kalender 1921): »Själva Wagner hade kunnat falla i hänryck-ning inför detta 'Vak upp' framsjunget så långt från Nürnberg med övertygelse i den troskyldiga blicken, riktad emot festens huvuddirigent, kapellmästar Alfred Anderssen, av en kör räk-nande över ett halvt tusende i vackra folkdräkter klädda med-lemmar från omgivande bygder. Ett outplånligt intryck gjorde vid inomhuskonserterna likaså Knape-von Kothens innehålls-rika, gripande kantat med den mäktiga stegringen, som diri-genten herr Valter Nyström utformade till en lidelsefull glö-dande hymn 'Till hembygden', såsom skald och komponist ock enats om.»

»En ny överraskande bekantskap blev», säger Stenius vi-dare, »den andra kantaten komponerad till text av Alfons

Takolander av Alfred Anderssen för Arbetets Vänner i Ekenäs sångkörs 25-års jubileum, men omarbetad uppförd i Vasa två gånger tidigare. Fast byggnad med givna 'ledmotiv' utmärker kantaten, som komponisten — — avunnit en betydande omväxling». — — — »Vad den stora körens samt hornkapellens prestationer vid den stora friluftskonserten beträffar, kan icke sägas annat än att de voro förträffliga, markerande åter ett stort steg framåt».

Festtal och festdikter ha alltid haft ett stort rum vid de svenskfinländska musikhögtiderna. För landskapsfesten i Vasa hade icke mindre än nio diktare strängt sina lyror. Sju av dem voro närvarande. Under festen togs vidstående fotografi, som jag hade nöjet att mottaga några dagar senare.

De övriga festerna voro av mindre omfång. I Borgå höll musikförbundet sin fest redan den 15—16 maj med en konsert i domkyrkan och en annan av de sju till förbundet anslutna stråkorkestrarna i lyceisalen. Friluftsfesten ägde rum på Borgbacken. Kören räknade 225 medlemmar. Festtalare var förbundets ordförande dr P. Nordmann och ledare förbundsdirigenten Valter Lindberg. I Lovisa uppgick Fridolf Anderssons kör till 300 personer. Där höll rektor Relander festtalet. Den västnyländska ungdomsringen höll sin fest i Karis den 19 juni. Nio körer med c:a 300 medlemmar deltog. Valter Nyström och John Granlund voro inkallade som ledare. Dr Alfons Takolander höll festtalet och ett danslag från Brage medverkade. Samma dag höll Kymmenedalens svenska sång- och musikförbund sin första fest i Pyttis, Mogenpört. Kören lledes där av kapellmästar Alfred Holm. För festtalet stod ektor Herman Hultin. Spelmans- och idrottstävlingar voro anordnade i samband med festen. Detta förbund, vars öden jag icke lyckats följa, tyckes icke ha blivit långvarigt. Pedersöbygdens sångfest leddes av Evert Ekroth och utgjorde norra Österbottens generalrepetition för landskapsfesten i Vasa. Åbolands sångare hade samlats i Åbo. Vid deras fest

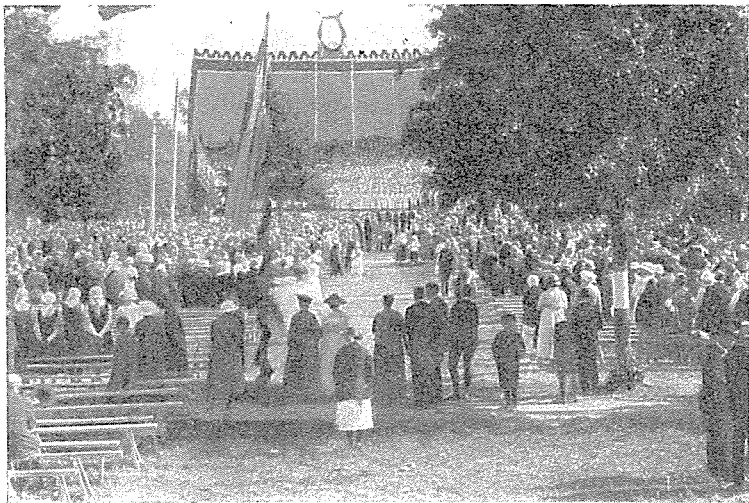

Sex österbottniska skaldar.

Sittande fr.v.: Alex. Slotte, V. K. E. Wichman (Gånge Rolf), Jacob Tegenren. Stående fr.v.: Edvard Berts, Ragnar Björk, Artur Eklund.

uppträdde Erland Colliander och Einar Holmberg som talare, dessutom medverkade föreningen Brage från Helsingfors. För denna fest skrev Arne Törnudd sin festdikt »Åboland», som senare tonsattes av Alfred Andersén.

Ålänningarna samlades detta år till en stämmingsfull kulturfest invid folkhögskolan i Finström. Ålandsfrågan var avgjord. Känslorna av samhörighet med det övriga svenska Finland kunde ånyo taga sig uttryck. Såsom ett tecken därpå måste man fatta beslutet att sommaren 1922 anordna en större åländsk sång- och musikfest, till vilken deltagare skulle inbjudas jämväl från det finländska fastlandet liksom från Sverige. Förberedelserna sattes i gång. Inbjudningarna efterkommos i oväntad grad. Icke mindre än 2,503 sångare anmälde sig, däribland Stockholms körförbund under Sven Lizzells ledning med 150 medlemmar. Från Sverige deltog dess-

Musikfesten i Mariehamn 1922.

utom Svenska folkdansringen med 60 par samt ett stort antal enskilda besökare.

Festen blev genom sin omfattning och sin karaktär av svenskt-finländskt ungdomsmöte — i stället för det 1920 avsedda mötet — en stor tilldragelse i kulturlivet. Då jag icke var närvarande vid denna fest, lånar jag här några brottstycken ur den skildring av festen, som lektor Einar Pontán gav i S.F.V:s Kalender för året under rubrik: »Ålands stora kulturfest». Han skriver bl. a.:

»Det kan tryggt sägas, att aldrig en sångfest hälsats med större glädje än festen på Åland 1922. När det blev klart, att det icke var enbart åländsk fest som åsyftades, när inbjudan utgick till ungdomen i Åboland, Nyland och Österbotten och till ungdomen i Sverige att komma med, då blev ivern stor överallt i svenskbygderna. Färden blev för många både lång och dyr, men alla hinder övervunnos, och så möttes de fyra landskapens ungdom under midsommarens dagar på Ålands

väna strand. Banden återknötos från tidigare stora fester, där man sjungit sida vid sida. Man kom ihåg, huru djupt man i Helsingfors 1920 känt saknaden efter dem, som då voro borta. Nu voro alla åter tillsammans, och — det stora nya — rikssvensk ungdom var med.»

»Man fick ett intryck av att det arbetats inom den åländska ungdomens led, att en betydelsefull uppryckning hade skett. Sångkö-

Petter Fredriksson.

rer och danslag hade bildats, hembygdsdräkter vävts och sytts mera än någonsin förr. Mot allt detta stod i en egenomlig kontrast festtalaren, red. Julius Sundbloms till den åländska ungdomen riktade gripande vädjan att ägna hemmet och hembygden, icke främmande riken sitt arbete. — Den vackra uppmarschen under festdagarna kan dock icke ha varit blott tillfällighet, det tror ingen, som var med därom.»

»Rent musikaliskt stod festen på ett lägre plan än sång- och musikfesterna i Helsingfors 1920 och Vasa 1921. De åländska körerna, tämligen nybildade och ännu icke sammanförda i förbund, stå än så länge efter. Programmets svårighetsgrad var beräknad med avseende å detta: några större numror voro icke upptagna. Men det som sjöngs sjöngs bra. Festdirigenten hr P. Fredriksson hade all orsak att vara nöjd. Estraden, byggd enligt ritningar av arkitekt S. Juslén, skaparen av jätteestraden i Helsingfors 1920, betecknade i akustiskt avseende ett avgjort framsteg i förhållande till den sistnämnda.»

»Det hela var ju ingalunda blott en sång- och musikfest. Även vid den stora slutfesten voro gymnastik och folkdans

representerade. Det blev en kulturvecka, jämförlig med den i Vasa föregående sommar. Rikssvenskarnas inlägg berörde också flera kulturområden, och på vart och ett av dem stodo prestationerna mycket högt. Kören, danslaget, spelmännen och gymnasterna, alla väckte synnerligt intresse och starkt bifall. — — — Att ålänningarna i ett som annat togo på sig en betydande risk, då de utlyste sin stora kulturfest, är säkert. Att festligheterna hade ett så framgångsrikt förlopp, det länder dem till stor ära. Det var en betydelsefull händelse att svensk ungdom från skilda håll midsommaren 1922 återförenades och upptogo traditionerna från sångfester och ungdomsfärder före världskriget. Det var ålänningarna som hade i sin hand att få till stånd denna svenska samling. De gjorde sin stora insats och gjorde den med heder.»

Svenska Folkskolans Vänners förstärkta musikkommitté sammanträdde den 29 december detta år för att bl. a. överlägga om de allmänna svenska musikfesternas framtida gestaltning. Musikfesten i Mariehamn hade lämnat en förlust av 30,000 mark. Detta väckte betänkligheter på flera håll. Lektor Einar Pontán, S.F.V:s sekreterare efter Petrus Nordmann och styrelsens representant i musikkommittén, refererade frågan. Han hade redan i den nyss citerade uppsatsen, ifrågasatt, »om man icke för framtiden resolut bör avstå från det oerhört kostsamma uppförandet av väldiga estrader, dömda att efter ett par dagars bruk rivas ned». Publiken får nöja sig med något mindre välljud, menade han, »sångarna märka det föga och för dem kvarstår i fullt mått den eggande, nästan berusande känslan av att få sjunga med i den tusenstämmiga kören». Nu upprepade han dessa tankar i referatet och föreslog, att nästa stora samlingstillfälle för våra körer skulle givas karaktären av ett sångarmöte: huvudvikten skulle läggas vid de enskilda musikförbundens konserter, på vilka rätt höga anspråk kunde ställas på både program och utförande. Ett

gemensamt uppträdande vid en stor folkfest skulle ske, men mera för sångarnas egen än för publikens skull: därför behövdades inga dyrbara anordningar i fråga om estrad och åhörarbänkar.

Deltagarna i sammanträdet voro inte riktigt ense med referenten. Man medgav, att estraderna i Helsingfors och Mariehamn varit för dyra, men man tänkte sig möjligheten att framdeles genom förenkling ernå en minskning i utgifterna; tanken på en flyttbar estrad framkastades, liksom även på en fast sådan i Helsingfors. Icke heller bestred man, att festkonserterna visat sig tröttande, men detta kan motverkas genom att programmet göres kortare och mera koncentrerat. Vid de stora festkonserterna måste i varje fall den största möjliga konstnärliga verkan eftersträvas; de äro musikaliska samlingsstillfällen sådana som vi icke kunna undvara.

Diskussionen sammanfattades i följande uttalande (jag följer referatet i Svenskbygden):

»1:o Allmänna svenska sång- och musikfester böra med en mellantid av 5 à 10 år anordnas med i huvudsak samma karaktär som hittills. Följande omständigheter böra observeras:

a) kostnaderna för estrad och festplats böra i möjligaste grad nedbringas, likväl så, att festkonsertens högtidliga prägel och det musikaliska resultatet icke äventyras;

b) festkonserten bör icke räcka längre än ett par timmar och efterföljas av en allmän folkfest; möjligheten av flere gemensamma konserter bör beaktas;

c) ordningen vid konserterna bör genom marskalkarna med största omsorg upprätthållas;

d) under festdagarna böra de enskilda musikförbunden få tillfälle att framträda med egna konserter.

2:o. Jämte dessa sång- och musikfester kunna allmänna svenska sångarmöten äga rum, då huvudvikten lägges vid de enskilda förbundens framträdande och vid kamratlig samvaro. Dessa sångarmöten kunna anordnas även på sådana orter,

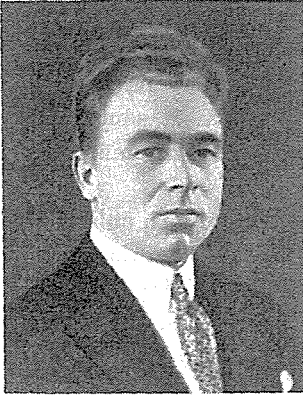
där publik för en allmän sång- och musikfest icke kan påräknas. Ett sådant möte avslutas med ett gemensamt uppträdande, men en stor estrad kan därvid undvaras.

3:o. En allmän svensk sång- och musikfest bör tidigast äga rum 1925.»

Vid sammanträdet behandlades även några andra musikaliska och organisatoriska frågor. En av dessa gällde musiktävlingarna. Med anförande av vissa erfarenheter från England och Tyskland, framlade jag till diskussion frågan, om icke tävlingsidén i någon form borde återupptagas vid våra musikfester. Jag kände naturligtvis till den motvilja mot tävlingar som gjort sig gällande här hemma, men jag tyckte, att man kunde hitta på något sätt att tillvarata det goda, som musiktävlingarna likaväl som idrottstävlingarna kunde medföra. Tanken vann dock ringa anklang. Vid de stora sång- och musikfesterna borde tävlingar i ingen händelse förekomma, ansåg man, allra minst borde det tävlas om pris. Möjligen kunde tävlingar äga rum mellan de skilda sångarförbunden, vart och ett representerat genom en kör, eller mellan de olika körerna inom ett och samma förbund. Men i sådana fall borde reseläraren-förbundsdirigenten stå utom det hela. Endast tävlingar i den sistnämnda formen kunde samtliga närvarande enas om att förorda. I övrigt lämnades åt förbunden att avgöra, vilken form tävlingarna skulle erhålla.

Övriga frågor gällde musikkommitténs arkiv. Man väntade, att musikförbunden skulle insända program och annat tryck, uppgifter om reselärarnas arbete, samarbetet mellan ungdomsföreningarna och musikförbunden, ansökningar om understöd ur Svenska kulturfonden o.s.v. S.F.V:s tidskrift Svenskbygden antogs till organ för musiksträvandena. Överste Axel Stenius hade åtagit sig att biträda vid redigeringen av musikavdelningen.

Av ett särskilt intresse voro de meddelanden, som gjordes vid sammanträdet angående musikförbundens verksamhet.

Emil Johnsson.

Sigurd Snåre.

Utom tidigare nämnda organisationer var nu även mellersta Nylands sång- och musikförbund i verksamhet med musikern Emil Johnsson som reselärare och herr H. Wareljus som ordförande i förbundet.

Detta förbund hade tillkommit på initiativ av den sistnämnde, gammal sångentusiast och främjare av den blandade körsången. Starten hade skett den 1 oktober 1922. Den unge reseläraren var väl skickad för sitt värv, begåvad och grundligt utbildad. Han har också med stor framgång lett förbundets verksamhet allt sedan dess.

Tanken på bildandet av ett sång- och musikförbund för Åboland hade också lett till förverkligande på hösten samma år. Under de tre närmast föregående åren hade Västfinska ungdomsförbundet utfört en mycket uppskattad musikalisk instruktionsverksamhet med kantor Axel Enqvist som reseinstruktör. Efter det att Svenska Bildningens Vänner på initiativ av akademisekreteraren Svante Dahlström hade utvidgat sin verksamhet med en blandad kör och ett danslag, funnos ökade förutsättningar för tillkomsten av en lokal förbundsorganisation. Samme initiativtagare utvecklade tanken vid

ett sammanträde med representanter för körerna. En interimstyrelse tillsattes. Det konstituerande sammanträdet hölls den 25 maj påföljande år. Svante Dahlström blev Åbolands sång- och musikförbunds förste ordförande, en post som han innehaft under större delen av förbundets tjugufemåriga verksamhet.

På Åland skulle ett möte hållas den 1 januari, enligt uppgift av P. A. Fredriksson, för bildande av ett centralorgan för de åländska körerna. Frågan tog uppskov. Ålands sång- och musikförbund konstituerades den 25 juli 1926. I Österbotten var ett sång- och musikförbund under bildande inom den femte ungdomsringen, Närpestrakten. Sigurd Snåre, som lämnade denna uppgift, meddelade att man ärnade anställa en reselärare från hösten 1923.

Planerna utvecklades på olika sätt. Emellertid anställde Svenska Österbottens ungdomsförbund kort därefter herr Alfred Holm som musikkonsulent. Herr Snåre blev samma höst reselärare vid Västnyländska ungdomsringen, där Sulo Salonen hade varit reselärare året förut. Salonen arbetade senare under ett par år som andre reselärare inom Östra Nylands sång- och musikförbund. Förbundens musikfester under 1924 nämner jag endast i korthet. I Borgå firades femårsfest den 31 maj—1 juni. I festen deltog 14 körer med 300 medlemmar samt 8 stråkorkestrar med 60 medlemmar, av dem en fjärdedel kvinnliga. En vemodsfyll episod var uppvaktningen vid den bortgångne stiftarens grav. Till ordförande i förbundet valdes efter dr Nordmann ingenjör H. Forsius. Det östnyländska

Sulo Salonen.

Alfred Holm.

Herman Remell.

förbundet firade sin tioårsfest i Lovisa annandag pingst, och samma dag höll det endast två år gamla mellersta Nylands sång- och musikförbund sin musikfest på Jolkberget i Kyrkslätt. Västnyländska ungdomsringen åter firade sin femte lokala sångfest i Hångö. Den 29 juni hölls fester i Kimito, Gamlakarleby och Närpes. I Kimito hade Adèle Weman författat festdikten, medan Nils Oskar Jansson-Wretdal höll avskedstalet. Festen gestaltade sig således där till en hembygdsfest i djupare bemärkelse. Vid Karlebynejdens musikfest förekommo festtåg med bröllopsfölje samt uppförande av folkskådespelet »Närkingarna». Dirigenter voro J. A. Lybäck och Herman Remell. I det följande veckoslutet hölls sommarens största fest, Svenska Österbottens ungdomsförbunds sång- och musikfest i Malax under ledning av förbundets musikkonsulent Alfred Holm. Kören Vasa sången höll en kyrkokonsert med Cherubinis Requiem på programmet och Vasa-Brage uppförde »Österbottniskt bøndbröllop».

De årligen återkommande festerna voro, såsom jag förut nämnt, till stor del betingade av de nya organisationsformer-

nas art. Men deltagarantalet, den villighet med vilken man arbetade överallt, ökningen av sångare och instrumentalister, den stora samling av kulturpersonligheter som ägde rum vid dem och det mottagande de rönte från allmänhetens sida — allt detta vittnade om, att festerna numera voro lika outhärliga svenska samlingstillfällen som höjdpunkter i svenskbygdernas kulturliv.

Dirigenter voro ett beprövat medel att främja det musikaliska bildningsarbetet. Behovet av sådana kurser gjorde sig fortfarande gällande, trots tillkomsten av förbund och rese-lärare. Ty körer och orkestrar skulle under alla förhållanden ha egna dirigenter, och ju mer utvecklingen gick framåt, desto större krav ställdes även på dem.

Kurserna i Mariehamn och Ekenäs höllos i gott minne. På flera orter framställdes önskemål att de skulle upprepas. Sådana kurser ingingo även i programmet för S.F.V:s förstärkta musikkommittés verksamhet. På grund av olika orsaker dröjde det ända till 1924 innan musikkommittén beslöt anordna en sådan kurs. Mellan olika platser, som voro på förslag och där man uttalat önskemål att få mottaga kursen, föll valet på Pargas. Åbo var påtänkt såsom ort för den sjunde allmänna musikkonferensen. Ingen dirigenterkurs hade heller förut hållits i Åboland, ehuru en sådan flera gånger varit önskad där.

Folkhögskolan i Pjukala ställdes välvilligt till förfogande. Föreståndarparet herr och fru Stenvall medverkade t.o.m. själva som värd och värdinna. En lämpligare plats hade man inte kunnat erhålla. Pargas folkhögskola har gamla traditioner som ett bildningscentrum och är belägen i en av de vackraste trakterna i den åboländska skärgården. De praktiska anordningarna sköttes på ett förträffligt sätt av S.F.V:s biträdande sekreterare, magister Johannes Isaksson-Cederlöf. Kursen varade från den 3—12 juli. De härliga sommardagarna blevo fyllda av innehåll och njutningsrika.

De ordinarie inskrivna deltagarna voro 33, nämligen 17 från

Dirigentskursen i Pargas 1924.

Nyland, 7 från Åboland, 5 från Österbotten och 4 från Åland. Samtliga sydfinländska förbundsdirigenter voro närvarande samt ytterligare tonsättaren Alfred Anderssen, musikern John Granlund och lektorn i musik vid Nykarleby seminarium G. Wikström m. fl. representanter för de folkliga musiksträvandena. Såsom biträdande lärare medverkade Fridolf Andersson och John Granlund samt Valter Lindberg, som fick övertaga ledningen av stråkorkestern. Deltagarna hade nämligen ombetts att medtaga instrument; den sålunda sammansatta stråkorkestern bestod av 16 medlemmar. Kursen avslutades med en konsert i samlingshuset i Pargas Malm, vid vilken den av kursdeltagarna bildade kören samt stråkorkestern utförde ett omväxlande program. Min avsikt var från början att kursdeltagarna skulle uppträda som dirigenter liksom vid dirigentskursen i Mariehamn, men tyvärr kunde denna plan inte fullföljas.

Under kursen skrev mag. Isaksson-Cederlöf på mitt förslag en dikt »Morgon på skäret», som tonsattes av Anderssén, omedelbart inövades och utfördes vid avslutningen. Därmed skapades en tradition, som även vid senare dirigentkurser upprätthållits, nämligen att utnyttja dessa musikaliska samlings-tillfällen även till berikande av den musikaliska repertoaren genom skapande verksamhet.

Till kursprogrammet hörde även några diskussionskvällar. Man överlade bl. a. om nöjeslivet på landsbygden, om tävlingar vid musikfester och om organisationsfrågor inom sång- och musikförbunden. Den sistnämnda frågan väckte det största intresset. Akademisekreteraren Svante Dahlström var inledare. Han berörde först sång- och musikförbundens uppkomst och deras förhållande till ungdomsförbunden och fastslog, att ungdomsföreningarna ha direkt gagn av de nya organisationerna. Ty om sången och musiken bli bättre, så bli även föreningarnas program rikare. Referenten fäste särskild uppmärksamhet därvid, att då sång- och musikverksamheten anförtros åt en speciell organisation, föreningarnas krafter frigöras för allmänt kulturella uppgifter: teaterintresset, biblioteksverksamheten, folkhögskolan m. fl. Såsom slutmål uppställde referenten en fullständig organisationsform för sång- och musiksträvandena, m.a.o. ett sång- och musikförbund för det svenska Finland. Att den blivande centralorganisationen skulle bildas på grundvalen av och i samförstånd med S.F.V:s musikkommitté betonades av såväl referenten som av de kursdeltagare som uttalade sig.

Denna diskussion bringade frågan om ett svenskfinländskt sång- och musikförbund ett stort steg närmare sin mognad. Jag hade flera gånger tidigare uttalat denna tanke och det var den som kom till uttryck i bildandet av S.F.V:s förstärkta musikkommitté. Men jag var tacksam för att frågan nu väcktes så att säga från sidan, ty jag kunde icke i min egen-skap av ordförande i S.F.V:s musikkommitté arbeta för att

en ny organisation skulle övertaga kommitténs uppgift, ehuru jag alltjämt var av samma mening som förut i denna sak, vilket jag också tillkännagav under den ifrågavarande diskussionen.

Även frågan om nöjeslivet på landsbygden samlade ett stort intresse kring sig. Diskussionen berörde givetvis främst musiklivet. Man uttalade sig för en rikare musikodling i hemmen och man föreslog olika utvägar för att utvidga den musikaliska undervisningen utöver kör- och orkesterverksamheten. Därvid uttalades en livlig tillfredsställelse över att Svenska folkakademiens föreståndare, magister Isaksson-Cederlöf, upptagit både musikteori och instrumentalmusik som läroämne vid folkakademien. Denna väg inslogs redan av dr Nordmann. Genom att fortgå på den och genom att tillerkänna tonkonsten ett bredare rum på undervisningsprogrammet skulle Svenska folkakademien, ansåg man, tjäna ett högt mål och samla många vänner kring sig.

XVIII. S.F.V:s SISTA ALLMÄNNA SÅNG- OCH MUSIKFEST.

Den 29 november 1924 höll S.F.V:s förstärkta musikkommitté ett sammanträde i Helsingfors för att överlägga om tiden och orten för den följande allmänna musikfesten. Enligt den förut antagna planen vore tiden småningom inne att sätta förberedelserna i gång.

I sammanträdet deltog utom ordföranden följande personer: Axel Stenius, Ragnar Holmérus, Einar Pontán, Johannes Isaksson-Cederlöf, Bruno Holmström och Nic. von Weymarn (S.F.V:s musikkommitté), Artur Relander (Östra Nylands Sång- och Musikförbund), Emil Johnsson (Mellersta Nylands Sång- och Musikförbund), Sigurd Snåre (Västnyländska Ungdomsringen), Valter Nyström (Helsingfors Svenska Sångarförbund), Svante Dahlström, Axel Enqvist och John Granlund (Åbolands Sång- och Musikförbund) samt herrar Alfred Holm och Martin Ingå som representanter för Österbotten.

Ordförande i det åboländska förbundet, det yngsta i kretsen, akademisekreteraren Svante Dahlström, meddelade, att man i Åbo vore villig att åtaga sig värdskapet för festen. Därmed var lösningen given beträffande orten, ty Åbo stad hade redan länge varit ifrågasatt. Man enades om, att festen skulle hållas i Åbo och beslöt att insända förslag härom till S.F.V:s styrelse. De förberedande arbetena ansågos emellertid vara så omfattande att det syntes önskvärt, att festen skulle framskjutas

till sommaren 1926, även om detta innebar ett avsteg från den tänkta periodiciteten.

Förslagen blevo godkända av styrelsen för S.F.V. Styrelsen beslöt samtidigt anhålla, att Åbolands Sång- och Musikförbund måtte övertaga arrangemangen och tillsätta en festbestyrelse. Festbestyrelsen skulle ikläda sig det ekonomiska ansvaret, men S.F.V. utfäste sig att med 10,000 mk deltaga i en eventuell förlust. Uppstod vinst, skulle den tillfalla det åboländska förbundet.

Beslutet väckte tillfredsställelse i Åbo och Åboland, ehuru man var medveten om de svårigheter som förestodo. Åbo var nu i tur att anordna en större sång- och musikfest, och Åboland hade ett direkt behov av festen för en uppräckning av musikverksamheten i bygden.

Till förberedelserna hörde å ena sidan att organisera arbetena på ort och ställe och å andra sidan att uppgöra musikprogrammet, vilket skulle ske i samråd med S.F.V:s musikkommitté. I Åbo var man medveten om, att ett uppbåd av de bästa krafterna var nödvändigt. De sedvanliga mottagningsanordningarna skulle denna gång komma att bli mera maktpåliggande än förut, då man kunde vänta, att antalet deltagare ytterligare måste stiga sedan musikfesten i Helsingfors. Detta medförde även ökade finansieringssvårigheter. Man erinrade sig tidigare förluster, men ansåg sig även kunna beakta tidigare planer på en förenkling av programmet.

Akademisekreteraren Svante Dahlström blev festbestyrelsens ordförande. Han var självskriven på denna post. Han hade den stora erfarenheten, den fasta beslutsamheten, den lågande entusiasmen. Han hade varit den främste tillskyndaren av den omorganisation av föreningen Svenska Bildningens Vänner i Åbo, som ägt rum ett antal år tidigare, då en blandad kör och ett danslag upprättades inom föreningen. Tillkomsten av Åbolands Sång- och Musikförbund var även i främsta rummet hans förtjänst. Såsom förbundets ordfö-

rande intog han en central ställning inom hela den åboländska musikrörelsen. Nu hade han lagt sin auktoritet och sina tungt vägande ord i vågskålen för att Åbo åter en gång efter en mellantid på närmare trettio år skulle bli värd vid en finlandssvensk kulturfest i musikens tecken.

Musikfestbestyrelsen bestod utom ordföranden av följande personer: hovrättsassessorn Arne Bergroth, viceordförande och ordf. i finanskommittén; hovrättsrådet Gösta Arrhenius; bankdirektören Gunnar Branders, kassör; musikern John Granlund, ordf. i sång- och musikkommittén; direktorn E. Gunnar Hagman, ordf. i representationskommittén och festens övermarskalk; fru Alfhild Holmberg, ordf. i bespisningskommittén; direktören Mårten Ingman, ordf. i festplatskommittén; ingenjören E. Aug. Karsten, ordf. i inkvarteringskommittén; prokuristen Verner Karsten; fru Gustava Klingstedt; t.f. professorn F. W. Klingstedt, ordf. i publikations- och propagandakommittén; ingenjören K. A. Lassenius, ordf. i trafik-kommittén; direktören Edvin Lindberg; professorn Gabriel Nikander, ordf. i förevisningskommittén. Kanslichef och sekreterare blev förre ordföranden för Åbo Akademis Studentkår, fil.kand. Ralf Törngren, en kunnig och energisk man, som var utmärkt väl skickad för de krävande uppgifterna på kansliet. De nämnda underkommittéerna räknade tillsammans omkring 100 medlemmar. En arbetsordning utarbetades. Till hedersordförande utsågs Akademiens prokansler, professor A. Rindell.

På våren 1925 sattes de förberedande arbetena i gång. S.F.V:s musikkommitté anförtrorde Svante Dahlström och mig att uppgöra ett preliminärt förslag till musikprogram. I maj voro huvudlinjerna klara. Sedan festdagarna faststälts till den 1—4 juli, utfärdades inbjudningen den 26 juni 1925. Programmet undergick senare ytterligare vissa förändringar och erhöll sin slutliga form först den 11 maj 1926.

Man hade talat mycket om en inskränkning av musikfester-

nas program. Egendomligt nog skedde en utvidgning denna gång. Dels ville man fasthålla vid det gamla schemat, emedan Åbo-festen antogs bliva den sista musikhögtiden i S.F.V:s namn, såsom den också blev — planerna på ett finlandssvenskt sång- och musikförbund höllo på att mogna —, och dels borde festen, ansåg man, genom att även framföra en del nya kompositioner återspegla den utveckling som ägt rum. Slutligen kunde man inte dölja, att traditionen i Åbo talade emot en inskränkning av anordningarna; snarare funnos här flera anledningar att utvidga den allmänna ramen.

Vissa drag i programmet voro givna på förhand. En oratoriekonsert var nästan obligatorisk vid sidan av den stora festkonserten. För kören kunde man påräkna medverkan från Svenska Oratorieföreningens i Helsingfors och S.B.V:s i Åbo körer och måhända även av andra. Ett lämpligt programnummer var Pacius' Porthan-kantat, som nyss förut på initiativ och bekostnad av en musikvän i Helsingfors hade blivit utgiven i klaverutdrag av Alfred Anderssén. Kantaten hade ett aktualitetsintresse i Åbo, där Porthan hade levat och verkat, skriven som den var för den konsert, som gavs i Helsingfors 1864 till förmån för det blivande Porthan-monumentet. Ett nära till hands liggande modernt verk var Bengt Carlsons tidigare i Helsingfors utförda kantat »Mot sommaren». Till tredje nummer valdes första avdelningen ur Haydns »Skapelsen».

Ett annat tillfälle att anordna en extra konsert gavs osökt genom möjligheten att disponera Åbo slotts borggård. Slottet med sitt museum är ett omtyckt mål för alla som besöka Åbo. En konsert där skulle ha framgång, det visste man, i synnerhet om man som huvudnummer kunde upptaga Wecksell-Järnefelts »Åbo slott». Sedan en inbjudan till hovkapellmästar Järnefelt att medverka som dirigent besvarats jakande, var saken klar. Huvudparten av programmet vid slottskonserten gavs åt mansköerna, medan ett stråknummer och två nummer

för kvinnokör insattes för att göra programmet mera omväxlande.

Det första sammanträffandet mellan körerna, själva invigningen, ansågs även kunna bliva en konsertmässig högtidlighet. Vanligen brukar invigningsprogrammet bestå endast av en hälsning, upprop av körerna samt ett par unisona sånger. Blandad körsång vid detta tillfälle kunde emellertid icke föregås av några gemensamma repetitioner. Detta vållade en viss oro. Jag var dock förvissad om att de sånger som skulle ifrågasättas voro så enhetligt inövade, att man vågade framföra dem inför publik. Jag förklarade mig därför beredd att övertaga ledningen av en sådan avdelning. I övrigt hade man de lokala sångarförbunden att tillgå för invigningskonserten.

Svårast var det att gestalta programmet för huvudfesten söndagen den 4 juli. Sex år tidigare var en avdelning reserverad för de lokala sång- och musikförbunden. Sedan dess hade många nya förbund bildats. Intet rum kunde därför beredas dem vid den stora festkonserten. De borde dock få tillfälle att uppträda, för att man skulle kunna bedöma utvecklingen och jämföra framstegen. Brage måste få tillfälle att visa sig och låta höra sig. Folkdanser borde kunna utföras i det fria. Gymnastikintresserade önskade plats för en gymnastikuppvisning. Efter många jämkningar kunde alla dessa önskemål tillgodoses på ett sätt som ansågs tillfredsställande. För Brage reserverades Svenska Teatern den 3 juli på kvällen. De olika sångförbundens uppträdanden förlades till den festliga samvaro, som pläгат fortsätta festkonserten under friare former. Idrottsparken, som utsetts till festplats, var lyckligtvis så stor, att uppträdanden kunde äga rum på flera ställen på en gång. Dessa möjligheter beslöt man utnyttja, och de inneburo organisatoriskt sett lösningen på det svåraste problemet.

För det egentliga musikprogrammet vid festkonserten funnos som vanligt många önskemål: nya sånger, lätta sånger,

svåra sånger, folkvisor, större körverk o.s.v. Svante Dahlström och jag gjorde vårt bästa för att tillgodose de olika kraven. Programmet blev senare föremål för vidlyftiga diskussioner i programkommittén och åtskilligt omgestaltat. Det »stora numret» väckte den största diskussionen. »Jordens sång» av Sibelius föreslogs, och det förslaget vann allmänt understöd, ehuru kantaten utförts vid den stora musikfesten 1920 — den ansågs böra framföras även i Åbo, emedan den komponerats för denna ort. Jag motsatte mig bestämt detta förslag. Utförandet hade kostat mycken möda och ett beundransvärt intresse från de 1,800 sångares sida, som sjöngo kantaten i Helsingfors. Då gick det bra och vann t.o.m. mästarens eget gillande. Nu förutspådde jag ett misslyckande. Men för att inte välla splittring, fogade jag mig. Det blev ett mycket tungt offer: jag blev nämligen sannspådd, men detta var sedan den dagens sorg. Programmet blev sedan väl sammansatt med sina sju avdelningar. Det nya i körväg representerades bl. a. av namnen Anderssén, Carlson, Granlund och Greta Dahlström. Folkviseavdelningen innehöll flera nya nummer, som inte förut hade förekommit på något sångfestprogram. Ett värdefullt tillskott blev Stockholms Körförbunds deltagande i festen. För förbundets uppträdande under musikedirektör Sven Lizells ledning reserverades en avdelning i festprogrammet.

I sin slutliga formulering hade programmet följande lydelse:

- I. Den blomstertid nu kommer, Kolmodin.
- Hälsningstal av författaren Joel Rundt.
- Sångarhälsning till Åboland, J. Granlund.
- Jag ville vakna vid böljeslag, J. Granlund.
- Sång till hembygden, A. Anderssén.
- Festtal av redaktör Einar Holmberg.
- I livets kamp, R. Faltin—O. Andersson.
- (Blandade körerna gemensamt).

- II. Air, Händel.
 Det gingo två flickor, arr. K. Ekman.
 Stigen, Gånglåt, A. Anderssén.
 Morgonstämmning, B. Carlson.
 (Stråkorkestrarna gemensamt).
- III. Hyllning, Svedbom.
 Sjung, sjung, Söderman.
 Vallvisa från Älvdalen, arr. Alfvén.
 Sveriges flagga, Alfvén.
 (Stockholms körförbund; dir. Sven Lizell).
- IV. Majvisa (Nylund), arr. R. Hollmerus.
 Och jungfrun gick sig på ängen grön (Åboland), arr. G. Dahlström.
 Och bonden han körde till furuskog (Nyland), arr. K. Ekman.
 Min brutna ros (Åland), arr. O. Andersson.
 Tretton brev (Österbotten), arr. O. Andersson.
 (Blandade körerna gemensamt).
 30 minuters paus.
- V. Festmarsch ur »Prinsessan Törnrosa», Melartin.
 Österbottniska vis- och dansmelodier, arr. Lybäck.
 Finlandia, Sibelius.
 (Hornorkestrarna gemensamt).
- VI. Viken tidens flyktiga minnen, Haeffner.
 Festsått av författaren Hjalmar Procopé.
 Barcarole, Flodin.
 Den flydda, Järnefelt.
 Säv, säv, susa, Palmgren.
 Till havs, Sibelius.
 (Manskörerna gemensamt).
- VII. Väktaren, arr. Blech.
 Morgonsång, Anderssén.
 Ungdom, von Kothen.
 Jordens sång, Sibelius.
 Vårt land, Pacius.
 (Blandade körerna gemensamt).

Sedan programmet faststälts, överlämnade S.F.V:s styrelse alla övriga beslut åt festbestyrelsen i Åbo. Denna kallade

därefter följande personer till dirigenter vid festen: Axel Steinius, överste, hedersdirigent; Otto Andersson, professor, huvuddirigent; Armas Järnefelt, förste hovkapellmästare, dirigent för Åbo slott; Axel Enqvist, kantor, Petter Fredriksson, stadsfiskal och John Granlund, musiker, dirigenter för blandad kör; Bengt Carlson, komponist, dirigent vid kyrkokonserten och för mansköreerna; Thure Sandelin, direktör, och Werner Karsten, prokurist, dirigenter för mansköreerna; Fridolf Andersson, kantor, och Nic. von Weymarn, direktör, dirigenter för kvinnoköreerna; Walter Lindberg, reselärare, och Sigurd Snåre, reselärare, dirigenter för stråkorkestrarna; Alfred Andersén, komponist, och Johan Skrabb, kapellmästare, dirigenter för hornkapellen; Anna-Lisa Slotte, fröken, ledare för danslagen.

Festbestyrelsen arbetade under vintern febrilt på förberedelserna. En ansökan till statsrådet om nedsättning av biljettprisen på statsjärnvägarna för festbesökarna bifölls sålunda, att de aktiva deltagarna beviljades 50 % och övriga besökande 25 % nedsättning. Landshövdingen i Åbo och Björneborgs län befriade styrelsen från erläggandet av nöjesskatt på villkor, att en eventuell vinst skulle tillfalla ett allmännyttigt ändamål. Såsom en allmän garanti mot en möjlig förlust beslöt man, med exempel från sångfesten i Stockholm 1925, att av de aktiva deltagarna uppbära en deltagaravgift på 20 mk, vilket berättigade till en viss rabatt på biljettpriset vid de festtillfällen, där deltagarna icke själva medverkade. Detta var en nyhet, men svårare klagomål hördes inte. Beslut fattades att, med frångående av tidigare praxis, utdelandet av likformiga standar icke skulle förekomma. I stället beslöt man uppmana köreerna att uppträda med egna fanor — ett beslut som visade sig vara mycket lyckligt.

Köreerna underrättades härom, liksom om annat som de hade att iakttaga, genom cirkulär, som planmässigt utsändes från kansliet. Publikationskommittén arbetade flitigt och höll

tidningspressen underkunnig om sina åtgärder genom talrika artiklar och notiser.

Estradfrågan beredde de största ekonomiska bekymren. Denna gång gällde det att bygga för 3,500 sångare. Arkitekt Gösta Juslén, skaparen av den förträffliga estraden i Helsingfors 1920 och den fullkomligt annorlunda gestaltade estraden i Mariehamn 1922, var tämligen självskriven som arkitekt även för Åbo-festen. Han hade fortsatt sina akustiska studier, utgående från principen att endast en del av estraden skulle vara täckt. Under de förberedande överläggningarna hade jag föreslagit lägre golv för att minska kostnaderna. Ställda vid sidan av ett annat förslag blevo arkitekt Jusléns skisser enhälligt förordade av S.F.V:s musikkommitté den 11 januari 1926 och senare även antagna av styrelsen i Åbo. Med sin vackra form och sitt lyftande motiv — »En stjärna går upp» — blev estraden såväl arkitektoniskt som akustiskt höjdpunkten av vad estradbyggnadskonst för friluftssändamål närt på nordiskt område. Det är beklagligt, att de stegrade kostnaderna senare icke tilläto liknande estradbyggen.

Efter det samtliga anmälningar ingått, fick tablån över de deltagande körerna och orkestermedlemmarna följande utseende:

Blandade körer:		
Nyländska körer	1.626	
Österbottniska körer	787	
Åländska körer	101	
Åboländska körer	394	
Stockholms Körförbund	110	3.018
Manskörer	261	
Damkörer	50	
	Summa sångare	3.329
Stråkorkester	199	
Hornkapell	47	
Danslag	103	
	Summa aktiva deltagare	3.678

Slutsumman angiver icke det exakta antalet, emedan omkring 150 personer samtidigt hörde till de anmälda i kör, orkester eller danslag. Antalet närvarande var troligen icke heller detsamma som de anmäldas — en viss decimering brukar alltid förekomma — men kören räknade åtskilligt över 3,000 medlemmar, efter vad man kunde bedöma därav, att estraden var fullpackad. Det finlandssvenska musikfolket hade alltså ökat rätt betydligt sedan festen i Helsingfors sex år tidigare.

Ju närmare festen nalkades, desto intensivare bedrevos förberedelserna. Kanslichefen Törngren hade sedan september ägnat ett par timmar dagligen åt de förberedande arbetena — från och med mars ännu längre tid. Sedan kansliet öppnats den 10 maj var han banden vid sin uppgift dagarna i ända, ofta långt in på nätterna. Han hade vid sin sida en rikssvensk studerande vid Akademien, magister Sven Rabe, samt studeranden, sedermera docenten och akademisekreteraren Helmer Tegengren. Största ansvaret vilade emellertid på ordföranden i styrelsen. Han var, som det hette i en tidning, styrelsens »dirigent», och han dokumenterade sig som en »Svenskfinlands egen trollkarl». Han var den allestädes närvarande. Och såsom vanligt följde han i detta arbete sitt valspråk: »Sua viter in modo, fortiter in re».

De olika underkommittéerna hade var för sig haft ett styvt arbete vare sig det gällt att ordna om sovplatser på de fjorton inkvarteringsställena (skollokaler), förplägningen eller andra viktiga detaljer. En nyhet i anordningarna var att alla deltagare anmodades att på förhand subscribera på ett antal måltider; de hänvisades sedan till bestämda matställen. Härigenom erhöles också garanti för att det tillredda hade åtgång. Man får en föreställning om vad bespisningskommittén hade att anskaffa och servera de närmaste dagarna före festen, om jag nämner, att man beredde sig på att tillreda 17,420 måltider

och att breda 15,000 smörgåsar. Arbetet sjöd från morgon till kväll, ja, långt in på nätterna.

Åbo hade aldrig förut mottagit så många gäster på en gång. Det var inte att undra på, om alla som hade med evenemanget att skaffa voro i spänning. Mer än någonsin hörde man på väderleksrapporterna, ty det största osäkerhetsmomentet låg bokstavligen i luften. Trots regnförsäkringen var man medveten om att festens lyckliga förlopp mest var beroende på om vädret blev vackert eller fult.

Runtom i svenskbygderna liksom i städerna arbetades inte mindre intensivt med förberedelserna för festen. Programmet för de aktiva deltagarna var allt annat än lätt. Många lokalförbund beredde sig på säruppträdanden. Nya medlemmar i tusental hade anslutit sig till körerna och arbetade av hjärtans lust på instuderandet av de olika programmen. Även i ett icke-musikaliskt avseende förberedde man sig med stor iver: bygdernas sångare rustade sig för att så mangrant som möjligt kunna komma i bygdedräkt. Den bygdedräktsrörelse, som hade väckts till liv av Brage och tagit sin början i Helsingfors 1907, hade med åren fått en allt större omfattning. Nu skulle dräkternas färgprakt bliva större än någonsin förut. Talrika nya sockendräkter hade upptäckts eller skapats. Brages dräktbyrå arbetade för högtryck. Det gällde att förfärdiga dräkter i hundratal. Ensamt av den nya Pärnå-Liljendalsmodellen beställdes över 100 kvinnodräkter.

Vid den stora musikfesten i Helsingfors stördes — och samtidigt förtätades — stämningen på grund av Ålandsfrågan och de svenska gästernas uteblivande. Några härmed jämförbara moln lågo icke över festen i Åbo. Men arrangörerna voro icke heller denna gång utan »politiska» bekymmer. Sex år tidigare hade frånvaron av rikssvenska gäster vållat missräkning. Nu väckte det bebådade deltagandet av Sveriges Körförbund oro på finskt och därtill inflytelserikt håll. Man fruktade, att

den rikssvenska körens närvaro skulle underblåsa den finlandssvenska »separatism», som man inbillade sig att festen skulle komma att utlösa. Hovkapellmästar Järnefelt gav uttryck åt denna oro vid sin ankomst till Åbo någon dag före festen. Jag hade all möda att övertyga honom om att festen icke var någon gemensam finlandssvensk-rikssvensk fest och att den icke heller var avsedd att bliva någon separatistisk demonstration. Det glunkades om att republikens president frångått sin avsikt att närvara vid festen på grund av de antydda opinionerna i vissa helsingforsretsar. Om detta var överensstämmande med det verkliga sakförhållandet, kunde aldrig utredas. Här må ytterligare antecknas, att varken statsministern eller undervisningsministern efterkom festbestyrelsens inbjudan. Ej ens landshövdingen infann sig till festen.

Åbo mottog den 1 juli sina tusentals gäster med flaggprydda hus, vackert sommarväder, saftig grönska, sol och blommor. Stad och bygd, forntid och samtid möttes i varma blickar, i färger och toner, när sångarskarorna strömmade fram genom gatorna. Alla resor hade bjudit på trängsel och vaka. Nu voro besvärligheterna överståndna. Tillfredsställelsen över att vara vid målet jagade all reströtthet på flykten. Besökarnas intryck inför stadens sevärdheter, statyerna, slottet och domkyrkan, som med sitt kors steg högt upp ur grönskan, äro lättare att föreställa sig än att beskriva. De flesta av gästerna sågo nu för första gången dessa vår odlingshistorias största minnesmärken.

Men även för stadens inbyggare blev sångarinvasionen en upplevelse. Få mindes musikfesten 1897. Och de aktiva deltagarna voro nu närapå tre gånger så många som då. Mest iögonenfallande voro de färggranna folkdräkterna, som fyllde gator, parker och skvärer och i varje sångargrupp framträdde med ett förbiglidande sällsamt färgspel. Åboborna voro överraskade över detta ovanliga inslag i stadsbilden. Störst var hä-

penheten säkerligen hos den finska majoritetsbefolkningen, som nu plötsligt såg sig stå ansikte mot ansikte med ett strålande Svenskfinland, vilket existens de flesta knappast hade reda på och som man på månet håll inte heller ville erkänna, så högljutt som äktfinskheten just då började göra sig gällande. Men det bör ock med erkänsla nämnas, att det finska Åbo genomgående ställde sig välvilligt till det svenska sångarfolket och att den finska Åbo-pressen uttalade sig sympatiskt och erkännande både före och efter festen.

Festdeltagarna anlände med olika fortkomstmedel, främst tåg, ångbåtar och motorbåtar. De hälsades med sång och togos om hand av tjänstvilliga marskalkar, som huvudsakligen rekryterats ur Åbo Akademis studentkår, och fördes till sina kvarter. Blandningen av akademistudenternas svartgula färger med bygdedräkternas röda, gula, gröna och blå framstod som en djup symbolik för sambandet mellan den finlandssvenska nationaliteten och dess egen högskola, den ännu blott åtta år gamla Åbo Akademi.

Med särskild värme mottogos de 140 rikssvenska gästerna — 110 medlemmar av Stockholms Körförbund och 30 medlemmar av Kulturella Folkdansgillet — vilka anlände samma dag. Från hamnen ledsagades de till ett välkomstsamkväm, där de på styrelsens vägnar hälsades av redaktör Einar Holmberg med ett tal, vilket besvarades av professor G. Lizell, dirigenten Sven Lizells broder, som medföljde den svenska gruppen som talare.

Invigningskonserten var utsatt till kl. 6 e.m. Att uppmarschen till Idrottsparken skulle göras till ett festtåg genom staden var givet, trots att en viss fara för upprepning vid det stora slaget på söndagen kunde föreligga.

Det var ett böljande av människor, ett färgspel av dräkter och fladdrande fanor som icke kan beskrivas, när körerna samlades utanför domkyrkan. Festtåget med sin musik i spetsen och sina sjungande grupper här och där flöt fram längs Stora

Tavastgatan och den östra åstranden som en enda levande organism och ringlade sig genom Idrottsparkens grönska upp till festplatsen. Den som hade kunnat avlyssna de inre rösterna såsom de sjöngo i sångarnas bröst skulle ha förnummit melodier och ackord blandade med julikvällssol och vindsus till ett tusenstämmigt preludium, avbrutet av undrande frågor: »Huru ser festplatsen ut, huru skall det kännas att sjunga där, huru skola sångerna gå ihop?» Och det är ingen överdrift att säga att känslösvallet stegrades till fortissimo redan vid åsynen av den väldiga estraden med sin kupa, strålande lik en uppgående sol och sin blänkande stjärna skarpt tecknad mot himlavalvet.

När körerna samlats på estraden, utförde hornmusiken Vasa marsch, Nylänningarnas marsch samt Björneborgarnas marsch. Därefter stämde jättekören upp »Bevara Gud vårt fosterland». Publiken reste sig. De mäktiga ackorden brusade ut över festplatsen. Nu märkte man huru utmärkt estraden var i akustiskt avseende och huru väl festplatsen var vald. Bergen på båda sidor om planen bidro att samla klangen. Kören klingade ännu bättre på sluttningarna, där en stor del av publiken tagit plats. Detta styrkte tidigare erfarenheter: estraderna borde helst placeras på nedre delen av en sluttning såsom förhållandet var i Helsingfors 1920. Men den beräknade akustiska effekten av kupan och dess förhållande till det lutande golvet uteblev icke. Samtliga fackmän voro ense om att arkitekt Juslén på ett mästerligt sätt lyckats genomföra sin uppgift.

Styrelseordföranden, akademisekreteraren Svante Dahlström, riktade sig därpå i ett varmt hälsningsanförande till de inbjudna gästerna, sångarna och festpubliken. »Väl veta vi», sade han, »att den möda denna fest kostat i fråga om övningsarbete och organisation ännu ej är slut, den har blott inträtt i ett nytt skede, det avgörande . . . Om vi våga hoppas på ett gott resultat av vår sångfest, stöder sig vår förhoppning på

den under trettio år framvuxna kulturrörelse, vars bärare för stunden vi äro. Småningom, med i stort sett vidgade uppgifter och bättre förverkligande från sångfest till sångfest, har rörelsen gått fram. Den har bundit vid sig det bästa och varmaste i toner och ord, den har frammanat förtröstan i vårt folks hemsökelsestunder, fördjupning då trycket lättat, förädling av känslor, nöjen och färdigheter.»

Talaren nämnde även de inbjudna som icke sett sig i tillfälle att infinna sig: republikens president, statsministern och undervisningsministern, Sveriges minister och landshövdingen över Åbo och Björneborgs län. Däremot hade man glädjen att bland de närvarande se flera medlemmar av landets riksdag, medlemmar av Svenska folkpartiets styrelse, representanter för Åbo Akademi, Åbo hovrätt, Åbo stad, Finska folkupplysningssällskapet, Sordavala sångfests styrelse m. fl. bemärkta gäster. Med särskild värme hälsade talaren de rikssvenska festdeltagarna samt de närvarande personer, som deltog i ledningen för 1897 års sångfest i Åbo. »Att Finlands svenskar äro ett sjungande släkte visas av den stora skara deltagare, som samlats i Åbo», sade talaren. »Har någon tänkt på, att vår siffra för de aktiva deltagarnas antal är proportionsvis densamma som i Estland? (I den stora musikfesten i Reval 1923 deltog 12,000 sångare eller var hundra av landets medborgare). Var hundra av Finlands svenskar är aktiv deltagare i denna sångfest och står nu på eller invid estraden. Vi äro förvisso ett musikälskande släkte.» Anknytande till traditionen och återkallande minnet av de många bortgångna, som förut deltagit som dirigenter, talare och sångare, och hänvisande till att det inte är så lätt att skilja det som lever från det som försvunnit, sade magister Dahlström: »Föryngrad i en ätt, men ej en annan står sångarskaran åter på Auras mångbesjungna stränder. Med egna röster sjunger den, men även med deras som gått bort. Vad bäst vi ha skall framtiden taga i arv, så som vi ärvt det fornas och flyddas evigt levand-

de sånger och ord.» Därefter förklarade han musikfesten öppnad.

Programmet för invigningskonserten hade i sin helhet följande utseende:

- I. Bevara Gud vårt fosterland. Crüger.
Hälsning av akademisekreteraren Svante Dahlström.
Den sång är oss kär. Aufrichtig.
Slumrande toner, (arr.) O. Andersson.
(Alla körer gemensamt, dir. O. Andersson).
- II A. Till skogsstjärnan. Svedbom.
Den första gång. (arr.) Granlund
(Hälsningsdikt av författaren Alexander Slotte.)
Till Sylviasången. A. Andersén.
(Åbolands sång- och musikförbund, dir. A. Enqvist.)
- B. Ungdom. A. Andersén.
Skymmingsdansen. (arr.) O. Andersson.
Jungfrun träder fram ,, ,,
(Mellersta Nylands sång- och musikförbund, dir. E. Johnsson).
- III. Sommarmarsch. (arr.) O. Andersson.
Morgonen ljusnar. ,, F. Andersson.
Modersmålets sång. J. F. Hagfors.
(Alla körer gemensamt, dir. O. Andersson.)

Invigningskonserten bar en prägel av högtid från början till slut. Vi hade betraktat det blandade körprogrammet utan repetition såsom ett experiment. Endast en mening rådde därom: att det utföll över förväntan bra. Visserligen voro sångerna enkla, men utförandet var dock en prestation, som icke hade kunnat tänkas utan en hög körkultur. För mig, som åter fick uppleva en högtidsstund sådan som blott sällan beredes människan, växte överraskningen takt för takt. Det strålande fältet av sångare, som bredde ut sig framför mig, tycktes kunna behandlas nästan som en elitkör. Två iakttagelser fäste sig särskilt i minnet, den ena, att benägenheten att släpa efter, som alltid i de stora körerna brukar framträda i någon

stämma, nu inte alls märktes, och den andra, att kören trots sin väldiga numerär kunde prestera ett oväntat skiftande och själfvullt föredrag. Jag trodde knappast mina öron, när jag märkte, huru tonmassorna välldes i stigande och fallande vid minsta handrörelse, ja, nästan mera såsom jag kände än såsom jag kunde visa att sångerna skulle sjunga.

De båda sångarförbunden gävo goda prov på vad reseläraryrksamheten åstadkommit. Axel Enqvist och hans åbolänningar klarade sig bra med en så svår sak som Faltins Till Sylvia-sången. En vacker framgång hade även Mellersta Nylands sång- och musikförbund under Emil Johnssons ledning. Också för dessa säruppträdanden var estraden gynnsam, ehuru förbundskörerna givetvis tedde sig små under jättekupan.

Alexander Slottes hälsningsdikt, som han kallade I sångens urhem, var denna gång mera lokal- än tidsbetonad och icke utan vissa resignerande tonfall. I tunga verser frammanade och hyllade han de bortgångna, som verkat i denna stad och denna nejd.

Sångarna och en stor del av publiken fortsatte samvaron under kvällen på Vårdberget, där en så kallad bekantskapsafton var anordnad. Först samlades man kring vattenborgen, från vilken professor Gabriel Nikander berättade drag ur stadens historia, ypperligt illustrerade av de utsikter, som öppnade sig vart man vände blickarna. Sångarna voro nu mottagare. Begärligt sögo de intryck — som erbjödo sig för unga sinnen — gynnade av sommarkvällens allra ljuvtigaste stämning. Från vattenborgen tågade man till Vårdbergsrestaurangen, som snart liknade en myrstack. Men glädjen steg mot skyn i sånger och tal. Arne Törnudd tolkade varmt den personliga kontaktens värde för människorna; Albert Brommels hälsade från Österbotten. Största bifallet bland sångarna vann Stockholms Körförbund med sin sång.

Musikfestens andra dag blev till övervägande del en arbetsdag för sångarna. Programmet för söndagens festkonsert

skulle repeteras. Detta skedde i fem olika lokaler. De andra dirigenterna hade samma intryck som jag, att körerna arbetat flitigt under vintern. Men intresset för övningarna var för den skull inte mindre. Det var både rörande och inspirerande att känna den strålande sångarglädjen strömma emot en. Erfarenheterna från tidigare musikfester upprepades: alla kände sig som bekanta och vänner, tankar och känslor böljade uppenbarligen i samklang med rösterna i den samfällda sången.

Möjligheterna att bese Åbo stads historiska museum, domkyrkan, konstmuseet, biologiska museet och Åbo Akademi beaktades givetvis av dem som för första gången besökte staden. Att sådana besök i någon mån måste inverka på deltagandet i repetitionerna är en given sak. Men detta är ju i viss mån förlåtligt, då det icke kan förnekas, att det ur allmän bildningssynpunkt är värdefullt, att festdeltagarna på detta sätt kunna berika sina kunskaper.

Fredagens viktigaste musikaliska tilldragelser voro kantatkonserterna i Mikaelskyrkan kl. 8 e.m. och Stockholms Körförbunds konsert i Nådendal kl. 6 e.m. Vid kyrkokonserten medverkade de körer, som man räknat med, och ännu några andra. Solister voro fru Irene Renvall samt herrar Edvin Bäckman och John Ekberg. Orgelpartierna sköttes av herr John Sundberg. Dirigenter voro Valter Nyström, som ledde utförandet av Porthan-kantaten, och Bengt Carlson, som anförde sin kantat »Mot sommaren» och första avdelningen ur Haydns »Skapelsen».

Kyrkokonserten var icke fulltaligt besökt. Men det rädde blott en mening därom, att den musikvän som bekostat utgivandet av Porthankantaten hade skänkt vår litteratur en värdefull gåva. Kantaten befanns både intresseväckande och njutningsrik och fick ett gott utförande, liksom de båda andra oratoriska verken. Bengt Carlson, Svenska oratorieföreningens redan nu högt uppskattade dirigent, gjorde vid denna konsert sin entré såsom ledare vid de finlandssvenska musik-

festerna, för vilka han skulle komma att verka så mycket. Hans kantat åhördes med stort intresse och blev dagen därpå högt uppskattad både i den svenska och den finska ortspressen. Turun Sanomat lovordade kantatens melodiska skönhet, dess färg av sommarkoral och dess mäktiga slutackord, Åbo Underrättelser karakteriserade kantaten som harmoniskt intressant, vacker och välljudande.

De svenska sångarnas konsert i Nådendal blev en stämningsfull högtidsfest. Färden till nunnestaden företogs med ångaren Delet, som avgick från Åbo kl. 4.15 e.m. Ungefär samtidigt lade andra fullsatta båtar ut från kajen med samma mål. Talrika festdeltagare avreste landvägen.

Nådendal mötte sångarna flaggprygt och mangrant. När den svenska hälsningssången förklingat, hälsades gästerna välkomna av stadsfullmäktiges ordförande O. Tervo, som erinrade om de gamla band, som förenade Vallis Gratiae med moderlandet genom det av en svensk konung 1438 givna fundationsbrevet och genom kyrkan med sina många klosterminnen, en trogen dotter till Vadstena.

Festen ägde rum på sportplanen vid Kopparberget, där en talrik menighet stämt möte. Kören klingade ypperligt. Under Sven Lizells inspirerande ledning utfördes ett representativt sångprogram. Högt uppskattade nummer voro även Delsbostintans historier och vallåtar samt Frans Rydings uppläsning. Största uppmärksamhet väckte professor Gustaf Lizells hälsning från Sverige. Han hälsade Finland såsom minnenas land, såsom sångens land och såsom tonernas land. Han tackade Finland och Finlands folk för allt vad Sverige fått av toner: »starka väckande toner, veka drömmande toner, skälmiska lekande toner, höga heliga toner om tro och fosterland». De tonerna, fortsatte han, »äro eder egen oförvanskliga rikedom: de tonerna ha ock blivit och skola alltmer bli även vår rikedom. Vi känna och vi förstå sägnen om de fyra syskonen inom nordens folk, som fått var och en sitt område, sitt land.

Stockholms körförbunds representationskör sjunger i Nådendal.

Men den, som fått det kargaste landet, den hade ock fått strängaspelet, och när hon hittade det på tuvans ljung och slog an dess toner, då kom det som en underbar ljusning över skogen, över moarna, över vågen och över hjärtana, som ägde allt detta, och det kargaste landet var det skönaste och det mest älskade av landen.»

I fortsättningen hälsade talaren Finland inte bara som minnenas och sångens och tonernas land utan ock såsom ett av de nya, gryende tidernas fria land. Vål kan det hända, sade han, att i en ny vaknande tid är det storm och kamp även där, men han trodde, att det är vårens strid och vårens krafter, ur vilka sommaren skall komma. Talaren hänvisade ytterligare till den gamla sägnen om huru Sigfrid Aronus Forsius letade i stjärnornas dunkla skrift efter Finlands öde. Han såg timme efter timme av natten gå, men gåtans lösning fann han icke. Och till slut fick han, när morgonen grydde, lämna sina synrör och vända missmodig hem. Men då mötte honom på vägen i morgonljuset en herdegosse, frisk i hågen, som drev sina hjordar

i bet, och på en gång flög det som en ljusning också över den gamles drag, där hade han ju gåtans lösning, som han sökt:

»Mitt land i dina söner vakt,
i dina unga hjärtans makt
har Herren all din framtid lagt,
och där står Finlands öde.»

Efter konsertens slut tågade man med sångarna i spetsen till kyrkan, där lektor Jul. Finnberg för den talrika församlingen skildrade det gamla klostrets öden. Därefter samlades sångarna vid Jöns Buddes sten. Menigheten stannade i andakt, medan fanorna sänktes och Ave maris stella ljöd från tornet.

På kvällen voro de rikssvenska gästerna bjudna på supé i Brunns huset i Nådendal, där chefredaktör Amos Anderson var värd. I ett hälsningsanförande påminde denne om skrifi tens ord, att stenarna skola tala, och betonade, huru sanningen av dessa ord var mera uppenbar än annanstädes just på de två orter gästerna besökt under sin Finlandsfärd. Slottet och domkyrkan tala ett både glatt och dystert språk och minna om de kulturinsatser som gjorts från väster. I det gamla Vallis Gratiae tala stenarna om nordens största och ädlaste kvinnogestalt, Birgitta. Ljusen på Vadstena-helgonets altare ha visserligen släckts, sade talaren, men minnet lever starkt ännu, och Finlands folk har kärleksfullt återställt dessa minnen. Talet besvarades av professor Lizell, som yttrade bl. a.: »Hur historien enar det ha vi svenskar fått erfara under de dagar vi vistats på finländsk botten. Historien möter oss överallt och ligger som en bakgrund för all den vänlighet och hjärtlighet vi mött. Denna gemensamhet i minnen gör, att vi tro så starkt och hoppfullt och varmt på Finlands framtid. Till sist frambar redaktör Holmberg festbestyrelsens tack till värden, »Finlands absolut gästfriaste man».

Samma kväll var ett samkväm för dirigenterna och festbestyrelsen anordnat i Brandkårshusets spegelsal. Där satt bänkad kring borden den sjungande härens generalstab, som Svante Dahlström uttryckte sig i sitt hälsningsanförande. Talaren riktade sig såväl till härarna av musikens traditioner som till alla dem, vilka på skilda håll verkade för tonernas sköna konst. Efter en dityrambisk hyllning av våren och sommaren, för vilken han utbringade ett leve, hälsade talaren särskilt ledaren för Stockholms Körförbund, som lämnat sina sångare och infunnit sig till samkvämet. Talen avslöstes av sånger. Dirigenterna visade sig vara icke blott ledare utan även sångare — de bildade tillsammans en manstark blandad kör. I ett entusiastiskt slutanförande bringade överste Stenius värden ett tack och en hyllning, som utmynnade i ett leve för Åbo-festen och Åbo stad.

Ett personligt minne kan vara värt att anteckna i detta sammanhang. Jag tycke att det skulle öka festens musikaliska behållning, om hovkapellmästar Järnefelt kunde förmås att dirigera den blandade kören i ett nummer vid den stora festkonserten. Det kunde även för honom själv vara av intresse att leda en finlandssvensk jättekör — han hade nyss förut uppträtt som dirigent vid den stora finska musikfesten i Sordavala. Jag framställde därför till Järnefelt en anhållan härom under dirigentsamkvämet. Han blev mycket intresserad. Men vilken sång skulle det bli och huru skulle det gå, då han inte hade någon tid för repetitioner — man siktade redan nu på en repris av borggårdskonserten på söndagsförmiddagen. Jag föreslog Leo Blechs arrangemang av »Vaktaren», och jag kunde garantera, att sången skulle gå fint utan repetition. Min anhållan blev bifallen. Därmed hade en värdefull vinning för festprogrammet blivit gjord.

På musikfestens tredje dag förde tåg och båtar nya skaror av fstdeltagare till staden. En god del av dagen ägnade de aktiva deltagarna åt repetitioner. Allt hade dittills gått bra.

Intresset fick inte slappna av, ty vid den stora festkonserten på söndagen skulle det visas upp, huru högt den folkliga musikkulturen nått i det svenska Finland. Auspicierna voro de bästa på alla håll — dock icke fullt alla: den sammanrafsade orkestern för Jordens sång var ofullständig, kören var mindre och icke så väl förberedd som den bort vara.

Dagens två stora publika musiktillfällen gingo i den historiska traditionens och de folkliga kulturminnenas tecken: konserten på Åbo slotts borggård och hembygdsaftonen på Svenska Teatern. Borggårdskonserten blev betecknad som en historisk tilldragelse. Anslutningen hade icke kunnat vara livligare; omkring 2,200 personer voro närvarande och många måste stanna utanför slottsporten, trots att också en del av museirummen upplåtits för publiken. Miljön skapade i och för sig en ovanligt intensiv stämning, som ytterligare stegrades under programmets fortgång. De åldriga murarna ha under århundradens lopp varit vittne till de mest skiftande händelser och de ha lyssnat till uttryck av mänskliga själsrörelser på alla strängar: från brusande glädje till smärta och förtvivlan. Denna gång omslöto de ett böljande känslösvall, som blandat med de lösta tonmassorna än i moll- än i durklang steg upp över krönen mot det soliga blå.

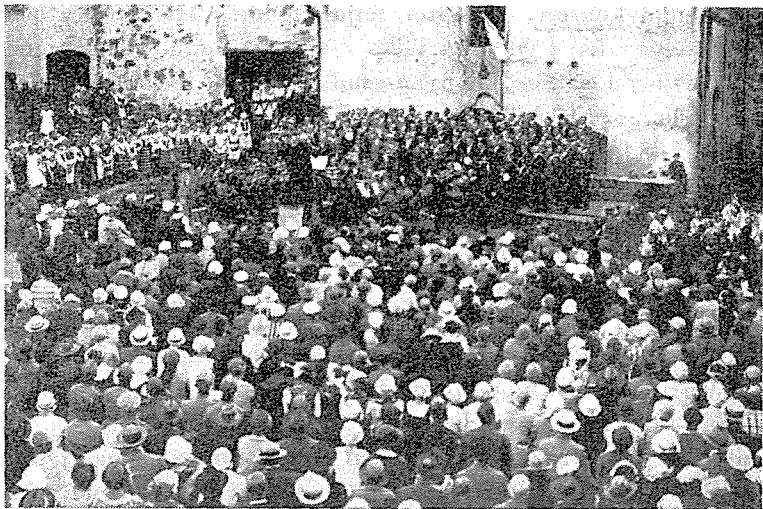
De inemot 200 stråkarna — en stråkorkester, som vilket kulturfolk som helst skulle ha varit stolt över, och den största som uppträtt i något nordiskt land — inledde med Händels ståtliga »Air» under Valter Lindbergs ledning. Den, som ansett bygdeorkestrarna utgöra de förnämsta förmedlarna av den högre instrumentalmusiken till vår lantbefolkning, måste inför denna stråkensemble känna sig djupt tillfredsställd och förvissad om att instrumentalmusiken inom det svenska Finland går en vacker utveckling till mötes.

Efter stråkorkestern intågade manskören: omkring 250 man stark. Bengt Carlson ledde första avdelningen. Inledningsnumret »Viken tidens flyktiga minnen» var som enkom skrivet

för denna konsert. Därefter följde Flodins »Barcarole» och Järnefelts »Den flydda», i vilka kören briljerade med jämna proportioner och en fint nyanserad körklang. Sedan blev det professor Gabriel Nikanders tur. I ett längre anförande framkallade den eminente historikern bilder ur det förflutna. Han talade om motsättningarna mellan östern och västern, om slottets byggnadshistoria alltsedan grunden lades, förmodligen vid tiden för Tyrgils andra tåg till Finland, om den »lyckliga furstetiden» under Johan III samt om det lysande liv som levdes i slottet under olika skeden ända till förfallet, som började med den stora branden 1614. Åbo slott har inte mera en större historisk uppgift att fylla, slutade talaren, men dess murar tälja sagor ur vår hävd, om den ryska örnens välde, men också om vår unga frihet som vunnits med samma hjältemod som eldat hugstora fäder, med samma offervilja som var deras.

För den följande avdelningen stod en elitkör, sammansatt av medlemmar i M.M., S.S., M.A. och Å.S. Under Ture Sandelins och Verner Karstens ledning utförde kören Wennerbergs »O Gud som styrer folkens öden», Lindblads »Stridsbön», Palmgrens »Vid milan» och Pacius' »Suomis sång». Samtliga sånger framkallade starka bifallsyttringar. Om möjligt ännu större intresse väckte den stora damkören under Fridolf Anderssons ledning med Hauptmanns »Bön» och Sibelius' »Flåkten, vindar, mildare». Det var överraskande att konstatera, säger en kritiker, att sången klingade så bärande och fyllig, vartill dock den fördelaktiga akustiken bidrog; kören sjöng rent, känsligt och med vacker nyansering. Sången av Sibelius måste bisseras.

Slutnumret var Järnefelts »Åbo slott», som utfördes av samtliga manskörer jämte orkester under tonsättarens ledning. Arrangörerna liksom publiken hade väntat sig mycket av detta nummer. Allas förväntningar överträffades. Det monumentala verket framstod här såsom aldrig förut: Wecksells be-

Armas Järnefelt leder uppförandet av Abo slott.

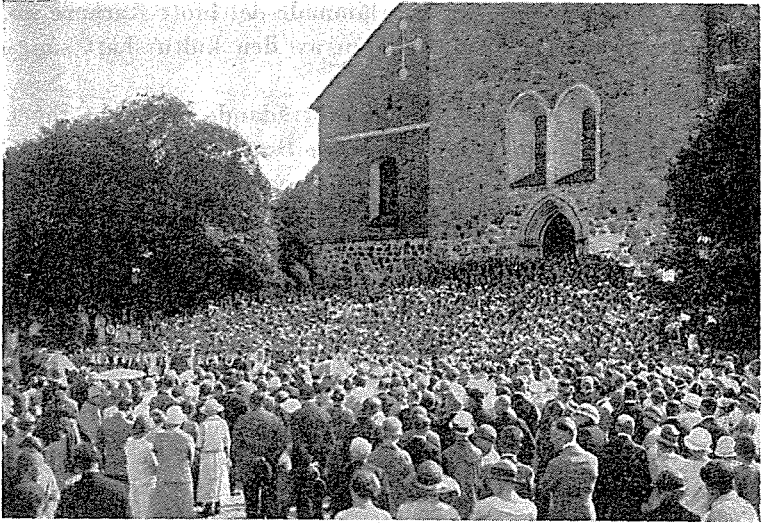
römda dikt, tonsättningen, kören och orkestern — allt samman-smälte i det inspirerade framförandet till en gripande enhet, som utlöste ett ovationsartat bifall.

Vid borggårdskonserten rådde både ett yttre och inre samband mellan de förnämsta numren på programmet och den traditionsrika omgivningen. Det hade kanske varit lyckligt, om ett liknande samband hade kunnat skapas vid kvällens Brage-fest. Det gick inte för sig. Den publik, som strömmade från slottet direkt till Svenska Teatern och fyllde den bokstavligen från golv till tak, fick nöja sig med att skåda folkliv och lyssna till »toner från stugor och stigar» i en artificiell omgivning. Annars var det intet fel på äktheten, vare sig i det folkligt nationella programmet eller i den svenska stämningen bland publiken. Och i ett avseende rådde en klar parallellitet emellan festerna utomhus och inomhus denna dag: stämningen tätnade och växte allt vad tiden led. Huru mycket det upp-

levda än kontrasterade, så kvarlämnade det blott starkare intryck av vidden och mäktigheten av den kulturskatt sångfesterna uppvisa.

Jag hörde denna kväll till de uppträdande praktiskt taget från början till slut: såsom ledare för Brages kör, som inledde programmet, såsom festtalare och såsom dirigent för Alfred Anderssens kantat »Folkets sång», vilken stod i slutet av programmet. Men även om detta befriar mig från att tala om festen i dess helhet, hindrar det mig icke att prisa den glans festen erhöill genom Kulturella Folkdansgillet i Stockholm uppträdande och genom Delsbostintans alltid lika roliga historier och alltid lika trolska vallpipa. Också det lov som ägnades övriga medverkande både av publiken och av pressen kan jag upprepa med fullt instämmande: Vasa-Brages österbottniska danser utfördes med kraft och ursprungligt liv, som verkade smittande på åskådarna och framkallade bifallsyttringar, även ägnade spelmännen. S.B.V:s danslag blev likaså mycket applåderat, och när slutligen alla danslag uppträdde gemensamt, gjorde färgprakten och de livliga rörelserna alla glada. Brages orkester klarade sig bra med två nummer under Alfred Anderssens ledning, och jag hade all anledning att vara nöjd med utförandet av kantaten. Detta verk, på samma gång ett fullödigt konstverk och en hembygdskärlekens höga visa — det hade skrivits till Brages 20-årsfest samma vår och uppfördes nu första gången i Åbo — gjorde denna gång ett lika starkt intryck som vid uruppförandet, ehuru teatern icke är den bästa miljön för utförandet av större verk för kör och orkester.

Jag har varit med om många tillfällen, när hembygdskänslan hos de uppträdande och publiken samlat sig med skakande styrka och flutit ihop i en enda låga; det gemensamma avsjungandet av »Slumrande toner» vid avslutningen av denna Bragefest på åboteatern hör till mina största upplevelser av detta slag. Hur vitt skild denna fest än var från Brages midsommar-

Körerna på domkyrkostrappan.

fest 1920, då jättebålet flammade på Brunnssparkens vallar, så fylldes nu som då hela ens väsen till bräddarna av samhörighetskänslan.

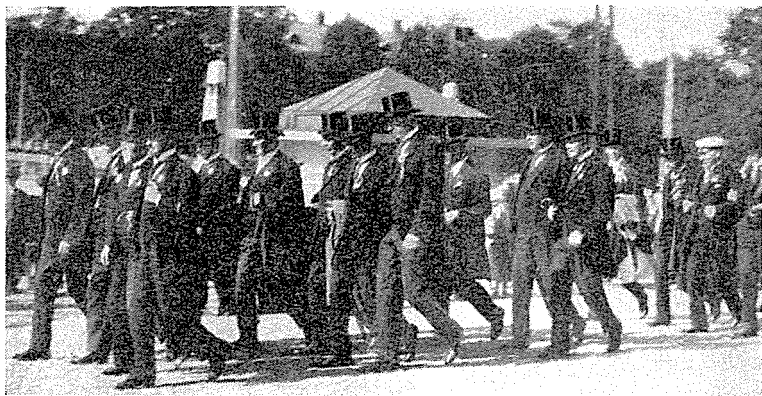
Söndagens stora sängarslag började med en högtidlighet på domkyrkans trappa kl. 9. Man hade följt traditionen från festen 1897 och även fastställt samma sängprogram som då. Men så mäktigt hade aldrig förut en morgonkoral återskallat från domkyrkans murar som Kolmodins härliga sommarpsalm »Den blomstertid nu kommer» klingade från den tretusenhövdade sängarskaran på kyrktrappan. Den på en gammal svensk folkvisa byggda melodin i Martin Wegelius' praktfulla harmonier fördes långt ut över staden av den friska morgonbrisen. Alla som voro med — och de voro många — måste ha fått ett oförgätligt intryck av det majestät och den våldsamma täthet, med vilka tonmassorna svepte kring sängarna i jättekören,

Körerna utanför Åbo Akademi.

kring ledarna och åhörarna. Lika överväldigande var klangen av »Himlars rymd sin konung ärar». Det var nästan som om psalmens ord bokstavligen skulle ha gått i uppfyllelse, som en de himmelska körernas lovsång skulle ha stigit mot höjden i koralens klara ackord.

Koralen följdes omedelbart av ringning från domkyrkotornet. På samma gång klockklangen bildade avslutningen på den säregna morgongudstjänsten, blev den inledningen till den därpå följande högtidligheten, ensamstående i sitt slag även den. På vägen till generalrepetitionerna i Idrottsparken stannade sängårhären utanför Åbo Akademi's huvudbyggnad och uppstämde »Modersmålets sång» under John Granlunds ledning. Akademiens rektor, professor Severin Johansson, hade jämte ett antal representativa medlemmar av akademi-staten och festbestyrelsen tagit plats på altanen. När sången

Styrelsemedlemmar och dirigenter i spetsen för festtåget.

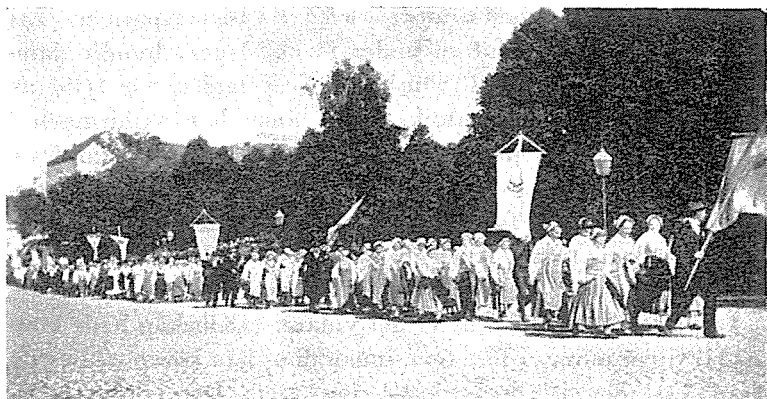
tystnat framträdde rector magnificus till barriären och hälsade sångarna i ett tal, som med rätta betecknas som historiskt. Han yttrade bl. a.:

»Finlands historia står vakt vid denna plats. Denna historia tog sin början, då ljusen tändes på högaltaret i Åbo Domkyrka. I skumma sekel lyste bildningens eld ur katedralskolans fönster. Dess lågor flammade högt på Akademiens härdar. Dessa kulturens och odlingens eldar ha lyst över vår historia. Vid dem ha de vapen smitts och de verktyg danats, som fört vårt folk fram mot friheten i tingens och andens värld. I skenet av dessa eldar, här på denna plats, har den vandring inletts, som i tidens fullbordan förde oss dit där vi nu äro.

Sådan är den omgivning, i vilken jag hälsar Eder välkomna. Sådan är den omgivning, där I finnen Åbo Akademi. Berätten detta ute i Edra hembygder! Berätten också, att Åbo Akademi står här redo att föra detta bildningens arv, som samlats under gångna seklers mödor, vidare till kommande sekler.

Ärade gäster! Jag har en vädjan till Eder. I synens mig här ha ett värv att fullgöra. I ägen ju sångens gåva. Låten

En del av festtåget.

folksången ljuda! Ingenstädes i vårt land kan den väl ljuda mäktigare och mera gripande än här, där dess toner återskalla från de murar, som sett Finland födas. Jag ville att den kunde höras av alla dem, som sova i sömnens kulle, under kyrkans golv eller uppe i dess kor, och av alla de tusen sinom tusende andra, som varit och verkat på denna plats och nu vila i högtidens natt. Jag ville att den kunde höras av alla dem, som lagt en sten i Finlands stora bygge.»

Sällan har »Vårt land» klingat högre än här, värmd av stora minnen och ljusa framtidssyner — det var också Svenska Finlands första stora uppvaktning vid lärdomens högsäte inom dess egna landamären.

Salutorget var utsett till samlingsplats för sångarna före uppmarschen till den stora festkonserten. På söndagen kl. 3.30 e.m. satte sig sångartåget i rörelse; uppmärksamt följt av nyfikna åskådare, som fyllde trottoarerna längs hela den väg tåget drog fram. Massorna tätnade närmare Idrottsparken, och en stor del drogs med av strömmen. En finsk tidning fastslog, att Åbo sällan sett så stora skaror i rörelse; det

var som om hela staden tömts för att fylla Idrottsparken. Ett åksregn hade rensat luften under förmiddagen, bundit dammet och friskat upp juligrönskan. Festplatsen var fylld av en mångtusenhövdad publik. Jag lånar här skildringen i S.F.V:s kalender: »Körernas intåg erbjöd samma grandiosa anblick som vid invigningskonserten. Tåget syntes nästan oändligt. Den ena fanan efter den andra dök fram emellan Idrottsparkens träd. Även nu hälsades de rikssvenska deltagarna med applåder som aldrig ville taga slut.»

I Åbo Underrättelser heter det vidare: »Klockan hade hunnit bli tjugu minuter före fem, innan den sista kören ställt upp sig på estraden och festen kunde begynna. Den väldiga massan däruppe, den ståtliga fanborgen, bygdedräkternas brokiga färgprakt, de säkert till bortåt femtontusen uppgående människorna nere på planen och uppe på höjderna i pittoreska grupper, över det hela högsommarsolen, nu dubbelt välkomuven efter förmiddagens oväder — allt bildade tillsammans en tavla av betagande verkan, en levande illustration till festskaldens ord: 'Ännu är vår saga ej all!'»

Då sommarsalmen, som leddes av hedersdirigenten, tonade över festplanen, fick man, för att citera Å.U., »genast klart för sig det som också senare bekräftades, nämligen att varje sångare i denna tusenhövdade skara verkligen sjöng och sjöng av hjärtans lust. Den mäktiga fylligheten, den rena körklangen och samsångens, för en så stor kör som denna oväntade rytmiska distinkthet framstodo som talande vittnesbörd om de resultatinstruktionsverksamheten åstadkommit. Utan denna verksamhet hade det tvivelsutan varit

John Granlund.

omöjligt att varken hopbrunga dessa sångarskaror eller nå de konstnärliga vinningar den stora kören nu kunde uppvisa.»

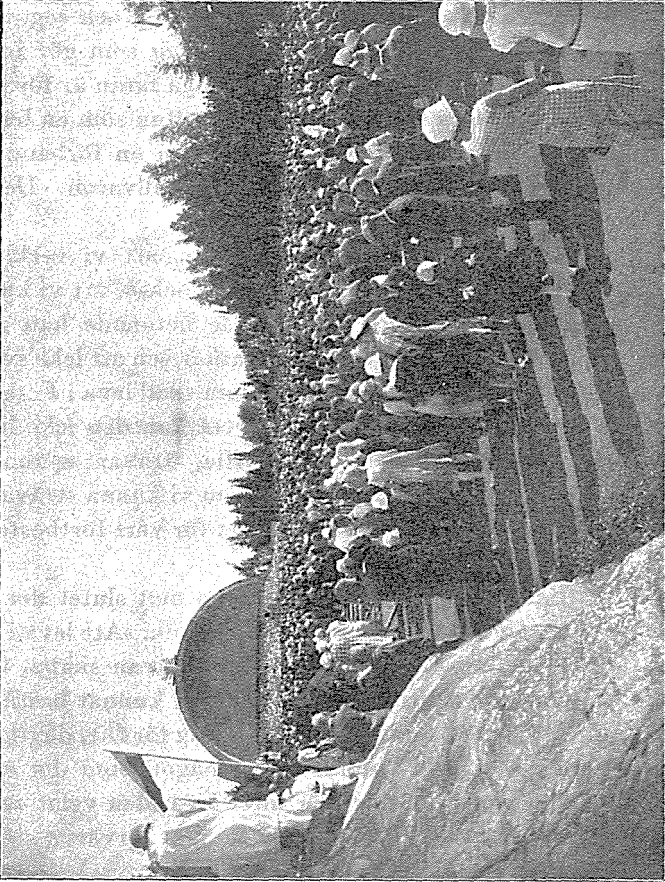
Efter hälsningsanförandet ledde John Granlund själv sina båda sånger. Dessa krävde redan större teknisk färdighet och påpasslighet än koralen. Men sången klingade mäktigare och helgjutnare allt vad det led. De nummer i första avdelningen, som jag hade på min lott att anföra, blevo utmärkta prestationer av kören. Jag trodde inte på förhand, att Anderssens stora och svåra »Sång till hembygden» skulle komma att gå så bra. Harmoniska finesser, trioler, synkoper och de rätt knepiga modulationerna samt även det fugerade partiet klarades förträffligt. Man märkte, att sångarna inspirerats både av orden och tonsättningen. Jag kände mig rent av berusad av välljudet och klangen. Men på samma gång grep mig en smärtsam känsla, ty denna upplevelse skall aldrig mer återkomma, vare sig för sångare, ledare eller publik. Det var som en vision, en dröm. Tonsättningen finnes kvar. Jag kan höra igenom den. Men den väldiga volymen av tonmassan och stämmornas mäktiga gång uppfattar jag aldrig med mitt inre hörande. Detta gällde i än högre grad de andra som voro med, för vilka framförandet av denna sång — liksom av större delen av de övriga — oåterkalleligt blev en engångsupplevelse. Också Faltins »I livets kamp», i sin omedelbara anslutning till festtalet, gjorde ett outplånligt intryck. Jag skrev en gång i min ungdom ett par rader ur denna dikt som motto för ett upprop (Finsk musikrevy 1905), men nu förnam jag än mer styrkan av diktens maning och kände, huru hela den poetiska och musikaliska stämningen sammangår i detta verk.

Också publiken hade klart för sig, — om jag får följa resuméen i S.F.V:s kalender — att det för den stora kören icke blott gällde att åstadkomma masseffekter, utan att dess prestationer höllo provet även vid bedömandet med konstnärlig måttstock. »Man frapperades av välklangen i synnerhet i sopranen

men även i de andra stämmorna. Renheten var vankfri, rytmik och dynamik fyllde alla fordringar. Det var kort sagt en utmärkt samsång och en vacker sång, det var såsom en person yttrade, det vackraste som någon svensk sångfest hittills presterat».

I sitt hälsningsanförande i början av denna avdelning erinrade S.F.V:s sekreterare, skalden Joel Rundt, om det 35-årsjubileum de finlandssvenska musikfesterna nu kunde fira. Han påpekade vidare den tvåfaldiga betydelsen dessa fester ägt, då de dels givit mod och uthållighet i den fosterländska kampen samt verkat befruktande på svensk tanke och gärning, dels varit tonfester, som främjat utvecklingen av skön konst i bred, folklig bemärkelse. Talaren skisserade det historiska förloppet och framhöll, hurusom körsångens utveckling gått hand i hand med ungdomsrörelsens utveckling, huru den enskilda rösten vinner i styrka och välljud, när den får klinga tillsammans med andra och vad det vill säga för gemensamhets-känslan att mötas och höra samma sånger, samma manande och lyftande ord och att uppleva samma stämning.

Magister Einar Holmberg hyllade i sitt högstämnda festtal, som också inpassats i första avdelningen av programmet, den villighet att lyssna till en maning, som icke avser timlig vinning, vilken denna fest återigen manifesterat, och som visar, att livets blida och ljusa makter bo i vårt folks bröst. Han analyserade vältaligt den livets lag, som i varje nu hotar allt som lever med faror och död: »Därför skall vårt mål icke heller vara att nå en slutlig frid, ty en sådan finnes icke, men att nå den kraft, som behöves för att vi vad på oss ankommer skola kunna hålla livets banér högt över det som hotar det med undergång». Följande avsnitt i talet har en lika stor aktualitet den dag i dag är som för tjugo år sedan: »Det som i alla tider har utmärkt de nationer, vilka utfört något stort, vilkas namn aldrig skall förgätas av historien, det är just detta, att deras liv varit prägladt av vilja, strävan, spänning, kraft och utveck-

Festpladsen i Idrottsparcken.

ling. Den verkliga faran för ett folk hotar nästan aldrig utifrån. Det är på dessa inre makter det beror, om det skall leva i högre mening och fortleva. Den yttre faran är ofta endast den härdande stormen, som tvingar trädet att sträcka sina rötter än djupare i marken, som håller dess stam smidig och seg. Den verkliga faran är den som hotar inifrån, den som gör folket sjukt, slappt, viljelöst, håglöst. Den verkliga faran är för handen, då livet icke mera känns som en gåva utan som en börda, då arbetet icke mera är en välsignelse utan en förbannelse, då liknöjdhetens grå täcke lägger sig över tillvaron. Det är för dessa faror vi måste skydda vårt folk.»

Talaren gjorde i fortsättningen gällande, att vi verkligen ansättas av dessa faror. Men han hävdade också, att vi kunna undgå dem. Med smittande övertygelse betonade han nödvändigheten för oss att hålla ut som svenskar och att icke svika: »För oss ges intet val. Den svenskhet, som skall leva i Finland, den måste vara en lust, är den icke detta kan den icke hålla oss fångna. I vårt liv måste vi få in vilja, strävan, spänning, kraft och resning. Det är icke ett mål som vi kunna sträva till eller lämna därefter, det är själva villkoret för vårt fortbestånd. Ve oss, om vi icke fatta detta!»

I allt kraftigare satser inskräpte talaren mot slutet det antingen — eller som står för oss alla som ett folk: »Att leva i den högsta lycka, som ansvar, vilja och ädel strävan skapa, eller att alls icke leva. — Aldrig har ett litet folk kunnat bestå vid sidan av ett stort, därest det icke utmärkt sig för flit, duglighet bildning, därest det icke kunnat skapa något, som det själv varit stolt över, något som det för intet i världen velat mista eller svika. — Aldrig har ett litet folk kunnat förvärva sig ett stort folks aktning på något annat sätt.»

Det entusiastiskt mottagna festtalet slutade med följande ord: »Låt oss tro, orubbligt, att vår arbetsdag för fosterlandet ligger framför oss och icke bakom oss. Och låt oss i allt detta livas och bäras av den kraft, som innerligger i den maning, som

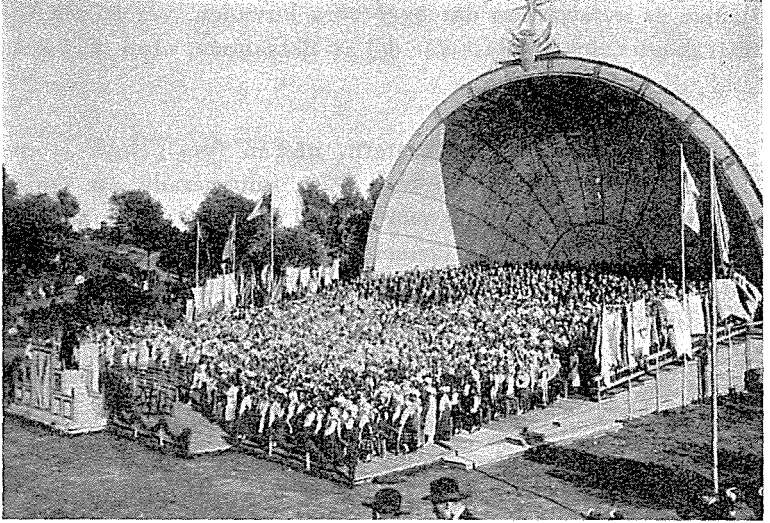
strålar ut av stjärnan där över våra huvuden, vår kärlek till fosterlandet, icke endast vår del av detsamma, utan hela dess land och hela dess folk.»

Den manstarka stråkorkestern, nästan fyra gånger större än orkestern vid musikfesten 1920, imponerade nu under Walter Lindbergs ledning mer än vid debuten på borggårds-konserten. Anblicken av jätteorkestern med en mängd violonceller och en ståtlig rad kontrabasar måste ovillkorligen väcka spänning. Den fylliga orkesterklangen var också någonting ovanligt för örat, och renheten och samspelet blevo högt lovordade.

Den hårda nordvästen, som blåste in mot estraden, verkade nog ogynnsamt på prestationerna. De finare klangeffekterna gingo förlorade. Ett tag hade vädret sett hotfullt ut. Några regndroppar hade t.o.m. vållat en viss oro under hälsningsanförandet. Men solen bröt fram på nytt och spred sin glans över festen.

Under ledning av Sven Lizell bjöd Stockholms körförbund i ett antal sånger publiken en verkligt förnäm sångkultur: goda röster, fin nyansering, välljud och värme. Man kunde inte heller taga miste på den hjärtlighet som mötte sångarna både vid deras framträdande och efter varje nummer, i synnerhet efter »Sverige», som sjöngs över programmet. Endast ensartade känslor rådde bland publiken: tacksamhet över att svenskarna kommit, glädje över den harmoni som nu återvunnits efter de föregående årens brytningar, förhoppningar om ett ännu närmare samgående under kommande tider.

Programmets folkviseavdelning sjöngs med förtjusning och mottogs med förtjusning — precis som vid föregående musikfester. Om jag inte missminner mig voro både Hollmérus, Greta Dahlströms och Ekmans nu upptagna visor första gången med på ett musikfestprogram. I synnerhet de två först-

Sångarna samlade på estraden.

nämnda gjorde sig bra. Den stora kören saknade inte ens förmåga att giva uttryck åt den humor som var inströdd här och där i arrangemangen.

De stora pauserna vid musikfesterna ha alltid sin charm även de. Folkhavet kommer i rörelse. Sångarna blandas med publiken. Intrycken jämföras. Det kritiseras och berömmas. Så var det även denna gång. Folkdräkternas färgprakt gav ökat liv åt myllret på festplatsen och de invid liggande höjderna. Omdömen och slutledningar voro samstämmiga: prestationerna visade nya framsteg, tonkonsten hade vunnit vidgade områden i det svenska Finland, skarorna av musikedlare och vänner hade vuxit mer än någon vågat ana. Glädjen över den mäktiga svenska samlingen i sångens tecken fyllde allas hjärtan.

Hornorkestrarna, som vid festerna på 1890-talet spelat en så stor roll, hade år från år minskat till numerären i samma

grad som stråkorkestrarna tilltagit. Nu bestod hornensemblen endast av 47 man. Den redde sig fint under Alfred Anderssens ledning. Slutnumret Finlandia, som alltid gör sig bra för hornorkester, framkallade även denna gång en stark fosterländsk stämning.

Huru varmt jag än i unga år ivrat för att ersätta hornorkestrarna med stråkorkestrar i det folkliga musiklivet, så kan jag icke förneka det faktum, att de förra alltjämt ha sitt berättigande vid sidan av de senare och att de vid friluftsfester kunna giva programmet en värdefull omväxling.

Manskören svarade för nästa avdelning, och den var nu mera manstark än vid borggårdskonserten — ett antal landsortskörer hade ryckt in — och räknade sammanlagt 260 sångare. Utom inledningsnumret »Viken tidens flyktiga minnen» upptog programmet idel glansnummer ur den inhemska kvartettrepertoaren: Flodins »Barcarole», Järnefelts »Den flydda», Palmgrens »Säv, säv susa» och Sibelius »Till havs». Kören klingade ypperligt under Bengt Carlsons ledning.

Manskörernas deltagande i musikfesterna har alltid varit ett kinkigt kapitel. Ända sedan festerna på 1890-talet har det klagats över att så många av de svenska kvartettsångarna hållit sig på sidan. Jag nedskrev några reflexioner häröver inför den stora musikfesten i Helsingfors 1907, (Finsk musikrevy) då varken M. M. eller Akademiska sångföreningen anmält sig till deltagande. Denna exklusiva hållning har ofta, kanske delvis med orätt, tolkats som en yttring av obenägenhet från de bildade klassernas sida att samarbeta med allmogen på det kulturella området. Vilja »herremannakörernas» medlemmar icke ställa sig sida vid sida med allmogesångarna har man frågat. I Åbo voro städernas manskörer rätt talrikt representerade, men så stod också »Åbo slott» på programmet. Det fanns emellertid icke nu någon anledning till klagomål. Men jag berör denna sak, emedan den är förtjänt av beaktande, då de blandade körerna och manskörerna till-

höra skilda förbund. Vid stora kulturdemonstrationer sådana som musikfesterna äro borde allt sångarfolk samlas.

Det poetiska inslaget i musikfesternas program har alltid, såsom vi sett, på något särskilt sätt återspeglat tidens allmänna eller kulturpolitiska stämningar. Temat i Hjalmar Procopés festdikt »Vårt arv» harmonierade också denna gång med den anda, i vilken festen firades. Arvet är, sade skalden, viljan till kamp. »Till kamp, som har förts genom tidevarv för folkens och mänskornas rätt att värna sitt jag». Efter allt vad vårt land utstått under de två decennier som förflutit sedan denna fest, överraskas man av många vändningar i Procopés dikt. Han träffar prick i sin analys:

»Obruten och fast har vår fylking stått
i fara och sönderfall.
Och fordras fler offer, så pröva oss blott,
ännu är vår saga ej all».

Och skalden har blivit lika bönhörd som sannspådd i sitt utrop:

»Blås, öde, blås friskt i din barska basun —
när det knakar i väggar och tak
och de gnisslande grenarna virvla som dun,
då förstå vi din mening: stå rak!»

Sista avdelningen inleddes med Leo Blechs arrangemang av den gamla folkvisan »Väktaren». Körerna kunde den visan bra. Professor Järnefelt hade ingen svårighet att hålla ihop dem, fastän han inte haft någon repetition. Jag var nöjd över att min försäkran visat sig vara riktig och än mer glad, när jag fann att dirigerandet av en finlandssvensk jättekör intresserade Järnefelt: jag tyckte mig t.o.m. fånga ett uttryck av inre tillfredsställelse, då hovkapellmästaren under publikens bifall återvände till sin plats.

Anderssens fina »Se klar över blommande ängar» och v. Kothens ståtliga »Ungdom» markerade därefter en stark steg-

ring. Men sedan följde »Jordens sång», om vilken blott är att säga att utförandet blev en bekräftelse på vad jag förutspått. Det blev således inte för mig någon besvikelse men väl en mycket ledsam upplevelse. Det riktiga hade varit att inhi-bera hela numret så som jag ämnade göra, men man ansåg att det inte skulle gå an. Förberedelserna hade varit för brist-fälliga på grund av den knappa tiden. Orkestern var till-fälligt sammansatt. Till råga på allt blev uppställningen på estraden den mest ogynnsamma man kunde tänka sig. Kort sagt: »Jordens sång» höll icke måttet och blev i stort sett ett misslyckande. Detta var för mig så mycket mera nedslående som jag just med detta nummer skulle komma att avsluta min nära nog tjuguariga verksamhet som musikfestdirigent.

Ett par reflexioner må här tilläggas: vokalverk av denna storleksordning böra anförtros endast åt rutinerade körer, anmälan bör göras i god tid vilka körer som deltaga, så att ledningen vet vad den har att räkna med och slutligen böra dylika verk helst utföras vid konserter inomhus.

Muntliga hälsningar framfördes av bl. a. lektor Emil Jalava från Finska folkupplysnings-sällskapet, president Hörstadius från Svenska sångarförbundet och professor Lizell från Stockholms körförbund. Telegram upplästes från republikens president m. fl.

När »Vårt land» denna gång klingade över festplatsen be-tecknade den avslutningen på ett kulturskede. Visserligen skulle Föreningen Svenska Folkskolans Vänner ännu komma att fortsätta och t.o.m. utvidga sitt arbete till förmån för det svenska Finlands bildningsliv. Och då utvecklingen lett därhän att S. F. V:s sekreterare förblivit en förenande länk mellan föreningen och ett sedermera självständigt sång- och musikförbund — det senare blev omedelbart och är alltjämt hyresgäst hos S. F. V. — så är kontinuiteten bevarad. Men det som nu upphörde var det direkta utåt manifesterade organisa-tiska sambandet mellan det folkliga musikarbetet och det

folkliga bildningsarbetet. Känt är, att den musikaliska utvecklingen fortgått i ett om möjligt mer stegrat tempo än förut.

Sedan man på den egentliga festplatsen avslutat det officiella festprogrammet återstod ännu friluftsfesten. Utsikterna för att denna skulle lyckas lika bra mörknade redan på förhand, emedan festkonserten dragit ut ett par timmar längre än man hade beräknat. Stora omplaceringar blevo nödvändiga, vilket naturligtvis ställde sig olägligt både för de uppträdande och för publiken. Många skulle avresa redan på natten och voro därför tvungna att bege sig hem.

Det uppgjorda programmet för friluftsfesten hade följande utseende — jag införde här för att åskådliggöra dess omfattning och rikedom.

Stora planen, dansbana I:

- Kl. 8,15. Uppmarsch av danslagen samt folkdanser (H:fors Brage, Kulturella Folkdansgillet, Vasa Brage, S. B. V.).
- l. 9. Gymnastikuppvisning (Palästra och Åbo kv. gymn. fören., ledare Edit Fredriksson).

Västra planen:

- Kl. 9,15. Förevisning av bygdedräkter.
Bygdemål och låtar.
(Delshostintan).
Spelmansstämma.

Lilla planen.

- Kl. 10,15. Sommarpsalm ..... H. Sundblad.
De fallna ..... O. Merikanto.
De frågande ..... E. Melartin.
(Borgå omnejds sång- och musikförbund, dir. V. Lindberg).
- Fläkten vindar mildare ..... Sibelius.
Till en fågel ..... Jacobson.
Ensam (arr.) ..... O. Andersson.
Bön ..... Hauptmann.
(Kvinnokörerna gemensamt, dir. Fridolf Andersson).
- Vill du sjunga den bittra till ro ..... Lybäck.
Var är vägens mål (arr.) ..... Lybäck.

Visa i främmande land (arr.) . . . . . Lybäck.
(Karlebynejdens sång- och musikförbund, dir. H. Remell).

Kantat till hembygden . . . . . Anderssén.
(Västnyländska ungdomsringen, dir. S. Snåre).

Kl 11. Anmälda tal.

Dansbana I och dansbana II (under pauser). Allmän dans.
Berget vid skidbacken:

Kl. 11,30. Midsommarbål tändes av scoutlägret.

Lilla planen:

Kl. 12 p.n. Modersmålets sång . . . . . Hagfors.

Avslutningstal av E. Gunnar Hagman.

Slumrande toner (arr.) O. Andersson.

(Alla körer gemensam).

Då själva festprogrammet pågick i det närmaste till kl. 10, förstår man lätt, huru svårt det var, att få det hela att gå ihop. Den enda utvägen var, att låta flera nummer, som voro avsedda att utföras efter varandra, försiggå samtidigt på olika ställen i Idrottsparken. Såväl gymnastikuppvisningen som folkdanserna följdes emellertid med stort intresse. Dräktparaden samlade talrika intresserade åskådare. Det var säkert den största uppvisning av folkdräkter som någonsin ägt rum i vårt land, med deltagare från en mycket stor del av de svenska socknarna i landet. Den som ville få en analys av den färgprakt festdeltagarna så ymnigt hade utvecklat i sina dräkter kunde få sin önskan uppfylld genom magister Yngvar Heikels sakliga presentationer.

Det rikssvenska inslaget vid friluftsfesten gav Delsbostintan, doktorinnan Ida Gawell-Blumenthal, med sina berättelser och vallåtar. De passade bra in i detta program, och de åskådliggjorde, som alltid, huru likartat svenskt och finlandssvenskt folkliv i grund och botten är.

Sångarförbundens uppträdanden voro de viktigaste numren i musikaliska avseenden. Först och främst gladdes man över att antalet hade vuxit — endast ett förbund hade framträtt i Helsingfors sex år tidigare. Någon tävlan var det inte me-

ningen att anställa, därför krävdes inte heller något omdöme om prestationerna. Men det allmänna intrycket av dem var, att röstmaterialiet var gott, och att instuderingen skett med omsorg. De betecknade vackra framsteg.

Den avdelning som blev mest missbytt genom förseningen var spelmansstämman. Jag hade intrycket av att spelmännen redan förut känt sig på något sätt åsidosatta. Själv hann jag knappast alls vara tillsammans med dem. Och nu kom denna ledsamhet som ställde deras insatser än mer i skuggan. Flera framstående förmågor funnos bland både de äldre och yngre spelmännen. De uppträdande voro J. E. Taklaks från Korsnäs, P. Asplund från Övermark, K. H. Resås från Närpes, Erik Isaksson från Hitis och H. H. Hällis från Gamlakarleby samt de yngre spelmännen Otto Storfors från Lappfjärd och U. Enqvist från Kumlinge.

Festen led mot sitt slut. Ljusdekorationerna tändes på estraden, ett tecken på att sångarna skulle samlas på nytt till avsked — det hade redan hunnit bli midnatt. Ett välförtjänt tack riktades till sångfestens styrelse, dess ordförande och sekreterare, medlemmar och underkommittéer. Efter avsjungandet av Modersmålets sång hyllades åter sångarna i ett högstämt avskedstal av övermarskalk E. Gunnar Hagman. Han prisade sångens lyftande makt, det oförtröttade arbete, den uthållighet och den optimism, som lagts i dagen inför denna musikfest. Han hänvisade till den nu vackert brinnande stjärnan över estraden som en symbol för vår strävan, en symbol att medföra för var och en. Han erinrade om den tillförsikt vi måste känna vid tanken på Åbo Akademi, »vår bildnings fasta borg», uppmurad av svensk skaparanda och gärning, och han vädjade till sist till alla om trofast pliktuppfyllelse och fortsatt arbete för musikens ädla konst.

När extratågen vid midnattstid förde flertalet sångare bort från Åbo, sågo de avresande ännu länge den höga stjärnan brinna vid horisonten.

XIX. FINLANDS SVENSKA SÅNG- OCH MUSIKFÖRBUND.

Organisationen skapas.

Vid dirigentkursen i Pargas 1924 refererade akademisekretären Svante Dahlström, såsom jag redan talat om, frågan om det framtida organiserandet av musikärbetet i det svenska Finland. Han framlade därvid ett förslag om att bilda en gemensam organisation: Finlands svenska sång- och musikförbund. I detta förbunds namn borde de allmänna musikfesterna i framtiden anordnas. Förslaget mottogs med allmänt instämmande. Huru tacksamma deltagarna i diskussionen än kände sig mot Svenska Folkskolans Vänner för dess banbrytande, alltjämt pågående verksamhet till förmån för musik-kulturens höjande i det svenska Finland, så voro dock alla ense om att tiden nu vore inne att bryta med traditionen och skapa en överbyggnad över de lokala musikförbunden och en centralorganisation för dem. Även sekreteraren i S.F.V., som var närvarande vid diskussionen, instämde i referentens synpunkter. Jag gjorde detsamma så mycket hellre som jag långt förut (se sid. 215) arbetat för en utveckling i samma riktning.

Man ansåg emellertid, att den närmast följande musikfesten ännu borde gå i S.F.V:s namn. Så skedde också. Den i föregående kapitel skildrade musikfesten bar samma prägel som de föregående festerna, och ingen antydning gjordes heller, att den skulle vara S.F.V:s sista. Men organisationssträvandena togo dock ett stort steg framåt i samband med festen. På initiativ av Åbolands sång- och musikförbund, närmast dess

ordförande Svante Dahlström, anordnades under en av festdagarna en överläggning om bildande av ett hela det svenska Finland omfattande musikförbund. Svante Dahlström hade ytterligare bearbetat sitt referat från dirigentkursen och låtit trycka klämmarna, vilka delades ut bland deltagarna i överläggningen. Förslaget mottogs icke nu med reservationslöst instämmande. En del av talarna höllo principiellt på den linje, som S.F.V:s förstärkta musikkommitté hade representerat. Andra voro av samma mening emedan de drogo i tvivelsmål, huruvida musikförbunden ännu vuxit sig så starka, att de genom en centralorganisation vore i stånd att åstadkomma en praktisk och konstnärlig ledning, som kunde bemästra alla svårigheter; man räknade bl. a. med framträdande särintressen från de olika landsdelarnas sida. Andra åter undrade, om en ny organisation skulle mäka taga på sig det ekonomiska ansvaret för de allmänna musikfesterna, som äro stora och riskfyllda företag. Mötesdeltagarna voro dock på det hela taget ense med referenten, men så långt som han ville de inte gå. Detta berodde kanske närmast på att ringen av de lokala sång- och musikförbunden ännu icke var sluten. Man stannade vid tillsättandet av en kommitté.

Under det närmast följande året vann förbundsidén nya anhängare. Musikkretsarna i Österbotten började bli allt mer intresserade av ett centralförbund. Organisationen där kom sedan i någon mån att avvika från det första schemat — (se sid. 220). Reseläroverksamheten ordnades nämligen på ett något annorlunda sätt än i södra Finland. På Åland förverkligades som nämnts förbundsplanerna i och med bildandet av Ålands sång- och musikförbund sommaren 1926.

Allt detta skapade ökade förutsättningar för den planlagda överbyggnaden. Saken aktualiserades ytterligare sedan det försports, att man även på finskt håll tagit ett avgörande steg mot en gemensam organisation. I detta läge samlades den under åbofesten tillsatta kommittén i Åbo den 10 april 1928.

I protokollet för detta sammanträde säges bl. a. följande:

»Grundandet av den föreslagna organisationen har länge syntts önskvärt, men framstår numera som en nödvändighet. I arbetet för sångens och musikens främjande i det svenska Finland har man nått en utvecklingspunkt, där en ständig omsorg och ledning kräves för att nå ytterligare utvecklingsmål. För närvarande är den viktigaste uppgiften att förallmänliga och fördjupa det mellan de stora sångfesterna pågående organisatoriska och musikaliska arbetet. Vinningar böra göras i och med ett mer intensivt tillvaratagande av arbetsfältets resurser, sångarskarornas utökning och utbildning samt särskilt stråkmusikens främjande. Reselärarnas ställning bör förbättras och stadgas, efterväxten på detta håll tryggas. Sammanslutningen av körer och orkestrar till sång- och musikförbund bör fullföljas, de lokala organisationerna sättas i tillfälle att genom samarbete med varandra och under gemensam ledning vinna enhetlighet samt tillgodogöra sig varandras erfarenheter, varigenom de kunna nå full effektivitet i arbetsmetoden. Av synnerlig vikt är i organisatoriskt avseende att på en punkt fullständig överblick över arbetet vinnes, vilket kan ske genom att en centralorganisation till ett kansli införskaffar stadgar, årsberättelser, budgeter, sångprogram och statistik, vilket är en förutsättning för jämn och välgörande samverkan».

Jag anför ytterligare ett viktigt uttalande i detta protokoll: »Genom att sammansluta sig till en enhet, äga sång- och musikförbunden en möjlighet till samfällid och befullmäktigad representation, som de för närvarande sakna. Betydelsen härav får ej underskattas, vare sig det gäller hävdandet av en självständig och likaberättigad ställning vid den finska körsammanslutningens sida eller representation gentemot utlandet.»

Protokollet, som i allt här Svante Dahlströms signatur, ter sig i sådana avsnitt som de citerade alltjämt vägledande. För så vitt det innehåller förutsägelser om framtida vinningar av en sammanslutning, så ha de alla gått i uppfyllelse.

Det förslag till stadgar för den nya sammanslutningen, som hade utarbetats av det åboländska förbundet, genomgicks nu på nytt och godkändes enhälligt. Efter det kommittén avslutat sina förhandlingar, utsändes stadgarna jämte alla i ärendet tillkomna handlingar till samtliga lokala sång- och musikförbund samt till styrelsen för S.F.V., vars ideella och organisatoriska verksamhet i musikkulturens tjänst med livlig tack-samhet omnämndes.

Inom den finlandssvenska kulturen fanns redan på förhand mer av organisationer än av arbetande krafter, såsom någon uttryckte sig. Och det kunde tänkas innebära en viss belastning att ytterligare skapa en ny överbyggnad. Men någon allvarlig tvekan kom icke till uttryck. Förslagen mottogos sålunda slutligen allmänt med sympati och instämmande. Även S.F.V:s styrelse förklarade sig ense med förslagsställarna. Finansieringen av det nya förbundet ansågs icke komma att erbjuda oöverkomliga svårigheter. Att förbundets hemort skulle bli Helsingfors var självfallet, då Finlands svenskar har sin största befolkningsstock kring huvudstaden.

Att det hade varit det åboländska förbundet som framställt det avgörande initiativet till bildandet av en finlandssvensk centralorganisation var kanhända inte en tillfällighet, säger Svante Dahlström i den tidningsuppsats, ur vilken jag lånat de anförda uppgifterna. Mognadens tid var inne, och det åboländska förbundet var i sin svåra kamp för tillvaron måhända framom de andra förbunden i behov av en allmän sammanslutning och av en centralorganisations stöd.

Musikfesternas betydelse som uttryck för finlandssvenskt kulturliv växte alltjämt. Om de lokala intressena påkallade ett allt större behov av samlande högtider i den svenska sångens tecken, så kunde man nu, efter att det svenska Finland för andra gången efter världskriget hade sjungit sig samman, fastslå nödvändigheten av de regelbundna allmänna musikfesterna. Skärpningen av de nationella motsättningarna

gjorde sitt till. Jämsides med att de organisatoriska arbetena fortsatte med ökad iver runt om i det svenska Finland, gick musikodlingen framåt såväl på det vokala som på det instrumentala området.

Såsom bevis på den ökade intensiteten i den musikaliska verksamheten anför jag följande lista på musikfester under sommaren 1928:

Maj, 27. Nykarleby — Nykarlebynejdens sång- och musikförbund.

Juni, 3. Kervo — Borgå omnejds sång- och musikförbund.

Juni, 10. Karis — Västnyländska ungdomsringen.

Juni, 10. Sveaborg — Helsingfors svenska sångarförbund.

Juni, 10. Pyttis — Östra Nylands sång- och musikförbund.

Juni, 17. Yttermalax — Vasabygdens sång- och musikförbund.

Juni, 25. Tjöck — Södra Österbottens sång- och musikförbund.

Juni, 25. Kyrkslätt — Mellersta Nylands sång- och musikförbund.

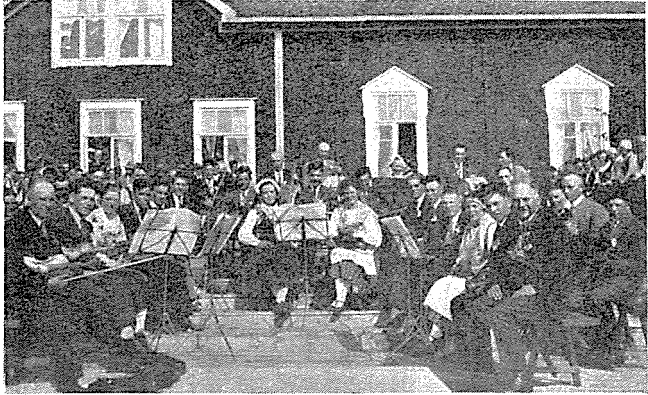
Juli, 1. Kronoby — Karlebynejdens sång- och musikförbund.

Juli, 8. Pargas — Åbolands sång- och musikförbund.

Juli, 8. Pedersöre — Pedersörebygdens sång- och musikförbund.

Juli, 8. Mariehamn — Ålands sång- och musikförbund.

Till dessa tolv fester kommo ytterligare de kyrkliga sångfester, som denna sommar höllos i Helsingfors, Gamla Vasa och Gamla Karleby. Man beräknade, att det svenska Finland nu kunde ställa upp en blandad kör av 5,000 röster. Förbundet i Borgå med omnejd var det största och omfattade en kör av 500 sångare och en orkester bestående av 75 medlemmar, en frukt av Valter Lindbergs outtröttliga intresse för orkestermusiken.

Vasabygdens sång- och musikförbunds stråkorkestrar vid sångfesten i Kvevlax den 16 juni 1929.

Den 7 januari 1929 kl. 2 på dagen sammankommo representanter för 11 finlandssvenska sång- och musikförbund samt Västnyländska ungdomsringen och Föreningen Svenska Folkskolans Vänner för att överlägga om bildandet av det länge förberedda förbundet. Så gott som samtliga ledande personligheter inom den finlandssvenska musikrörelsen voro närvarande. Mötet öppnades av nestorn bland de svenska sångarna — såsom han blev kallad — och föregångsmannen på det organisatoriska området, rektor Artur Relander från Lovisa. Han ägnade i sitt hälsningsanförande de under det senaste året bortgångna främjarna av våra musiksträvanden, överste Axel Stenius och musikmajor Alexei Apostol varma minnesord. En redogörelse för förberedelserna för centralförbundet sådana de utvecklats sedan beredningskommittén tillsattes den 3 juli 1926, lämnades av akademisekreteraren Dahlström, som också valdes till ordförande för mötet. Till sekreterare kallades herr Evert Ekroth. Under en livlig diskussion, som pågick i flera timmar belystes frågan från alla sidor. Därefter beslöt man enhälligt att bilda **F i n l a n d s**

svenska sång- och musikförbund. Följande nio personer invaldes i interimsstyrelsen: herrar Bruno Holmström, Bengt Carlson, Evert Ekroth och Johannes Isaksson-Cederlöf från Helsingfors, Artur Relander från Lovisa, Martin Ingo från Vasa, Otto Andersson och Svante Dahlström från Åbo samt Petter Fredriksson från Mariehamn. Suppleanter blevo: A. Öfverlund, Emil Johnsson, Walter Lindberg, N. von Weymarn, Ragnar Hollméus och J. A. Lybäck. Till revisorer utsågos H. Forsius och E. Pontán med Yngvar Heikel som suppleant. Vid ett dagen efter detta möte hållet styrelsesammanträde valdes kamrer Bruno Holmström till musikförbundets ordförande. Akademisekreteraren Svante Dahlström blev viceordförande och herr Evert Ekroth sekreterare, skattmästare och historiograf. Till förbundsdirigent valdes tonsättaren Bengt Carlson.

Svenska Folkskolans Vänners musikkommitté, som icke hade sammanträtt efter musikfesten i Åbo, betraktades nu såsom upplöst. Kommitténs uppgifter hade övergått till Finlands svenska sång- och musikförbund. De flesta av musikkommitténs medlemmar inträdde i sång- och musikförbundets styrelse, såsom man också tidigare tänkt sig att det skulle ske. För mig, som hade varit musikkommitténs ordförande alltsedan Axel Stenius avgång, var det en stor tillfredsställelse att ha fått vara med om den nya organisationens tillkomst. Jag hade länge betraktat det nu avslutade skedet såsom ett övergångsskede och jag kunde med nöje samtycka till att inträda i den nya styrelsen, ehuru jag såsom bosatt i Åbo sedan 1926 hade endast begränsade möjligheter att deltaga i det aktiva arbetet.

Vaktombytet var sålunda liktydigt med en självfallen, mjuk övergång från en organisationsform till en annan. De sammanbindande trådarna voro många. Men det oaktat innebar det skedda en verklig nyorganisering även med avseende på själva ledningen. Däremot vore det för mycket

Bruno Holmström.

att säga att det innebar en nyorientering. Ty dels förblev målsättningen densamma som den hade varit, dels hörde pietet och respektfullhet inför traditionen till de mest utmärkande karaktärsegenskaperna hos dem som nu trädde till.

Det nya presidiet ägde kompetens, erfarenhet och hänförelse för uppgiften i ymnigt mått. Ordföranden Holmström hade länge verkat såsom aktiv kördirigent och tagit livlig del i det folkliga musikerbetet. Nu kastade han sig med brinnande

håg och offervilja in i de nya uppgifterna. Viceordföranden Dahlströms insatser ha redan blivit vitsordade. När målet för hans långvariga bemödanden nåtts, hade han både möjlighet och rättighet att draga sig något tillbaka, vilket också blev en praktisk nödvändighet, då styrelsen hade sitt säte i huvudstaden. En mera energisk, målmedveten och entusiastisk sekreterare kunde förbundet inte ha fått än Evert Ekroth. På honom lades den största bördan. Han visade sig äga både styrka och uthållighet. Han har också verkat och gör det alltjämt i förbundsorganisationen med samma kraft, samma omutliga plikttrohet och samma soliga slagfärdighet som han leder allsången, lockar tusenden att sjunga och lyfter sångens melodislingor i högan sky.

Med Bengt Carlson, i spetsen för den musikaliska ledningen, var centralförbundet konstnärligt säkerställt. Carlson hade icke förut deltagit aktivt i den folkliga musikrörelsen. Men

han åtnjöt i stället ett högt anseende såsom komponist och dirigent. Hans gedigna musikkulturbildning, hans stränga saklighet, hans ideella livssyn och vinnande personlighet borgade för att den musikkulturella utvecklingen skulle gå emot konstnärlig förfining, att unga och nya toner skulle komma att klinga ut över Finlands svenskbygder och att de större körverken, ständigt skulle få behålla en hedersplats på musikfesternas program.

Bengt Carlson.

Samtidigt som den organisatoriska centraliseringen ägde rum pågick muskarbetet i bygderna som förut eller rättare sagt med ännu större intensitet än förr. Tidningspressen ägnade ökad uppmärksamhet åt musiksträvandena. Det nybildade centralförbundet hälsades överallt såsom en betydande vinning.

Finlands svenska ungdomsförbund hade under ett antal år lyft ett statsunderstöd av 5.000 mark för främjandet av musiksträvandena på landsbygden. I början av 1928 inlämnade riksdagsmannen Gustaf Lindberg m.fl. en motion till riksdagen med anhållan, att Finlands svenska ungdomsförbund i 1929 års budget måtte tillerkännas ett till 40.000 mark höjt statsunderstöd för att vart och ett av de aktiva sångarförbunden skulle kunna erhålla 5.000 mark. Motionärerna hänvisade till att 108 körer och 26 orkestrar voro i verksamhet i det svenska Finland och behövde handräckning. Det vore

Evert Ekroth.

skäligt och rättvist, sades det, att också landsbygdens musikliv finge stöd av statsmakten, eftersom staten med avsevärda summor bidrager till att underhålla musiklivet i städerna. Initiativet blev inte obeaktat. Tidningarna talade mycket om det i artiklar och intervjuer. Men trots allt blev motionen förkastad av riksdagen.

Motionen upprepades följande år. Motiveringen var denna gång ännu starkare. Lokalförbunden hade ökat. En centralorganisation hade bildats. Musiklivet pulserade livligare än förut på den svenska landsbygden. Motionen gick denna gång ut på att Finlands svenska sång- och musikförbund skulle

i statsbudgeten tilldelas ett anslag av 45.000 mark för sin verksamhet på musikkulturens höjande. Alla bemödanden voro förgäves. Motionen blev åter avslagen.

Sång- och musikförbundets arbete var till en början företrädesvis av organisatorisk art. Det interimistiska tillståndet varade dock icke länge. Den första förbundsdagen hölls den 9 juni i Borgå i samband med Borgå omnejds sång- och musikförbunds tioårsfest. I sin årsberättelse nödgades sekreteraren fastställa, att styrelsens strävan att stärka förbundets ekonomi inte krönts med framgång. »Inte en enda av de institutioner: statsrådet, Svenska kulturfondsdelegationen, storbankerna och andra affärsföretag, till vilka styrelsen vänt sig, har funnit anledning att pekuniärt stödja de strävanden centralförbundet gjort till sina», heter det. Men det dåliga föret i portgången avskräckte icke ledningen. Man känner igen sekreterarens röst i följande satser: »De ideella strävandenas målmän ha vunnit en stor färdighet i att låta entusiasmens låga brinna klar trots att den tomma plånboken inte ger lågan någon näring. Vi ha ett mer eldfångt bränsle för hänförelsens eld: viljans stål och trons styrka».

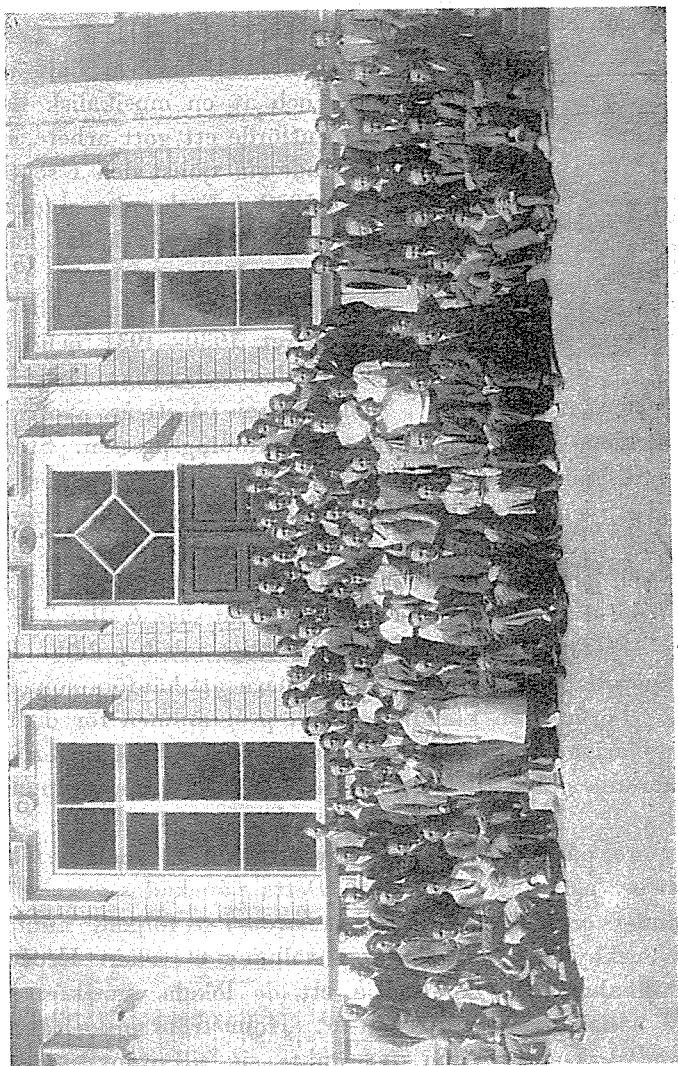
Av de tolv förbunden hade åtta insänt de begärda statistiska uppgifterna. Förbundets samtliga medlemmar beräknades uppgå till i det närmaste 4,000 sångare och 200 orkestermedlemmar. Ett förslag att tidningen Svenskbygden skulle bli förbundets organ bifölls av förbundsdagen. Likaså godkändes ett förslag att samtliga körer årligen skulle inöva en gemensam sång. Såsom tidpunkt för den följande allmänna sång- och musikfesten fastställdes sommaren 1932; festen skulle firas i samband med S.F.V:s 50-årsjubileum.

Interimsstyrelsens medlemmar blevo samtliga valda till medlemmar av den ordinarie styrelsen. Likaså blevo de tidigare funktionärerna omvalda. Ett *musikutskott* tillsattes som fick i uppdrag: 1) att föreslå den gemensamma årliga förbundssången, 2) att anordna en dirigentkurs så snart som möjligt,

3) att vidtaga åtgärder för avhjälpandet av bristen på noter för blandad kör samt 4) att förbereda den blivande musikfesten.

Styrelsen var snabb i vändningarna med att realisera den andra punkten. Redan den 26 juni öppnades Finlands svenska sång- och musikförbunds första dirigentkurs. Därmed gjordes en praktisk anknytning till traditionen från det tidigare skedet. Kursen leddes av Bengt Carlson — den ägde rum på Kuggom folkhögskola. Bengt Carlson hade vid sin sida musikerna Fridolf Andersson och Walter Lindberg. De 27 deltagarna bildade en proportionerlig kör. Kursen pågick i tio dagar under ett intensivt arbete och avslutades med en konsert, vars program upptog både stråkmusik och körsång. Den traditionsenliga nya körkompositionen var skriven av Carlson till ord av folkhögskolans rektor Lars von Bonsdorff. Kursledarens utmärkta egenskaper som pedagog, dirigent och tonsättare uppskattades högt redan vid detta första sångarmöte under det nya förbundets hägn. Det stod klart för alla, att förbundet här hade ett betydelsefullt verksamhetsområde. Man siktade omedelbart till att göra dirigentkurserna årliga. Den följande kursen anordnades också i själva verket i Jakobstad året därpå och sedan dess ha liknande kurser följt slag i slag med ständigt ökad anslutning.

Styrelsen tövade icke heller med att gå i förtäring om anskaffandet av noter för de blandade körerna. Den första åtgärden var utlysandet av en pristävlan. Det skedde våren 1931, och tanken var närmast att man genom denna tävlan skulle erhålla nya nummer för musikfesten följande år. Vid tävlingstidens utgång hade icke mindre än 19 kompositioner inlämnats. Pristagare blevo: Bengt Carlson, I pris för »Vinterns första morgon», Eino Linnala, II pris för »Snö» och Sigurd Snåre, III pris för »Höstvisa». Resultatet var gott. Det var anledning att fortsätta även på denna linje. Tävlingarna ha också upprepats, och den finlandssvenska körlitteraturen har på detta sätt fått en värdefull tillökning.

Dirigentskursen i Mariehamn 1933.

Lorenz Bryggman.

Ålands sång- och musikförbund hade under de tre första åren haft som sin reselärare Lorenz Bryggman. Denne var själv ålänning och av en musikalisk släkt. Han utförde ett gott arbete, men lämnade sin tjänst den 1 september 1929. Förbundet lyckades icke omedelbart erhålla någon annan reselärare utan var tvunget att inställa sin verksamhet för arbetsåret 1930—1931 och uppskjuta den sedvanliga sångfesten i Mariehamn på ett år. Notiserna

härom blevo livligt kommenterade i tidningspressen. Största uppmärksamhet väckte läraren Hj. Krokfors från Esse med en artikel i Svenskbygden (september 1930): »Har vi sångfester för ofta?» Krokfors betraktade där det åländska beslutet som klokt och påstod, »att det icke mera är samma helgdagsstämmning över sångfesterna, som det var för låt säga 6 eller 7 år sedan». »Festerna locka inte en tillräckligt talrik publik. Programmen ha inte mera samma förmåga att hänföra som tidigare.» Författaren klandrade även programmen för de tekniska svårigheternas skull och för att förbundsledningen inte gav körerna själva tillräcklig frihet vid valet av programnummer.

Beslutet på Åland var en ledsam nödvändighet och betraktades så av ålänningarna själva. Detta påpekades av centralförbundets ordförande Bruno Holmström i ett följande nummer av Svenskbygden, där han tog ställning mot herr Krokfors och tillbakavisade tanken på ett de lokala musikfesterna skulle hållas endast vartannat år. Holmström ansåg, att en förbundsverksamhet som inskränkte sig till uppvisande av resultaten endast vartannat år skulle lamslå den reseläraryrket.

verksamhet, som hittills givit så goda resultat. Han tilltalades inte heller av tanken att reseläraren skulle ambulera mellan två förbund, vilket hade framkastats av tidningen Pedersöre såsom en utväg att lösa konsulentfrågan i norra svenska Österbotten. Detta förslag hade troligen väckts med anledning därav, att Pedersörebygdens sång- och musikförbund på grund av ekonomiska skäl icke hade kunnat förverkliga sin plan att anställa en egen konsulent och därför, med frångående av tidigare praxis, beslutat att icke hålla någon sångfest 1931. Holmström sade med rätta, att han icke kunde taga de matematiska beräkningarna på allvar. Det ideella arbetet kan inte värderas i mark och penni. Huru skall den förlorade arbetskraften värderas, om bygdeungdomen söker sig annat tidsfördriv, frågade han. Den bestämda sångaftonen i veckan avhåller mången yngling och flicka från dåliga nöjen t.o.m. på övriga veckodagar, just för att han eller hon inte skall behöva försumma sin sångövning. Detta var Holmströms slutpåstående och därmed gjorde han såsom vid så många andra tillfällen ett värdefullt inlägg till förmån för en rätt förståelse för musikarbetet i bygderna.

Ett visst medhåll erhöll Krokfors av ordföranden i Västnyländska ungdomsringsens sång- och musikförbund, David Thorén. Denne skrev i en insändare till Svenskbygden, att sångfesterna blivit förflackade och fått prägel av folknöje. Körarbetet har fått »någonting av yrkesplikt över sig, någonting av ekonomisk kamp för tillvaron». Körerna ha också, menade Thorén, gått till verket med större glädje, när de fått välja sånger efter egen smak än när de nödgats inöva ett program »på befallning». Svårigheterna att få lokala dirigenter ha blivit större, sedan instruktörerna började sitt arbete. En viktig anmärkning gjorde Thorén, då han tillskrev ortsledningens försvinnande delvis den kutymen, att förbundsdirigenten handhar ledningen vid sångfesterna, även om en kör sjunger ett aldrig så enkelt program. I stället borde ledarna

för de olika körerna uppmuntras och instrueras och nya utbildas, sade Thorén icke utan skäl.

Diskussionen fick sin avslutning, åtminstone offentligt, med en artikel av J(ohannes) I(saksson-Cederlöf) i Svenskbygdens decembernummer 1931. Författaren hävdar där, att man vid bedömandet av musikärbetet icke får taga »en måttstock, som närmast hör hemma i vardagsarbetets verktygslåda». — »En tvivlare och belackare må säga vad han vill — sången och musiken äro arbetsgivare med förtjusande egenskaper och det är ej de ekonomiska frågorna, som i första hand bli föremål för dyrkan och beundran. — All andlig odling, och till denna skall väl dock sång- och musikärbetet föras, måste springa fram som en nödvändighet». Och »då man bygger ut ett förbundsarbete till sångens och musikens fromma, måste man utgå från att ett systematiskt bildningsarbete avses därmed. Det skall utgöra ett led i våra dagars kultursträvanden på landsbygden, en del av en levande organism. De lokala sångfesterna böra uppfattas som det synliga uttrycket för ett förbunds samlade kapacitet och medvetna vilja till konstnärlig form. — I den jämmerliga musikförflackningens tid skall förbundsarbetet vara ett hälsobringande salt, men för att en sådan effekt skall ernås, kräves metod och uthållighet. Då man prövar en verksamhet i kulturens tjänst, gäller i full utsträckning det gamla visdomsordet: väg som icke trampas gror lätt igen. — Om det kännes tungt ibland — kraftigare tag blott. Intensitet och samlad vilja bär otroligt långt».

I pressdiskussionen kommo således flera viktiga synpunkter till uttryck. Än mer vägdes och mättes argumenten för och emot i det privata meningsutbytet. Herr Krokfors' inlägg hade följaktligen någonting gott med sig: det ledde till en hälsosam självprövning och begrundan hos dem som på ett eller annat sätt hade att göra med saken. Just emedan denna vädring av olika åsikter tycktes en gång för alla ha skingrat alla tvivel på organisationsformernas ändamålsenlighet och

Västnyländska ungdomsringens jubileumssångfest på Ramsholmen 1931.

emedan den även för framtiden kan ha sitt intresse, har jag givit den ett så stort utrymme här. I rättvisans namn bör också framhållas, att kritikerna erkände både musikfesternas och sängarförbundens betydelse. Det kan t.o.m. hända, att kritiken ibland medvetet skärptes i avsikt att i tid fästa uppmärksamhet vid detaljfrågor som behövde omprövning för att den framtida utvecklingen skulle få rätt gir.

De avbrott i reseläraryrksamheten på en del håll, som hade föranlett det livliga meningsutbytet, voro endast tillfälliga. Förbundsidén hade slagit för kraftiga rötter för att den skulle kunna rubbas. Arbetstempot blev snarare livligare än långsammare. Nya körer bildades. Sängarnas antal växte. Inom Västnyländska ungdomsringen verkade John Bergman under flera år framgångsrikt som reselärare. Ungdomsringens sängfest 1931 firades såsom ett fyratioårsjubileum; jag hade mottagit uppdraget att hålla festtalet vid detta tillfälle och tecknade däri några drag ur 1890-talets bildningsliv. Inom Åbolands säng- och musikförbund efterträddes Axel

John Rosas.

Enqvist av John Rosas, som senare samtidigt under ett par år var reselärare i Västra Nyland.

Medan musikorganisationerna stadgade sig och meningsbrytningar sådana som de nyss skildrade sysselsatte tankarna hos ledare och sångare, mognade planerna på det svenska Finlands åttonde musikfest, som tillika skulle bli Finlands svenska sång- och musikförbunds första stora debut inför allmänheten. Det avgörande beslutet fattades vid förbundsstyrelsens och förstärkta musikutskottets sammanträde i Helsing-

fors den 20 september 1931. Festdagarna fastställdes till den 17—19 juni 1932; S.F.V:s 50-årsfest skulle firas samtidigt. Musikutskottet framlade ett förslag till program, som fastställdes av styrelsen. Vid det sammanträde där beslutet fattades anmälde förbundsordföranden, att en för muskarbetet intresserad person donerat 7.000 mark för anordnandet av en kompositionstävlan. Inbjudningen till musikfesten utfärdades i slutet av oktober nämnda år.

Tidsläget var långtifrån det gynnsammaste för inledandet av förberedelser till en allmän finlandssvensk musikfest. Den ekonomiska krisen hade tillspetsats. Försiktiga rådgivare föreslog uppskov. Rapporter från olika håll visste förtälja, att många körer skulle utebliva på grund av bristande tillgångar. Förbundsledningen fick t.o.m. mottaga anonyma brev med klander av att man rustade till musikfest i depressionstider »i stället för att giva pengarna åt de arbetslösa». Styrelsen oroade sig självfallet i någon mån av allt detta. Den ekonomiska risken var stor. Desslikes ovissheten om ett

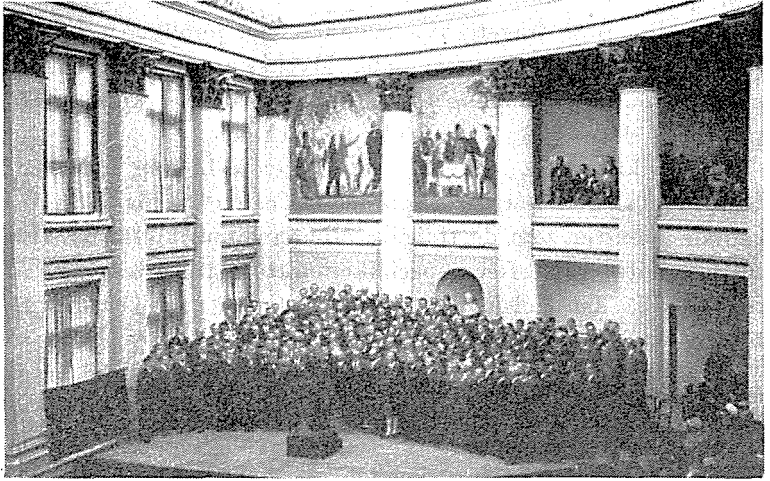
tillräckligt stort antal deltagare skulle anmäla sig. Och sedan de kända stora frågetecknen: vädret och publiken. Det är förklarligt om farhågorna tyngde. Mycket av den nya centralorganisationens framgång i det fortsatta arbetet kunde bero på, huru dess första framträdande lyckades.

Tillförsikten höll, som väl var. Ingen rubbning i de sedvanliga förberedelserna förspordes. Festen planlades efter samma mönster som de tidigare allmänna musikfesterna. En festkommitté samt flera specialkommittéer tillsattes. Estrad beställdes, sedan Helsingfors stads myndigheter upplåtit Kaisaniemi som festplats. Anmälningar av aktiva deltagare ökades ju mera festen närmade sig. I slutet av maj steg antalet till drygt 3,000. Därmed var framgången tryggad. Det beredde styrelsen en särskild glädje, att orkestern enligt anmälningarna skulle komma att räkna inemot ett halvtannat hundratal stråkar och att en rikssvensk representationskör hade antagit inbjudningen.

Musikfesten i Helsingfors 1932.

Ingenting klickade i förberedelserna för den åttonde allmänna finlandssvenska musikfesten, som skulle bli Finlands svenska sång- och musikförbunds första. Den 17 juni stod festplatsen färdig att mottaga sångare och publik. Kaisaniemi park var inte så inbjudande som den kunnat vara. Flera dagars blåst och regn hade farit omilt fram med parkens träd men i stället friskat upp vårgrönskan. Ännu föll ett svagt duggregn, då sångartåget följt av människoströmmen vid middagstiden drog fram längs flaggallén mot sportplanen nära det gamla värdshuset där invigningskonserten ägde rum.

Färgprakt flödade från dräkter och standar och sångarglädje strålade från de ungas hela väsen, trots att diset och dugget lade en viss slöja över durstämningen. Uppmarschen på estraden följdes nyfiket av den talrika publiken. De var-

Manskörerna i Universitetets solennitetssal 1932.

maste applåderna inhöstade den rikssvenska representationskören, i vars spets man såg svenska körförbundets ordförande dr Bror Jonzon, musikveteranen P. Österlund i Sundsvall, musikdirektör V. Lundqvist m. fl.

Estraden var ett verk av arkitekt Gösta Juslén, skaparen av de berömda estraderna vid de närmast föregående stora musikfesterna. Av ekonomiska skäl hade han denna gång varit tvungen att avstå från kupolen. Det väldiga bygget var dock vackert för ögat och även i akustiskt avseende fördelaktigt, ehuru det självfallet inte kunde ge samma akustiska resultat som en halvtäckt estrad.

Glädjen över att åter vara samlade till en finlandssvensk musikfest förnams lika starkt bland sångarna som bland publiken, när inledningskoralen brusade fram över festplatsen. Sommaren sjöngs in.

Minister Ernst von Born förklarade den åttonde finlandssvenska sång- och musikfesten öppnad. I kraftfulla ordalag hän-

Allmogestråkorkestrarna i Universitetets solennitetssal 1932.

visade han till sångens goda makt och till nödvändigheten av att Finlands svenskar hålla ihop. Koralen »Bevara Gud vårt fosterland» fick efter detta anförande en särskild värme.

Förbundsordföranden dröjde i sitt hälsningsanförande vid den organisatoriska förändring som ägt rum, då Svenskfinland denna gång samlades till musikfest. Talaren erinrade tacksamt om den goda grund som lagts av Svenska Folkskolans Vänner, om bortgångna ledares gärning och om det stöd den nya organisationen erhållit av staden och av olika institutioner. I det Holmström hälsade de inbjudna, festpubliken och sångarna, lade också han vikt vid sångens samlande betydelse. »Vi stå här för att sjunga oss samman, för att sjunga oss till tro och kraft, för att sjunga oss till lust att leva och verka», yttrade han. »Över bygden skiner sol i blånande sky», »Över skogen, över sjön» och »Vår svenska sång» bildade avslutningen på invigningskonsertens program.

Två inomhuskonserter hölls den första dagen. Den ena

försiggick i Solennitetssalen och den andra i Johanneskyrkan. I Solennitetssalen mötte den fulltaliga publiken en ovanlig syn; en 130 man stark stråkorkester — med också rätt många kvinnliga medlemmar — gjorde sig i ordning på estraden; där fanns nätt och jämnt plats för alla. Stråkorkestern var något mindre nu än i Åbo 1926. Men den var dock större än någon orkester som förut uppträtt i Solennitetssalen, och en så mäktig, bokstavligen påträngande stråkklang, som den som fyllde salen när stråkarna satte i, hade heller aldrig förut hörts här. Framstegen sedan åbofesten voro stora. Det var värme och djup, färg och poesi över spelet, såsom någon sade. Publiken var överväldigad över vad landsbygdsorkestrarna kunde prestera. Nästan alla nummer bisserades.

För mig var den musikaliska upplevelsen nästan skakande. Jag mindes mina uppsatser till förmån för stråkmusiken tjugufem år tidigare,¹ vilka uppsatser då väckte ett så stort uppseende och t.o.m. mottogos omilt på många håll. Men huru mycket hade man icke nu vunnit. De ledare och de unga violinister på landsbygden, vilka ägnat sig åt stråkmusiken under de tjugufem åren och vilka säkerligen var och en varit övertygade om den riktiga målsättningen, fingo nu bekräftelse härpå. Jag kan föreställa mig, huru det jublade inom deltagarna, när jublet strömmade emot den samlade orkestern i huvudstadens förnämsta musiksäl.

Selim Palmgren skrev i Hufvudstadsbladet dagen efter konserten, att orkestern klingade »övernaskande jämn och till och med slagfärdig. . . Man konstaterade bl. a. en erkännansvärd enhetlighet i stråkföringen och en ställvis verkningsfullt utarbetad nyansering». Valter Lindberg och Albin Öfverlund, de båda dirigenterna, prisades av recensenten för sitt arbete och sin dirigering.

Orkesterprogrammet följdes av de förenade manskörerna,

¹ »Hornkapell eller stråkorkester», Finsk Musikrevy 1906, ss. 315 f., 349 f.

Bengt Carlson repeterar.

som räknade inemot 300 man. De framförde under Thure Sandelins och Fridolf Anderssons lednig ett antal omtyckta kvartettsånger. Hufvudstadsbladets nyss anförde kritiker iakttog »en överraskande väl nyanserad och relativt ren samsång samt naturligtvis en tonvolym av mäktig klangverkan».

Den andra konserten för dagen ägde rum i Johanneskyrkan, där programmet upptog »Skapelsen» av Haydn. Med Oratoriekören som kärna stodo för utförandet Gamla Karleby sångförening, Jakobstad-Pedersöre kyrkokör och Svartbäck-Nyby sångkör. Solister voro Hanna Granfelt, Edvín Bäckman

och John Ekberg; vid orgeln satt Elis Mårtenson. Bengt Carlson dirigerade »överlägset och stilfullt», som märket N. P. skrev i Hufvudstadsbladet.

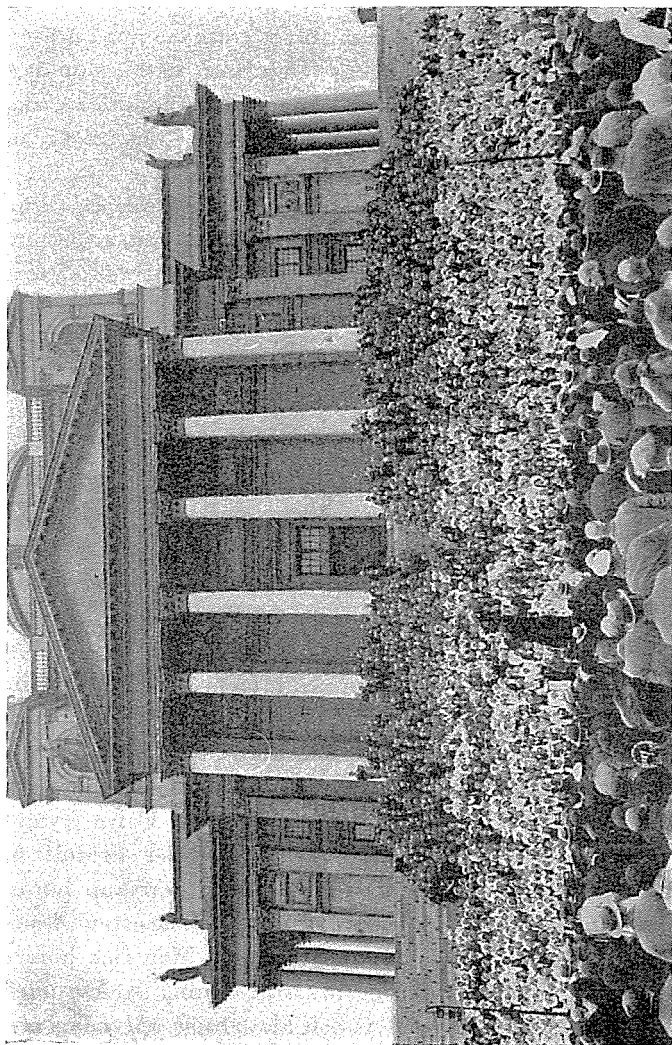
Lördagen var till övervägande del en arbetets dag. Musikfesterna äro för deltagarna inte bara uppträdanden inför publik, utan de fyllas också av ansträngande repetitioner. Och repetitionerna måste tagas på allvar, annars blir resultatet matt. Denna gång upptog programmet nya och svåra saker, som hade krävt drygt arbete på förhand och gjorde det in i det sista. Men en regndag, sådan som denna lördag, voro deltagarna glada över att få vistas inomhus. Repetitionerna intresserade också i hög grad på grund av kompositionernas art och på grund av att den största delen av sångarna nu för första gången såg den nye förbundsdirigenten i arbete.

Ett önskemål överskuggade alla andra: att vådrets makter ville skona kvällens stora friluftskonsert på festplatsen. Men önskningsarna och förhoppningarna i detta avseende sveko. Ledningens optimism ställdes på ett hårt prov. Det tunga molntäcket höll sig kvar och hotade att tätna. Därtill var den kyliga nordvästvinden allt annat än smeksam. Eftermiddagen bjöd, kort sagt, på ett rått ruskväder. Den smula solstänk, som livade det glada sångartåget, när det satte sig i gång från Senatstorget vidpass klockan halv sex var endast en gäckande uppmuntran. Ty när sångarna intågat på estraden och stämde upp »Himlars rymd sin konung ärar», ackompanjerades de ljusa harmonierna av regnsmatter mot tusentals paraplyer, spända över den av publik fyllda festplatsen. Och regnet höll ut. Men programmet genomfördes till punkt och pricka och publiken satt tålmodigt kvar, beundrande jättekörens prestationer och själv beundrad för sin uthållighet.

Joel Rundt hade skrivit en festdikt, som lästes av Evert Ekroth. Skalden siade om »sorgeår och tunga tider». Han sjöng om vår sjuka värld, som inte finner någon bot för sin sjukdom, som »önskar frid och kläder sig i pansar». Han frå-

gar: »skall tidens mörka brand allt framgent sprida sitt gråa sot på våra gröna ängar», och vidare: skall »allt högt och stort som skänker livet värde av tunga fötter trampas ner i gräset?» Nej, svarar han: »så får ej ske». »Den ljusa värld, som är en värld för anden, den kan ej brinna i den mörka branden». Skalden frammanar sången till att bli den makt, »som tröstar och befriar och än en gång om nya tider siar».

Festdikten gjorde ett starkt intryck. Den följdes av »Slumrande toner». Sedan fortgick programmet nummer för nummer. De olika musikförbunden hade sina säruppträdanden vid denna konsert. Det dåliga vädret blev för dem en ogynnsam faktor. Allt gick annars väl i lås. Jag gör följande utdrag ur Hufvudstadsbladets omdöme. Märket N. P. skrev bl. a.: »Ett utmärkt intryck erhöll man av Karlebynejdens, Pedersörebygdens, Nykarlebynejdens, Vasabygdens och södra Österbottens samlade körer, som förfoga över ett klingande stäm-material och under Paul Holms, Herman Remells och fröken Maria Castréns säkra ledning sjöngo sina nummer musikaliskt och väl nyanserat. — Den till medlemsnumerär vida mindre, men ävenledes väl disciplinerade kören från Åboland avslutade därefter under Axel Enqvists insiktsfulla anförarskap på ett framgångsrikt sätt det långa programmets första avdelning. Den sedvanliga pausen utfylldes emellertid med på programmet icke upptagen sång av åländska körer, som rätt förtjänstfullt utförde några enkla nummer. — Västnyländska ungdomsringens, Mellersta Nylands, Borgå omnejds och Östra Nylands medlemsrika sångarförbunds prestationer under Fridolf Anderssons och Valter Lindbergs energiska anförarskap hörde i fråga om sångernas val och utförande till konsertens konstnärligt bästa och intrycksfullaste nummer. Man fick höra en till stämföring och frasering berömvärd tolkning av A. Anderssens »Brudföljet på landsvägen» och Madetojas »Älvens vågor» samt såsom slutkläm Martin Wegelius' pigga humoresk »Tvenne skälmar», vilken utlöste en sådan begeistring att den måste

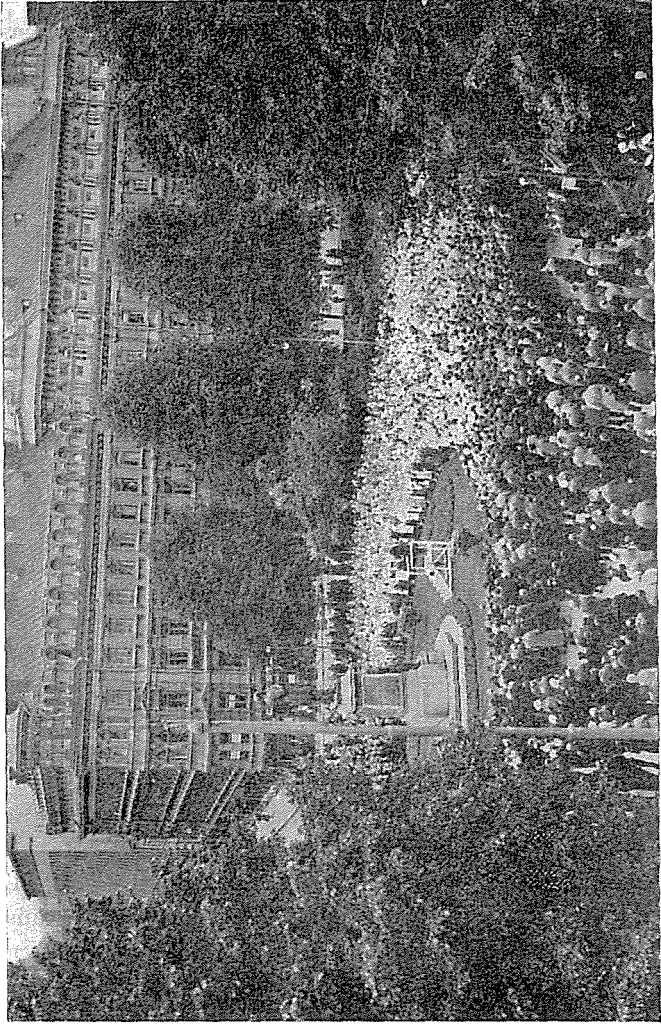
»Vår Gud är oss en vilddig borg.»

bisseras. Arbetets Vänner hedrade sig ävenledes. Anförda av herr F. Andersson sjöngo de friskt och klangfullt alster av Mendelssohn och Linsén samt under herr Alfred Anderssens ledning »Björneborgarnas marsch».

När den stora kören åter samlades på estraden, bildade K. Flodins »Marsch för Sverkska Folkskolans Vänner» och von Kothens »Juninatt» ramen kring ett minnestal av Bengt Carlson. Talaren tog Hertzberg-Flodins nyss sjungna sång som utgångspunkt: »Stig, starka röst, ur varma bröst, som stormars brus, som fläktars sus och sjung om frihet, sjung om ljus». Han tillämpade dessa ord på den fest som nu firades. Han hyllade den strålande offervilja, som den talrika anslutningen bar vittne om, och han gav uttryck åt den stolthet, som det nya förbundet kunde känna över »det regnbågs-skimrande diadem dess sångarskaror» nu lagt i dess hand.

I anslutning till S. F. V:s samtidigt firade 50-årsjubileum hyllade Carlson denna förenings banbrytande insatser för den svenska sångens och musikens utveckling. »Det är i våra ögon», sade han, en av S. F. V:s största förtjänster att med säker hand hava berett och förverkligat sångens och musikens segertåg genom Finlands svenska bygder. Och Finlands svenska sång- och musikförbund kan ej annat än med tacksamt hjärta erkänna mottagandet av det rika arv S. F. V. lämnat detsamma». Såsom det andra kulturjubileet erinrade talaren om Robert Kajanus, som genom sin 1882 grundade symfoni-orkester skänkte vår publik möjlighet att på ett kontinuerligt och varaktigt sätt göra musikens största mästaress skapelser till sin andliga egendom. Till sist dröjde talaren vid det tredje halvsekelminnet: grundandet av Helsingfors musikinstitut (sedermera Helsingfors konservatorium) och Martin Wegelius oförgätliga gärning. Jag anför följande avsnitt: »För honom var musiken en helig konst, som av sin utövare fordrade ovillkorlig underkastelse, men som i högre grad än allt annat var en hjärtats angelägenhet. Denna uppfattning genomdrev han

Uppskiktning vid Runebergsstoden,

med öm utlig stränghet, antingen hans objekt var elever vid musikinstitutet eller en kör som instuderade en sång. Hans fordran var absolut och utan personlig hänsyn, men hans hjärta var fullt av värmande sol, när han märkte, att bakom de ofta stapplande stegen låg ett ärligt uppsåt, som icke lät sig förtröttnas. Han var den musikaliskt sammanhållande och drivande kraften i den svenska sången; det inspirerande, förädlade ledarskap han utövade vid de tre första allmänna sångfesterna kan säkert ingen glömma, som då hade förmånen att få vara med. Den tradition han där skapade och den grund han med förutseende öga fogade samman äga urbergets hållfasthet, ty den källa, ur vilken Martin Wegelius ytterst hämtade sin uppbyggande kraft, är densamma, som vi en och var i våra djupaste stunder ty oss till, då vi äro medvetna om den gudomens gnista, som i kraft av sin kärlek håller vår själs fladdrande låga vid makt».

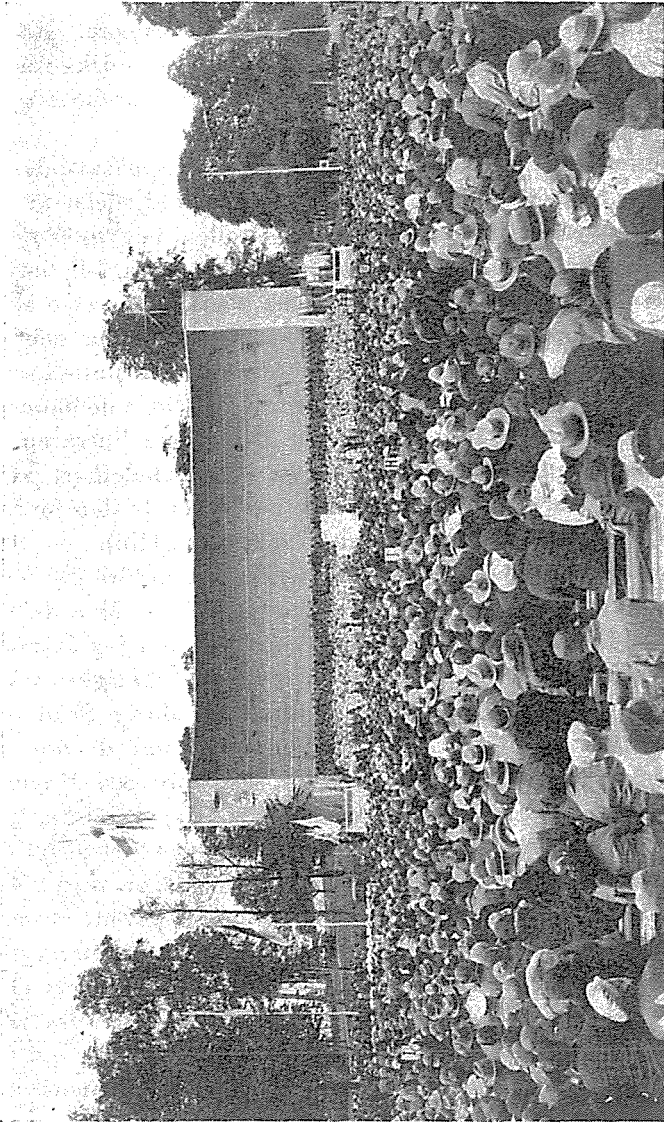
Det starkt inspirerade talet följdes av Wegelius »Aftonpsalm», som dirigerades av Carlson och Modersmålets sång, som dirigerades av Holmström.

Även för söndagen, den egentliga huvudfestdagen, följdes den gamla ordningen: sång på Nikolaikyrkans trappa, generalrepetition, festtåg och festkonsert. Redan kl. 8.30 samlades sångarna — även den rikssvenska representationskören och den lilla estlandssvenska sångartruppen, som deltog i festen, hade anslutit sig — på kyrktrappan medan torget fylldes av åhörare. Det blev åter en säregen morgonandakt. När jättekören sjöng »Vår Gud är oss en väldig borg» och »Suomis sång» kunde varken sångare eller åhörare undgå att gripas. Finlandssvensk ungdom tolkade i toner på sitt modersmål sin förtröstan och sin samhörighet med Fosterlandet här, i hjärtat av landets huvudstad, där det musikaliska skeendet i nuet smälte samman med kulturminnen och stora historiska tilldragelser. Den andaktsfulla stämningen uppehölls ja, förätades, då sångarna tågade till Runebergsstoden, slöto upp

kring den och uppstämde »Ej med klagan skall ditt minne firas» och »Vårt land».

Morgonen var mulen, men vädret visade tecken på att stadga sig. Man kan gott säga att hela staden var i spänning över vart det skulle vända sig. Sällan har solskenet hälsats med en sådan förtjusning som den dagen. Det verkade nästan mirakel. Borgåbladets korrespondent utformar det på följande sätt: »Mitt under generalrepetitionen för den stora festkonserten inträffade en mycket egendomlig händelse, som gjorde ett djupt intryck på alla som voro närvarande. Klockan visade 11,25 f.m. Det var varken mer eller mindre än solen, som äntligen behagade visa sig. En lustig ödets nyck fogade det så, att hr Bengt Carlson just i den stunden gav sista avslipningen åt sin sång 'Vinterns första morgon'. Inför en sådan kallblodighet vid midsommartid bleknade vädrets makter. Det gällde blott att finna på utvägar. Som en uppenbarelse kom 'Sommarens första morgon' i stället — hur ansiktena lyste upp, hur ögonen fylldes av fröjd».

Om sångarglädjen hade flytt med solskenet hade festtåget längre fram på dagen tett sig trist och tråkigt. Men det gjorde det inte. Humöret hölls uppe trots att solen på nytt gömde sig under hotfulla moln. När sångarskarorna drogo fram efter uppställning på senatstorget kl. ½2, genljödo de centrala gatorna av glam och glada sånger. Stadsborna som i tusental beskådade defiladen måste ha fått ett starkt intryck av den finlandssvenska folkstammens styrka och uthållighet. Detta färgrika tåg av sjungande, hurtiga, målmedvetna, fosterlandet varmt hängivna människor borde även, tyckte man, väcka en viss eftertanke hos de nationalistiska kretsar, som alltid sökt dölja den svenska bygdebefolkningens existens eller förringa dess betydelse för Finland. Men representanter för dessa kretsar funnos kanske icke bland åskådarna. I ingen händelse togo de intryck av en kulturdemonstration sådan som denna. Det finska trycket visade inga tecken på att lätta under den närmast följande tiden.

Musikfesten med estraden i Kaisaniemi.

Ett ståtligt inslag i sångartåget gjorde den svenska representationskören, som följde den blågula flaggan. En särskild uppmärksamhet tilldrog sig även den estländska flaggan och den efterföljande gruppen av femton sångare ur den svenska sångkören i Reval.

Festkonserten började kl. 2. Publiken uppskattades då till omkring 8,000 personer. »När cirka två tredjedelar av sångarna hunnit intaga sina platser på estraden, begynner regnet falla, inte hållande och skrämmande, men i alla fall hotfullt för de många, som på allvar trott att högtidskonserten skulle gynnas av uppehållsväder. När så rikssvenskarna och estlandssvenskarna ställa upp sig närmast dirigentpulten, stiga jublande hurrarop och applådåskor från den levande blomsteräng, som estraden förvandlats till. Och dessa hurrarop och applåder fortplanta sig hos publiken, som omedelbart härfå reser sig för att stående åhöra hymnen 'Skön är den jord, du Herre, gav till hem åt människosläkten'». (Hbl).

Jag hade som hedersdirigent anmodats att anförda det första numret. Det var lätt att utföra den uppgiften. Men det var inte lika lätt att dirigera de egna känslorna, då jag åter stod omsluten av det tonsvall, som i en sådan mäktighet böljar fram vid dessa allmänna musikfester och aldrig förnimmes dessemellan. Nuets intryck brunno hetare, när de hos mig återväckte liknande upplevelser för sex, tolv och tjugufem år tillbaka, då jag dirigerat jättekörerna. Jag vet inte, huru andra festdirigenter känt det, men för mig har det alltid tett sig, som om hela mitt väsen skulle ha vuxit på något sätt, utan att jag kunnat förklara, om detta berott på, att armarna inte ha tyckts kunna räcka till för att locka fram sådana tonmassor, att ens varelse inte tyckts kunna rymma dem eller, som Martin Wegelius kände det, att man i hänförelse velat famna hela jättekören.

Efter koralen följde O. Merikantos »I vårstormens tid». Den sången erinrade om ett kvartssekeljubileum. Den kompo-

nerades nämligen på beställning för den allmänna finlands-svenska musikfesten 1907 och utfördes första gången då. Sångens poetiska innehåll harmonierade mera med det då-rådande tidsläget än med det nuvarande. Men dess symbolik, vårstormen som sopar undan allt bundet och murket och bå-dar frihet och sommarljus, hade alltjämt sin aktualitet kvar, och dess friska och kraftfulla partier liksom den veka dam-körsepsoden kommo ypperligt till sin rätt så som sången sjöngs av den stora kören under Carlsons ledning. Därefter följde rektor Eirik Hornborgs festtal. Hornborg utgick från de första versraderna i Joel Rundts föregående dag upplästa festdikt:

»Svartvingad fågel flyger över världen.
Hans skugga över vårens dalar glider».

»Så snart vi lyssna till annat än stundens och vardagsgär-ningens ljud, förnimma vi de svarta vingarnas sus», sade tala-ren. »Så snart vi lyfta blicken från vår närmaste omgivning, varsna vi den mörka skuggan. Vårt släktled lever sin korta dag och tror sina upplevelser vara de märkligaste i mänsklig-hetens historia. Över det förgångna faller så hastigt det av-slutades, det dödas stilla lugn, men de levande stå mitt i kam-pen. Och de tro så lätt, att de av ett obarmhärtigt öde ut-valts att bära de tyngsta bördor, som någonsin lagts på svaga mänskliga skuldror. De förgäta, att prövningen, sorgen, de svarta vingarnas skugga hör människolivet till. Intet släkt-led har gått sorgfritt och oprövat genom livet. Enskilda olyc-kor och hemsökelse ha drabbat alla».

I anslutning till Lützenminnets år — »för tre sekler sedan ljöd de svarta vingarnas sus som ett hotfullt dån» — tolkade talaren den stämning som rådde före slaget den dimmiga höst-morgonen vid Lützen, då konung Gustaf Adolfs »väldiga ande höjde sig över tid och rum, spanande i ett dunkelt annat fjär-

Festpubliken.

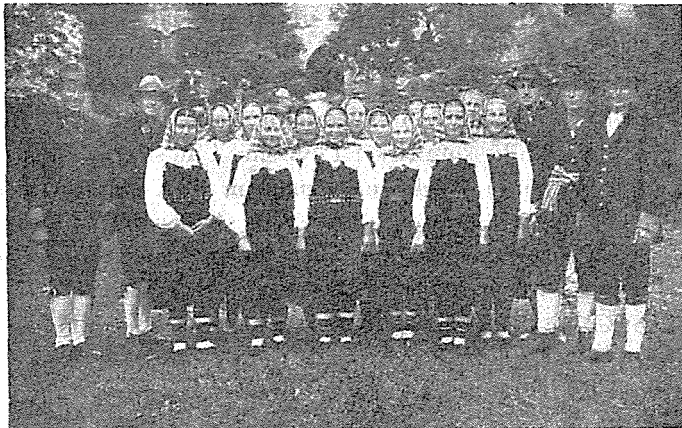
ran», då »som en symbol för den riktning hans tankar togo», Luthers psalm »Vår Gud är oss en väldig borg» steg ur dimman, buren av konungens röst. »Vår Gud, vår tro, vårt hopp — vilka namn vi än må nyttja — de beteckna den andliga kraft, som lyfter människan över henne själv, över jordelivets tusen ynkliga bekymmer, hänsyn och strävanden. Obunden av dogmer och skiftande former lever denna kraft i människosjälar och skall leva så länge människor andas. — — — Ingen vet, när han möter sitt Lützen. Ingen vet, när han ställes inför kravet att offra allt för det han skattar högst. De äldre av oss känna det, ty vi ha mött det. De unga komma måhända att möta det. Vi önska sannerligen inte att så måtte ske, ty för människor är prövningens väg tung, men må vi söka höja oss så högt, att vi dock icke frukta den. — — — För att rätt kunna möta prövningens stund, måste vi bevara själen fri — fri från allt det lilla och ynkliga, som så lätt fångar oss i sina snaror.

Vi måste minnas att 'det finnes annat att bära i hand än en bräddfyllt egyptisk gryta'. — Må våra tankar samfällt gå tillbaka till det förgångna — till våra gemensamma fäders mödor, strider, lidanden och segrar; må vi ett ögonblick dröja vid det närvarande, som ruvar i ovisshet i de svarta vingarnas skugga, och hämta styrka ur samvaron med stamförvanter, vänner och stridskamrater i den eviga striden för sanningens och rättens ogripbara ideal; — — — Må sången gjuta oss samman och lyfta vår själ över vardagens trånga synkrets. — — — Vi få inte glömma, att oss främst bland alla i detta land åligger plikten att uppbära och värna det svenska arv, som hela vårt land har fått att förvalta — det svenska arv, som företräder det yppersta den europeiska kulturen alstrat till grund för det mänskliga samfundslivet: tanke- och samvetsfrihet, lagbunden samhällsordning, människovärde och -rätt. — — — Må fädrens tro och tanke skänka oss klarhet, visshet och tillförsikt. Må enighet och sammanhållning skänka oss kraft och mod. Må sången lyfta oss över vardagen och stärka vår själ för den eviga striden. Om denna fest har kunnat medverka härtill, har den icke firats förgäves. Kraft har utgått från den glada samvaron, kraft ur de klingande, tusenstämmiga sångerna. Klarhet har spritt sig i dunklet, såsom himlen nu har klarnat över sångar- och åhörarskaror. En vackrare symbol hade ödet icke kunnat skänka vår fest.»

Sångare och åhörare fångade begärligt varje ord av det mäktiga festtalet, fyllt av visionära framblickar, gripande marningar och suggestiv kraft. Jag har kunnat anföra blott små utdrag ur det. Kören uppstämde »Vår Gud är oss en väldig borg». Publiken reste sig. Det var en manifestation, som inte kunde lämna någon oberörd.

Himlen hade klarnat under talet, och festplatsen badade i sommarsol ända till slutet av konserten. Programmet upptog nu en avdelning nya kompositioner för blandad kör, prisbelönade eller inlösta vid sång- och musikförbundets pristävlan:

Wormsö sångkör.

»Med vårens svala» av Sulo Salonen, »Dagar tre» och »Höst-visa» av Sigurd Snåre samt »Snö» av Eino Linnala och »Vinterns första morgon» av Bengt Carlson. Sigurd Snåre dirigerade själv sina kompositioner, »i sympatisk folklig stil hållna, tacksamma stycken», sade Selim Palmgren i Hufvudstadsbladet; Bengt Carlson anförde de övriga. »Snö» och »Vinterns första morgon» hade givit köerna det mesta arbetet under repetitionerna för festen. Carlson lyckades giva dem ett gott utförande. Med dem gjorde kören sitt kraftprov ansåg Leo Funtek. Deras ansenliga svårigheter övervunnos »av den som man skulle tro oviga jätteköerna med beundransvärd precision och finess — ett utförande som skulle ha hedrat även en betydligt mindre och lättare hanterlig kör» (Nya Pressen).

Efter pausen uppträdde de förenade mansköerna under ledning av Fridolf Andersson och Bengt Carlson med ett värdefullt programinlägg: Hagfors' »Allt under de tindrande stjärnor», »Bön om ro» av Carlson samt »En latmansmelodi» och »Friseglarens sång» av Selim Palmgren.

De estlandssvenska sångarna hade varit tvungna att utnyttja en tillbuds stående ångbåtslägenhet och återvända hem före festkonsertens slut. Sedan övermarskalken Evert Ekroth gjort ett meddelande härom, framträdde deras färdledare, folksekreteraren Nils Blees, och ville säga några ord före avresan. Han tackade för förmånen och nöjet att närvara vid dessa högtidsstunder. Det har trots den mulna himmelen för dem alla varit inre solsken, hjärtevärm och hänförelse, sade han och fortsatte: »Vi svenskar ha här stämt möte från tre olika riken, Sverige, Finland och Estland. Men fastän vi äro åtskilda genom politiska gränser håller likväl syskonbandet oss tillsammans. Det har icke brustit och skall förvisso aldrig brista. Vi ha en sak gemensam, ett gemensamt arv från hugstora fäder, nämligen språket. Det svenska språket är vår andliga förbindelselänk. Vi äro tack vare språket nära släktingar: bröder och systrar. Och de vackraste tankar uttrycka vi genom klangfulla toner på vårt eget språk. Sången utgör vår mest fulländade språkform. Genom sången komma vi ännu närmare varandra och nå varandras hjärtan. Den svenska sången i Finland har för Eder, kära svenskar i Finland, varit ett medel i kulturkampens tjänst av oerhört stor betydelse. Sången har förädlat Eder och upphöjt Eder. — Den har varit fri från allt politiskt och därför ljudit 'fritt och högt' i Edra bygder. — 'Ljud högt, ljud fritt från strand till strand i tusen sjöars land' uppmanade Eder nu hädangångne store man Hagfors. Och så har också skett. — Vi estlandssvenskar ha alltid sett upp till Eder och beundrat Eder, och jag anser, att svenskarna jorden runt i många avseenden borde ta hatten av för Eder, finlandssvenskar. Av Eder kunna åtminstone övriga svenska minoriteter lära mycket.»

I slutet av sitt tal framförde herr Blees även »en kär hälsning utifrån oss till Sverige, som under dessa högtidsdagar har representerats på ett så värdigt sätt, såsom store bror, till vilken vi andra se upp med vördnad». Till sist yttrade talaren: »Vi

äro glada över att vi ha två stora bröder som uppmuntra oss. Vi äro stolta över Eder och vi känna oss uppmuntrade var gång vi fått råka Eder. Denna gång ha vi för första gången blandat våra toner med Edra i den gemensamma svenska sången, och det har varit en upplevelse, som vi sent skola glömma».

Den estlandssvenska hälsningen gjorde ett gripande intryck och utlöste en långvarig applåd. Minnet av den ter sig än mer gripande, när man tänker på huru det numera gått med den svenska minoriteten i Estland.

Den traditionsenliga festdikten för denna dag hade skrivits av Bertel Gripenberg — den lästes av Bruno Holmström. Skalden hade tagit upp det gamla temat: »Sången har vingar». »Än äger sången vingar, fast tiden synes svår. Det sjunger och det klingar ännu i nordens vår». — »Den äger örnevingar som bära högt och långt». — »Den äger fjärilsvingar, som glänsa liksom gull». — »Den äger svanevingar, som än i livets höst till sorgsna själar bringar en allvarsdiger tröst».

Jag citerar det sista avsnittet i sin helhet:

Vi äro sångens släkte,
 vår sångens gåva är,
 den djupt inom oss väckte
 en dallring, känd och kär.
 Stån upp, I män och kvinnor
 av evig sångarsläkt,
 I präster och prästimmor,
 som sångens gåva väckt.
 Nu nalkas under fanor
 och klara toners ljud
 från fjärran höga banor
 oss sångens höga gud.
 Stån upp att ödmjukt hälsa
 det ljusa majestät,
 som skall oss mäktigt frälsa
 från sorgestigens fjät,
 från allt det elakt tunga,

som plågar än vår tid,
och lät oss samfällt sjunga
om skönhet och om frid.

Den svenska representationskören hade nu sitt säruppträdande. Kören sjöng under musikdirektör Viktor Lundqvists ledning »Sång, vår sång» av Nordqvist, »Vallvisa» av Alfvén, »Juninatt» av Peterson-Berger och »Älvdansen» av Söderman-Alfvén. Vad själva tonvolymen vidkommer kontrasterade kören givetvis starkt mot de samlade sångarnas massa. Men det musikaliska framförandet stod på en mycket hög nivå. Envar bland publiken hade säkert samma intryck som Hufvudstadsbladets musikanmälare Selim Palmgren. Han kallade körens uppträdande för »en högintressant upplevelse». De svenska damerna och herrarna presterade, sade han, »en vad körklang, nyansering och teknisk precision beträffar högst förfinad ensemble». Leo Funtek betecknade i Nya Pressen prestationerna »högtkultiverade och hjärtevarma».

Omedelbart efter sången framförde dr Jonzon rikssvenskarnas hälsning. En skara sjungande svenskar ha kommit till släktmöte med svenskar på Bottenhavets östra sida, sade han, för att stärka banden, som sedan urminnes tid knyta oss samman. Jag citerar ur fortsättningen av det högstämnda talet: »I mycket ha våra öden varit skilda. Sverige har skonats långt över förtjänst; hårda stormar ha ända in i sena dagar dragit fram över Finland. Lidanden, vilkas djup andra blott kunna ana, ha kommit på Finlands lott. Men

här fanns ett folk i Suomis land,
det finns ännu; vid sorgens hand
det lärt att bära öden,
det känner intet offer svårt,
dess mod är tyst, dess lugn är hårt,
dess trohet trotsar döden'.

Förbundsordföranden jämte celebra gäster.

I trohet mot ett rikt kulturarv och förpliktande fosterländska minnen står Finlands folk såsom ett föredöme. Den hälsning, vår sångarskara nu frambär från Sverige, till det svenska Finland, får sin värme av tacksamheten härför. Kanske ha vi aldrig tillförne hört den svenska tonen ljuda så mäktig, så buren av vilja och övertygelse som under dessa dagar. Kanske ha vi rikssvenskar aldrig tillförne känt och förstått, att Sverige icke har råd att se de krafter försvagas som tillföras det från svenskhetens friska källsprång i Finland.

Vi ha mötts i sångens tecken. Tonernas språk är ett underbart språk. Det är världsspråket framför andra, och det är på samma gång innerlighetens känsligaste uttrycksmedel. Det är folksjälens språk och det är människohjärtats språk. Det kan skildra ett folks läggning och lynne, dess storhet och dess nöd, dess drömmar och minnen, och det kan bliva den tolk,

Sveriges körförbunds representationskör.

den ensamma själen finner för sin bekännelse. — — — Må vi då lyfta våra ögon och hjärtan och blicka ut över detta fagra land, som nu skimrar i sommarsolens ljus, sjöarnas och skärens land, sångernas och minnenas land. För oss Sveriges svenskar, som från barnaår lärt känna och älska Finland i saga och hävd, i dikt och toner, vilar över detta land ett ljus, vars källa är dess söners och döttrars kärlek och trohet. Med Finlands folk har Sveriges folk delat öden i svunna tider, med Finlands folk delar Sveriges folk ansvaret för ett dyrbart arv, med Finlands folk delar Sveriges folk tron på en framtid, som skall se två fria, starka och lyckliga folk, varandras stöd».

Dr Jonzons hälsning hade anknytningar både till Hornborgs festtal och till Blee's anförande. Det blev en lyftande avslutning på det rikssvenska säruppträdandet. De finlandssvenska sångarna liksom festpubliken kände den samhörighet han talat

om, och de kände sig värmda. Det svenska Finland växte. Det var som om svenskhetstanken hade famnat vidare områden, som om sången hade givit eko i flera rikena.

När den stora kören åter samlades på estraden, hade den god resonans såväl för de tre folkvisorna, »Inte sku jag ha friat» av Andersson, »Dansvisa» av Snåre och »Näcken» av Palmgren som för Anderssens, som Leo Funtek sade, »stätliga och för tillfället särdeles lämpliga» kantat »Folkets sång». Visorna dirigerades av Valter Lindberg och Emil Johnsson. Kantaten sjöngs av de båda stadskörerna från Åbo, A.V:kören från Borgå och tre helsingforskörer samt av ett större antal körer i särskilda avsnitt. Tonsättaren, som själv ledde utförandet, var orolig för huru det skulle gå, emedan någon generalrepetition icke hade kunnat hållas på grund av att den ackompanjerande musikkåren icke var tillstädes. Men kantaten gick bra. Vita gardets musikkår presterade ett gott ackompanjemang och körerna sjöngo med hänförelse denna populära och på samma gång i konstnärligt avseende gedigna kantat, präglad av finlandssvensk folkanda, helgjuten både som dikt och tonskapelse, en äkta folkets sång. Tonsättaren-dirigenten blev föremål för en livlig, välförtjänt hyllning, som tillika utgjorde ett tack för de talrika verk, vilka han skänkt den finlandssvenska körlitteraturen.

Avskedstalet hölls av dr Svante Dahlström. Han uttryckte styrelsens glädje och stolthet över att representanter för landets regering och främmande makter infunnit sig till festen. Han prisade den värdefulla handräckning som givits av Helsingfors stad och av alla de hundrade obekanta som dagar och nätter stått på sina poster och bidragit till det goda resultatet. Han riktade sig med ett tack till tidningspressen, till publiken, till Sveriges körförbund, till funktionärer med olika uppdrag, till ledare och till sångare. »Vad äro vi som stå här», sade han, »blott en tillfällig och snart förgående generation, snabbt vissnande markens blomster. Men över oss står uppgiften. Vi få

den i arv av det förgångna, vi taga den om hand efter måttet av våra krafter och vi räcka den som en helig låga över till dem som skola komma efter oss.» Till sist erinrade han om det första framförandet av »Vårt land» med Pacius' melodi nära den minnesrika plats, där festen nu ägde rum. »Här förbi gick tåget i Floradagens ljusa majnatt år 1848, och ha vi lyhördhet

Alfred Andersén.

tillräckligt, kunna vi ännu höra eko av dess toner från Långa bron». Dr Dahlström slutade med följande ord: »Ärade festdeltagare. Vårt lands underbara öden ha gjort att vi besinna fäderneslandets värde ej endast då vi stå på festernas fjälltopp och klarare än eljes se varifrån vi kommit och vart vi skola gå. Detta fädernesland är för oss den dagligaste och gripbaraste verklighet. Det är våra björkar som grönska, det är våra blommande syrener som ge doft och fågning, det är våra böljor som glittra på havet, det är vårt forntidsland

och vårt framtidsland, som nu står omkring oss i strålande midsommartid, det är våra minnen, som nu blivit ett minne rikare».

Efter talet sjöngs »Vårt land» gemensamt. Festen var slut. Deltagarna åtskildes glada över de högtidsdagar de fått vara med om, tacksamma över de andliga värden de kunde föra med sig. En stor del av sångarna och festpubliken följde rikssvenskarna, som avreste med ångfartyget Kastelholm kl. 1/29 e.m. Det var glädje och tacksamhet men också allvar, som kom till uttryck i de tal, sånger och leverop, som växlades, när ångaren lade ut från kajen.

Så vitt jag minnes blev det inte i något sammanhang omtalat, att festen i Helsingfors markerade ett tjugufemårsminne. Detta var emellertid fallet. Festplatsen var densamma nu som 25 år tidigare — om också estraden inte var uppförd precis på samma ställe. Liksom man nu stod vid en begynnelse, så inledde också musikfesten 1907 en ny tid — den var den första fest, vid vilken den fosterländska sången åter kunde klinga samfäll och fri efter ofärdsårens bundenhet. För mig som 25 år tidigare som vicedirigent lett en del av programmet framkallade minnet en stark gripenhet, då jag nu åter hade glädjen att medverka, visserligen i den icke särdeles aktiva rollen som hedersdirigent, och därvid fick mottaga en så högt skattad utmärkelse som att bliva kallad till Finlands sång- och musikförbunds förste hedersledamot. Jag kände mig som en förmedlande länk mellan två skeden, och denna känsla har under de femton år, som förflutit sedan dess, endast vuxit i styrka. Att jag numera efter förbundsordföranden Bruno Holmströms för tidiga bortgång valts till ordförande för Finlands svenska sång- och musikförbund och därigenom åter kommit att intaga samma ställning i den finlandssvenska folkliga musikämbelns som jag hade den närmaste tiden före förbundets tillkomst är en heder och en förmån, som förplikta mig till den djupaste tacksamhet.

Sång- och musikförbundet hade löst sin uppgift med heder, därom rådde endast en mening bland de sakkunnige och bland publiken. Festen gick också väl ihop ekonomiskt trots det dåliga vädret. Risker hade i själva verket inte varit så liten, ty det rörde sig om avsevärda summor. Jag kan anföra några siffror. De totala utgifterna stego till 150.000 mk, därav kommo på estraden 45.000 mk och på festplatsen i övrigt 20.000 mk. Tryckningskostnaderna uppgingo till 25.000 mk. Festkonserten gav en behållning av 95.000 mk, medan de andra fem konserterna inbringade endast 60.000 mk. Slutresultatet blev ett vackert överskott.

Den tidigare ofta berörda frågan om programmet vid musikfesterna blev även föremål för offentlig diskussion efter musikfesten i Helsingfors. Leo Funtek gav uppslaget i sin recension av konserterna i Nya Pressen. Han prisade både dirigenternas skicklighet och de »genomgående mycket goda, delvis förstklassiga prestationerna» och han framhöll, att dessa festdagar »icke kunna överskattas i sin betydelse för det svenska kulturarbetet i landet». Men i slutet av sin anmälan skrev han följande: »En anmärkning må dock vara tillåten: i vårt tycke spelade den egentliga folkmusiken en alltför ringa roll både i det vokala och det instrumentala programmet. Äkta folkmusik i stilren och vid behov även konstrik form har oändligt högre konstnärligt och uppfostrande värde än indifferent konstmusik eller musik i pseudofolkstil, till vilka kategorier några av programmets nummer måste räknas — för att inte tala om det lyckligtvis försvinnande ringa antalet alster som voro direkt mindervärdiga och således fördärvliga.» En korrespondent från festen till Vasabladet anförde Funteks uttalande och instämde delvis, men ansåg det också viktigt, att våra sångarförbund på sin repertoar upptaga »inte som ett förbiskymtande namn, vilket nog skedde även denna gång, men som en integrerande beståndsdel de sånger, som musikens världslitteratur har att erbjuda».

Något senare bringades frågan på tal i samma blad av en signatur, som ansåg mycket av det som bjöds vid musikfesten i Helsingfors för »konstigt». Hänförelsen bland publiken kunde främst karakteriseras som »häpnad över det tekniska kundandet». Signaturen förordade den folkliga musiken med konstnärlig prägel. De större sångfesterna borde bli mer än ett minne, nämligen ett förvärv, menade han: »Om varje större sångfest skulle avsätta en enda ny enkel sång, som utan vidare bleve anammad som hela stammens egendom, så skulle mönstringen bli en seger ej blott över konsten utan ock över våra hjärtan och stammens själ». Det är dock slutligen den enkla folkliga musiken som skall förmå mer än annat svetsa samman landets svenskar, som till större delen höra hemma i de djupa leden, sade denne kritiker till sist.

Flera tidningar togo upp frågan, men de förde inte så mycket nytt in i diskussionen. Hufvudstadsbladet förordade i en ledare en viss återhållsamhet i kraven på svårare och svårare program. Det kan bli för provosamt, framhölls det, och de stora sång- och musikfesterna kunna lätt bli för deltagarna en enda räcka av repetitioner, varigenom sångarglädjen blir lidande på prestationernas bekostnad. Bruno Holmström uppträdde i samma tidning till försvar för programvalet, och Alfred Anderssén gjorde ett inlägg i Åbo Underrättelser. Den sistnämnda gjorde en bra summering, tycker jag, i följande slutord: »När våra körer nått den skicklighet, att de både med precision och inlevelse förmå utföra ett program av enkla sånger gemensamt utan samövning — detta har skett vid de två senaste allmänna tonfesterna — då kan och bör givetvis programmet för den egentliga festkonserten upptaga större och svårare kompositioner. Det kan hända att dessa program berett en del körer vissa till och med stora svårigheter, och självfallet kan icke allt i programmet omfattas av alla med samma stora förståelse. — Det är sant, att vinnande av enkla, lätt tillgängliga tonsättningar, som kunna bliva allmän egen-

dom, är en värdefull behållning från sångfesterna. Men det är lika sant, att glädjen över att ha fått vara med om utförandet av en stor tonsättning dröjer kvar hos deltagarna som ett bestående minne; och värdet av liknande prestationer kan aldrig överskattas. Det är nog också på det sätt de tidigare ledarna av vår blandade körkultur tänkt sig utvecklingen: att låta den enkla tonsättningen komma till sin rätt, att binda nya generationer vid den gamla folkliga sångkulturen och att bereda väg för förståelse av de större formerna, men på samma gång odlande dessa musikformer, såväl nyare verk som den klassiska repertoaren, sålunda beredande väg för de stora mästerverken ut till allt sjungande och lyssnande folk, vilket dock sist och slutligen måste vara målet för hela den folkliga sång- och musikrörelsen».

Musikfesten i Jakobstad 1937.

Såsom vi sett hade de allmänna musikfesterna med undantag av den första hållits turvis i Helsingfors, Åbo och Vasa. De tvenne enda tvåspråkiga musikfesterna i landet hade även hållits i de båda sistnämnda städerna.

När styrelsen för Finlands svenska sång- och musikförbund började planlägga det nionde allmänna sångarmötet, beslöt man att i viss mening återupptaga traditionerna från Ekenäs 1891 och förlägga festen till en mindre stad. Tankarna gingo självmant till den stora genuina svenskbygden norrom Vasa. Valet föll på Jakobstad. Festdagarna bestämdes till den 2—4 juli 1937.

Jakobstad är en idyll för sig och en av de rikaste på finlands-svenskt sommarljus. Staden hade nu vidpass 7,500 invånare. De yttre resurserna kunde därför förefalla knappa, när det gällde att mottaga ett antal festbesökare, som kunde beräknas bli dubbelt så stort som stadens hela befolkning. Men den berömda tobaksmetropolen hade också många goda betingel-

ser för att stå som värld vid en stor finlandssvensk kulturfest. Den bildar ett centrum i det vidsträckta svenska bosättningsområdet: Nykarleby och Gamlakarleby på var sin sida och den ursvenska Pedersörebygden i den närmaste omgivningen. Stadens största minne — den var som känt J. L. Runebergs födelseort — var en förnäm tillgång. Här fanns en god stab av både kulturellt och ekonomiskt intresserade personer, som kunde taga den praktiska ledningen om hand. Staden var dessutom känd för lyckade arrangemang vid tidigare fester. En betydelsefull omständighet i detta sammanhang var att den centrala musikorganisationen här hade en säker förankring på förhand: Jakobstad är Evert Ekroths födelsestad.

Men det kanske allra viktigaste var dock, att de musikaliska intressena just nu voro utomordentligt livliga här uppe. Trakten har gamla anor både på konstmusikens och folkmusikens område. Alfred Lybäcks gärning hade burit frukt. Flera unga förmågor hade även här framträtt som ledare och de lokala förbundsorganisationerna hade stadgat sig. Pedersörebygdens sång- och musikförbund, som i sista hand hade övertagit huvudansvaret för det jättearbete förberedelserna för den stora musikfesten inneburo, räknade detta år icke mindre än 539 medlemmar, vilket var det största antal som ett finlandssvenskt lokalt sång- och musikförbund någonsin förut hade uppvisat. Storstadens fördelar med avseende på publik och praktiska tillgångar tycktes sålunda kunna uppvägas av det mäktiga svenska uppbåd som här kunde göras och av att den stora kulturfesten nu skulle komma närmare den egentliga svenskbygden, närmare svenskfolkets hjärta. Betydelsen av allt detta framgick också till fullo under festens förlopp.

Förberedelserna på ort och ställe handhades av en centralkommitté samt ett antal specialkommittéer under ordförandeskap av följande personer: centralkommittén dr Knut Hoffstedt, kanslikommittén skolföreståndaren J. L. Birk, finanskommittén bankdirektör Sigurd Backlund, redaktionskom-

Marthor i arbete.

mittén lektor F. K. Lindholm, festplan- och dekorationskommittén stadsdirektör Al. Ahlström, inkvarteringskommittén lantbrukare Valter Wiklund, bespisningskommittén fru Ella Labbart, festprogramkommitténs ordförande herr Helge Hyrkstedt, sanitetskommittén fru Susanna Björkman; övermarskalk var kapten E. S. Söderlund.

Traktens Marthor hade åtagit sig serveringen. Såväl anskaffningen av mat som serveringsdetaljerna planlades i minsta detalj. Man får en föreställning om förberedelsernas omfattning av följande siffror: 40 tunnor potatis, 200 kg korv och 12 lårstycken anskaffades bl. a. Man kokade i fältkök och inmurade grytor. Menyerna upptogo: köttstuvning en dag, korvstuvning en annan och sjömansbiff och fruktsoppa med risgrynsgröt om söndagen. Man tillagade en »special sångfestkorv». Man lånade porslin från bygdens s.k. byserviser, bl. a. 1,200 par kaffekoppar och 1,000 dricksglas. Man lånade lika-

ledes en mängd »kalasbord». Tränade »kalaskockar», smörgåsbrederskor och servererskor ställde sig till förfogande både från staden och från landsorten.

Hela staden putsades upp: parker, skvärer, gräsmattor och rabatter iordningställdes och ansades. Den vackra Skolparken gjordes ännu vackrare. Där låg festplatsen med sin väldiga estrad uppförd av byggmästaren Vald. Björk enligt ritningar av byggmästaren Hjalmar Rundell.

Dagen för den största och märkligaste kulturfesten i Österbotten var inne. När de 2,600 aktiva deltagarna, glada sångare och spelmän, anlände till Jakobstad den 2 juli med ordinarie och extra tåg, bussar, automobiler, velocipeder och andra fortkomstredskap — en svensk kör hade kommit dagen förut — blev staden förändrad som genom ett trollslag. De stadsbor som rörde sig ute formligen drunknade i sångarfolk. Nu hade

också det sista osäkerhetsmomentet vikit. Väderleksrapporten, som kvällen förut hade avlyssnats i hela svenska Österbotten med större spänning än någonsin förut, gav inte alltför ljusa förhoppningar. Men en frisk sydväst sopade himlen ren. Solen sken klar och varm. Idyllen badade i sommarljuset. Festen hade fått sitt skönaste smycke. »Sol, blommor, glada och förnöjda ansikten, vad kan man mera begära», skrev Jakobstads Tidning.

Första dagens program upptog först öppningshögtidligheten på festplatsen kl. 5 e.m. och därefter en konsert i Pedersöre kyrka. Den förra hade det numera traditionella förloppet: ett konsertartat framfö-

Fru Ella Labbart och Elin Eklöf.

rande av ett antal lättare sånger av den stora kören samt hälsningar från ortens och från centralförbundets sida. Stadsdirektör Al. Ahlström, som hälsade sångare och inbjudna på Jakobstads och hela Pedersörebygdens vägnar, hävdade, att det är orätt att belacka vår samtid för en allt dominerande materiell livsföring. Den samling i sångens tecken som nu hade ägt rum var ett bevis på motsatsen, sade han. Han citerade följande ord av Viktor Rydberg: »Poesin dör icke förrän den sista människan, som kan glädja sig åt solens glans och morgonrodnadens färgspel, har dött»; samt vidare: »Om de unga skalderna sjunga så, att deras sånger äro värda att höras in i framtiden, skall denna icke sakna själar som lyssna». Därefter fortsatte talaren: »Bland de sånger som förekomma på repertoaren under denna sångfest äro de yngre diktarne mest företrädade, då däremot de äldre antingen helt och hållet utelämnats, eller såsom Runeberg och Topelius företrädas av bara så att säga obligatoriska nummer. De äldres älskliga sånger leva oberoende av om de framföras vid varje sångfest eller icke, men de yngres äro förtjänta av att populariseras och växa in i vårt medvetande, ty bland dem finnas säkert många, som 'äro värda att höras in i framtiden'. Dock, denna handräckning åt de yngre får icke utsträckas därhän, att skolorna ur sina sångprogram eliminera de äldre, så att t. ex. Källan och Svanen endast bli namn på tvenne dikter, vilkas melodi man icke känner».

Förbundsordföranden Bruno Holmström framförde sång- och musikförbundets hälsning. Han tackade arrangörerna, välkomnade sångarna, spelmännen och den rikssvenska representationskören. Han tolkade sångens värde såsom stöd för samhörigheten och uttryck för vad envar känner innerst och bäst, och han förklarade till sist den nionde allmänna finlands-svenska sång- och musikfesten öppnad.

Den stora festkören, som leddes av Bengt Carlson, avslutade sitt program med Morings »Österbotten». Den talrika publi-

ken — den torde ha uppgått till vidpass halvtannat tusental — mottog prestationerna med varmt bifall. Den allmänna meningen var, att den estetiskt tilltalande estraden även i akustiskt avseende motsvarade stora anspråk.

Kyrkokonserten på kvällen var besökt av en tusenhövdad publik. Programmet upptog två kantater: Alfred Anderssens »Vöråkantat» och Bengt Carlsons »Mot sommaren». Den förstnämnda utfördes av en kör av omkring 200 personer tillhörande körer från Österbotten. »Mot sommaren» sjöngs av 150 sångare från Helsingfors och Borgå. I Anderssens kantat medverkade Karin Anderssen som solist och Evert Ekroth som recitator medan duetten i Carlsons kantat utfördes av Solveig Salvén och Elsa Twerin.

Lördagen ägnades som vanligt till större delen åt repetitioner. Två konserter hörde till eftermiddagens program: stråkorkesterkonserten kl. 5 och de olika lokalförbundens samt manskörens uppträdanden kl. 8. Orkestern, som denna gång räknade drygt halvtannat hundratal medlemmar, således ett par tiotal flera än i Helsingfors 1932, framförde under Valter Lind-

Paul Holm.

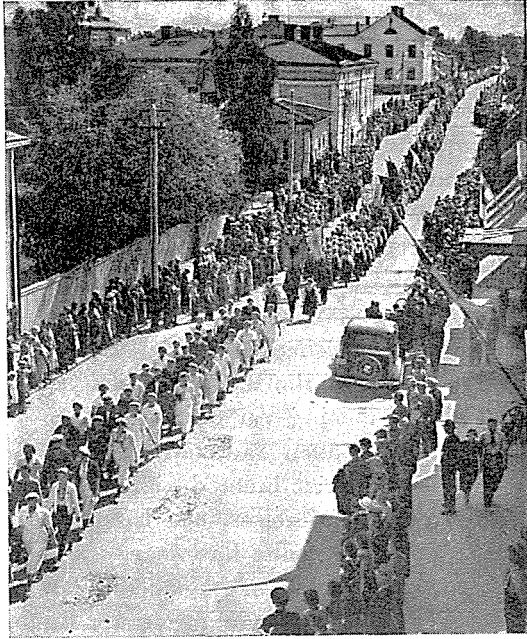
bergs och Alfred Anderssens ledning två avdelningar stråkmusik. Man kan föreställa sig klangvolyms maktighet, när man tänker på, att där spelade 20 violonceller och 9 kontrabasar. Musicerandet i det fria sades dock i någon mån ha inverkat menligt på prestationernas kvalitet. Samtliga spelande kunde inte heller giva ut sitt bästa, emedan programmet till övervägande del var för svårt, enligt John Rosas uttalande (Å. U.). Men »om också precisionen en och annan gång klic-

kade, så saknades ej den verkliga spelmansglädjen och oräddheten inför svårigheterna» säger samme kritiker. Nils Eric Fougstedt sade sig med glädje ha konstaterat de stora framsteg bygdeorkestrarna gjort: »Totalklangen var ädel och avrundad och man redde sig med rätt svåra tekniska uppgifter». (Hufvudstadsbladet). Den gemensamma manskören (250 man) dirigerades av Paul Holm, Bengt Carlson och Evert Ekroth. Kören presterade en präktig kvartettsång i de framförda kompositionerna av Palmgren, Carlson och Körling.

Vid kvällens konsert tävlade icke mindre än sju förbundskörer: Borgåbygdens, Helsingfors' Mellersta Nylands, Västra Nylands, Åbolands, Sydösterbottens och Karlebynejdens. — Någon tävlan i egentlig mening var det dock inte. — Men konserten, som för övrigt även radierades, blev en intressant uppvisning av körstandaren inom de olika förbunden. Man var i tillfälle att göra jämförelser, och ledarna kunde säkerligen tillgodogöra sig värdefulla lärdomar.

Söndagen, den stora festdagen, gynnades av samma idealiska solskensväder som de föregående dagarna. En sådan feststämning, som skapades genom de till staden inströmmande grannklädda människomassorna, de jublande sångarskarorna och de lyckliga stadsborna och — arrangörerna, hade staden troligen aldrig förut upplevat. Efter uppvaktning vid Runebergstoden, generalrepetition på festplatsen och en kortare måltidsrast, ställde körerna upp sig till festtågen kl. 1,15. Den kilometerlånga kortegen, med två stora hornorkestrar, ett flertal stora förbundsfanor samt mindre körstandar i hundratal, säges ha varit något av det ståtligaste som förekommit i den vägen hos oss.

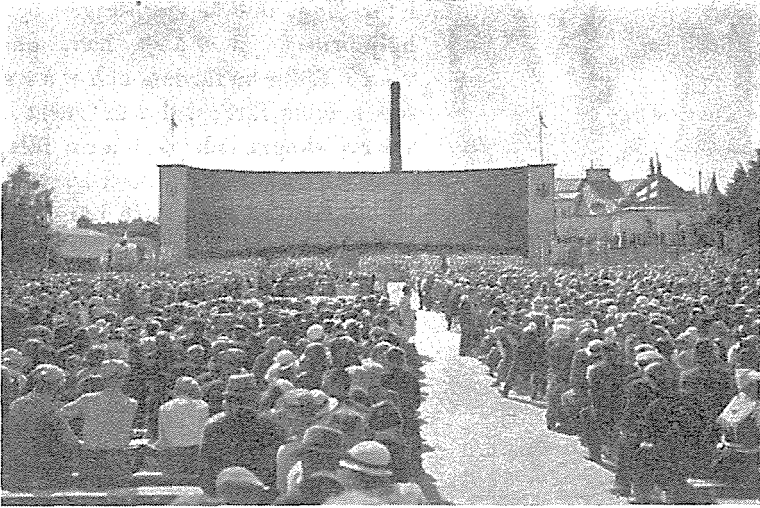
Festkonsertens första avdelning dirigerades av Bengt Carlson. I kompositioner av Gade, Palmgren, Carlson och Anderssén klingade den stora kören överraskande mjuk och jämn. Man häpnade över huru utmärkt både de lättare och svårare sakerna utfördes (John Rosas).

Sångartåget i Jakobstad.

Eirik Hornborg höll festtalet. Han tolkade den svenska sångens innebörd. Sällan har jag känt en så livlig åstundan att citera allt från början till slut som när det gäller detta utomordentligt innehållsrika och glansfullt utformade tal. Jag måste dock nöja mig med ett par korta utdrag från början och slutet av talet:

»Den svenska sången. Har ni tänkt på vad det ordet innebär? Den svenska sången tonar genom tiderna från de ytters- ta sagoåldrarnas dunkel och ända fram till denna sommardag. Den mumlar från gudahov och offerplatser, kring julfestens lågande härdeld och midsommarhögtidens sprakande bål. Den växer likt brus i en högstammig skog vid landvärnets

Musikfesten i Jakobstad.

tunga, vapenklirrande tramp. Den klingar i hjältevisan i bönders och hövdingars gårdar. Den höjer sig i manlig förtröstan i korsfararnas sånger. Den jublar och klagar i folkvisans toner. Den böjer huvud och lyfter hjärtan i våra gamla lutherska psalmer. Den ger röst åt det högsta och det djupaste, det starkaste och det bräckligaste, som vår själ kan ana och vårt hjärta känna».

»Toner och ord äro olösligt sammanvävda i sången. Tonerna flyga världen runt obundna som drivande moln. De äro vingarna som lyfta, de ordlösa känslornas tolkar. Men orden, som höjas, renas och stärkas av tonerna, de äro våra egna, de skänka en gripbar mening åt melodiernas sköna tongångar. Toner allena — det är böljebrus och vindsång på hav, det är sus över skogar och fält, ljuvt och mäktigt att höra i hela sin rikedom av skiftande stämningar, från sommardagens glädje till vinternattens vrede och sorg. Men ord och toner

Selim Segerstam.

i förening, det är vindsången och böljebruset på vårt hav, där våra fäder ha färdats och våra söner skola färdas, det är suset i våra skogar och på våra fält, där släktled efter släktled av vårt eget blod har vunnit sin bärgning i segt och tålmodigt arbete. Det är vår svenska sång».

Talaren slutade med följande ord: »Det är icke ytlig glädje över att möta språk- och stamfränder, icke ytlig stolthet över fädernearvet, som i dag fyller oss; det är ansvarskänsla inför det gångna

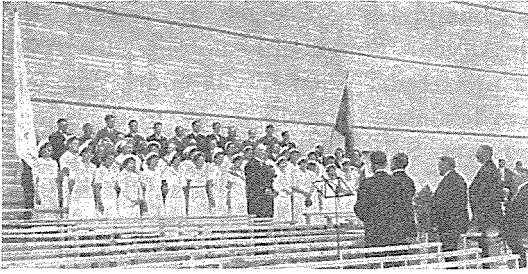
och det tillkommande, ansvarskänsla inför mänsklighetens eviga ideal — den mänsklighet, i vilken vi svenskar ingå likt en röst i en mäktig kör. Den rösten är oss kär, ty den är vår; må den brusa mäktigt och stiga högt — högt över hatets och avundens lumpna värld, högt mot den eviga ro, som tronar över jordens växlande stormar».

I omedelbar anslutning till festtalet sjöngs »Modersmålets sång» under J. A. Lybäck's ledning. Den följande avdelningen var hornorkestrern, som likaledes anfördes av Lybäck. Därefter uppläste skalden Jacob Tegengren sin festdikt »Vi frukta ej stormen». Dikten är en återspeglning av den stämning äktfinsheten väckte bland landets svenskar på 1930-talet. Det måste vara något allvarligt på färde, när den blide Tegrens lyra tvingas till så upprörda strofer som följande:

»Vi frukta ej stormen, som över oss går,
ej ovänners hatfulla ord.

Vi äro det träd, som blott djupare slår
sina rötter i hembygdens jord.

Vi veta: vårt liv är ej glitter och lek,

Sveriges körförbunds representationskör i Jakobstad.

men kamp mot en övermakt.
Vi lärt oss av ränker och hot och svek
att slå kring vårt eget vakt.

Att strida är leva, när striden förs
för vår goda, vår lagliga rätt.
Vi måste få säga så högt att det hörs
att man kränkt den med vilja och vett.
Vi främlingar nämnas, man lider ej mer
vårt ärliga svenska namn.
Man vill plåna det ut och sänka det ner
föraktat i glömskans famn.

Ja intet vi sålt. Se, allt vad vi mist
har man rövat med sniken hand,
och ändå ha vi svenskar först som sist
i kärlek tjänat vårt land.

— Väx, kärlek, oss sporra till handling och dåd
och stark i vart hjärta brinn
och bliv den röda, lysande tråd,
som vävs i vårt hjärta in».

Liksom vid tidigare fester blev den rikssvenska representantkörens uppträdande en höjdpunkt i festprogrammet. Kören sjöng — även denna gång under ledning av musikkdirek-

tör Viktor Lundqvist — sånger av Nordqvist, Peterson-Berger och Alfvén. Publikens beundrade den fina körkultursvenskarna presterade. Bifallet ville aldrig taga slut.

Folkviseavdelningen upptog mest nya arrangemang av Selim Segerstam, Sulo Salonen, Sigurd Snåre, Erik Bergman och Alfred Andersson. Fyra av dessa tonsättare voro barnfödda i den nordösterbottniska svenskbygden. Detta ökade intresset hos publiken, som värmdes inte bara av det folkligt-musikaliska i sången utan därutöver av en viss lokalton i den. Dirigenterna, Segerstam och Andersson, ledde jättekören med lätthet i dessa nummer och lyckades giva visorna den rätta färgen. Mest anslog Bergmans »Liljan i dalen» och Anderssons »Jag gick mig ut».

Den sista avdelningen bjöd på större nyheter: sång av festkören med ackompanjemang av stråkorkestrarna. Det var första gången sådant förekom vid en allmän svensk musikfest här i landet. Fougstedts »Det skönaste landet», Greta Dahlströms »Sångaren» och Alfred Anderssons »Folkvisan», de för detta evenemang utvalda kompositionerna, bjödo på åtskilliga svårigheter både för kören och orkestern. Men allt gick väl ihop under Bengt Carlsons säkra ledning. Ett nytt steg i den musikaliska utvecklingen hade tagits.

Konsertprogrammet avslutades med Crusells »Hell dig du höga Nord» och Carlsons »Svenska Finland», varefter Evert Ekroth höll avslutningstalet. Så sjöngs till sist »Vårt land» av körerna och publiken gemensamt. Den nionde finlandssvenska musikfesten var till ända. Solsken, sångarlust, sommarstämning och svensk anda hade präglat den från början till slut. Stadens gäster, aktiva festdeltagare och åhörare återvände till sina hem fyllda av nya skönhetsintryck och ökad framtidstro. Stadsborna, arrangörer och medverkande liksom inbyggarna i gemen, kunde åter andas ut efter mödorna och festytan i glansen av det stora kulturminne de vunnit för sitt vackra samhälle.

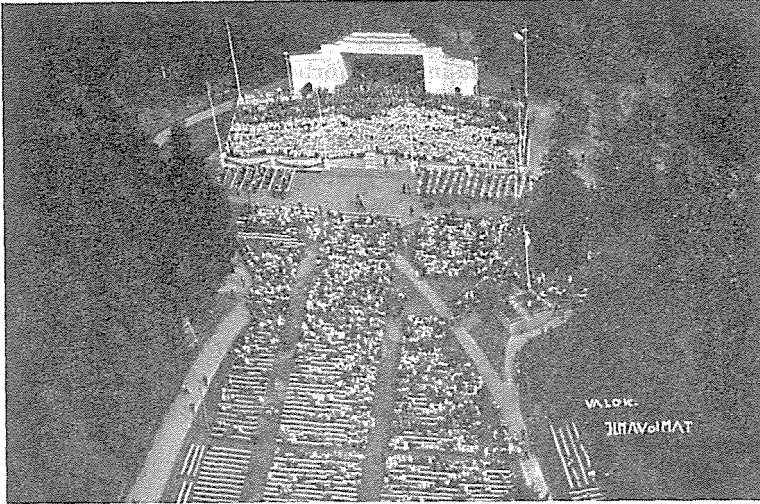
XX. ÅTERBLICK OCH SLUTORD.

Jag har i den nu avslutade historiken upptagit även de av Finska Folkupplysningssällskapet anordnade tvåspråkiga musikfesterna, och jag nämnde i samband med den stora musikfesten i Åbo 1897 de framtids tankar om samgående mellan finskt och svenskt, som hade uttalats av A. A. Granfelt. Liknande tankar kommo då och då även senare till uttryck. I början av 1920-talet tyckte Axel Stenius ibland, att en tvåspråkig musikfest skulle vara på sin plats. Närmare diskuterad har denna tanke dock aldrig blivit. Under det skede, då musikfesterna anordnades av föreningen Svenska Folkskolans Vänner, upprätthölls ett visst samband mellan finlandssvensk och finsk musikverksamhet genom telegramväxlingar eller ömsesidigt inbjudna representanter, som deltog i festerna och framförde hälsningar. Sedan Finlands svenska sång- och musikförbund kom till ha förbindelserna på liknande sätt upprätthållits mellan denna centralorganisation och den motsvarande finska förbundsorganisationen, som hade uppstått något år tidigare.

Såsom nationellt fosterländska högtider ha de finska festerna givetvis varit tillfällen för framförandet av nationella önskemål och synpunkter. Men följande sina traditioner ha de dock i främsta rummet utvecklats till mäktiga manifestationer av finsk folklig konstverksamhet. Och genom att så många manstarka stadskörer medverkat, har deltagarantalet vid framförandet av större verk såsom kantater och oratorier varit ännu större än vid de finlandssvenska festerna. Såsom bevis

på den vilja till samförstånd mellan de båda nationaliteterna i landet, som kunnat komma till uttryck vid de finska festerna, anför jag ett uttalande av professor E. N. Setälä i ett högtidstal vid en musikfest i Viborg någongång kort efter ofärdstiden — det har stannat i mitt minne på grund av dess pregnans. Han sade: vårt valspråk bör icke vara ned med svenskarna utan upp med finnarna (ei alas ruotsalaiset, vaan ylös suomalaiset). I samma anda talade även undervisningsminister O. Mantere vid den stora musikfesten i Tammerfors 1934, för att nämna ett uttalande från senare tid, där bl. a. en från Sveriges körförbund sänd representationskör var närvarande. Mantere utgick den gången från underskriften till målningen Florafesten 1848 i den under kriget förstörda solennitetssalen: corde et carmine unus populus (i hjärta och sång ett folk); han beklagade splittringen i landet och framhöll det trängande behovet av enighet, emedan den utgör grundförutsättningen för vår frihet. Ytterligare kan framhållas det hjärtliga m ttagande som kom Finlands svenska sång- och musikförbunds representant, dr Svante Dahlström till del, då han vid musikfesten i Sordavala i samband med Kalevalajubileet 1935 framförde den finlandssvenska hälsningen.

Det kan utan överdrift räknas till de finlandssvenska musikfesternas stora resultat att de givit upphov till den kulturkontakt som förbindelserna mellan rikssvenskt och finländskt — finlandssvenskt såväl som finskt — sångarfolk inneburit. Jag har tidigare i denna bok (sid. 158) nämnt om den inbjudning, som redaktör Johan Saxon riktade till den finlandssvenska ungdomen vid musikfesten 1907 och den ungdomsfärd som företogs till Sverige året därpå. De sålunda inledda förbindelserna upprätthölls i fortsättningen bl. a. genom ett rikssvenskt ungdomsbesök i Helsingfors 1911 och ett finlandssvenskt ungdomsbesök i Visby 1913. Besvarandet av det sistnämnda besöket, som skulle ske vid den stora musikfesten i Helsingfors

Musikfesten i Sordavala 1935. Flygbild.

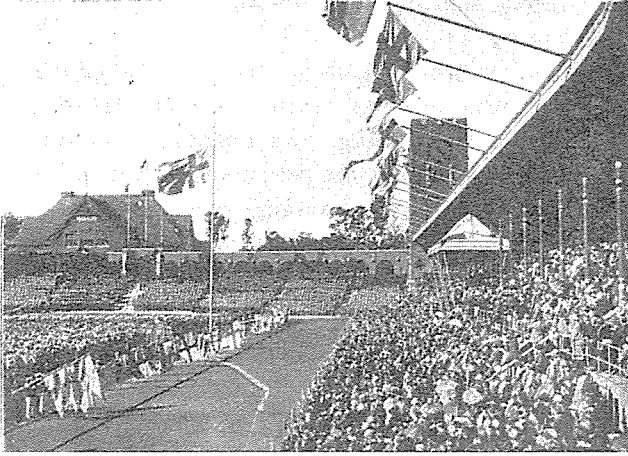
1920, då en hel dag hade anslagits för rikssvenskarnas uppträdanden, blev såsom vi sett omintetgjort genom Ålandsfrågans tillspetsning. Men vid träffen i Mariehamn två år därefter återknötos banden. Efter det att Sveriges körförbund hade bildats, vilket skedde vid den allmänna svenska musikfesten i Stockholm 1925, har umgänget blivit allt hjärtligare. Även med de finska musikfesterna ha förbindelser blivit knutna på denna väg och lett till besök av finskspråkiga körer vid de rikssvenska musikfesterna och besök av svenska körer vid de finskspråkiga festerna.

I vilken grad den folkliga musikkörelsen i vårt land påverkat utvecklingen i Sverige är svårt att avgöra. Att det skett har betygats både offentligt och enskilt av svenska sakkunniga. Någon samling av de blandade körerna hade icke ägt rum i Sverige före 1925. Körverksamheten dominerades dittills fullständigt av manskörerna och deras stora riksorganisation

Svenska Sångarförbundet, stiftat 1909. Den enda sammanlutningen av profana blandade körer som existerade före 1920 var Medelpads allmänna körförbund stiftat 1906 av den kände musikentusiasten, arkitekt P. Österlund i Sundsvall. Ett fåtal enskilda blandade körer funnos visserligen förut. Vid ett besök i Dalarna 1912 stiftade jag bekantskap med Mora hembygdskör, som denna tid leddes av Carl Romson, en musikkvän varmt hängiven den blandade körsången.

Efter det att Stockholms körförbund bildats 1920 ungefär samtidigt med Sydsmålands körförbund och Ängelholmsortens hembygdskör, uppstodo liknande sammanslutningar slag i slag. Den blandade körsången tog en våldsam fart i hela Sverige. När Stockholms körförbund under sin energiske ordförande Gabriel Granérs ledning 1924 beslöt att taga initiativ till en allmän svensk sångfest företogs först en inventering av de blandade körerna i riket. Det blev en överraskning att mer än 18.000 svenska kvinnor och män kunde inregistreras som medlemmar i blandade körer. Med stora förväntningar utfärdades inbjudning till den första allmänna svenska sångfesten i Stockholm sommaren 1925. Omkring 3000 sångare anmälde sig. Avsikten var från början att festen skulle utmyнна i ett riksförbund för blandad körsång. Idén fick ett kraftigt stöd genom ett upprop som samtidigt utsändes, undertecknat av Sveriges kronprins och en rad representativa musiker. Där underströks körsångens konstnärliga och nationella betydelse och det framhölls, att det nu gällde ett allmänt intresse, i vilket företrädare för alla kulturområden borde ställa sina krafter till förfogande.

Jag hade nöjet att som Stockholms Körförbunds gäst vara närvarande vid denna första allmänna svenska musikfest. — Jag har på inbjudan av Sveriges Körförbund likaså varit närvarande vid de båda närmast följande musikfesterna i Stockholm. — Genom dessa besök har jag haft tillfälle att på nära håll följa förbundsrelsens utveckling i Sverige utom

Musikfesten i Stockholm 1925. Svenska flaggans dag den 6 juni på Stadion. Festkören på planen till vänster.

att det varit både intresseväckande och lärorikt att komma i närmare beröring med de svenska körsångarna och körledarna. Till de mest oförgätliga minnena från dessa färder hör den sammankomst i Musikaliska Akademiens stora sal, då Sveriges Körförbund stiftades i närvaro av ett hundratal representanter för svensk tonkonst och speciellt blandad körsång. Samtliga voro ense om nödvändigheten av det föreslagna förbundet. Organisationen var väl genomtänkt och de framlagda förslagen klara, varför inga längre överläggningar behövdes. Jag blev uppmanad att redogöra för körverksamheten hos oss. Den uppmaningen följde jag gärna. Samtidigt med den hälsning jag framförde från Finland lämnade jag en del uppgifter om våra musikfester, våra sång- och musikförbund, våra reselärare och deras undervisningsverksamhet på landsbygden. Efter dessa meddelanden ägnades Finland en överraskande,

hjärtlig hyllning, som tog sig spontant uttryck i avsjungandet av »Vårt land».

Stockholms körförbund deltog, såsom jag tidigare nämnt, i musikfesten i Åbo med en större representationskör under musikdirektör Lizells ledning. Ett umgänge grundat på bredare bas uppstod efter det att Sverige hade fått sin riksorganisation och Finlands svenska sång- och körförbund hade bildats. Det ledde till de ömsesidiga besök av representationskörer vid musikfesterna, som jag tidigare talat om. De finlandssvenska sångarnas besök vid de rikssvenska musikfesterna ha för deltagarna inneburit stimulerande tilldragelser och varit av stor betydelse för stärkandet av samhörigheten mellan Finland och Sverige. Detsamma kan givetvis sägas om de finskspråkiga körernas besök vid de rikssvenska festerna liksom om de rikssvenska körernas besök i vårt land.

I sångfesten i Stockholm 1930 — den gick under rubriken nordisk — deltog en finlandssvensk och en finsk representationskör. Vid uppgörandet av programmet för festen hade styrelsen visat Finland en så stor uppmärksamhet, att en sång på finska språket upptogs bland de nummer, som den samfällda kören hade att utföra. Efter utlåtande från de finska köroorganisationernas ledning hade valet fallit på folkvisan »Läksin minä kesäyönä käymään». Kören som uppgick till omkring 5,000 personer redde sig bra med den finska texten. [För att publiken skulle kunna följa med innehållet hade man låtit trycka en svensk översättning av visan: »Går jag mig i dal'n».¹

¹ Denna visa är emellertid icke ursprungligen någon finsk folkvisa utan en svensk sånglek, ehuru den aldrig i den svenska formen blivit lika populär som i den finska. Den finnes tryckt i Arwidssons Svenska folksånger (III, s. 275), och den har förekommit i Danmark och Norge samt i det svenska Finland, som förmedlat övergången till det finska språkområdet. Utan att vare sig ledarna, sångarna eller åhörarna voro medvetna om det, blev denna visa en vacker symbol för den nordiska gemenskapen i musiken.

Den finlandssvenska representantkören framför Engelbrekts kyrka 1935.

Den kanske minnesrikaste färden för de finlandssvenska sångarna blev deltagandet i Sveriges Körförbunds sångfest i Stockholm 1935. Kören bestod av 190 röster och räknade medlemmar från så gott som alla de finlandssvenska sångarförbunden. Under Bengt Carlsons ledning gav kören en konsert i Engelbrektskyrkan med bl. a. Anderssens kantat »Till sången» på programmet och medverkade med ett par nummer vid en av festkonserterna i Konserthusets stora sal. Kritiken var alltigenom välvillig, delvis mycket berömmande. Höjdpunkten under festen var uppvaktningen på Stockholms slott och sångarhyllningen för konungen i närvaro av president Svinhufvud med maka. Denna högtidlighet liksom många andra tillfällen, då den finlandssvenska kören deltog i musikuppföranden och samkväm, kvarlämnade oförgätliga intryck.

Det skede i de finlandssvenska musikfesternas historia, som jag här skildrat, har varit skiftande och skickelsedigert. Tonkonsten har i den folkliga form den blandade körsången, stråkmusiken och musikfesterna representera den, vuxit från en anspråkslös början till en mäktig bildnings- och samlingsrörelse i det svenska Finland. Skarpa politiska brytningar och en bråd kulturell och ekonomisk utveckling — man bör kanske hellre tala om ekonomiska och sociala omvälvningar — utmärka detta skede. Hämmande faktorer av många slag ha hindrat den musikaliska konstverksamheten liksom mycket annat kulturarbete. Samma faktorer ha emellertid stundom också främjat utvecklingen genom att sätta de samlande krafterna i rörelse och stimulera prestationsförmågan. Sången har i vårt land fått utföra sin uppgift inte bara som en estetisk, skönhetsbringande budbärerska utan därjämte som en kraftkälla under hårda år i kampen för nationella och kulturella världens fortbestånd.

Musikfesterna, de allmänna liksom de lokala, ha från början haft karaktären av stora svenska nationalhögtider. Vid dem ha unga och gamla från de spridda svenska bosättningsområdena samlats, stiftat bekantskap med varandra och trätt i förbindelse med representanter för det högre kulturlivet. Där ha talare utformat svenskets rörelsens grundsatser. Där ha författare och skalder kommit i beröring med den finlandssvenska allmänheten, och där har slutligen den unga musikaliska konsten slagit ut i sin vackraste blomning bland färgprakt och grönska inför tacksamma mottagare.

Festerna ha till mycket stor del varit ungdomens fester. Just därigenom ha de haft en ofantlig betydelse för den andliga mognaden att de skänkt den kulturellt intresserade ungdomen vidgad kännedom om den finlandssvenska folkstammen, dess intressen och behov och ställt denna ungdom inför nya ideal och kulturimpulser. Redan själva resorna ha för deltagarna förmedlat en kännedom om egna stamfränder i

främmande trakter, vilka annars säkerligen ofta hade förblivit okända. Och själva den högtidsstämning, som alltid mer eller mindre intensivt präglat festerna har med smittande styrka överväldigat att icke säga berusat sångarskarorna. Jag har varit med, när en sådan entusiasm tagit sig gripande uttryck.

Sång- och musikfesterna ha, såsom namnet anger varit ägnade tonkonsten: repetitioner, konserter och uppvisningar ha tagit den största tiden i anspråk under festdagarna. Men även andra kulturföreteelser ha inramats inom festernas allmänna program. Att såsom vid den första musikfesten i Ekenäs anordna konstutställningar, litteraturutställningar, allmänna diskussionsmöten o.s.v. har icke alltid varit möjligt. Men något av denna karaktär har man dock sökt att bibehålla genom att förbinda festerna med sammankomster av olika kulturorganisationer, att upptaga gymnastik- och folkdansuppvisningar på programmet, att anordna inomhusfester, teaterföreställningar m.m. Allt detta har tillfört festerna medverkan och uppmärksamhet från vidgade medborgarkretsar och motiverat den benämning av allmänna kultur-fester, som de fått bära.

Samlad svensk kulturkraft och kulturprestation ha vid dessa fester manifesterats påtagligare och inför större människomassor än vid andra tillfällen. Och vid få andra sammankomster ha olika folkklasser så uppgått i samma enhet, besjälade av samma ideella känslor som vid dessa fester, där körerna, den centralpunkt-kring vilken intresset samlats, varit sammansatt av herremän, arbetare och bönder utan att någon klasskillnad gjort sig gällande. Den i slutet av detta arbete meddelade förteckningen över de aktiva deltagarna i sång- och musikfesten i Åbo 1897 är ett ojävaktigt bevis härpå.

Det är inte möjligt att mäta eller väga all den strävan, den vilja till lyftning och rening, som väckts genom tonkonstens odling i Svenskfinland sedan musikfesterna kommo till. Det

kan endast sägas, att musikrörelsen fått karaktären av en stor andlig väckelserörelse. De insatser i den idéhistoriska utvecklingen, som här blivit gjorda, de stimulerande impulser till skapande verksamhet på olika områden, som blivit väckta genom musikfesterna, kunde belysas genom många exempel, — jag nämner endast Martin Wegelius' folkvisearrangemang för blandad kör samt den diktning och den kompositionsverksamhet festerna givit upphov till.

Den folkliga musikrörelsen går framåt med stora steg, tränger allt djupare och når allt flera. De framtida musikfesternas successiva återkommande är tryggt, likaså den musikaliska undervisningsverksamhet i bygderna som är från år tagit allt fastare former. Finlands svenska sång- och musikförbund skall även, därom är jag förvissad, sörja för att den folkliga körsången, orkestrarna och musikfesterna ständigt skola vidmakthålla sin höga syftning, värna och odla folkets sång och på samma gång medverka till höjandet och utbredandet av tonkonsten i dess högsta uppenbarelsformer.

När dessa slutord skrivs, har det nya halvsekllet i våra sång- och musikfesters historia för länge sedan begynt. Femtioårsminnet har, fem år försenat, blivit firat under högtidliga former i soldränkta jubileumsstad med oerhörd anslutning. Jubileumsfesten bar i rikaste mått vittne om att de ideal, vilka under de gångna decennierna tänt ungdomens håg, ha sitt djupa värde kvar och att det uppfattas som en oförstörbar andlig tillgång. Detta kom till synes i den strålände entusiasm, med vilken inbjudningen till jubileet mottogs i hela det svenska Finland, och icke minst i det frejdiga humör, med vilket alla svårigheter bemästrades, huru oöverbinnerliga de än syntes vara i den hårda verklighet, den vånda som utmärkte förberedelsestiden. Jag hade själv lyckan att få vara med om detta jubileum och i ett öppnings- och minnestal teckna några konturer av den utveckling av musikrörelsen som ägt rum under de senaste femtio åren. I detta tal riktade jag även blickarna

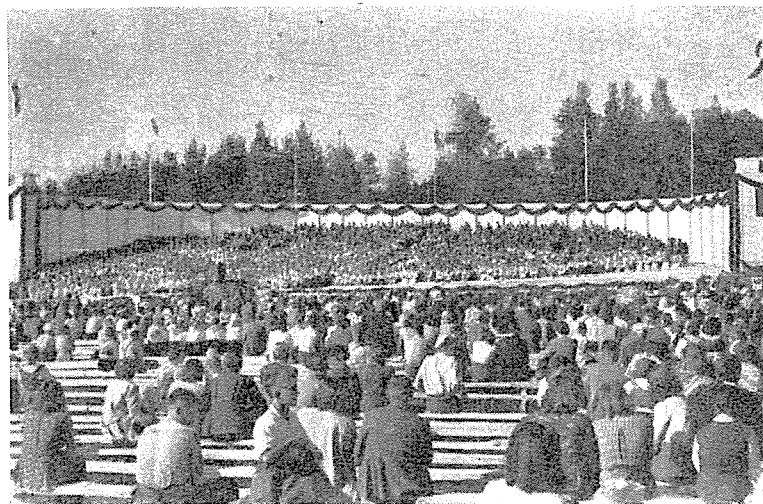
mot framtiden, skådad i den ungdom som jag hade framför mig. Jag riktade till sångarna på estraden bland annat följande ord, med vilka jag vill avsluta detta arbete:

»Ni är inte bara bärare av toner, sammanflätade i melodier och ackord, i större och mindre musikverk. Ni är bärare av ett gudomligt budskap, vårdare av ett skönhets- och renhetsideal, som för oss människor är en outtömlig kraftkälla, vars flöden vederkvickar, ej blott för stunden, utan länge därefter.

Ni är den unga sommaren. Ni är morgonens röster, men också morgondagens. Tagen emot en hälsning från den tid, då vår gemensamma svenska sång var ung, och bären denna hälsning till nya släkten: sjung, sjung!»

Festen i Ekenäs 1881.

Festen i Ekenäs 1946.

MUSIKFESTEN I ÅBO 1897.

FÖRTECKNING ÖVER DELTAGARNA.

Blandade körer.

Arbetets Vänners i Wasa kör.

Ledare: Gust. Nordström, folkskollärare.

Backlund, Fanny, modist.	Rönqvist, Dagmar, sömmerska.
Barck, Mia.	Strömman, Anna.
Borg, Hulda, sömmerska.	Svarfvar, Ellen, sömmerska.
Carlsson, Anna, handelsbiträde.	Weikar, Hilda, „
Ekstrand, Edith.	Wikman, Jenny, typograf.
Hellberg, Edith, modist.	Åberg, Anna, sömmerska.
Hjort, Anni, handelsbiträde.	
Holm, Mathilda, sömmerska.	
Holmberg, Anna, „	Backman, Emil, bokhållare.
Holmström, Elna, handelsbiträde.	Blomqvist, W., postiljon.
Hägglom, M. H., sömmerska.	Cedeber, Mathias, bokhållare.
Juslin, Sofia, typograf.	Ekman, K., typograf.
Järvinmäki, Fanny, sömmerska.	Geber, G., byggmästare.
Lilja, Hildur, handelsbiträde.	Huhta, Axel, typograf.
Lärkka, Maria, sömmerska.	Lindqvist, Karl, bokhållare.
Markén, Edith, typograf.	Lundberg, Ossian, handelsbiträde.
Markén, Mathilda, „	Malm, E., urmakare.
Marklund, Anny, handelsbiträde.	Rehnbäck, Ivar, mekaniker.
Nordman, Line, sömmerska.	Renlund, W., typograf.
Nyman, Mathilda, „	Storm, Alfred, bokbindare.
Nyman, Mimmi, „	Sundback, E., mekaniker.
Näsman, Lina, „	Sundberg, E., järnvägspraktikant.
Ohlsson, Agnes, „	Söderman, Karl, urmakare.
Palmlöf, Hanna, handelsbiträde.	Öhrn, H., typograf.

Kronoby Ungdomsförenings sångkör.

Ledare: J. A. Lybäck, t. f. orgelnist.

Biskop, Hanna, bondedotter.	Lillvikar, Hilda, bondedotter.
Biskop, Selma, „	Lybäck, Hanna, folkhögskoleelev.

Lybäck, Lydia, bondedotter.
 Lybäck, Selma, „
 Riska, Hanna, folkskollärlarinna.
 Rudbäck, Fanny, folkhögskoleelev.
 Storbjörk, Majken, bondedotter.

Bjongbacka, W., bonde.
 Björklund, M., orgelnistelev.

Byskata, Axel, bondeson.
 Lillbjörk, L., „
 Lillskrubbe, J., „
 Lillvikar, John, „
 Nygård, K., „
 Riska, K. J., handelsskoleelev.
 Riska, Wilh., folkhögskoleelev.
 Rudbäck, Alex., bondeson.
 Storbjörk, John, „

Gamlakarleby sångförening.

Ledare: Rafael Rosendahl, telegrafkontorschef.

Andersson, Thekla, fröken.
 Chydenius, Helmi, „
 Chydenius, Ines, kontorist.
 Dumell, Bertha, fröken.
 Forsén, Ketty „
 Ingman, Naemi, „
 Kloström, Alma, „
 Rosendahl, Alfhild, fru.
 Sevon, Ines, „
 Silén, Anni, fröken.
 Silén, Ellen, järnvägstelegrafist.
 Silén, Helena, kontorist.
 Sorsa, Olga, fröken.
 Stenhagen, Sigrid, fröken.
 Tennander, Helmi, lärarinna.
 Wiklund, Josefina, musiklärarinna.
 Wildsköld, Anna, fröken.

Wildsköld, Ester, fröken.

Axelqvist, Arthur, järnvägsbok-
 hållare.
 Axelqvist, Uno, bagare.
 Björklund, Alexander, redaktör.
 Löfman, Oskar, farmaceut.
 Möller, Victor, mekaniker.
 Sevon, Wilhelm, handlande.
 Silén, Axel, mekaniker.
 Stenhagen, Frithiof, järnvägsrevi-
 sor.
 Wallin, Einar, kontorist.
 Wenelius, Alf, järnvägsbokhållare.
 Wihlman, Emil, handlande.
 Wildsköld, Rudolf, kontorist.

Gamlakarleby Ungdomsförenings sångkör.

Ledare: Herman Kalfholm, skomakare.

Andersson, Tekla, folkskollärare-
 dotter.
 Björk, Irene, bondedotter.
 Brandt, Fanny, lärarinna.
 Brandt, Hilma, bondedotter.
 Gustafsson, Hanna, folkskollära-
 rinna.
 Hakalax, Selma, bondedotter.
 Henriksson, Maria, inhysesdotter.

Källström, Lydia, klockaredotter.
 Mattsson, Charlotta, bondedotter.
 Pulkkis, Selma, „
 Rhenlund, Tilda, „
 Reipsar, Selma, „
 Saari, Fanny, „
 Saari, Lydia, „

Björk, Emil, bondeson.	Reipsar, Alexander, bondeson.
Björkqvist, Herman, bondeson.	Reipsar, Ernst, ..
Boström, Karl, ..	Remell, Matts, folkskollärare.
Brandt, Anders, bondeson.	Saari, Albert, bondeson.
Indala, Anders, ..	Saari, Herman, ..
Jakobsson, Alexander, ..	Saari, Karl, bonde.
Möller, Viktor, smed.	Saari, Sanfrid, bondeson.
Rajalat, Johan, bondeson.	<u>Simell, Alexander, bonde.</u>

30

Woitby sångkör.

(Mustasaari.)

Ledare: Aug. Rosendahl, folkskollärare.

Ahlskog, Johanna, hemmansägare-dotter.	Ahlskog, Karl, hemmansägareson.
Ahlskog, Maria, ..	Backman, Johannes, ..
Ahlskog, Mathilda, ..	Backman, Johannes, ..
Braxenholm, Johanna, ..	Braxenholm, Karl, ..
Braxenholm, Mari, ..	Finne, August, ..
Braxenholm, Mathilda, ..	Finne, Edvard, ..
Haldin, Ida, ..	Forsman, Johannes, ..
Haldin, Maria, ..	Haldén, August, ..
Holm, Maria, ..	Haldén, August, ..
Holm, Mathilda, ..	Haldén, Edvard, ..
Pars, Maria Sofia, ..	Haldén, Johannes, ..
Snull, Brita, ..	Haldin, Karl, hemmansägare.
Snull, Thilda, ..	Holm, Johannes, hemmansägare-son.
Studd, Maria, ..	Paro, Herman, ..
Sundblad, Lovisa, orgelnistdotter.	Paro, Herman, snickare.
Svahn, Maria, hemmansägare-dotter.	Snull, Karl, hemmansägareson.
	Stenman, Karl, ..
	<u>Svahn, Johannes, ..</u>

34

*Malaks Ungdomsförenings sångkör.**Ledare:* Mikael Hagberg, orgelnist.

Ahlbäck, Kristina, handlande-hustru.	Svedberg, Maria, gelbgjutaredotter.
Ahlbäck, Olivia, handladedotter.	Ahlbäck, Johannes, handlandeson.
Hagberg, Edit, orgelnistdotter.	Bro, Johannes, dräng.
Köping, Kristina, bondedotter.	Hagberg, Mikael, orgelnist.
Malm, Hilda, ..	Köping, Johannes, bondeson.
Mattlar, Maria, ..	Mattlar, Johannes, ..
Mattlar, Matilda, ..	Nordling, Isak Otto, folkskollärare.
Svedberg, Lydia, gelbgjutaredotter.	<u>Söderman, Johannes, skräddare.</u>

16

*Munsala sångkör.**Ledare:* Maria Castrén, fröken.

Andersson, Sofia, bondedotter.	Forsander, Emil, folkskollärare.
Blomqvist, Hanna, folkskollärarinna.	Johansson, August, handelsbiträde.
Elenius, Ida, klockaredotter.	Nilsson, Johan, bokhållare.
Kerrman, Maria, postexpeditionsföreståndarinna.	Nylund, Wilhelm, bondeson.
Nyman, Sofia, bondedotter.	Ståhlberg, Reinhold, folkskollärare.
Skrifvars, Hanna, „	Wik, Henrik, folkskollärare.
Wik, Sofia, „	Wiklund, Alfred, kontorselev.
	Wiklund, E. Johan, bondeson.

15

Wasa Ungdomsförenings sångkör.

(Weikars kören.)

Ledare: Gunnar Sundblad, folkskollärare.

Ahlskog, Ida Elisabeth, tjänarinna.	Sundblad, Aina Irene, orgelnist-dotter.
Ahlskog, Maria Kristina, bondedotter.	Weikar, Ulrika, bondedotter.
Berg, Edla, bondedotter.	Wälimäki, Maria, „
Brännbäck, Maria Ulrika, tjänarinna.	Berg, Edvard, bondeson.
Båsk, Johanna, bondedotter.	Berg, Karl Edvard, skomakare.
Ingo, Johanna Mathilda, bondedotter.	Ingo, Johannes, bondeson.
Kulla, Selma, bondedotter.	Martola, Johannes, „
Lång, Emma Maria, „	Nyman, Karl Edvard, bondeson.
Lång, Hilda Sofia, „	Pörn, Anders Johan, lantpolis.
Martola, Edla, slöjdlärlarinna.	Pörn, Johannes, bondeson.
Martola, Ida Sofia, bondedotter.	Sundblad, Gabriel, orgelnistson.
	Weikar, Axel, bondeson.

23

*Arbetets Vänners i Åbo kör.**Ledare:* A. Rindell, gymnastiklärare.

Adamsson, Irene, affärsbiträde.	Granholm, Anna, sömmerska.
Ahlman, Anna, fröken.	Granholm, Cecilia, affärsbiträde.
Ahlman, Sigrid, „	Granström, Wendla, fröken.
Eriksson, Emilia, sjömansdotter.	Gronenberg, Rosa, affärsbiträde.
Forsman, Sigrid, vaktmästaredotter.	Gröndal, Aina, vaktmästaredotter.
Forsman, Zaida, affärsbiträde.	Grönlund, Anna, skogsköpare-dotter.
Forström, Aina, fröken.	Grönqvist, Alina, affärsbiträde.

Grönroos, Elin, fröken.
 Hagerlund, Rosa, lärarinna.
 Hagerlund, Sigrid, fröken.
 Hägglund, Bertha, affärsbiträde.
 Johansson, Aina, sömmerska,
 Jönsson, Maria, fröken.
 Karsten, Hulda, „
 Kling, Bertha, skolelev.
 Lassander, Amanda, kontorist.
 Lindström, Aina, skräddaredotter.
 Lundström, Signe, skolelev.
 Mickelsson, Anna, affärsbiträde.
 Mickelsson, Ellen, vaktmästare-
 dotter.
 Nygren, Lydia, vaktmästaredotter.
 Pettersson, Rosa, kassörska.
 Rignell, Anna, fru.
 Rindell, Maria, sömmerska.
 Rönngqvist, Sigrid, fröken.
 Sillgrén, Sigrid, handelsbiträde.
 Sjöblom, Alma, affärsbiträde.
 Stenberg, Anna, handelsbiträde.
 Ståhl, Wivi, sömmerska.
 Svahnöbom, Mandi, modist.
 Tillander, Elin, „
 Vikstedt, Eva, skolelev.

Wahlroos, Dagmar, fröken.
 Wasenius, Bertha, „
 Wirmolin, Amanda, „
 Wulff, Anna, fabriksarbeterska.
 Östergren, Ida, fabriksarbeterska.
 Österman, Ellen, sömmerska.

Ahlberg, W., handelsbiträde.
 Ellert, P., litograf.
 Forsberg, Edvin, handelsbiträde.
 Gröndahl, Carl, skomakare.
 Hacklin, G., pressmästare.
 Hallman, Leonard, lyceist.
 Hammar, W., stationsvaktmästare.
 Holmqvist, A., slöjdlärare.
 Jansson, Wilhelm, perukmakare.
 Johans, K., ritare.
 Karlsson, H., stenhuggare.
 Lassander, August, student.
 Lundström, K., bankkontorist.
 Rignell, J., litograf.
 Sigfrids, S., ritare.
 Stormbom, Bror, maskinmästare.
 Ståhl, Karl, konduktör.
 Svahnström, E., destillatör.

Arbetets Vänners i Mariehamn kör.

Ledare: Theodor Mattsson, folkskollärare.

Appelgrén, Ida, fru.
 Ekström, Emmy, fröken.
 Eriksson, Irene, „
 Holmström, Aurora, „
 Jansson, Lina, „
 Lindblom, Hilda, „
 Lundqvist, Alexandra, fru.
 Mattsson, Elin, fröken.
 Sjöblom, Julia, „
 Sundblom, Berta, „
 Sundblom, Ester, „

Sundblom, Ilma, fröken.
 Wirström, Ellen, fru.
 Andersson, Karl, folkhögskollärare.
 Andersson, Otto, klockarelev.
 Eriksson, Gustaf, handelsbokhåll.
 Lindström, Clas, verkmästare.
 Sjöblom, Johan, juris.studerande.
 Söderqvist, Wilhelm, typograf.
 Valter, Carl, kontorist.
 Wirström, Gotthard, kontorist.

Pargas sångförening.

Ledare: G. Lönnbeck, fil. dr., folkhögskoleföreståndare.

Björkfelt, Betty, gårdsägaredotter. Bremer, Hanna, fröken.
 Boxström, Aina, folkhögskollarina. Ekblom, Anna, fru.

Ekholm, Ines, folkskollärlarinna.	Svahnström, Maria, fröken.
Enroth, Hanna, sömmerska.	Tilman, Edit, skolelev.
Holmberg, Wilhelmina, strykerska.	Wikman, Elsa, sjömansdotter.
Johansson, Viktoria, sömmerska.	Wikström, Aina, rusthållaredotter.
Lindhölm, Fanny, smeddötter.	
Lindhölm, Hulda, fröken.	Engblom, Wilhelm, handlande.
Ljungberg, Aina, folkskollärlarinna.	Fors, Alfred, folkskollärlare.
Lönnbeck, Ellen, fru.	Heikel, Kefas, kronofogdebiträde.
Malmberg, Lydia, maskinistdotter.	Johansson, Karl, rusthållare.
Nilsdorff, Agda, fröken.	Laurén, Johannes, rusthållareson.
Nilsdorff, Elna, „	Rohde, Walter, inspektör.
Nilsdorff, Maria, „	Rydman, Oskar, folkskollärlare.
Silander, Lydia, ambulatorisk lärlarinna.	Stenvall, Aron, folkhögskollärlare.
Simonsson, Emma, stymansdotter.	Vikström, Wilhelm, rusthållareson.

31

»De Ungas Vänner» sångkör i Pargas.

Ledare: Thure Söderholm, orgelnistkandidat.

Bergman, Naema, bondedotter.	Karlsson, Antonia, bondedotter.
Eliedotter, Helena, rusthållaredotter.	Karlsson, Elin, „
Engblom, Hanna, bondedotter.	Karlsson, Emilia, „
Engblom, Hedda, „	Qvist, Augusta, „
Engström, Elin, „	
Eriksson, Lydia, folkskollärlarinna.	Bergman, Gottfrid, bondeson.
Hölmén, Aina, bondedotter.	Hermansson, Herman, bonde.
Hölmén, Elna, „	Hölmström, Gideon, bondeson.
Hölmén, Naima, „	Jansson, Anton, rusthållare.
Hölmström, Josefina, bondedotter.	Jansson, Karl, rusthållareson.
Hölmström, Wilhelmina, „	Jansson, Lars, „
Isaksson, Aina, kaptensdotter.	Karlsson, Johan, bondeson.
Isaksson, Rosa, bondedotter.	Karlsson, Johannes, „
Johansdotter, Wilhelmina, bondedotter.	Söderholm, Johannes, „
Johansson, Viola, sjömansdotter.	Söderholm, Karl, „
	Söderholm, Wilhelm, „

30

Kimito sångförening.

Ledare: Arthur Dahl, medicine licentiat.

Ekholm, Hilma, bondedotter.	Engblom, Ellen, lanthandlande-dotter.
Ekman, Aina, sömmerska.	Engblom, Gerda, „
Ekman, Saima, „	Engblom, Lydia, „
Engblom, Augusta, „	

Eriksson, Elsa, bondedotter.	Österblom, Edith, slöjdlärlarinna.
Eriksson, Julia, „	
Hagman, Hulda, „	
Henriksson, Lotta, „	Dahl, Hugo, f. d. lyceist.
Högman, Ellen, „	Eckholm, Edvard, mineralvattenfabrikant.
Karlsson, Ida, folkskollärlarinna.	Ekman, Osvald, handelskoleelev.
Lindblom, Hulda, bondedotter.	Eriksson, Albert, bondeson.
Löfström, Anni, fogdedotter.	Grandell, Karl, bonde.
Löfström, Mathilda, sömmerska.	Holmberg, Einar, lyceist.
Palin, Adelgunda, mejerska.	Johansson, Teodor, målare.
Petersén, Anna, mejeristdotter.	Lindholm, Albert, bondeson.
Petersén, Greta, „	Lindström, August, bonde.
Schalien, Inez, kronolänsmansdotter.	Lundström, Walter, student.
Sjöholm, Edith, skepparedotter.	Nordström, Edvard, bokhållare.
Sjöholm, Ellen, „	Petersén, Georg, mejerist.
Söderström, Alma, handelsbiträde.	Sonck, Joel, godsägare.
Wallstens, Hilda, bondedotter.	Wallstens, Karl, bonde.
Wallstens, Hulda, folkskollärlarinna.	Österblom, Frans, folkskollärlare.
	Österblom, Karl, snickare.

42

Vestanfjärds Ungdomsförenings sångkör.

Ledare: Alma Lemström, folkskollärlarinna.

Bergström, Hilma, bondedotter.	Jansson, Hilma, tjänarinna.
Börman, Hilda, „	Karlsson, Elin, värdinna.
Eckholm, Helga, ambulatorisk lärlarinna.	Ljungqvist, Elna, torparedotter.
Eriksson, Ellen, bondedotter.	Mannerström, Hulda, „
Eriksson, Engla, „	Melanders, Engla, styrmansdotter.
Eriksson, Zaida, „	Engberg, Magnus, egendomsägare.
Henriksson, Dina, kaptensdotter.	Hilén, Emil, dräng.
Hollstén, Helga, bondedotter.	Isaksson, Henrik, kaptensson.
Hollstén, Olivia, „	Karlsson, August, bonde.
Isaksson, Alina, kaptensdotter.	Karlsson, Hugo, bondeson.
Jansson, Elsa, tjänarinna.	Sjöstrand, Evert, bonde.

22

Hitis sångförening.

Ledare: F. F. Berglund, kantor.

Andersson, Emma, bondedotter.	Isaksson, Aina, bondvärdinna.
Eckholm, Augusta, sömmerska.	Isaksson, Emma, skeppareänka.
Fagerström, Aina, hushållerska.	Jakobsson, Emma, bondedotter.
Höglund, Selma, fiskaredotter.	Jansson, Ida, skepparedotter.

Mattsson, Mathilda, bondedotter.	Fagerström, Verner, handlande- son.
Mattsson, Olga, ”	Isaksson, August, bonde.
Röns, Hilda, sömmerska.	Jakobsson, Gustaf, fiskare.
Andersson, Gustaf, bondeson.	Nyström, August, skomakare.
Backlund, J. A., poststationsföre- ståndare.	Röns, Henrik Leander, torpare.
	Röns, Hugo Leander, torpareson.

19

Nagu sångkör.

Ledare: A. J. Lönnqvist, orgelnist.

Andersson, Wera.
Blomberg, Alina.
Blomberg, Emma.
Blomberg, Mia.
Eriksson, Hilda.
Fagerlund, Hanna.
Grandell, Elin.
Grandell, Hulda.
Henriksson, Alina.
Henriksson, Anna.
Henriksson, Senia.
Karlsson, Aina.
Karlsson, Mina.
Lindblom, Mimmi.
Lindell, Fanny.

Lindholm, Aina.
Westerholm, Charlotta.
Åberg, Hulda.
Österlund, Emilia.

Blomberg, Anton.
Blomberg, Axel.
Blomberg, Herman.
Erikssén, Emil.
Lindblom, Emil.
Lindblom, Karl.
Lönnqvist, Harald.
Mattsson, Emil.
Nordling, Axel.

28

Finströms sångförening.

Ledare: V. E. Lindström, folkskollärare.

Bergman, Ida, bondedotter.
Henriksson, Kristine, mejerska.
Jansson, Anna, bondedotter.
Jansson, Maria, ”
Johansson, Ida, ”
Markström, Mathilda, bondedotter.
Mattsson, Edla, bondedotter.
Mattsson, Ida, ”
Mattsson, Lina, ”
Nordlund, Mathilda, ”

Abrahamsson, Erik, bondeson.
Andersson, Erik, bonde.
Bamberg, Gustaf, torpareson.
Eriksson, Johannes, bondeson.
Jansson, Erik, ”
Jansson, Johan, bondeson.
Johansson, Johan, ”
Larsson, Johannes, bonde.
Lindström, Evert, folkskollärare.
Nordlund, K. J., bonde.

20

Arbetets Vänners i Helsingfors sångkör.

Ledare: Alarik Uggla, sånglärare.

Ahlström, Mathilda, kont.biträde.	Troskin, Alexandra, modist.
Bergström, Jenny, fröken.	Tötterman, Sanny, „
Björklund, Maria, brodös.	Vendelä, Bertha, fröken.
Dahlström, Onni, typograf.	Vesterlund, Anna, sömmerska.
Flytström, Aina, modist.	Vesterlund, Hilma, modist.
Forsander, Lydia, handelsbiträde.	Westerholm, Mina, fru.
Forsström, Jenny, modist.	Wilén, Ellen, kontorist.
Helin, Hulda, handelsbiträde.	
Henriksson, Fredrika, kassörska.	Bjon, A., folkskollärare.
Jansson, Fanny, bokbinderska.	Blomberg, K. G., orgelnistkandidat.
Järvenpää, Mathilda, handelsbiträde.	Dahlberg, Frans, kontorist.
Karlsson, Olga, fröken.	Dufva, Gustaf, „
Knief, Mimmi, handelsbiträde.	Duncker, O., byggmästare.
Korsström, Vera, emaljmalarinna.	Eriksson, Will., typograf.
Kuovikoski, Ida, sömmerska.	Holländer, Emil, „
Lindebäck, Elida, fröken.	Holmgren, F. A., kontorist.
Malmström, Hulda, hushållerska.	Huttunen, Paavo, „
Malmström, Ida, fröken.	Höckerstedt, Arth., „
Manninen, Anna, lärarinna.	Höckerstedt, V. E., „
Mattlin, Aina, kontorist.	Höglund, Hjalmar, fotografbiträde.
Nummelin, Alma, fröken.	Jefremow, J., byggmästare, vice dirigent.
Nyholm, Maria, bokbinderska.	Lindberg, Emil, kontorist.
Rejman, Hanna, typograf.	Lodman, Karl, skomakare.
Rönberg, Hilma, handelsbiträde.	Nordblad, K., fotograf.
Sandell, Amanda, fröken.	Nyberg, J. M. K., plåtslagare.
Schneidler, Ida, fru.	Nyholm, C. O., bokbindare.
Silfverblad, Elin, handelsbiträde.	Palenius, Alex., skomakare.
Sjöblom, Elin, typograf.	Sjögren, O., dekoratör.
Sjöblom, Emilia, „	Tötterman, Emil, typograf.
Sjöblom, Eva, bokbinderska.	Wainikainen, Karl, postiljon.
Sjöblom, Hanna, „	Åkerberg, Casimir, maskinritare.
Sjögren, Johanna, fru.	Öhborg, Olof, mekaniker.
Snellman, Olga, handelsbiträde.	Österlund, Hj., kontorist.
Stjernlund, Hulda, sömmerska.	

66

Arbetets Vänners i Tölö sångkör.

Ledare: Adolf Kronström, folkskollärare.

Ahlbäck, Edla, sömmerska.	Berglund, Irene, bokbinderska.
Ahlström, Selma, typograf.	Björkqvist, Aina, „
Annala, Fanny, fröken.	Eklöf, Ida, typograf.
Backlund, Lovisa, sömmerska.	Fagerholm, Hanna, fröken.

Fagerholm, Hulda, fröken.	Björkqvist, Valdemar, mekaniker.
Friman, Dagmar, bokbinderska.	Ekström, Waldemar, typograf.
Granqvist, Emmi, fru.	Engblom, Edvin, ”
Granström, Hilma, fröken.	Flink, Edvin, ”
Granström, Sigrid, kontorsbiträde.	Gahnström, Herm., perukmakare.
Hemming, Edith, sömmerska.	Granqvist, Wilhelm, typograf.
Hemming, Sally, ”	Holmström, Edvard, kontorist.
Hollo, Anna, ”	Holmström, Oskar, snickare.
Hollo, Fanny, bokbinderska.	Liljeröth, Nikolai, bokbindare.
Johansson, Hilda, fröken.	Lindqvist, Ernst, poliskammar- skrivare.
Johansson, Sanny, ”	Liukkonen, Otto, kemigraf.
Julin, Rosa, sömmerska.	Nyström, Elis, litograf.
Liljegren, Elin, fröken.	Viklund, Johannes, mekaniker.
Nyberg, Olga, typograf.	Westerlund, Emil, litograf.
Rönnqvist, Blenda, modist.	Ölund, Karl, arbetsledare.

Arbetets Vänners filialkör i Sörnäs.

Ledare: Frans Reitz, orgelnist.

Henriksson, Ada, kontorsbiträde.	Österdahl, Fanny, sömmerska.
Holmberg, Olga, typografelev.	Andersson, Emil, fabriksarbetare.
Ilmonen, Alina, kassörska.	Forsblom, Hugo, typograf.
Jakobsson, Fanny, fröken.	Gustafsson, Konrad, fabriksarb.
Johansson, Hanna, sömmerska.	Hellman, Hjalmar, fabriksarbetare.
Granqvist, Greta, kontorsbiträde.	Johansson, Frans, ”
Lindfors, Olga, fru.	Johansson, Johannes, industrisko- leelev.
Mattsson Anna, typografelev.	Lindqvist, Oskar, murare.
Nylund, Elin, sömmerska.	Mattsson, Johan, industriskoleelev.
Rönman, Ida, bokbinderska.	Mattsson, Julius, timmerman.
Sederholm, Augusta, typografelev.	Nordberg, Gustaf, typograf.
Skogman, Ida, målarska.	Pettersson, Henrik, byggmästare.
Stenberg, Maria, sömmerska.	Skutnabb, Theodor, fabriksarbet.
Sundström, Amanda, målarska.	Stanoffsky, Nikolaj, ”
Tält, Karin, bokbinderska.	Stenberg, Axel, ”
Westerlund, Ida, tryckerielev.	Störström, Hjalmar, ”
Wickholm, Olga, sömmerska.	Sundström, Karl, ”
Winter, Ingeborg, ”	
Ålberg, Edla, målarska.	

Arbetets Vänners sångkör i Ekenäs.

Ledare: J. A. Nordström, lärare.

Avellan, Aina, fotografibiträde.	Björklund, Anna, sömmerska.
Avellan, Anna, fröken.	von Bonsdorff, Ida, fru.

Ekholm, Ida, bokhandelsbiträde.	Berg, Johan, målare.
Holmberg, Hanna, folkskollärinna.	Bergman, Wilhelm, handskmakare.
Johansson, Ella, vävskoleelev.	Blomqvist, Axel, skomakare.
Lindberg, Betty, „	Boström, Emil, kontorsbiträde.
Lydman, Aina, fröken.	Ehrstedt, Axel, bokhållare.
Mannström, Sigrid, fröken.	Eiserman, Axel, kontorist.
Mietola, Hilma, vävskoleelev.	Ekholm, Wilhelm, bokhållare.
Nilsén, Julia, kontorsbiträde.	Frankel, Georg, fotograf.
Nylander, Jenny, fröken.	Holmström, Joel, folkskollärare.
Qvarnström, Fanny, sömmerska.	Kurtén, Henrik, farmaceut.
Rehnström, Hilda, handelsbiträde.	Lillman, Mikael, bokbindarlärling.
Rehnström, Matilda, fru.	Nyman, Johan, faktor.
Saxberg, Hilma, „	Sanngren, Oskar, byggmästare.
Stålberg, Ida, butiksbiträde.	Saxberg, Elis, handlande.
Sundqvist, Anna, sömmerska.	Sundvall, J., student.
Weckström, Ida, fru.	Söderholm, Emil, handskmakare.
Wiik, Rosa, sömmerska.	<u>Weckström, Emil, målare.</u>

Arbetets Vänners sångkör i Hangö.

Ledare: H. J. Renqvist, rektor.

Ahlgren, Anna, strykerska.	Åkerström, Edith, fröken.
Boman, Ida, fröken.	Öhman, Alexandra, „
Granberg, Fanny, kontorist.	Öst, Ebba, folkskollärrinna.
Grönqvist, Alma, kassörska.	
Grönqvist, Amanda, fröken.	Ekqvist, Konrad, tullvaktmästare.
Grönqvist, Mathilda, modist.	Engberg, Ivar, „
Hellsten, Hildur, fröken.	Hemming, Ferdinand, handelsbiträde.
Karlhunen, Hilja, postpraktikant.	Lindman, Alfred, filare.
Lindroos, Alma, handelsbiträde.	Lindman, Anton, målaregesäll.
Lundberg, Sigrid, sömmerska.	Nordström, Viktor, poliskonstapel.
Nyberg, Selma, butiksbiträde.	Nyberg, Ivar, musikelev.
Sahlström, Ingeborg, fröken.	Sahlström, Arthur, kontorsbiträde.
Vasström, Mimmi, sömmerska.	Törne, Fredrik, urmakare.
Verenius, Elin, strykerska.	Vigström, August, tullvaktmästare.
Vinsten, Aina, fröken.	<u>Öhman, Berndt, målaregesäll.</u>
Vinsten, Lydia, „	

Liljendals sångförening.

Ledare: V. Karlsson, kantor.

Ahlfors, Alma, folkskollärrinna.	Backman, Anna, småskollärrinna.
Andersson, Hilma, bondedotter.	Backman, Augusta, muraredotter.
Andersson, Wilhelmina, „	Backman, Fanny, mejerska.

Bruse, Hilma, sömmerska.	Abrahamsson, Edvard, snickare.
Emanuelsson, Ida, bondedotter.	Andersson, Toivo, bondeson.
Gustafsson, Hagar, sömmerska.	Backman, August, murare.
Hanson, Elin, bondedotter.	Emanuelson, Reinhold, bondeson.
Hanson, Fina, ”	Evertson, Evert, ”
Henriksson, Maria, ”	Gustafson, Gustaf, ”
Karlsson, Emma, skogvaktaredott.	Karlsson, Viktor, ”
Kullström, Irene, bondedotter.	Knutas, Werner, ”
Kung, Margret, mejeristdotter.	Kullström, Magnus, smedson.
Lindfors, Hanna, bondedotter.	Lindfors, Manne, bondeson.
Lindholm, Alma, bondedotter.	Lögbom, Oskar, skräddarelärling.
Lindholm, Olga, ”	Nyström, Abraham, bondeson.
Mårtensson, Gustava, ”	Nyström, Johannes, ”
Rantala, Ida, ”	Söderström, Julius, ”
Reiman, Maria, ”	
Söderström, Elin, ”	

36

*Pernå sångkör.**Ledare:* P. A. Lindholm, orgelnist.

Ellman, Johanna, klockringare-dotter.	Samgrén, Alfhild, folkskollärarinna.
Fredriksson, Fanny, godsägare-dotter.	Häggström, Karl, sågarbetareson.
Karlsson, Anna, telefonist.	Härkman, Ivar, inspektör.
Karlsson, Sofia, inhysesdotter.	Karlsson, Karl, snickare.
Lindholm, Jenny, fru.	Larsson, Ferdinand, sågställareson.
Sandbäck, Emilia, ackuschörska.	Lindholm, P. A., orgelnist och klockare.
Sandbäck, Wilhelmina, inhyses-dotter.	Lindström, Oskar, snickare.
	Sandbäck, Emil, stuvare.

15

*Söderveckoski allmogesångförening.**Ledare:* J. Forsberg, lärare.

Åhrenberg, Edith Augusta, lant-handladedotter.	Andersson, And. Alfred, timmerman.
Frejborg, Mathilda Sofia, bondedotter.	Bergström, Karl August, bonde.
Hartzell, Maria Mathilda, mejerska.	Frejborg, And. Wilh., bondeson.
Stigman, Emma, väverska.	Frejborg, Joh. Alfred, ”
Stjernberg, Amanda Sofia, sömmerska.	Holmström, Karl Aug., ”
	Lampenius, Karl Oskar, landbondeson.
	Lampenius, Karl Wilh., ”
Adolfsson, Aug. Wilh., bondeson.	Wickström, Viktor Rudolf, ”

14

Esbo allmogekör.

Ledare: Werner Karsten, folkhögskollärare.

Aspelin, Amalia, mejerska.	Strandberg, Hanna, bondedotter.
Bergström, Mathilda, rusthållared.	Sundstedt, Evelina, rusthållared.
Eklund, Elin, tjänarinna.	Veurlander, Aina, ..
Engman, Aina, rusthållaredotter.	Veurlander, Elin, ..
Engman, Elin, rusthållaredotter.	
Forsberg, Anna, ambulatorisk lä- rarinna.	Engman, Frans, rusthållareson.
Forsberg, Evelina, bondedotter.	Grönholm, Fredrik, snickare.
Forsberg, Ida, folkskollärlarinna.	Gyllström, Karl, arbetare.
Forsberg, Ida, nybyggaredotter.	Hellström, Edvard, arrendatorsson.
Forsberg, Lovisa, ambulatorisk lä- rarinna.	Hellström, Otto, ..
Forsberg, Matilda, bondedotter.	Juslin, Bernhard, bondeson.
Fredriksson, Irene, rusthållared.	Juslin, Edvard, lanthandlande.
Hagbom, Hanna, folkskollärlarinna.	Lusenius, Alexander, skomakare.
Johansson, Mathilda, sömmerska.	Nymalm, Gösta, rusthållareson.
Juslin, Signe, rusthållaredotter.	Rinne, Oskar, urmakare.
Lundell, Fanny, fröken.	Veurlander, Magnus, rusthållare- son.
Selenius, Elin, rusthållaredotter.	Veurlander, Werner, ..

33

Helsinge-Malmby blandade kör.

Ledare: Viktor Allardt, folkskollärare.

Blomqvist, Berta, fröken.	Blomqvist, Edvard, filosofie ma- gister.
Blomqvist, Fanny, fru.	Forselius, Magnus, inspektör.
Dahlgren, Hilda, lärarinna.	Holmström, Emil, kronolänsman.
Dahlström, Issi, kontorist.	Lindholm, Sixtus, förvaltare.
Dahlström, Tycke, fröken.	Markelin, Artur, possessionat.
Eklund, Thekla, ..	Markelin, Elis, rusthållareson.
Holmström, Rosa, fru.	Markelin, Janne, possessionat.
Karlsson, Amanda, kassörska.	Nyberg, Carl, restauratör.
Kosonen, Ella, kontorist.	Nyström, Adolf, konditor.
Lindström, Emmy, fröken.	Rancken, Elis, possessionat.
Lundell, Gerda, ..	Rautell, Alfons, kronolänsman.
Nyström, Evy, lärarinna.	Waselius, Hjalmar, rusthållareson.
Waselius, Irene, fröken.	Wickman, Albert, järnvägstjänste- man.
Wickman, Elin, ..	Åberg, Fridolf, ..
Winberg, Hulda, ..	

Ahlbäck, Anton, rusthållareson.

30

*Kyrkslätt sångförening.**Ledare:* Henrik W. Warelius, agronom.

Dannberg, Aina Maria, bonde-dotter.	Broman, Edv., folkskollärare.
Holmström, Sigrid Dagmar, skräddaredotter.	Dannbäck, Edvard Arvid, bonde-son.
Jansson, Ina Mathilda, bonde-dotter.	Degerholm, Otto Wilhelm, folkskollärare.
Korkman, Aina Maria, rusthållare-dotter.	Engberg, Herman Walfrid, inspektör.
Lindfors, Emmy Johanna, torpare-dotter.	Ernsten, Johannes Konstantin, skomakare.
Lönnberg, Emilia Augusta, bonde-dotter.	Johansson, Otto Reinhold, villaägare.
Lönnberg, Maria Elisabeth, hemmansvärdinna.	Lönnberg, August Sigfrid, bonde-son.
Röman, Elin Emilia, rusthållare-dotter.	Sundqvist, Johan Emil, folkskollärare.
Sundqvist, Hilma Olivia, bonde-dotter.	Sundqvist, Karl Arvid, bondeson.
Vik, Tekla Matilda, folkskollärarinna.	Warelius, Henrik Wilhelm, agronom.
Warelius, Selma Wilhelmina, fru.	Winell, August Napoleon, folkskollärare.

22

*Tvärminne sångförening.**Ledare:* Anna Hägert, lärarinna.

Falk, Eva, skepparedotter.	Grabber, Anian, lotsson.
Grabber, Hilda, lotsdotter.	Grabber, Reinhold, lotslärling.
Hägert, Agnes, lärarinna.	Holmberg, Adolf, torpareson.
Lindqvist, Hilda, fiskaredotter.	Holmberg, Herbert, bondeson.
Lindström, Sofia, sömmerska.	Sandvall, Albert, fiskareson.
Sanngren, Fanny, lärarinna.	Stenlund, Gustaf, fiskare.
Westerberg, Hulda, lotsdotter.	Österberg, Axel, lotsson.
Westerholm, Hilda, fiskaredotter.	Österberg, Thomas, sjöman.
Österlund, Aina, lotsdotter.	Österlund, Richard, lotslärling.
Österlund, Ida, „	

19

*Snappertuna sångförening.**Ledare:* Otto Thierbach, kapellmästare.

Ahlblad, Jenny, sömmerska.	Bäcklund, Anna, hemmansägared.
Broman, Lydia, lanthushållared.	Bäcklund, Hilda, „

Bäcklund, Hilma, hemm.ägared:r.	Broman, Frithiof, skomakare.
Bäcklund, Ines, ..	Broman, Joel, jordbrukare.
Edelberg, Jenny, sömmerska.	Bussman, Karl, orgelnist.
Fagerström, Anni, lanthushållared.	Bäcklund, Thure, lanthushåll:son.
Fagerström, Hilma, ..	Fagerström, Ernst, jordbrukare.
Gröning, Hilda, sömmerska.	Fagerström, Thure, hemmansägare.
Kullberg, Hulda, lanthushållared.	Renström, Algott, lanthushållare- son.
Lundström, Erika, ..	Strandström, Hugo, ..
Lundström, Julia, sömmerska.	<u>Söderholm, August, landbondeson.</u>
Sundström, Alexandra, ..	

23

Ingå sångförening.

Ledare: M. Hollmerus, possessionat.

Biström, Agnes, bondedotter.	Törnaros, Alma, folkskollärarinna.
Biström, Ida, ..	Österholm, Ines, sömmerska.
Biström, Vynny, ..	
Bredenbergs, Anna, lotsdotter.	
Bredenbergs, Cessa, ..	Berglund, August, bondeson.
Damén, Jenny, bondedotter.	Berglund, Sven, ..
Grönholm, Irene, ..	Dahlman, Karl, landbondeson.
Ilander, Ingrid, handladedotter.	Hindersson, Ivar, bondeson.
Lindvall, Alina, bondedotter.	Hinström, Richard, ..
Lindvall, Irene, ..	Nyman, Richard, ..
Oljemark, Alina, ..	Oljemark, Karl T., folkhögskole- föreståndare.
Sonntag, Irene, torparedotter.	Weckström, Alfons, agronom.
Söderling, Ida, bondedotter.	<u>Winqvist, Johan, bondeson.</u>
Tallberg, Lydia, ..	

25

Hembygdens Vänners sångkör, Tenala.

Ledare: Anna Rosqvist, fröken.

Blomqvist, Aina, ambulatorisk lä- rarinna.	Lindholm, Hulda, rusthållaredotter.
Boman, Elin, bondedotter.	Lindström, Ida, tjänarinna.
Ekbom, Amanda, handelsbiträde.	Lönnroth, Selma, torparedotter.
Ekholm, Anna, tjänarinna.	Mårtenson, Anna, fröken.
Frelander, Anni, fröken.	Mårtenson, Gerda, ..
Frelander, Rosa, folkskollärarinna.	Nyström, Aina, bondedotter.
Helenius, Amanda, torparedotter.	Rehn, Olga, ..
Himberg, Sofia, rusthållaredotter.	Wikman, Ida, torparedotter.
Lignell, Amanda, torparedotter.	Winberg, Alexandra, torparedotter.
Lindholm, Elin, ambulatorisk lära- rinna.	
	Boström, Klas, bondeson.
	Ekholm, Werner, bondeson.

Friman, Axel, skräddarelärling.
 Friman, Oskar, skräddaregesäll.
 Himberg, Karl, student.
 Holmström, Johan, bondeson.
 Höglund, Karl, skomakarelärling.
 Isaksson, Karl, bruksarbetare.
 Kivin, August, dräng.
 Lignell, Oskar, torpareson.

Nyberg, Otto, bondeson.
 Nyberg, Wilhelm, „
 Rehn, Gustaf, „
 Sandberg, Karl, torpare.
 Sandvik, Anders, arbetsledare.
 Wikman, Ivar, torpareson.
 Öhrmark, August, bondeson.
 Österlund, Johan, bruksarbetare.

37

Arbetets Vänners sångkör, Wiborg.

Ledare: Anna Wärmhjem, fröken.

Björndal, Ester, kontorist.
 Blom, Alina, „
 Brandt, Alina, massör.
 Bäckman, Olga, kontorist.
 Damsten, Anna, kassörska.
 Damsten, Mimmi, handelsföreståndarinna.
 Käcklund, Bertha, fröken.
 Kärkkänen, Emilia, lärarinna.
 Landstedt, Emilia, telefonist.
 Lund, Adele, „
 Lundberg, Augusta, handlande.
 Palonen, Lydia, fru.

Svendblad, Julia, kontorist.
 Wahlroos, Fanny, „
 Brandt, Julius, kontorist.
 Damsten, Otto, järnvägsbokhållare.
 Diehl, Karl, kontorist.
 Elfström, Rudolf, urmakare.
 Granit, Alfred, banktjänsteman.
 Holmlund, Karl, kontorist.
 Laakko, Woldemar, kontorist.
 Michelsson, Edvard, „
 Morberg, Anton, filare. „
 Strandholm, Karl, kontorist.

24

M a n s k ö r e r.

Nykarleby bondgossars sångartioffa.

Ledare: M. W. Froste, folkskollärare.

Ahlnäs, Wilhelm, bondeson.
 Björkman, Jakob, „
 Finström, Karl, bagare.
 Korsman, Konstantin, snickare.
 Sigfrids, August, arbetare.
 Sigfrids, Johannes, „
 Sigfrids, Wilhelm, barnalärare.

Smeds, Henrik, bondeson.
 Solfvin, Hugo, musikanter.
 Sundberg, Oskar, skräddare.
 Wik, Jakob, bondeson.
 Wik, Johannes, „
 Wik, Johannes, „

13

Korpus.

(Åbo typografkvartett.)

Ledare: Johan Lundén, orgelnist.

Bärlund, August Viktor, typograf.	Grönroos, Julius Ossian, typograf.
Ekman, Johan Leopold, „	Hagman, Karl Fridolf, „
Franck, Ivar Emil, „	Johansson, Frans Hjalmar, „

6

*Arbetets Vänners i Helsingfors manskôr.**Ledare:* Alarik Uggla, sånglärare.

Adamsson, Gustaf, fältväbel.	Kronström, A., folkskollärare.
Blomberg, K. G., orgelnistkandidat.	Lindberg, Emil, kontorist.
Dahlberg, Frans, kontorist.	Londman, Karl, skomakare.
Dufva, Gustaf, „	Nordblad, K., fotograf.
Duncker, H., byggmästare.	Nordblad, Willh., kontorist.
Eriksson, Wilhelm, typograf.	Nyberg, C. F., restauratör.
Hammaren, John, urmakare.	Nyberg, J. M. K., plåtslagare.
Holländer, Emil, typograf.	Palenius, Alex., skomakare.
Holmgren, F. A., kontorist.	Rosenberg, Emil, handelsbiträde.
Holmgren, Oskar, handelsbiträde.	Sjögrén, O., dekoratör.
Huttunen, Paavo, kontorist.	Tötterman, Emil, typograf.
Höckerstedt, Arthur, kontorist.	Wainikainen, Karl, postiljon.
Höckerstedt, V. E., „	Åkerberg, Casimir, maskinritare.
Jefremov, J., byggmästare.	Österlund, Hjalmar, kontorist.

28

*»Kamraterna», Helsingfors.**Ledare:* V. Liukkonen.

Ekberg, O., maskinmästare.	Liukkonen, O., kemigraf.
Gahnström, C. H., perukmakare.	Stenberg, E., mekaniker.
Holmström, Edvard, kontorist.	Westerlund, Emil, litograf.
Holmström, F., stentryckare.	Ölund, K., arbetsledare.
Holmström, O., snickare.	

9

*Lovisa Frivilliga Brandkårs kôr.**Ledare:* Gustaf Hoppendorff, musiker.

Blomster, Wilhelm, bagare.	Eriksson, Anders, smed.
Bärlund, Voldemar, skräddare.	Forsman, Frans, arbetare.
Citron, Gustaf, målare.	Hansson, Karl Henrik, fabrikkôr.

Hoppendorff, Gustaf, musiker.	Lönblad, Valdemar, sjöman.
Johansson, Alexander, möbeltapetsereare.	Sneckendahl, Johan, korkarbetare.
Jumppanen, Anders, skorstensfej.	Stenberg, Axel, typograf.
Karlsson, Karl, snickare.	Ström, Egil, urmakare.
Kvist, Karl, skräddare.	Strömberg, Johan, smed.
Lahtonen, Johan Wilhelm, målarmästare.	Veckman, Karl, skolaris.
	Öfverlund, Fridolf, kopparslagare.

19

*Pyttis manskör.**Ledare:* Karl M. Hildebrand, folkskollärare.

Cederlund, Emil, bondeson.	Länsmans, Viktor, bondeson.
Danielsbacka, Edvard, bondeson.	Roskvist, Emil, arbetare.
Danielsbacka, Karl, bondeson.	Råback, Berndt, dräng.
Häggbom, Herman, arbetare.	Båback, Evert, bondeson.
Knape, Robert, skrädderiarbetare.	Viiala, Viktor, ..
Länsmans, Theodor, bondeson.	

11

*Akademiska sångföreningen, Helsingfors.**Ledare:* G. Sohlström, j. u. kandidat.

100 medlemmar.

*K v i n n o k ö r e r.**Korpo Flick-kör.**Ledare:* Selma Björklund, folkskollärarinna.

Ekström, Berta, bondedotter.	Lilja, Selma, bondedotter.
Eriksson, Alva, fröken.	Lundström, Jurinda, bondedotter.
Henriksson, Julia, bondedotter.	Madsén, Anna, sjökaptensdotter.
Holmberg, Milda, sjökaptensdotter.	Mickelsson, Eufemia, bondedotter.
Jahnsen, Anna, bondedotter.	Mickelsson, Tilda, ..
Jakobsson, Selinda, ..	Nyroos, Eva, ..
Jansén, Olga, sjökaptensdotter.	Pennström, Lydia, ..
Johansson, Olga, bondedotter.	Petterson, Sofi, ..
Karlström, Anna, ..	Tengström, Naima, ..
Karlström, Ida, ..	Tengström, Selinda, ..
Karlström, Zaida, ..	Troberg, Hulda, ..
Lagström, Julia, sjökaptensdotter.	Vikström, Alin, ..

24

*Arbetets Vänners Fruntimmerskör, Helsingfors.**Ledare:* Alarik Uggla, sånglärare.

Ahlström, Mathilda, kont.biträde.	Rönnberg, Hilma, handelsbiträde.
Bergström, Jenny, modist.	Sandell, Amanda, fröken.
Dahlström, Onni, typograf.	Schneider, Ida, fru.
Helin, Hulda, handelsbiträde.	Sjöblom, Elin, typograf.
Henriksson, Fredrika, kassörska.	Sjöblom, Emilia, „
Jansson, Fanny, bokbinderska.	Sjöblom, Hanna, bokbinderska.
Karlsson, Olga, fröken.	Sjögren, Johanna, fru.
Knief, Mimmi, handelsbiträde.	Stjerlund, Hulda, sömmerska.
Löfdahl, Mathilda, fröken.	Tötterman, Sanny, modist.
Mathlin, Aina, handelsresande.	Wendelin, Anna, bokbinderska.
Nummelin, Alma, bokbinderska.	Westerholm, Wilhelmina, fru.
Nyholm, Maria, „	Westerlund, Anna, sömmerska.
Reiman, Hanna, typograf.	Westerlund, Hilma, modist.

26

*Sjundeå sångförening.**Ledare:* Hanna Lille, fröken.

Boxström, Viktoria, folkskollärrinna.	Nylund, Adéle.
Ekström, Aina.	Packalén, Alina.
Hirn, Augusta.	Sarlin, Stansa.
Hjelt, Alexandra.	Sonck, Julia, folkskollärrinna.
Liljefors, Hilda.	Sundholm, Inex.
Lindholm, Erika.	Söderberg, Anna.
Linderoos, Greta.	Wassholm, Erika, ambulatorisk lärrinna.
Nederström, Elin.	Wikström, Alina.
Nordberg, Elin, folkskollärrinna.	

17

Åbo damkör.

20 medlemmar.

*Hornkapell.**Kronoby hornseptett.**Ledare:* P. Lybäck, orgelbyggare.

Broända, John, bonde.	Lybäck, P, Vihe, bondeson.
Byskata, Anders, bondeson.	Riska, John, timmerman.
Lybäck, J. A., t.f. orgelnist.	Snåre, M. Vilhelm, bagare.
Lybäck, P., orgelbyggare.	

7

*Åbo F.B.K:s musikkapell.**Ledare:* G. Herold, musiker.

Forsman, A., bokhållare.	Lindgren, K., ritare.
Forsman, H., arbetare.	Lundén, K., orgelnist.
Gahnström, K., bokhållare.	Palin, O., klockareelev.
Heljander, J., ritare.	Pernell, P., arbetare.
Herold, A., läroverkselev.	Salin, K., bokhållare.
Huggman, H., snickare.	Toivonen, K., skomakare.
Kajander, K., kakelarbetare.	<u>Wikström, K., arbetare.</u>

14

*Reso Landtmannaförenings hornkapell.**Ledare:* E. Gustafsson.

Hellsten, Frans, gårdsson.	Nikulin, Oskar, timmerman.
Hellsten, Karl, „	Nummelin, Karl, skomakare.
Kajander, Johan, timmerman.	Nummelin, Otto, „
Lindberg, Gustaf, torpareson.	

7

*Pargas F.B.K:s hornkapell.**Ledare:* C. Mouton, kapellmästare.

Bergman, Hjalmar, hemmansägareson.	Karlsson, Evert, hemmansägareson.
Bergman, Olof, hemmansägareson.	Karlsson, Johan, „
Bergman, Svante, „	Karlsson, Johannes, bergsprängare.
Hermansson, Herman, „	<u>Karlsson, Stefanus, hemm.ägares.</u>
Holmström, Gidion, „	

9

*Kimito hornkapell.**Ledare:* K. J. Sonck, agronom.

Ekholm, fabrikant.	Johansson, dekorationsmålare.
Ekman, befallningsman.	Nordberg, kontorist.
Ekman, kontorist.	Nordström, kontorist.
Dahl, doktor.	Petersén, mejeriägare.
Dahl, studerande.	Sonck, agronom.
Jansson, possessionat.	<u>Wrede, friherre, godsägare.</u>

12

*Helsingfors F.B.K:s musikkapell.**Ledare:* S. Wendelin, överkonduktör.

Hallén, Albert, kontorist.	Rudnäs, Hugo, byggmästare.
Keinänen, Aug., guldsmed.	Sjöblom, Karl, typograf.
Levander, Oskar, typograf.	Tilly, Hjalmar, „
Nikolajeff, N., glasmästare.	<u>Westerman, Karl, snickaremästare.</u>

8

*Järnvägsarbetares musikförening, Helsingfors.**Ledare:* Aug. Salo, magasinsskarl.

Grönberg, Arthur W., gjutare.	Salin, Karl Aug., filare.
Helminen, Karl A., målare.	Salo, Aug., magasinsskarl.
Lindqvist, K., senatsvaktmästare.	Strömberg, Frans, filare.
Lindroos, Viktor, filare.	Söderman, Emil, „
Lundström, J. Edv., ritare.	

9

*Borgå stads hornkapell.**Ledare:* K. F. Lindén, kapellmästare.

Bergman, Gideon, skrivare.	Lindholm, Lennart, snickare.
Björklund, Axel, snickare.	Lindqvist, Fredrik, skomakare.
Eklund, Karl, tobaksarbetare.	Schyllberg, Carl, mekaniker.
Lindén, K. F., kapellmästare.	

7

*Pernå hornsextett.**Ledare:* Gustaf Hoppendorff, musiker.

Andersson, August, landbondeson.	Karlsson, Karl, snickare.
Andersson, Herman, „	Karlsson, Otto, „
Andersson, Viktor, landbondeson.	Lindholm, P. A., orgelnist.
Bernhard, Berndt, mejerist.	<u>Lindström, Oskar, snickare.</u>

8

*Sibbo Kyrkoby hornkapell.**Ledare:* K. F. Lindén, kapellmästare.

Enholm, Ivar, bonde.	Lindroos, Richard, bonde.
Falk, Ernfred, rusthållareson.	Malmström, Magnus, rusthållares.
Forsström, Fredrik, bleckslagare.	Udd, Oskar, landbondeson.
Lindholm, Fredrik, arbetare.	<u>Ådahl, Walfred, bondeson.</u>

7

*Ekenäs F.B.K:s hornseptett.**Ledare:* Otto Thierbach, kapellmästare.

Berg, Julius, smedlärning.	Lindholm, Karl, snickarelärning.
Dannström, Otto, sättarelev.	Pihlström, Valter, arbetare.
Göthberg, Karl, skräddarelärning.	Wikström, Oskar, snickarelärning.
Holmlund, Karl, typograf.	

7

*Borgå arbetareförenings sångkör.¹**Ledare:* Ossian Wichmann, direktor för döfstumskolan i Borgå.

Ahnbäck, Elin, hattsömmerska.	Boström, Viktor, snickare.
Björklund, Augusta, „	Didriksson, J. A., skräddare.
Blomqvist, Alina, „	Kristen, K., smed.
Blomqvist, Hanna, „	Lindfors, Adolf, bagare.
Bärlund, Olga, sömmerska.	Lindfors, Karl, „
Eriksson, Lydia, hattsömmerska.	Löfgren, Hjalmar, „
Rosqvist, Hilda, sömmerska.	Rosenström, Emil, dekorations-
Sandberg, Olga, „	målare.
Wadenström, Karin, hattsömmerska.	Sandell, Alfred, handelsbiträde.
Weckman, Elin, hattsömmerska.	Schenck, Ferdinand, barberare.
Welander, Fanny, „	Stenström, Mikael, snickare.

21

¹ Tillkommen efter anmälningstidens utgång.

REGLER FÖR INÖVNING AV KÖRER.¹

1. Om kördirigenten icke är en van musiker, som obehindrat läser, sjunger eller spelar från bladet, bör han före inövningen av en sång lära denna utantill, såväl i dess helhet som varje stämma för sig. Hans ögon få ej ständigt vara bundna av noterna, och allraminst får han själv begå något fel vare sig i sång eller spel.²

2. Vid inövandet är ett piano att föredraga framför varje annat instrument. Ett harmonium är en mycket dålig ersättning därför.

3. Se till att instrumentet alltid är väl stämt; ett ostämt instrument missleder de sjungande och gör körens intonation osäker och oren.

4. Om körmedlemmarna hava någon vana att sjunga från bladet (prima vista), och den sång som skall inövas är lätt, så bör anföraren åtminstone göra ett försök att genast låta alla stämmor sjunga tillsammans. Understöd då vid svårare ställen kören med instrumentet, och avbryt icke de sjungande för andra fel än sådana, vilka verkligen omöjliggöra fortsättandet.

5. Har försöket lyckats helst något så när, så upprepa det, efter att hava rättat de svåraste felen; öva först därefter i detalj de enskilda ställen (resp. stämmor), vilka icke heller nu lyckats väl. Sådant är en god övning och leder inom kort tid till uppmuntrande resultat.

6. Vid inövningen av de enskilda stämmorna är följande att iakttaga:

a) Låt de sjungande så mycket som möjligt taga sig fram på egen hand; understöd dem på instrumentet genom att sakta angiva ackorderna, men spela *icke* stämmans melodi med, annat än om och när detta verkligen är nödvändigt. Gör detta åtminstone aldrig starkt, aldrig starkare än att de sjungandes röster därunder tydligt höras. Äro de mycket litet försigkomna, så spela eller sjung för dem varje fras *innan* de själva få sjunga den. — Spela till sist alla övriga stämmor med, för att på för-

---

¹ Ur Svenska Folkskolans Vänners Musikbibliotek, Ser. A, Första häftet, Helsingfors 1891.

² Märk väl, att även på det bäst stämda harmonium intonationen genast blir svävande, om trampningen icke sker med största regelmässighet (t. ex. om bälgarna nedtrampas endast till hälften, o. s. v.).

hand vänja de sjungande vid samsången; markera härvid tydligt de insatser av andra stämmor, vilka ske på annan tidsdel än den stämmas, som för tillfället övas.

b) Att slutligen låta genomsjunga stämman ensam för sig, utan något stöd av instrumentet, kan visserligen vara nyttigt för deklamationens och fraseringens skull; tro dock icke att den musikaliska säkerheten vinner något synnerligt härpå. I många fall finnas i den enskilda stämman i och för sig lätta ställen, vilka bliva svåra då övriga stämmor tillkomma, likasom det även tvärtom finnes i och för sig svåra ställen, vilka först genom harmoniföljden bliva begripliga och därigenom lättare att utföra.

c) Öva aldrig mera än ett kort stycke — 4 à 8 takter — i sänder; ingen stämma bör ansträngas, ingen lämnas sysslolös en längre tid; alla böra de så snart och så ofta som möjligt få pröva resultatet av sina ansträngningar. Härigenom undviks trötthet, upprätthålles intresset och vinnas tid.

d) Tag aldrig om en lång sats, för att rätta ett enda fel; tag endast vad som är absolut nödvändigt för sammanhanget, och — framförallt — säg därförinnan tydligt, klart och kort vari felet bestod.

e) Om en stämma består av olika elementer, d. v. s. av personer som äga dels större dels mindre vana och förmåga i sång, så låt åtminstone icke alltid de förra lida för de senares fel; m. a. o.: öva de senare då och då särskilt.

f) Se till att alla hämta andan på samma gång och så ljudlöst, att åhöraren märker det endast av den korta paus som därigenom uppstår, och angiv redan före övningens början de ställen, där sådant kan ske.

Lämpliga ställen för andhämtning äro av tonsättaren utsatta *pauser*, och, där sådana icke finnas, *skiljetecken* i texten. — Är det för långt till nästa skiljetecken, så andas åtminstone aldrig mitt i ett ord, icke heller emellan två ord, vilka höra nära tillsammans. Sjung t. ex. *aldrig*: »och jungfrun hon går i dansen med [röda gullband]; sjung *hellre*: »i dansen| med röda» o. s. v., men *helst* hela frasen i ett sammanhang.

Tät andhämtning är överhuvudtaget endast en ovana, som med någon bestämdhet från anförarens sida lätt kan avhjälpas. Även ovana korister *kunna* — om de tvingas därtill — komma tillrätta med ett kvantum luft i dubbelt längre tid än de själva inbilla sig.

g) Rätta omsorgsfullt de intonationsfel, vilka redan nu äro märkbara; gör detta med korta och bestämda anvisningar, t. ex. »sjung giss högre!» — »sjung b lägre!» o. s. v. Om endast en eller par av de sjungande göra sig skyldiga till sådana fel, så giv anvisningen så, att icke de övriga taga den åt sig och — även de — höja eller sänka en ton, som förut var riktig, ty då »bliver den sista villan värre än den första.

h) Använd den största omsorg på ett redigt och korrekt *uttal av texten*, ty härför beror icke blott möjligheten för åhöraren att uppfatta denna, utan även i väsentlig grad körklangens skönhet.

Akta först och främst på det rätta uttalet av vokalerna, framför allt av vokalen *a*. Utom att ett oriktigt uttal av detta ljud verkar särdeles vidrigt, så betingar det rätta uttalet härav även i väsentlig grad ett riktigt användande av sångorganerna; sjunger man »i gommen», så närmar sig *a*-ljudet ett *å*-ljud; sjunger man »i näsan», närmar det sig *ä*-ljudet. Giv akt på övriga vokaler särskilt vid höga sopran- och tenortoner samt vid låga alt- och bastoner. Se vidare till att vokalljudet icke förändras, då flere toner sjungas på samma stavelse.

Inskärp på det noggrannaste att en ton får »hållas ut» endast på vokalen; att göra detta på konsonanterna *l*, *m*, *n* eller *r* är ytterligt fult, på de övriga helt enkelt omöjligt.

Då sålunda de konsonantljud, vilka förekomma mellan två vokaler, måste sammanträngas på kortast möjliga tid, så böra de i stället erhålla den största möjliga tydlighet och skärpa. Giv t. ex. akt på huru otydligt *d*-, *l*- och *r*-ljuden frambringas av de flesta sjungande, utan att de själva ha en aning därom; det helt enkelt tydliga skall till en början nästan alltid förefalla dem överdrivet. Låtsä icke därom, utan stanna allt emellanåt vid något enskilt ord och låt sjunga om det gång på gång, tills det rätta kommer fram.

7. Sedan varje stämma blivit övad 4 à 8 takter framåt, vidtager sam-sången. Hava de sjungande mindre vana, eller är stället svårt, är det skäl att först taga stämmorna parvis, icke alltid sopran och alt, tenor och bas, utan även alt efter omständigheterna sopran och bas, alt och tenor, eller sopran och tenor, alt och bas. Härefter kan den fyrstämmiga sam-sången begynna.

8. Avbryt icke för varje fel, men sätt ögonblickligen ett märke i noterna på varje ställe där ett sådant förekommer. Hava många fel begåtts, så anmärk¹ efter första genomjungningen endast de värsta av dem och öva de ställen, där de förekommit, i detalj och så grundligt, att någon osäkerhet ej vidare kommer i fråga. Gör efter andra genomjungningen (av hela satsen) alla anmärkningar, som ytterligare äro av nöden (däribland om nyanserna), och tag så det hela ännu engång. — Fortsätt sedan på

¹ Här begynna de egentliga svårigheterna för den ovane dirigenten. Att ett fel begåtts, är icke svårt att märka, men att genast kunna giva besked om vari det består och i vilken stämma det förekommit, förutsätter vana och rutin. De nödvändigaste förutsättningarna härför äro harmonisk kunskap och strängt iakttagande av regeln I; vidare spänd uppmärksamhet, kallblodighet och sinnesnärvaro under övningarna.

samma sätt med omväxlande stämövning och samsång tills kompositionen i sin helhet är genomgången.

9. Angiv före varje omtagning med största noggrannhet och tydlighet det ställe, varifrån de sjungande skola begynna. Härigenom undviks trassel och sparas tid. Låt till förekommande av all otydlighet kören numrera takterna; den första *hela* takten gäller då som N:o 1 (*icke* upptakten).

10. Vid alla hittills nämnda övningar böra de sjungande få *sitta*.

11. Härefter bör instrumentet kunna undvaras, utom då korrigerings av intonationen behöves. Rörande intonationsfel bör ihågkommas, att de icke nödvändigtvis hava till orsak, att en stämma »sjunger falskt». Fyra stämmor kunna »sjunga rent» var för sig och dock åstadkomma en oren samklang; vid samsång gäller det icke blott att »sjunga rent», utan framförallt att *temperera väl*.¹

12. Vid de följande övningarna bör dirigenten, stående framför kören, ange takten. Härvid är att iakttaga:

a) Slå takten *riktigt!* Slagen äro följande:

För tvådelad	takt:	1:sta nedåt, 2:dra uppåt.
„ tredelad	„	1:sta nedåt, 2:dra åt höger, 3:dje uppåt.
„ fyrdelad	„	1:sta nedåt, 2:dra åt vänster, 3:dje åt höger, 4:de uppåt.
„ sexdelad	„	1:sta nedåt, 2:dra och 3:dje med korta slag åt vänster, 4:de åt höger, 5:te och 6:te med korta slag uppåt.
„ niodelad	„	1:sta, 4:de och 7:de såsom i tredelad, men med tillägg av två korta slag för varje.
„ tolvdelad	„	1:sta, 4:de, 7:de och 10:de såsom i fyrdelad med samma tillägg som ovan.

De sällsynta fem- och sjudelade taktarterna behandlas, den förra såsom en addition av tre- och tvådelad, den senare av fyr- och tredelad (även tvärtom).

Vid ett fermt höjes taktpinnen och stannar orörlig; dess slut anges med ett kort slag.

Börjar sången med upptakt, så begynner anföraren med att slå den takt-del, av vilken den första noten utgör en del.

Den ovane dirigenten tillrådes att i allt hithörande anställa grundliga övningar framför spegeln, ävensom att före varje repetition genomläsa de sånger, som skola inövas, och samtidigt slå takten därtill.

¹ Se härom undert:s »Lärobok i Allmän Musicklära och Analys», I:sta kursen, Kap. X.

b) Slå takten *tydligt!* Hög armen så högt, att alla sjungande se varje taktslag; använd för själva rörelserna endast *handleden*, på sin höjd underarmen, men aldrig överarmen.

13. Utarbета nyanserna väl. Matta nyanser göra föredraget monotont, överdrivna affekterat; i vardera fallet framstår kompositionen i falsk belysning. Utarbета till först de enkla kontrasterna: *f* och *p*¹), sedan *mf* och *mp*, därefter *ff* och *pp*. De båda sistnämnda fordra nämligen av de sjungande större vana i att behärska rösten: se väl till att *ff* aldrig blir gällt eller skrälande, *pp* aldrig otydligt; av alla nyanser förutsätter den sistnämnda det noggrannaste textuttal. Utarbета vidare med största omsorg varje crescendo och diminuendo. Inprägla först och främst hos de sjungande den gamla praktiska regeln, att *cresc.* betyder *p*, *dimin.* *f* (d. v. s. det förra bör begynna svagt, det senare starkt²); vidare att i förra fallet stegringen, i senare fallet avtagandet bör ske jämt och småningom, icke häftigt eller plötsligt. Gör icke för mycket av det över en lång not stundom förekommande tecknet < >. Minns även att *sf* eller *fz* icke alltid betyder *f*, utan: starkare än föregående och efterföljande.

14. Håll strängt på en riktig och precis rytm, först och främst på noternas rätta längd. Särskilt är härvid att observera *upptakten*, noter *före pauser* och noter *med punkt*. De vanligast förekommande felen i sistnämnda avseende äro att de sjungande förlänga punkterna efter fjärdelar och förkorta dem efter åttandedelar. Det förra felet är jämförelsevis lätt avhjälpt, det senare tarvar ständiga rättelser och får aldrig lämnas oanmärkt, ty intet fel förlamar och förslappar rytmen i högre grad än detta. Kom väl i håg att punkterna (efter åttandedelar) i *marschartade* sånger alltid böra vara något längre än de matematiskt taget betyda. I dylika sånger böra vidare de starka taktdelarna kraftigt markeras.

15. Välj *tempot* med största omsorg. Om metronomsiffran finnes utsatt, behöver ingen tvekan äga rum. De vanliga tempobeteckningarnas (*allegro*, *andante* o. s. v.) betydelse är däremot mycket elastisk. Endast en noggrann jämförelse av den utsatta beteckningen med kompositionens allmänna melodiskt-rytmiska karaktär (taktart, notvärden, fras- och satsbyggnad m. m.) kan härvidlag fälla utslaget. Det tempo, som en sådan undersökning tyckes giva vid handen, bör ytterligare prövas på alla de i rytmiskt avseende olikartade partier sången möjligen innehåller; är tempot det riktiga, bör det passa lika väl för dem alla.

¹ Tillåt härvid aldrig att *f* förväxlas vare sig med *ff* eller *mf*, *p* med *pp* eller *mp*.

² Såsom alla regler har även denna sina undantag; dock gäller härvid åter det gamla: »undantag bestyrka regeln».

16. Om *accelerando* och *stringendo* å ena sidan, *rallentando* och *ritardando* (*ritard.*) å andra sidan, gäller detsamma som om *cresc.* och *dimin.*, nämligen att såväl stegringen som avtagandet skall ske jämt och småningom (varje takt del litet hastigare, resp. långsammare än den föregående); endast *ritenuto* (*rit.*) betyder ett jämförelsevis plötsligt tillbaka-hållande.

17. Är tempot fastställt, så vidhåll det med största bestämdhet. Mota energiskt varje försök av de sjungande att påskynda det eller hålla det tillbaka.

18. Den första förutsättningen härför är att de sjungande verkligen se på anföraren. Då övningen fortskridit så långt, att denne begynner angiva takten, måste — efter alla föregående förberedelser — stämmorna redan vara så inpräglade i de sjungandes minne, att de sistnämnda endast då och då behöva se ned i nothäftet, och sålunda nästan ständigt kunna hålla blicken fäst på anföraren; lyckas denne icke vänja kören härvid, så är och förblir det *den*, som dirigerar honom, i stället för att han borde dirigera kören. Hjälper intet annat, så måste de föregående övningarna fortsättas så länge, tills de sjungande kunna sina partier fullkomligt utan till, så att noter icke alls behövas.

19. Vid nu ifrågakörande övningar bör kören helst stå (dock aldrig så länge med ens, att trötthet gör sig gällande). Uppställningen bör helst vara halvmånformig, alt och sopran i bredd, tenoren bakom alten, basen bakom sopranen. Ställ de säkraste och pålitligaste i varje stämma inom närmaste synhåll.

20. Påminn med blick och hand de skilda stämmorna om deras insatser. Begagna i övrigt under övningarna för att styra och leda kören gärna huru livliga åtbörder som helst, men minns att vid själva uppförandet inskränka allt sådant till det minsta möjliga. Ingenting får förekomma, som väcker åhörarens löje eller undran och därigenom drager hans uppmärksamhet bort från själva huvudsaken, nämligen sången. Inför offentligheten är därför den bäste dirigenten den, som så mycket som möjligt tilldrager sig körens, så litet som möjligt publikens uppmärksamhet.

21. Var icke nervös; visa det åtminstone aldrig, och undvik allt, som kan göra kören nervös, t. ex. häftigt stampande av takten, anmärkningar i gnatande eller skrikande ton, vredesutbrott över fel som hero på oförmåga o. s. v. Det enda, som kan ursäktas och berättigas ett kraftigt »*quos ego*», är tanklöshet och ouppmärksamhet hos de sjungande. För allt övrigt gälle såsom regel: anmärk och rätta, men förebrå icke! Skall av tvänne onda ting nödvändigt ett förekomma, så var någongång häftig

men gnata aldrig. En retad kör sjunger någongång förträffligt av pur förargelse; en uttråkad kör sjunger alltid miserabelt. Men dirigentens bästa egenskaper äro ett aldrig trytande gott humör och ett aldrig tröttande tålamod — icke det tålamod, som fördrager allt, utan det, som lämnar ingenting ogjort.

M. Wegelius.

I N N E H Å L L :

	Sid.
Förord	7
I. Historisk bakgrund	11
II. Musikfesterna uppstå	21
III. Finlandssvensk samling i Ekenäs 1891	28
IV. Tvåspråkiga musikfester	43
V. Svensk samling i huvudstaden	63
VI. Nittonde seklets största musikfest i vårtland	78
VII. Lokala musikfester uppstå. Ofärdsåren inbryta	100
VIII. Ofärdsår. Festförbud. Mellersta Nylands sång- och musikförbund	109
IX. Martin Wegelius och hans program	119
X. Kulturfest i »vårstormens tid»	133
XI. Körverksamheten utvidgas	159
XII. Musikfesten i Vasa 1912	177
XIII. Nya landskapsfester	193
XIV. Östra Nylands sång- och musikförbund	201
XV. Nya organisationer. S.F.V:s förstärkta musikkommitté	213
XVI. Musikfest i det fria Finland	222
XVII. De lokala musikfesterna bli allmänna. Kulturfest på Åland. Organisationsarbetet fortsättes	247
XVIII. S.F.V:s sista allmänna sång- och musikfest	264
XIX. Finlands svenska sång- och musikförbund. Organisationen skapas	307
Musikfesten i Helsingfors 1932	325
Musikfesten i Jakobstad 1937	353
XX. Återblick och slutord	365
Musikfesten i Åbo 1897. Förteckning över deltagarna	377
Regler för inövning av körer av M. Wegelius	399

